BANU AVAR

Batı'nın politikaları bugün de aynı:

'BÖL ve YUT!'

6. BASIM

Remzi Kitabevi

BANU AVAR

Batı'nın Politikaları Bugün de Aynı:

'BÖL VE YUT!'

13 Ülkede Batı Projeleri

Remzi Kitabevi

'BÖL VE YUT!' / Banu Avar

Her hakkı saklıdır. Bu yapıtın aynen ya da
özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı
sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Irmak Zileli
Kapak: Emrah Apaydın

ISBN 978-975-14-1314-7

BİRİNCİ BASIM: Kasım, 2008

Bu kitabın basımı 2000 adet olarak yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 20 90
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul

TRT emekçilerine teşekkürlerimle...

İçindekiler

Okura İlksöz, 9

Batı'nın "Projeleri" ve Birleşen Avrasya, 11
Türksüz Kerkük, 17
"Erbil Sınırlar Arasında!", 34
Ürdün'ün Haşemit Krallığı, 54
Nasır'ın Mısır'ı ve Bugün!, 75
Lübnan: Küresel Güçlerin Politika Laboratuvarı, 94
Suriye: "Terörist Devlet!", 115
2008 "İran Yılı", 133
Rusya'da 3. Dönem!, 151
Abhazya, Zamanın Kıyısı..., 169
"Gül Devrimi"nin Ardından Tiflis, 186
Kosova Açık Yara!, 213
Sudan'a Darfur Oyunu!, 234
Malezya'nın "Ilımlı İslam"ı, 259
Singapur: Uzak Asya'da Bir İsrail Modeli!, 277

OKURA İLKSÖZ

4 yıl 80 küsur program ve işte 4. kitap! Kendini Batı'ya adamış bazı medya mensuplarına bakılırsa "skandal program", on binleri aşan destek postalarına göre "gerçeklerin aynası" Sınırlar Arasında Mayıs 2008'de tam 4. yıldönümünde yayından kaldırıldı. Küçük bir grup insanın büyük özveriyle ortaya çıkardığı bir programdı. Önüne konan engeller hep çok büyük oldu ve bu 4 yılın büyük bir bölümünde engellerle başa çıkmak programı yapmaktan daha zordu.

Sınırlar Arasında, demokrasi, özgürlük laflarıyla göz boyamaya çalışanları, Amerika'nın "Büyük Ortadoğu Projesi"nin ana hatlarını deşifre ediyordu. Saldırı da o oranda oluyor, program şimşekleri üzerine çekiyordu. Taraflı bir programdı. Türkiye'nin tarafındaydı.

Bir TRT yetkilisi, programın yayından kaldırılmasında "bazı büyükelçilerin" şikâyetlerinin etkili olduğundan söz etmişti. Türkiye'de Türkçe bakışlı bir program onları rahatsız ediyordu. Gereği yapılacaktı... Yapıldı.

Programın ardından öncelikle aileme, dostlarıma sonra ekibime ve bize fedakârca yardım eden TRT çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

Ve 4 yıl boyunca bizi hiç yalnız bırakmayan, postaları, faksları ve telefonlarıyla dikenli yollarda bize güç veren izleyici ve okurlara saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım. Sanırım en şanslı program yapımcılarından biriyim. Böylesi bir destek az gazeteciye nasip olur...

2007'nin birinci döneminde gittiğim 13 ülkenin hali pür melalini bu kitapta derledim.

İngilizlerin "böl ve hükmet" (divide and rule) olarak özetlediği sömürge kuralını kitaba ad olarak seçmiştim Ama Bertan Abi'nin (Onaran) önerisiyle *Böl ve Yut* olarak değiştirdim. Sınırlar Arasında programının son yolculuk notlarını kapsayan bu kitapta, Ortadoğu'da İngiliz eliyle yaratılan İsrail devletini, Balkanlar'da, Kafkaslar'da, Afrika ve Uzak Asya'da kopyalama çalışmalarından örnekler sunulmaktadır. Batı emperyalizminin dünyanın çeşitli coğrafyalarında yer alan birçok ülkede "Böl ve Yut" şablonunu nasıl uyguladığını anlatmaya çalıştım. Bu şablon ilk kez Ortadoğu'da İsrail devleti yaratılarak uygulandı.

Kitapta, bu 13 ülkede, benzer metotlar uygulanarak halkların nasıl birbirine kırdırıldığını, komşu devletlerin arasına nasıl kamalar sokulduğunu ve "amaca" ulaşmak için "değişmez bir yöntemin" işbirlikçiler vasıtasıyla nasıl sahnelendiğini okuyacaksınız.

Emperyalizmin baskısına başkaldıranları, boyun eğenlerle kıyaslayacaksınız. Gözyaşı ve kana bulanmış ülkelerde iç ve dış bedhahların marifetlerinden örnekler bulacaksınız... Ve her ülkede sahneye konulan oyunların şifresinin yüzyıllardır ne kadar benzer olduğuna bir kez daha şaşacaksınız...

Batı'nın "Böl ve Yut" oyunu aslında zayıf temeller üzerinde duruyor. Halkın örgütlü birliği Batı'nın oyununu bozuyor.

O yüzden bunca cefa, işkence, yalan ve kan!

Ama her şeye rağmen, tarih, sahnelenen oyunun uzun vadede işe yaramadığını birçok örnekle anlatıyor... Durum, direnen halkların yeni destansı örneklerine şahit olacağımızı müjdeliyor...

Eylül 2008

BATI'NIN "PROJELERİ" VE BİRLEŞEN AVRASYA

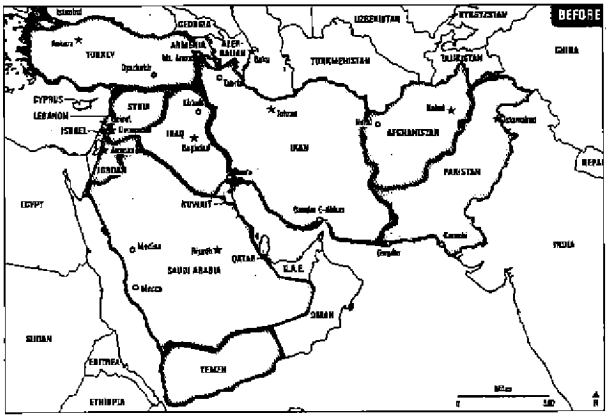
Türkiye, uzun zamandır bir ateş çemberi içinde. Batı'da Ege, güneyde Kıbrıs, doğuda Irak sorunuyla uğraşan Türkiye, şimdi Karadeniz'deki ve Kafkaslar'daki sıcak gelişmelerle karşı karşıya. Tarih, Türkiye'yi tarafını belirlemeye zorluyor. Türkiye'yi yönetenler kayıtsız şartsız Amerika ve Avrupa dayatmalarıyla kendilerine yön çizmeye çalışırken, dünya, tarihin en önemli ayrışmasını yaşıyor.

Emperyalist devletler ve köleleştirdikleri uluslar bir yanda, başkaldıran, "yeter" diyen ve kafa tutan uluslar diğer yanda, ittifak arayışında.

Rusya, Çin ve Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin bir araya geldiği Şanghang İşbirliği Örgütü toplantılarına artık İran, Hindistan, Pakistan da gözlemci olarak katılıyor. Bu ülkeler Afrika ve Güney Amerika'nın çeşitli devletleriyle dayanışma içinde, Batı'nın emperyal politikalarına etkili cevap veriyorlar.

Ekonomik ve siyasi olarak köşeye sıkışmış Batı, hırçın çıkışlarla ortalığı kana boyarken karşısında çaresiz seyreden uluslar değil, onu tehdit eden rakiplerle karşılaşıyor.

Türkiye tüm bunların içinden geçerken, Amerika ve Avrupa sopası altında, Türk halkının çıkarından yana özgür bir politika sergileyemiyor. Dünyaya "Ben Batı'dan yanayım!" mesajı veriyor. Condoleezza Rice'ın dediği gibi, "Türkiye, kendine verilen rolleri oynuyor!"

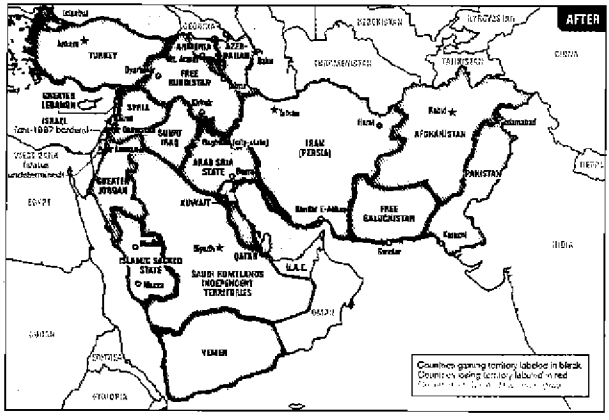
Ortadoğu bugün

Gazi Mustafa Kemal'in ülkesi, tüm mazlum milletlerin kurtuluş mücadelesini örnek aldığı ülke, bugün Amerika'nın askeri oluşumu olan NATO'nun, ABD'nin siyasi kolu olarak çalışan Birleşmiş Milletler, finans organı olan IMF'nin, ABD etkisi ve denetimindeki, Lizbon Antlaşması'nda ortaya çıktığı üzere yok olmakta olan bir birliğin, Avrupa Birliği'nin ağır baskıları altında mazlum milletlere karşı kullanılmaktadır. Komşularıyla arası açılmakta, bölgede soyutlanmasına yol açacak politikalara itilmekte, ayrıca içerde uygulanan "demokrasi" projeleriyle, tıpkı yüz yıl öncesindeki gibi bölünüp parçalanması için etnik kışkırtmaların merkezi olmaktadır.

Türkiye eğer tarafını doğru seçmez ve Mustafa Kemal'in Sadabad ve Balkan Paktı'yla oluşturduğu dengeden dersler almazsa, yakın gelecekte Batı taşeronluğunun bedelini ağır ödeyebilir.

Mustafa Kemal, Batı'dan gelen sert rüzgârlara karşı sırtını Doğu'ya, Sovyetler'e, İran'a ve Hindistan'a dayayarak bir milli mücadele örgütlemişti.

Dünya bugün emperyalist güçler ve mazlum milletler olarak ikiye ayrılmıştır. Ve Türkiye tarihine yakışır bir biçimde, mazlum milletlerin yanında tarafını belirlemeli, öncü yerini almalı ve politikalarını buna göre oluşturmalıdır.

Amerikalı General Ralph Peters'in çizdiği 'Kan Sınırları' haritası

Batı, "Ortadoğu" terimini, geçen yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalarken üretti...

Osmanlı devletinden koparılan Filistin, Ürdün ve Irak, İngiliz mandasına alınmıştı. Büyük Britanya Sömürgeler Bakanlığı işte o zaman İstanbul Boğazı'ndan Hindistan'a kadar olan bölgeye "Ortadoğu" denilmesini kararlaştırdı.

Birinci Paylaşım Savaşı sonrası, İngiliz İstihbarat Servisi'nin Ortadoğu uzmanlarından Thomas Edward Lawrence, yani meşhur Arabistanlı Lawrence, Ortadoğu'da gösterdiği olağanüstü çabalarla, sınırların cetvelle çizilmesine ve yapay ülkeler oluşturulmasına katkı sağladı.

Ortadoğu'da bu devletçikler oluşturulurken Batı'nın çıkarları ön plandaydı. Sınırlar çizilirken coğrafi, etnik ve tarihi etmenler göz ardı edildi. Osmanlı'dan arta kalan bölge her an karıştırılabilir ve kolaylıkla yönlendirilebilir bir hale getirildi.

Bugün çizilen yeni Ortadoğu haritaları geçmişin devamıdır...

Emperyalist Batılı devletler, Balkanlar'dan Kafkaslar'a, Doğu Akdeniz'den İran Körfezi'ne, Afrika'dan Uzak Asya'nın içlerine uzanan bir alanda yeni sınırlar çizmekteler...

Ortadoğu'yu şekillendirenler, bugün dünyanın pek çok yerinde yeni İsrailler yaratma peşindeler.

Hıristiyan Batı dünyası, enerji ve tabii kaynaklar bakımından zengin ülkelerde terör estiriyor... Balkanlar'da her yanı kana boyadıktan sonra Kosova'yı Balkanlar'ın İsrail'i ilan ediyor. Kafkaslar'da Gürcistan'ı turuncu darbeyle şekillendiriyor. Kafkasya'ya bir "İsrail" mevziliyor. Batı, her coğrafyada bir "İsrail" istiyor.

Osmanlı topraklarında, Filistin yurdunda, İsrail devletini Britanya Krallığı elleriyle kurmuştu.

Ortadoğu trajedisinin başlangıç noktası Filistin topraklarının yağmalanması ve Yahudi devletinin oluşturulması projesiydi. İlk "Büyük Ortadoğu Projesi" Birinci Dünya Savaşı'yla hayata geçti...

Batı, önce Arap alemini soyağacına göre bölecek, Arabistanlı Lawrence'lar vasıtasıyla Türklere karşı ayaklandıracak ve 50 yıllık bir sürede kendi kalesine yer açacaktı. İsrail böyle doğdu...

Aynı model Hindistan'da, Malezya'da, Lübnan'da, Irak'ta da sahneye kondu...

İsrail rahat bir nefes alsın diye, birleşmeye çalışan Araplar paramparça edildi. Sünni-Şii çatışması körüklendi...

Medeniyetler çatışacak, petrol coğrafyası denetime alınacaktı...

Ortadoğu'da kilit ülke İsrail'di... Ona yakın ve ondan uzak olanların duruşu önemliydi.

Bu coğrafyada bazı ülkeler birleştirilmeye, bazıları bölünmeye çalışılacaktı...

Örneğin Ürdün Filistin'le birleşmeli ama Irak üçe bölünmeliydi...

Kıbrıs tek bir yerden yönetilmeli, Lübnan ve Suriye bölünmeliydi.

Her ülkede "demokrasi" söylemi yayılmalı, her ülkenin "Amerikalıları" olmalıydı.

Kuzey Irak'ta, işgalin adı "ihtilal"di! Amerikalılar kurtarıcıydı.

Bazıları için Amerika kurtarıcıdan da öte "kutsaldı"! Kerkük İl Meclis Başkanı Rızgar Ali, Bush için "O bir melektir!" derken şaka etmemişti. Aynı söylem, bağımsız yapılıveren Kosova'daki Arnavutlar için de geçerliydi...

Amerika, Kosova'ya da "demokrasi" getirmişti.

Kosova bir anda bağımsız yapılmıştı. Gerçi ekonomisi, siyaseti, hatta yargısı ve savunması tümüyle Batı'ya bağlıydı ama yine de bağımsızdı! Bağımsızlık ilanı kutlanırken, mecliste Amerika ve Avrupa Birliği bayrakları altındalardı. Milli marş yerine Avrupa Birliği'nin müzikal sembolü olan Beethoven'in 9. Senfonisi'ni dinliyorlardı.

Deniz aşırı bir Amerikan eyaleti daha kuruluvermişti. Kosova Balkanlar'daki İsrail'di. "Bağımsız" ilan edildiğinde pandoranın kutusu açılmıştı. Romanya'da yaşayan Macarlardan, İspanya'nın Basklarına ve tabii Abhazya ve Osetya gibi Kafkas halklarından Transdinyester'e, Bosna'daki Sırp Cumhuriyeti'ne ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne kadar uzanan bir yelpazede "bağımsızlık" isteyen halklara ne cevap vereceklerdi? Yanıt şu oldu: "Kosova başka!"

Batılı güçler, gerek Balkanlar'da gerekse Kafkasya'da kendilerine bağladıkları yönetimleri yönlendirirken amaç tüm zenginliklerin yatağı Avrasya coğrafyasında denetimi sağlamaktı. Bunun için henüz denetleyemedikleri bir deniz kalmıştı: Karadeniz. Tüm çabalarına rağmen Batı, Karadeniz'e yerleşememişti. Önlerinde Montrö ve Batı'ya yakasını kaptırmamış, Karadeniz'de kıyısı olan ülkeler vardı.

Bir çare buldular ve 4,5 milyon nüfuslu Gürcistan'ın turuncu lideri Saakaşvili'yi kullandılar. 75 bin nüfuslu Osetya'yı işgale yeltenen Gürcistan, karşısında 140 milyon nüfusu olan Rusya'yı bulacaktı. Bunun ardından Batı, mağdur olan Osetlere "uluslararası" yardım için kolları sıvayacaktı. Yardımı ne hikmetse Amerikan donanmasının son sistem silahlarla donatılmış donanması taşıyacak ve "mecburen" Karadeniz'e gireceklerdi. Osetlere yardım amacıyla gelen donanma, Gürcistan'ın Batum Limanı'nda bekleyecekti.

Amerika nihayet Karadeniz'e de girmişti ama bu kez karşısında birleşen bir Avrasya vardı.

SSCB'nin yıkılmasıyla tek kutuplu kalan dünyada, farklı güç dengeleri kımıldamaya başlamıştı.

Ekonomisi, siyaseti ve ordusuyla bir ülkeler topluluğu Batı'ya karşı duruyor; 2008'de Amerikan ve Batı politikalarını tersyüz

eden bir Asya yavaşça ayakları üzerine kalkıyor... Batı hemen her ülkede basın yayın organlarını denetimde tuttuğundan bu gelişmelerden yeterince haberdar olamıyoruz ama haberdar olduklarımız, Avrasyalı liderlerin Batı'ya taviz vermediğini gösteriyor.

Rusya, Kafkaslar'da çıkarılan kargaşaya, Abhazya ve Osetya'nın bağımsızlığını tanıyarak cevap verdi. Tacikistan'da tüm Şanghay İşbirliği Örgütü üyesi ülkelerin yanı sıra; İran, Hindistan, Pakistan gibi gözlemci ülkeleri de davet ederek bir toplantı yaptı... Bu, yükselen bir kutbun gövde gösterisiydi...

Dünya sıcak gelişmelerin tam ortasında iki karşıt kutba ayrışıyor. Bunun, geçmişin Soğuk Savaş yıllarına benzemeyeceği anlaşılıyor. Bugün ısı çok daha yüksek. Bıçak halkların kemiğine çoktan dayanmış.

Tehdit altında olan Avrasya, Afrika ve Güney Amerika'yla bağları sıkılaştırıyor... Rusya, Çin, Hindistan ve Orta Asya Cumhuriyetleri aralarına İran'ı da alıyor... Avrasya stratejik ortaklıklarla Batı'ya karşı kenetleniyor...

Batı, Avrasya'da yer alan ülkeleri bölüp parçalamayı, halklar arasına "asit dökmeyi" ve böylece kendine yarayana kolayca el koymayı hedefliyor.

Şimdi gelin, Ortadoğu'dan, Balkanlar ve Kafkaslar'a, Afrika ve Uzak Asya'da açılan asit deliklerinin durumuna bir bakalım. Tarihin bu dönemecinde mazlumların ve zalimlerin mücadelesine tanık olalım... 2007 Eylülü ile 2008 Mayısı arasında gözlemlediğimiz 13 ülkeden notları ilginize sunuyorum. İşte Irak'ın Kerkük'ünden, Sudan'ın Darfur'una, Kosova'dan Singapur'a "Böl ve Yut" projeleri... Yeni "İsrail" şablonları! Ve giderek bilinçlenen halkların küresel rüzgârlara karşı birleşme çabaları...

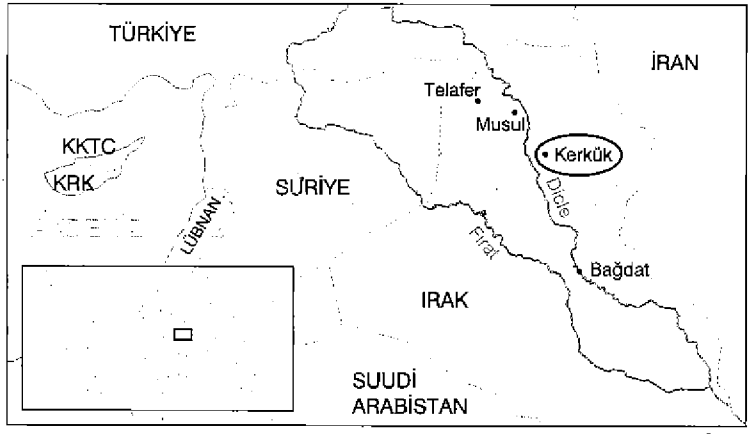
TÜRKSÜZ KERKÜK

Eylül 2007 Yolculuğu

Kerkük deyince aklınıza ne gelir? Birileri oraya "Irak'ın Kosovası" diyor. Bağdat'daki katliamın beteri, Kerkük, Telafer Diyala gibi Türkmen kentlerinde de sessiz sedasız sürüyor.

Kerkük bir laboratuvar... Büyük güçler, tıpkı yüz yıl önce olduğu gibi, toprağın üstündekileri yok edip toprağın altını ele geçirmeyi hedefliyor.

Hedef büyük. Kerkük, Irak petrollerinin büyük bir kısmına sahip. Herkes başka yanından çekiştiriyor!

Eski Türkmen kenti Kerkük, birileri için Kürt bölgesinin kalbi! Diğerleri, "Mezarlıklara, henüz yok edilmemiş Osmanlı izlerine bakın!" diyor. İlçelerin, sokakların isimlerine, konuşulan dile, âdetlere! Ama nafile...

Etnik ve dini ayrım Batı'nın kılıcıyla şekilleniyor. Savaşın ortasında Kerkük'te bir demokrasi oyunu oynanıyor. Meclisler kuruluyor, valiler atanıyor, mahkemeler yapılıyor... Amerika Kerkük'e girdiği gün nüfus ve tapu daireleri yakılmıştı... Şimdi Kerkük'e yeni bir kimlik biçiliyor.

50 derece altında yanan Kerkük'te bir sonbahar. Merkezden varoşlara doğru gidiyoruz. Kerkük İl Meclisi'nce tarafımıza tahsis edilen korumalar ve zırhlı araç, tozlu yollarda zigzag yaparak ilerliyor. Kameramanım İsmail Dostoğlu'nun yüzünde o güne kadar görmediğim bir ifade. Sıkıntılı görünüyor. "Buna binmemeliydik!" diye fısıldıyor. "Bunlar koruma araçları. Pusulara en çok hedef olanlar." Arkada, İsmail ile bir güvenlik görevlisi arasında oturuyorum. Önde arabayı kullanan Kürt güvenliğin altın saatine bakıyorum. Sonra da Ray Ban gözlüklerine... Kerkük İl Meclisi'nden 30 km uzaklıktaki stadyuma, son hızla, arabadaki her köşeye çarparak, devrilip doğrularak on dakikada geliyoruz.

Terk edilmiş bir stadyumun kapısından içeri giriyoruz. Her yanda zayıf, hasta, bitkin çocukların yaşlanmış gözleriyle karşılaşıyoruz... Arap, Asuri, Kürt çocuklar... Bir stadyumun içinde yaşamaya çalışıyorlar. Çocukluklarını çoktan geride bırakmışlar. Beş yaşındakiler bile bin yaşındaymış gibi. Çocuk bedenlerinde işgalin ağır izleri var. Derileri buruşuk, gözleri yüzlerinin yarısını kaplamış, vücutlarında garip lekeler, ayak bilekleri şiş... Ellerinde kurumuş ekmek parçaları, gaz bidonlarına doldurulmuş pis sulardan içiyorlar. Kamerayı görünce kocaman gözlerindeki ifade değişmeden ağızları gülüyor, poz veriyorlar.

Stadyumu çevreleyen merdiven altında bir aile. Dört adet yer yatağı üzerinde halsiz yatan çocuklar. Onlar dört yıldır stadyumda yaşıyor. Yerde kurutulan ekmekle besleniyorlar. Birinin sırtında ve belinde garip çıkıntılar var. Annesi çaresiz, sürekli gülümsüyor... "Bizi buraya getirdiler sonra da unuttular!" diyor.

Kerkük İl Meclisi önü

Onlar buraya değişik yörelerden getirilmiş binlerce, on binlerce Kürt göçmenden bir kısmı. "Kürt Kerkük" için oynanan oyunun kurbanları.

Kerkük Kürt Yönetimi, onları gazetecilere göstermek için özel gayret sarf ediyor. Böylece Kerkük'ün ne kadar "Kürt" olduğunu göstermiş oluyorlar.

Buraya ölümcül bir oyunun aktörleri olarak getirilen halk, adına "yaşamak" denen bir deneyden geçiyor... Burada su yok, yemek yok, elektrik yok. Kerkük, bir petrol denizi ama benzin yok... Burada ölüm, korku, baskı, cinayet var. Burada gözaltı var; burada hastalık var; kaçırma, tecavüz, kaybolma var.

Burada korumalar, zırhlı araçlar, silahlar, silahlar var... Dünyanın gözü "insana" değil petrole odaklı...

Kerkük, Petrol Denizi!

İşgalden önce, Irak petrollerinin neredeyse yarısı Kerkük'ten çıkıyordu. Kerkük, Irak'ın belki de en zengin kenti.

Kürdistan hayalini pompalayanlar, ekonomik olarak Kerkük'e güvenmişlerdi.

Amerika'nın eski Irak istihbarat ekibi başkanı Wayne White, "Kerkük'te kendi kendini taşıyan bir ekonomi kurmaktan" söz etmişti. Hayalleri gerçekleşmemişti ama çalışmalar devam etmekteydi.

Çünkü Kerkük bir petrol deniziydi. Hesaplara göre sadece Kerkük petrolü, Amerika'nın 40 yıllık petrol ihtiyacını karşılayabilirdi!

"Şark sorunu" bu yüzden yaratılmıştı. Ortadoğu bir asırdır, bu yüzden hedef tahtasıydı. İçerde birbiriyle mücadele eden gruplar yaratılacak, birbirlerine karşı kullanılacak, sonra yeni haritalar ortaya çıkacaktı.

İran-Irak savaşı işte böyle başlamıştı. Amerika, önce Saddam'ı İran'a saldırtmış ardından Irak'ı hedef almıştı.

Güçlenen Irak'a karşı, Kürt gruplar kullanılacaktı. Kürt gruplar Batı'nın gücüyle ayaklanınca, Saddam, yine Batı'dan aldığı kimyasal silahları kullanacak; Halepçe katliamıyla adını tarihe yazdıracaktı. Dünya Halepçe'de katledilen Kürtleri duyacak ama Altınköprü'de katledilen Türkmenlerden kimsenin haberi olmayacaktı.

1991'de Saddam'a bağlı güçler, kuzeyde tüm Türkmen kentlerini ele geçirdi. Yüz binlerce Iraklı göçmen Türkiye'ye ve İran'a akın etti.

Ortadoğu'da Bir İsrail Daha!

Tüm bunlar olup bittikten sonra, 5 Nisan 1991'de, Birleşmiş Milletler devreye girecek ve Irak'ta 36. Paralel'in kuzeyini "güvenli bölge" ilan edecekti. Bölgede ikinci İsrail'in tohumları atılmıştı.

Güvenli bölge haritaları anlaşılır gibi değildi. Zikzak çizilerek sadece Kürt bölgeleri himayeye alınmıştı. Irak'ın Yahudileri Kürtler olacaktı.

Musul 36. Paralel'in üzerinde olmasına rağmen güvenli bölge dışında kalmış, Talabani'nin egemen olduğu Süleymaniye ise 36. Paralel'in altında olmasına karşın güvenli bölgeye dahil edilmişti.

Telafer, Musul, Kerkük, Altunköprü gibi geniş Türkmen bölgeleri tamamen Saddam'ın insafına terk edildi...

Irak Milli Türkmen Partisi de Türkmenlerin haklarını korumak ve savunmak amacıyla işte o dönemde kuruldu.

Kerkük'ün tüm bu değişimin içinde özel bir rolü vardı. Türkmenler önce Saddam'ın baskısıyla nefes alamaz hale gelecek, kuzeydeki oluşum geliştikten sonra Kerkük üzerine oyun devreye girecekti.

Kerkük'ü elinde tutan, Irak'a sahip olurdu. Irak'ta bir Kürt oluşumu ancak Kerkük'ü Kürtleştirerek olasıydı.

2003 işgaliyle Kerkük ve tüm Türkmen bölgelerinde katliam ve yıkım nüfus ve tapu dairelerinde başladı o nedenle.

Kerkük Stadyumu'na gelirken kilometrelerce süren yeni inşaatların önünden geçiyoruz.

Yükselen yerleşim yerleri bana Filistin'i, Kudüs ile Ramallah arasını hatırlatıyor.

Yakında burada, Kürt ve Türkmen yerleşim bölgeleri arasında güvenlik duvarları yükselirse şaşmam. Amerikan yardımları konut projeleriyle geliyor. Kerkük'ün çevresinde inşaat patlaması yaşanıyor.

Yetkililer, yeni gelenlerin, Saddam'ın 1957'de Kerkük çevresinden göç ettirdiği Kürtler olduğunu iddia ediyor.

Saddam'ın, 1957'de Kerkük çevresinden göçe zorladığı Kürt nüfus 11 bin civarında. Yeni gelenlerin sayısı nüfus rakamlarındaki istatistikler göz önüne alınırsa, bunun en fazla beş katı olabilir.

Irak Türkmen Cephesi'nden yürütme kurulu üyesi Cemal Şan, gelenlerin sayısının 650 bini geçtiğini söylüyor:

"1957'de Saddam'ın baskısıyla, nüfus üzerinde oynandığı, gidenlerin yerine Araplar yerleştirildiği doğru ama başka soru işaretleri var. Gidenlerin tümü acaba Kürt müydü? Sayının 11 bin civarında olduğu nüfus kayıtlarında belli. Ama şimdi Kerkük'e getirilen yüz binlerce Kürt'ün, o zaman sürülen aileler olup olmadığı belli değil! Yeni göç dalgası Amerikan işgalinin ardından başladı. 4 yılda Kerkük'e getirilen 600 bini aşkın Kürt nüfusla, kent nüfusu, 4 yılda 800 binden bir buçuk milyona ulaştı... Sefalet, hastalıklar, açlık, susuzluk büyüyor. Sıtma, verem kol geziyor."

Tıpkı Filistin Gibi!

Kerkük Stadyumu'na çöp gibi atılmış insanlar, yetkililerin ezberlettiği cümleleri tekrarlıyorlar: Açlıkla terbiye edilmiş bir kadın, gözlerinde sorular, kamera ona döner dönmez bir çırpıda "Biz Kerkük'teydik. Saddam bizi Erbil'e kovdu sonra tekrar buraya geldik" diyor.

1987'de Erbil'e gitmeye zorlanmışlardı. 1957'de göç ettirilen ailelerin uzantısı oldukları iddia ediliyordu. Ama buraya gelenlerin ellerinde ne tapu kâğıtları, ne mezarlıklarda akrabaları, ne de Kerkük kültürüne aidiyetleri vardı.

Stadyumun bir köşesinde, bunaltıcı sıcakta su bidonları taşıyan bir adam. O da dört yıldır stadyum sakinlerinden. Refah içinde yaşayacaklarına dair çok sözler verildiğini söylüyor. Stadyum yolunda yeni inşa edilen 600 konutu görüp görmediğimi soruyor.

Amerikan yardımları önce 8 bin ev projesi için başlamıştı. Gerisi de gelecekti... Kerkük'e yerleşen Kürtler abad edilecekti. Verilen vaatler bunlardı.

Ama işte bir stadyumun taşları arasına sıkışmış yüzlerce insan ve diğer binlercesi hastalık ve ölümle burun burunaydı... Bir baba, ince bedenine göre orantısız büyük elleri havada, kısık sesle konuşuyordu:

"Bize yaşanacak bir yer versinler, yaşayalım. Çok çok zor durumdayız. Çocuklarımız perişan burada. Eskiden Saddam düşmandır diyorduk ama şimdi düşman kim?"

Oyun, anayasanın 140. maddesiyle devam etti. Başbakan Maliki 140. madde, derhal uygulamaya geçmezse etnik kıyım başlayacağını söylemişti. Kürt yetkililer, Kerkük'ün Kürtlüğünü ispatlayacak bir referandum peşindeydiler. Türkmenler ve Araplar baskı altında, cendere içindeydiler.

"Kerkük Kürtleşmeli! Türkmenler Gitmeli!"

Neydi şu meşhur 140. madde?

Irak Türkmen Cephesi yürütme kurulu üyesi Cemal Şan anlatmıştı:

"Anayasanın 140. maddesine göre, üç aşamalı bir değişim öngörülmüştür: Önce normalleştirme denen süreç yaşanacak, ikinci olarak nüfus sayımı yapılacak ve sonunda referanduma gidilecektir. Normalleştirme dedikleri süreçte, Saddam döneminde göç edenlerin veya göç ettirilenlerin tekrar geriye dönmesi, arazilerin sahiplerine geri verilmesi ve değiştirilen idari sınırların yeniden eskiye dönmesi sağlanacaktı."

Bu ve benzeri kararlar dünyanın pek çok yerinde BM uzmanları eliyle anayasalara konuluyor, hedefler çerçevesinde uygulamaya geçiliyordu. Türkmeneli partisinden Ali Mehdi Sadık, niyetin başından beri belli olduğunu söylüyor:

"Bölgede ilk öldürülenler, nüfus ve tapu memurlarıydı. İşgalin ardından önce Kerkük nüfus müdürü öldürüldü. Ölüm sebebi kayıtlarda yok. Ardından Musul nüfus müdürü öldürüldü. Neden? Çünkü Kerkük'te ve Musul'da demografik değişim yapılacaktı. Bunlar dünyanın gözü önünde oldu..."

Ali Mehdi Sadık'ın Kerkük İl Meclisi'ndeki odası önünde perişan bekleyen insanları izliyorum. Gözleri yaşlı bir kadın, uzun siyah giysisinin etekleri parçalanmış, ayakları yaralı.

Ali Mehdi Sadık, dört yıldır bölgenin zengin ve eğitimli Türkmen nüfusunun kaçırıldığını, öldürüldüğünü, yıldırıldığını anlatıyor. Yaşlı kadın yemenisini gözlerine bastırıyor.

"Mesela son bir iki yılda kaçırılan Türkmen işadamları, toplam 5 milyon dolar fidye ödemiştir. Doktorlar mesela, Kerkük'teki Türkmen doktorların hepsi ölümle tehdit edilmişlerdir. Çoğu, ailesini yurtdışına çıkartmıştır. Mühendisler, diğer yüksek meslek erbabı olanlar aynı durumdadır. Çoğu, memleketi terk etmiştir."

Nuriye fısıldayarak anlatıyor. O, her hafta il meclisinde Türkmen temsilcilerin kapısı önüne birikenlerden sadece biri.

"Kaynımı evden götürdüler. Üç çocuğu var, elimden bir şey gelmiyor. Gittim Süleymaniye'ye, beş dakika gösterdiler onu bana. Bir hafta önce Erbil'e gönderildiği söylendi. Erbil'e gittim, orada yok..."

Sırada bir başka kadın... Elmas Hanım oğlunu arıyor. Bir gece ansızın kayıplara karışan oğlu yüzlercesinin arasına bir isim olarak kaydoluyor...

"Oğlum geçen yıl Bağdat'ta çalışıyordu. Okumuş, eğitimli bir adamdı. Orada 6-7 ay kaldı. Sonra bir telefon geldi. Bir arkadaşı oğlumun kaybolduğunu söyledi. Babası, kardeşi, arkadaşları apar topar Bağdat'a gittiler. 10 gün sonra haber geldi. Oğlum için 500 bin dolar fidye istiyorlardı."

Türkmenler üzerinde baskı ve zulüm yoğunlaşmıştı. Plan buydu... Türkmenler gidecek Kerkük Kürtleşecekti.

"Kalamızı Aldılar, Balamızı Çaldılar..."

Mazlumdan zalime dönüşenler tarihte sık görülür. Barzani aşireti, bölgedeki onlarca aşiretten biriydi. Yıllarca Batı'dan aldığı destekle büyüyüp, gelişti. Bölgedeki tüm Türkmen aşiretlerini zorbalıkla sindirip dağıttı. Şimdi 1991'de atılan tohumların meyvesini yiyiyor.

Onlarca aşiretten biri olan Barzani aşireti, artık resmi kurumları, bayrağı, peşmergesi ve parlamentosu olan Kürt bölgesinin hâkimi. Bir zamanlar Kürt, Türk, Arap tüm kentlilerin Türkçe konuştuğu, Türkmen okullarına gitmenin ayrıcalık olduğu bölgede, şimdi "Kürdüm" demek en zor kapıları açıyor. Türkmen okullarında bile Kürtçe eğitim zorunlu kılındı. Türkmen halk arasında, "aslında" Kürt kökenli olduğunu söyleyenlere rastlanıyor.

Kürt yerel yönetiminin "resmen" oluşmasıyla, Türkmenler ya yok sayılıyor ya da oyuna bir kenarından katılıyorlar... Kerkük Kalesi, köylerden zorla göç ettirilen Kürt nüfusun yaşam alanı olmuş. Taşları bir bir sökülürken, eski bir Türkmen deyişini mırıldanıyor Kale: "Kalamızı aldılar, balamızı çaldılar, daha can çekişirken salamızı saldılar..."

Binlerce yıllık Kerkük, tarihinin en karanlık dönemini yaşıyor.

Cemal Şan "Türkmenler dışlanmıştır!" diyor. "Siyasi denklemden dışlanmışlardır. Kerkük Türkmenlerin kalesidir, özbe öz Türkmen şehridir ve burada da Türkmenler dışlanmışlardır. Amaç, Türkmenlerin milli kimliğini ortadan kaldırmaktır. Irak iki milletli bir devlettir tezi ileri sürülüyor: Arap ve Kürt!"

Bu coğrafyada Türkler istenmiyor. Bu toprakların asıl sahipleri birilerini korkutuyor. O yüzden Türksüz Irak düşleyenler, tıpkı Türksüz Kosova, Türksüz Yunanistan, Türksüz Makedonya düşleyenlerle aynı paralelde. Çünkü Batı'nın hedefi bu yönde...

Araplar ve Kürtler! Araplar Irak'ta devletten aldıkları güce, Kürtler Batı'nın himayesine sahipler. Her iki halkın da silahlı gücü var. Türkmenler, korumasız. Silahlı güçleri darmadağın edilmiş, Türkiye'den umudu kesince aralarında bölünme hızlanmış. Ali Mehdi Sadık diyor ki:

"1600 kişilik milis gücümüz vardı. Amerika, Irak'a girdikten sonra milis güçler dağıtıldı. Türkmen milis gücü silah teslimine zorlandı. Anayasa gerekçe gösterilerek bu yapıldı ama işte görüyoruz, Ramadi'de milis güçler Amerika tarafından korunuyor, silahlandırılıyor!"

"Silahsızlandır, Böl ve Yok Et"

1995'te Kerkük'teydim. Türkmen karşıtı bir televizyon yayını sonrasında neler olduğunu görmüştüm. O zamanlar Türkmenler örgütlü bir güçtü. Televizyon programını protesto etmek için televizyon binasına yüzlerce Türkmen yürümüştü. Ya şimdi? Erbil'deki Bağımsız Türkmen Hareketi Başkanı Kenan Şakir Üzeyirağalı, "Bizi paramparça ettiler" diyordu.

"Erbil'de 11 Türkmen kuruluşu var. Kürt idaresine bağlı Süleymaniye bölgesinde ise 56 Türkmen adına çalışan taraf var."

"Bu kadar çok bölünmeyi neye bağlıyorsunuz?" diye soruyorum.

Öne eğilip mavi gözlerini kısıyor "Zayıf karakterli insanlarımız var!" diyor. "Para peşinde koşanlar var. Kendisini, halkını satanlar bütün milletlerde var, ne yazık ki bizde de var!"

Kerkük'te Türkmeneli Partisi Başkan Yardımcısı Ali Mehdi Sadık, dış güçleri işaret ediyor:

"Şu anda Irak'ta 3 milyon Türkmen var ama 3 milyon da Türk asıllı insan var. Bu büyük bir güçtür. O nedenle Türkmenlerin birliği, Amerikan güçlerini de, Kürt otoriteleri de, Arap ve Şiileri de korkutmaktadır."

Amerika'nın desteğiyle Kerkük'e el koyma operasyonunu yürüten eski peşmerge, Kerkük İl Meclis Başkanı Rızgar Ali alaycı bir üslupla durumu özetliyordu:

"Kerkük Kardeşlik Birliği, Kerkük'ü Kürt bölgesi içinde düşünüyor. Türkmenler, Kerkük'ün bir Türkmen kenti olduğunu düşünüyor. Iraklı cumhuriyetçiler ise Kerkük'ün bir Irak şehri olduğu konusunda ısrarlı. Problem buradan başlıyor. Hepimiz farklı düşünüyoruz!"

Farklı düşünceler, farklı çıkarlar vardı. Kürtler, Amerikan desteğine sahipti...

İyi örgütlendirilmişlerdi. 41 koltuklu il meclisinde çoğunluk ellerindeydi. Türlü oyunla yüzde 60 oy toplamışlar, Türkmenler ise yüzde 18'de kalmışlardı.

Kerkük'te il meclisi ve valilik oldubittiyle Kürtlerin denetimine geçivermişti.

İl Meclis Başkanı Rızgar Ali, yapma çiçekler, aynalar, danteller, oymalı koca koltuklarla süslü makam odasında arkasına kaykılmış Kerkük'ün statüsü hakkındaki düşüncelerini sıralıyordu:

"Kerkük'ün statüsü tamamen Kerkük halkının kararıyla şekillenecektir."

Sözünü kesiyorum: "Siz kişisel olarak ne düşünüyorsunuz?"

"Ben Kerkük'ün Kürdistan'ın bir parçası olduğunu düşünüyorum. Ama Kerkük, Kürdistan içinde özel bir statüyle yer almalıdır."

Fikrini uzun uzun gerekçelendiriyordu. Onun Kürdistan olarak tarif ettiği bölge, aslında Türkmeneli'ydi. Telafer'den başlar, bir şerit gibi Diyala'ya kadar uzardı. O bölgedeki tüm adlar Türkçeydi, mezarlıklar ay yıldız nakışlı; camiler, kaleler Türk kültürünün yansımasıydı.

Şimdi petrol denizi Kerkük'ün, "İkinci İsrail" Kürdistan'ın para makinesi olması isteniyordu.

Kürt yönetim, Kerkük'ün son statüsünün belirlenmesi için halk oylamasını şart koşuyordu. Kürt yerel yönetiminin başkanı Mesut Barzani, bu geciktirilirse istikrar ve barışın tehlikeye gireceğini açıkça söylüyordu!

"Normalleşme..." Ne Demekse!

Halk oylamasında istenen sonucun alınması için gereken her şey yapılıyordu. Zorla Kerkük'e göç ettirilen ve vaatlerle kandırılan Kürt köylüler; yeni makamlar ve ayrıcalıklar teklif edilen eski peşmergeler, yeni güvenlikler; kaçakçılıkla işadamlığı arasında dolaşanlar, Amerikan direktifleri doğrultusunda örgütleniyorlardı. Kerkük'te anayasanın 140. maddesinin uygulanması buyuruluyordu. Maddeye göre, önce "normalleştirme" adı verilen süreç gerçekleştirilecekti. 700 bin insanın öldüğü, 1,5 milyon insanın sakat kaldığı, 2 milyon insanın vatanından göç ettiği bir ülkede "normalleşme" ne anlama geliyor, kimse bilmiyordu...

Bu soruyu Rızgar Ali'ye sormuştum: "İşgal altındaki topraklarda nasıl olup da normalleşmeden söz edilebilir ki?"

Kaykılmış, burnu havada tavrıyla, eski peşmerge yeni politikacı olarak, pantolonunun ütü izini parmakları arasından geçirip muhteşem bir cevap vermişti:

"İşgal mi? Ne işgali!"

Arapçayı gayet iyi bilen bir halkın işgalin anlamını bilmemesi olası mı? Ama işgalin adı burada "ihtilal"di. İşgale ortak olanlar, ihtilal sözünü daha sempatik bulmuş olmalıydılar.

Kerkük İl Meclis Başkanı Rızgar Ali sözüne devam etti...

"Biz Irak'ı kurtardığı için Amerikan hükümetine teşekkür ediyoruz!"

"Sizi çok sevdikleri için mi kurtardılar?" diye soruyorum.

Alaycı tavrıma aldırmadan devam ediyor: "Belki onlar da buradan bir fayda sağlamış olabilirler. Irak, çok stratejik bir bölge. Sadece petrolden ibaret değil. Bizim jeopolitik ve jeostratejik önemimiz de var."

Irak Türkmen Cephesi'nden Cemal Şan, "Doğrudur. Amerika sayesinde özgürleştiler. Irak resmi olarak değilse de artık parçalanmıştır" diyor.

"Şimdi kuzeyde isimsiz bir devlet var. Deklare edilmemiş bir devlet! Ayrıca, ülke siyasi coğrafyayla değil, beşeri sınırlarla bölünmüş durumda. Bugün artık Şii bölgesinden Sünni bölgesine geçmek imkânsızdır."

İşte böyle bir ortamda, "normalleşme'den, sayımdan, oylamadan bahsediliyordu.

Bağımsız Türkmen Hareketi Başkanı Kenan Şakir, sözde seçimleri anlatıyordu:

"İki seçimde de büyük sahtekârlık oldu. Birleşmiş Milletler'in, koalisyon güçlerinin gözü önünde Kürt kardeşlerimiz iki üç defa oy kullandılar. Sözde Kürdistan'da binlerce kişi sahte oy kullandı. Kerkük'ün demografisi bozuldu, nüfusu bozuldu."

140. madde, dayatılan bir anayasanın Kerkük'e biçtiği elbiseydi...

Anayasanın bu maddesine göre, "normalleşmeyi" nüfus sayımı takip edecekti. Sonra bir referandum yapılacak ve Kerkük sahibini nihayet bulacaktı. Hiçbiri olmadı. Kerkük bu şartlarda normalleşemedi! Nüfus sayımı Mart 2007'deydi. O da gerçekleşmedi. Referandum ise ileri bir tarihe ertelendi. 2008 yazında, hâlâ bir çözüm bulunamamış, Kerkük "normalleşememişti!" Tam tersine, Türkmensizleştirme operasyonları son hızla devam etmekteydi.

Sevr'den BOP'a Aynı Oyun!

Gariptir, 100 yıl öncede bu bölgede bir referandum istenmişti. Bakalım onlar kimdi ve nasıl bir karar vermişlerdi?

Osmanlı İmparatorluğu çatırdayarak çökmüş, Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştu. Yeni cumhuriyetten koparılacak son parça Musul ve çevresi olacaktı.

Musul, Lozan Konferansı'nda 23 Ocak 1923'te masaya geldi. Musul'da yaşayan 500 bin kişi, Anadolu'ya bağlıydı ama İngiltere'nin gözü siyah altındaydı.

Anadolu, daha yeni çıktığı savaştan yorgun, İngiltere'nin Musul oyunuyla karşılaşmıştı.

İngiliz oyunu, sorunu sürüncemede bırakmaktı. Musul sorunu, Milletler Cemiyeti'nin kararına bırakıldı. O zaman Türkiye, cemiyete üye bile değildi. Cemiyet yanlıydı, emperyal amaçlarla kurulmuştu.

Türk heyeti, Lozan'da Musul halkı için bir halk oylaması önerdi. Orada yaşayanlar geleceklerini kendileri tayin edeceklerdi.

Öneri Lord Curzon tarafından reddedildi. Gerekçesi ilginçti.

Curzon'a göre, bölge halkının oy verme alışkanlığı yoktu. O nedenle, oylamanın amacını anlayamayacaklardı! Yanlış sonuç çıkabilirdi. Referandum talebi reddedildi!

Lozan'da Musul meselesi masaya geldiği anda, Anadolu'da İngiliz eliyle örgütlenen Kürt isyanları eş zamanlı olarak patlak vermişti. Musul kurtarılamadı...

Yeni cumhuriyet, bir yandan Kürt isyanlarıyla boğuşuyor, bir yandan Düyun-u Umumi baskısıyla karşılaşıyordu. Sonunda Ankara Anlaşması imzalandı.

Milletler Cemiyeti 16 Aralık 1925'te Musul'u Irak'a verdi.

Musul vilayetindeki petrol gelirinin, yüzde 10'u 25 yıl boyunca Türkiye'ye bırakılıyordu. Türkiye, aldığı 500 bin İngiliz sterlinini Düyun-u Umumi borçlarını kapatmak için kullanacaktı.

Ağrılı, acılı bir ayrılık yaşandı. Musul'da yaşayan, Kürt, Türkmen ve Arap halklar Türkiye'ye katılmak için çabaladılar.

O yıllarda Bitlis mebusu Yusuf Ziya Bey, TBMM'de yaptığı konuşmada, bir Kürt olarak, şöyle diyordu: "Bir insanı ikiye bölmek veyahut herhangi bir parçasını ayırmak nasıl mümkün değilse, Musul'u da Türkiye'den ayırmak mümkün değildir!"

"Eller Var, Gezer İçimizde"

Kerkük'te bir mahalle. Yerler yaz sıcağında çamur deryası. Tüm kapılar kapalı. Perdeler çekili. Biz Bayatlı ailesine konuk gidiyoruz. Kapıdan girip bir koridordan geçiyoruz, bir avluya varıyoruz. Bayatlı ailesinin tüm fertleriyle kucaklaşıp, onları öpüyor, Türk halkının sevgi ve selamlarını iletiyoruz. Aile reisi, geleneksel Türkmen kıyafeti içinde, tüm aile fertleri bayramlık entarileriyle selamlıyor bizi... Türkmen Bayatlı ailesi savaş koşullarında kapalı kapılar ardında yaşamaya çalışıyor. Ahmet Bayatlı anlatıyor:

"Kerküklüyüz biz. Anadan, babadan, dededen üç buçuk milyon insanız. Birçok baskı gördük. Saddam rejimi çok çektirdi bize ama bugün daha beter haldeyiz. Eller var, gezer içimizde. Barzani gibiler var, girerler içimize; sürerler insanlarımızı; satın alırlar ama herkesi kandıramazlar parayla..."

Bayatlı ailesiyle birlikte...

Ahmet Bayatlı, bir zamanlar kaynakçılık yapıyordu. Artık gözleri görmüyor. Karısı, üç kızı, damadı ve torunu Kerkük'ün bir mahallesinde kirada oturuyor. Karısı İlham bir şeyleri yoktan var etmek için uğraşıyor. Eve ayda 100 dolar para giriyor.

İlham bize evi gezdiriyor. Mutfakta pirinç kaynıyor. Oruç onla bozulacak. Başka yemek yok. Yedi kişi, savaşın içinde bir dehlizden geçiyor. İlham, temiz lehçesiyle dertleşiyor:

"Saddam döneminde çok zulüm gördük. Ama emniyet vardı. Şimdi emniyet yok zulüm de çok. O kadar zulüm var ki ne sayayım. Ölüm var; iş sahipleri tehdit edilir, zenginlerimiz kaçırılır, memleketimiz yok edilir... Hayat 2003'te bir günde değişti. Başka bir millete yol verdiler, her yer harabeye çevrildi. Şimdi burada oturup, gözyaşı döküyorum."

Birkaç saat sonra vedalaştık Beyatlı ailesiyle. Sokağa kadar bize eşlik ettiler. Evin önünde daha güzel günlerde buluşmak dileğiyle kameralara poz verdik. Hemen yanlarındaki ev dikkatimizi çekti. Sokaktaki tüm evler yıkıldı yıkılacak gibiydi. O hariç. Komşuları ticaretle uğraşıyordu... Kerkük'e bir şeyler geti-

riyor, burada onları satıyorlardı... İsrail'den konukları geliyordu eve. Son zamanlarda gönenmişlerdi. Ne alıp verdikleri sırdı Kürt komşularının.

Evin dış cephesi beyaz mermerle giydirilmişti... Sokağa yapıştırılmış gibi duruyordu. Kerkük'te olan biteni anlatır gibiydi...

Bayatlı ailesine veda ederken mahalledeki su birikintileriyle oynayan çocuklar kameraya, arabaya şöyle bir bakıp çamuru karıştırmaya devam ettiler.

Susuz, elektriksiz, patlama sesleri eşliğinde büyümüşlerdi. Hiçbir şeye şaşırmamayı erkenden öğrenmişlerdi...

Mahallede Kürtler, Türkmenler ve Araplar bir arada yaşıyordu. Kerkük'te bölünmemiş mahalleler hâlâ vardı... İlham Bayatlı vedalaşırken gözlerime baktı. "Dinimiz aynı ama şimdi bizi dilimizle yargılıyorlar!" dedi.

Onu kucaklarken kulağıma, "Yapılacak iş bir olmaktır, Türkmen milleti bir olmalı!" dedi.

Ahmet Bayatlı'yla vedalaşırken o da son sözünü söyledi:

"Biz de bir Osmanlı milletiyiz, kalmışız buralarda. Bizi yok etmek isterler ama edemeyecekler! Biz 16 imparatorluk kurmuşuz. 6 devlet kurmuşuz. İşte ondandır korkuları!"

BOP'tan Haberler

2007 Ekimi'nde Amerikan Senatosu'nda düzenlenen bir toplantıda konuşan dış ilişkiler uzmanı Judith Yaphe, Irak'ta asıl içsavaşın, Kürtler ve Araplar arasında çıkmasından korktuğunu söyledi.

Yaphe, Kerkük'ü ele geçirmekte kararlı olan Kürtlerin, Araplarla kısa süre içinde bir içsavaşa girmelerinin kaçınılmaz olduğunun altını çizdi. Çok geçmeden Pentagon için projeler üreten düşünce kuruluşu, Rand Corporation yeni bir projenin ana hatlarını açıklayacaktı.

Bu yeni Irak raporu, Amerika'nın uygulayabileceği strateji alternatiflerini, bunların faydalarını ve maliyetini tartışıyordu. Rapor, Irak'ta Amerikan başarısı için öncelikle mezhep grupları arasındaki çatışmaların azaltılması gereğinden söz ediyordu.

Peki acaba mezhepler arası çatışmayı durdurma yolları konusunda neler öneriyordu rapor? Sıkı durun! İşte raporun çözüm önerileri:

1. Ülkedeki şiddeti yatıştırmak ve çatışmaların artmasını önlemek için, ezici bir güç kullanmak.
2. İçsavaşın galiplerinden birini veya birkaçını seçip desteklemek. Onların Irak'ı kontrol etmesine yardımcı olmak.
3. Irak'ın üç ayrı devlete bölünmesini hazırlamak.
4. Irak'tan asker çekmek ve bir veya daha fazla galibin ortaya çıkmasını beklemek.
5. Koalisyon Güçleri direnişçileriyle savaşmaya odaklanırken ve merkezi hükümet desteklenirken, şiddeti azaltmak için arabuluculuk yaparak mevcut gayretleri sürdürmek.

Amerikan düşünce kuruluşunun Pentagon'a son önerileri bunlardı... Cadı kazanına dönmüş bir ülkenin işgalcilerine şiddet kullanmayı öneriyorlardı. Ezici bir güç kullanmaktan söz ediliyordu. 2. sırada içerdeki gruplardan hangilerinin seçilip birbirine kırdırılacağı yer alıyordu...

Bunlar tahmin edeceğiniz gibi, özgün buluş ve öneriler değil. Daha önce Yugoslavya'da, Kosova'da, Bosna'da, Somali'de, Ruanda'da ve daha birçok ülkede uygulamaya konuldular.

Kerkük, sadece Irak'ın bir köşesi değil. Kerkük, Kıbrıs gibi Büyük Ortadoğu Projesi'nin temel taşlarından biri.

BOP'un mimarları İkinci İsrail'in doğumu için hiçbir çabadan kaçınmayacaklarını net bir biçimde açıklıyorlar. Tabii gözleri perdelenmemiş, kulakları sağır olmayanlara!

İşte kitap yayına hazırlanırken, 22 Ağustos 2008'de *Yeniçağ* gazetesinde bir haber:

> **ABD'den Peşmergeye: Arkanızdayız!** Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Irak Büyükelçisi Ryan Crocker, ülkesinin Kürtlere sırtını dönmeyeceğini öne sürdü. Peşmerge reisi Barzani'nin "Kurdistan TV"sine konuşan küstah Büyükelçi, "Irak'ın özgürleştirilmesi" süreci başlamadan önce ABD'nin, "Kürdistan" olarak nitelendirdiği Kuzey Irak'taki Kürtleri des-

tekliğini söyledi. ABD Büyükelçisi, "Amerika geçmişte olduğu gibi gelecekte de, Kürdistan'a yönelik desteğini sürdürecek ve hiçbir şekilde de desteğini kesmeyecektir" dedi. Büyükelçi, ABD'nin Kuzey Irak'a yönelik desteğini kestiği yönündeki haberleri de yalanladı.

Erbil'e yabancı çıkarması: Öte yandan Erbil'de düzenlenen "Kuzey Vilayetleri Ekonomi Konferansı" başladı. Bölgesel Kürt yönetiminin başbakanı Neçirvan Barzani başkanlığındaki konferansa, ABD'nin Bağdat Büyükelçisi ve çok sayıda üst düzey yetkili de katıldı. Başbakan Neçirvan Barzani, Kürt Bölgesi ile Bağdat arasındaki ilişkilerin tarihi gelişimini ve günümüzdeki boyutlarını anlatırken Irak'taki Kürt, Arap, Türkmen ve diğer oluşumların geçmişte acılara uğradığını ancak, şimdi iyi bir gelecek için fırsat doğduğunu, birlikte iyi bir gelecek inşa edileceğini söyledi.

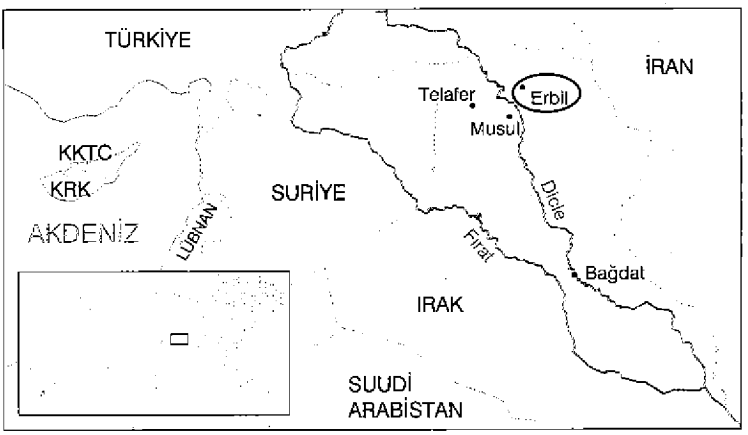
"ERBİL SINIRLAR ARASINDA!"

2007 Yolculuğu

"PKK kamplarında Amerika menşeili ağır askeri teçhizat bulundu!"

"Ankara Bağdat'la değil, Erbil'le muhatap olmalı!"

Bu gibi haberler basında boy gösterirken Eylül 2007'de Türkiye, Irak'la masaya oturdu. Terörle mücadele anlaşması imzalandı. Anlaşma metninde "terör örgütüne sıcak takip" maddesi Erbil'in vetosuna takıldı. Türkiye ile Irak arasında imzalanan anlaşmaya göre, Türkiye, teröre karşı mücadelesini Irak hükümetiyle işbirliği yaparak sürdürecekti. Terörle mücadele koordinatörlerinden

sonra şimdi, hükümetler arası bir ortak izleme komitesi terör konularından sorumlu olacaktı.

Türkiye-Irak hattında teröre karşı imzalar atılırken, Amerika'dan Oslo'ya, Oslo'dan Diyarbakır'a kadar yayılan bir hareketlilik göze çarptı. Terörle mücadele anlaşmasının imzalandığı günlerde, Amerikan senatosu Irak'ın üçe bölünmesi kararını onayladı. İki, yabancıların geniş katılımıyla Diyarbakır'da bir Kürt Konferansı yapıldı. Üç, Norveç'te Kürt hakları konusunda Batı'nın ileri gelenleri toplandı!

Türkiye Irak'la, terörle mücadele konusunda masaya oturduğunda, biz Erbil'deydik. Kuzey Irak Kürt yönetimi parlamentosu hop oturup hop kalkıyordu. Peşmerge güçleri sözcüsü Cebar Yaver şu demeci veriyordu:

"Irak, Kürdistan hükümetinin onayını almadan PKK konusunda Türkiye'yle herhangi bir anlaşma imzalayamaz. Biz, bölgesel Kürt hükümetiyiz. Ankara Bağdat'la değil bizimle konuşmalı!"

Kuzey Irak'taki Bölgesel Kürt Parlamentosu Başkan Yardımcısı Kemal Kerküki de bir beyanat veriyordu: "Kürdistan Parlamentosu'nun onayı olmayan her anlaşmayı geçersiz sayarız!" Arkada Amerikan Senatosu'ndan destek olunca Kuzey Irak'ın sesi epey gür çıkıyordu. Kürt yönetim, sadece siyasette değil, ekonomik alanda da Bağdat'la itişiyordu. 2007 yazında Teksas petrol şirketi Hunt ile Kuzey Irak yönetimi arasında petrol anlaşması imzalanıyor; Irak Petrol Bakanı El Şahristani, bu imzanın mürekkebi kurumadan anlaşmanın geçersiz olduğunu ilan ediyor.

İşte tam bu sırada Amerikan Senatosu'na bir öneri geliyordu. Senatör Joseph Biden, Irak'ın gevşek bir federatif yapı içinde üç bölgeye ayrılmasını öneriyordu. Tasarı Amerikan Senatosu'nda ezici çoğunlukla kabul edilmişti. Amerika'nın Irak'a sadece demokrasi götürmekle yetinmediği anlaşılıyordu, ülkenin sınırlarını çiziyor, parçalara ayırıyor, şekillendiriyordu.

Bir Ülke Nasıl Bölünür!

Amerika'nın işgalinden sonra, dinsel ve etnik kimliğe bağlı olarak fiilen bölünen ülkede birbirine düşman onlarca grup var.

Sünniler, Şiiler, Kürt ve Arap olarak da aralarında bölünmüşler. Uzun yıllar Saddam'ın zulmüne uğrayan Kürtler ise, özgürlük talebinde en ileri gidenler. Onlar şimdilik (!) Irak'ın şımarık çocuğu rolündeler.

Amerikan destekli harekâtlarında şu adımları izlediler:

Kürt Yerel Bölge Başkanı Mesut Barzani, 1 Eylül 2006'da Irak bayrağının bölgede dalgalanmasını yasakladı.

Amerikan Dışişleri Bakanı Rice, Irak'ı ilk ziyaretinde, önce Barzani'nin karargâhına uğradı.

Amerika'nın bu bölgeye verdiği önem her fırsatta belirtildi.

Condoleezza Rice, basına yaptığı açıklamalarda Irak-Türkiye sınırını kastederek, "Türkiye-Kürdistan sınırı" ifadesini kullandı.

Kuzey Irak'a atanan birçok Amerikalı yetkili, Kürt bölgesini, Irak'ın geri kalanından ayıran diplomatik hareketlere kalkıştı. Erbil'deki Koalisyon Güçleri Ofisi'nin başkanı Dick Nabb, üzerinde Kürt bayrağı bulunan kartvizitler bastırdı.

İşte bu ruh hali sürerken, Amerika'dan farklı sesler yükseliyordu... İran ve Türkiye arasında kalan Kuzey Irak, bir yandan cesaretlendirilirken bir yandan Irak'ın bölünmez bütünlüğü teması işleniyordu.

Denise Natali, birinci Körfez Savaşı'nın hemen ardından bölgeye akan sivil inisiyatiflerin içinde yer almıştı. Şimdi Erbil'de kurulan Amerikan Üniversitesi'nin kurucu kadrosundaydı. Sanırım aslında uzun zamandır istihbarat işleriyle ilgiliydi. "Irak'ın bütünlüğü" deyince duraksamıştı. Ona göre bu soru zamansızdı! Sarı saçlarıyla oynayarak geçiştirmek istedi: "İlla parçalanacak diye bir şey yok!"

Bir daha sordum: "Siz burada bağımsız bir oluşumdan söz edilemez mi diyorsunuz?"

Amerikan Üniversitesi'nin siyah beyaz karolu lüks binasının koridorunda yürüyorduk. O, neyin önemli olduğunu ve neyin üzerinde durulması gerektiğini vurguluyordu:

"Bağımsızlık meselesi bugün sorulacak bir şey değil! Günümüzde insanlar nasıl yaşayacak, petrol meselesi nasıl halledilecek diye sormak lazım. Mesela, en önemli konu: Petrol, bu ülkeden nasıl dışarı çıkacak, nereden geçecek? Etrafta Türkiye, İran, Suriye var."

Erbil Kürdistan National Assembly (Kurdistan Parlamentosu)

Türkiye ve İran. Bu coğrafyanın en güçlü devletleri! Kuzey Irak'ın iki yanında iki dev var.

Amerika'nın ünlü *Wall Street Journal* gazetesinde 2007 sonbaharında bir haber:

"Pentagon, İran'dan Irak'taki Şii militanlara silah geçişini önlemek için, Irak'ın İran sınırına bir askeri üs kurmayı planlıyor!"

İran bu habere, İran-Irak sınırını kapatarak cevap veriyor.

Kuzey Irak'ın dünyaya açılan diğer kapısı Türkiye sınırında. Amerika'nın önerisiyle Türkiye'yle bir "terörle mücadele anlaşması" imzalanıyor. Anlaşmada taraf olmak isteyen Kürt yönetimi, şimdilik masaya oturamıyor ama en azından sınır güvenliği sağlanmış oluyor.

Erbil'de Kürt Parlamentosu

Amerika'nın Irak'ı işgalinden sonra kendisini başkent ilan eden Erbil'de yol yok. Sıtma kol geziyor, okullar harap, insan-

lar aç ama bir parlamento var. Üzerinde kocaman "Kürdistan Parlamentosu" yazıyor. Kapısında Kürdistan bayrakları. Bol makyajlı, çıplak ayaklarını altına alıp oturmuş tombul güvenlik görevlisi hanım üstümüzü arıyor. Parlamento Başkan Yardımcısı Kemal Kerküki'yle röportaj için binaya giriyorum.

Yine oymalı koltuklar, dışarıdaki dünyayla tezat bir şatafat. Nobran bir tavır. Ne de olsa TRT'den, Türk devlet kanalından geliyoruz.

"Bölgede kendinizi nasıl tanımlıyorsunuz?" diye soruyorum.

"Biz Irak federal devleti vatandaşlarıyız. Iraklı kimliğe sahibiz ama Kürdistan federal bölgesinde yaşıyoruz" diyor.

"Kürt federal bölgesinde Kürt Kürt'tür, Türkmen Türkmen'dir, Arap Arap'tır. Asuri de vardır. Bunların hepsi vardır fakat bunlar federal bir bölgenin sınırları içinde yaşamaktadır!" diye ekliyor. Bir yandan TRT'ye röportaj verdiği için gururlu, bir yandan "düşman" karşısındaki peşmerge tavrı yakasını bırakmıyor. Ne yaman çelişki!

Batı eliyle, sadece 10-15 yıl önce yaratılan ve içinde her türlü etnik unsuru barındıran bir bölgenin sahibi havasında konuşuyordu. Bölgede huzur ve barış tablosu çiziyordu. Oysa sadece farklı etnik unsurlar arasında değil, Kürt aşiretler arasında da uzun zamandır kıyamet kopuyordu. Erbil Üniversitesi'nde siyaset öğreten ve 1992'den beri bölgede istihbarat yapan Amerikalı Denise Natali anlatıyordu:

"Kürt gruplar parçalara bölünmüş durumdalar. Bugün üç grup var. Dördüncü grup Kerkük'teki Ali Askari destekçileri. Kerkük Yurtseverler Birliği adını taşıyorlar."

Tüm taraflarla sıkı ilişki içinde olduklarını eklemiş, Kürtler arasındaki kargaşa ve bölünmenin endişe verici olduğunu vurgulamıştı Denise Natali.

Bin Bir Parça Kürtler!

En iyi örnek Talabani ile Barzani yandaşları arasındaki çekişmeydi. Onun dışında, daha onlarca birbirine karşıt grup vardı. Süleymaniye'de krallığını kurmuş olan Talabani, artık Irak cum-

hurbaşkanı. Mesut Barzani, Erbil merkezli Kuzey Irak'ın başkanı. Ama gücü Süleymaniye'ye yetmiyor. Öyleki Erbil'de kullanılan cep telefonu bile Süleymaniye'de çalışmıyor. Yan yana iki şehir, iki ayrı telefon şebekesine bağlı. Süleymaniye sadece Mam Celal'i (Celal Amca'yı) tanıyor. Yıllarca savaştığı Barzani'ye soğuk bakıyor. Caddelerde, sokaklarda, dükkânlarda Barzani ile Talabani'nin yan yana getirilmiş suretleri görünüyor ama iki liderin yıllardır savaşan yandaşları, bildikleri yoldan şaşmıyor, karşı tarafın liderine güvenmiyor. İki grup değişik Kürt lehçeleri kullanıyor ve Erbil ile Süleymaniye'de yaşam hiçbirbirine benzemiyor.

Aşiretler arasında uzun yıllardır süregelen husumet, merkezi hükümetten dağılan paranın bölüşülmesi konusundaki anlaşmazlıkla da birleşince daha derin bir rekabete dönüşüyor.

Tecrit edilmiş bir bölge burası. Ekonomisi kara parayla dönüyor. Irak merkezi hükümetinden yüzde 17 bütçe payı alıyor.

Politikacılar her türlü yoklukla ve kolerayla boğuşan halka, "İleride güzel günler göreceklerini" söylüyorlar. Kimse inanmıyor!

Hedeflerinde Kerkük var. Petrol denizi Kerkük, bölgeye dahil olursa, kuzeyin ekonomik gücü göğe erecek; Irak petrollerinin yarısına yakını Kürt bölgesinin denetimine girecek. Kürt yönetiminin ikinci hedefiyse, komşu sınırlardan dünyayla temasa geçmek!

Hedef Kerkük'te Özerk Oluşum

Erbil'de satılan haritalar, Akdeniz'den Basra Körfezi'ne uzanan bir "Büyük Kürdistan"ı gösteriyor. Haritalar Amerika ve Avrupa'dan bölgeye yayılıyor...

Kürt bölgesinde beklenti büyük ama Amerikan Senatosu'nun oylamasından sonra Kerkük Türkmen cephesinden de sesler geliyor. Kerkük'te Irak Türkmen Cephesi Başkan Yardımcısı Cemal Şan, "Irak, üçe bölünürse dörde de bölünür!" diyor. Bir "Türkmen Federal Bölgesi"nden söz ediyor. Ve Amerikan basınında Kerkük'te özerk bir bölge oluşturulmasına ilişkin haberler göze çarpıyor.

Amerikan düşünce kuruluşlarında Türkiye'nin hoşuna gidecek aktörlerle oluşturulabilecek bir "Kerkük Özerk Vilayeti" masaya konuluyor.

Bu kurtlar sofrası, Erbilli gazeteci Rebwar Kerim'in gözünden bakın nasıl görünüyor? Rebwar, Irak'ın kuzeyindeki Amerikan tutkusuna değiniyor.

"Yıllar içinde 4 milyon kişi Amerika'ya âşık edildi. ABD, petrolü; Kürtler de ABD'yi seviyor. Hatırlayın, Amerika Irak'a girer girmez ilk icraatı petrol kanununu meclisten geçirmek oldu!"

Erbil gazetesi genel yayın yönetmeni Rebwar çok düzgün bir Türkçeyle bunları anlatıyor. "Kimse bilmiyor geleceği!" diyor. "Birileri rahata, paraya kavuşacak bu politikalarla ama Irak istikrara kavuşamayacak. Amerika'nın burada denediği eski bir politika. Birbirine kırdırma politikası. Zaman zaman Şiileri, zaman zaman Sünnileri devre dışı bırakıyor; zaman zaman da Kürtler kenarda kalıyor. Bunun adı 90'lı yıllarda ortaya çıkan Amerikan sistemi, yani Yeni Dünya Düzeni!"

Rebwar, Ortadoğu'da "yeni düzen"den söz ediyor. Yeni Dünya Düzeni'nin dayatması; Büyük Ortadoğu Projesi. Projeye göre Amerika, Fas'tan Pakistan'a 22 devletin rejimini, sınırlarını değiştirmeyi hedefliyor. Petrol zengini Irak, küçük parçalara bölünmesi öngörülen ilk ülke.

İlk aşamada üçe, sonra daha da küçük şehir devletlere bölünecek. Pentagon kaynaklı haritalar, Irak ve bölge devletlerinin nasıl parçalanabileceğinin işaretlerini veriyor. Irak'ta senatonun onayladığı üç parça dışında, özerk vilayetlerin ortaya çıkmasının petrol denetimini kolaylaştıracağından söz ediliyor.

Rebwar, "Her şey etnik ve dini çatışmayla başladı!" diyor. "Osmanlı İmparatorluğu döneminde etnik diye bir şey yoktu. Etnik grupları Avrupalılar yarattı. Osmanlı parçalandı. O topraklarda bir sürü devlet kurdular. Suudi Arabistan kuruldu. Suriye kuruldu. Irak kuruldu. Şimdi aynı taktikle yeni Ortadoğu haritaları çiziyorlar."

Çekiç Güç ve Amerikan Yardım Kuruluşları

Sovyetler Birliği'nin dağıldığı yıllarda Kuzey Irak'ta bir güç oluşmaktaydı... Bugün Kürt yerel yönetimi başkentinde, Amerikan Üniversitesi'nin kuruluşuyla uğraşan Denise Natali, bu coğ-

rafyaya ilk kez 1992'de gelmişti. Onu dinlerken, Batı'nın politikalarını anlamak için Denise'lerin yaşamları belgesel yapılmalı ve tüm Ortadoğu halklarına gösterilmeli diye aklımdan geçiriyordum.

"1992'de Körfez Savaşı'nın hemen arkasından buraya geldim. Oldukça kötü bir durumdaydı bölge. Kürtler dağlardan kente akıyorlardı. Kendilerine peşmerge diyorlardı. Burada, ne yaptığını bilmez halde koşuşturan insanlar vardı. Bir çeşit 'hükümetimsi' yapı vardı. Ben bu hükümetin ilk seçimlerinden sonra 1992'de görüşmeler yapmaya gelmiştim buraya. O yıllarda bir sürü sivil inisiyatif buraya akıyordu. Ben de onlardan biriyle geldim. Amerikan Yardım Teşkilatı'yla... Çok heyecan vericiydi.

"Amerika'dan birçok örgüt geldi. Yardım teşkilatları, Çocukları Koruma Örgütü... Bir çoğu Zaho ve Dohuk bölgelerindeydi. Hepimiz Çekiç Güç'ün koruması altındaydık. İki Kürt grup, anlaşmaya razı edilmişti."

Kuzey Irak 2003'e kadar, "güvenli bölge" olarak Batı'nın himayesinde büyüyüp serpildi.

2003'te Amerika Irak'a "demokrasi" getirecekti!

Kural belliydi. Önce hedef bölgede çatışma başlatılacak, sonra çatışmaya müdahale edilecekti. Mazlumları korumak bahanesiyle, hükümetler bir "güvenli bölge" oluşturulmasına razı edilecek sonra o güvenli bölgeden bir ülke ortaya çıkıverecekti.

Beni Denise'le, Amerikan Üniversitesi öğretim üyelerinden Zafer Yörük tanıştırmıştı.

Zafer Yörük, Erbil Üniversitesi'ne, İngiltere'den, Doğu ve Afrika Çalışmaları Merkezi SOAS'tan gelmişti. Siyaset eğitimi veriyordu. Yörük, bölgenin Kosova'yla benzerliğine dikkat çekiyordu:

"Burası 1991'de Saddam Hüseyin'in terörüne karşı güvenli bölge ilan edildi. Aynı şekilde uluslararası güçler, Kosova'yı Sırplardan korumak için güvenli bölge haline getirmişlerdi. Burası 15 yıldır güvenli bölge sınırları içinde. Kosova da 5-6 yıl güvenli bölge olarak varlığını sürdürdü. Kosova bugün bağımsızlık yolunda. Kürdistan da benzer bir kaderi yaşayabilir. Burası için bağım-

sızlık şimdilik çok yakın görünmüyor. Ama özerk bir bölge olarak bağımsızlığını sürdürmesi 1970 anlaşmasında var."

Amerika'nın buraya el atmasıyla, bölgede iki şey gerçekleşmişti. Türkmenler 36. Paralel'in iki tarafında kalmış, birbirlerinden ayrılmışlardı.

Kürtler, Batı'nın himayesine alınmışlardı.

Türkmen şehri Musul ve Telafer, güvenli bölge sınırları içinde kalmasına rağmen dışarıda bırakılmış, Saddam'ın insafına terk edilmişti. 36. Paralel dışında kalan Süleymaniye ve Çamçamal ise güvenli bölgeye dahil edilmişlerdi.

Irak'ta yaşayan Türkmenlerin yüzde 20'si, Erbil merkezli yerel yönetime ve yüzde 80'i de Kerkük-Musul merkezli Saddam yönetimine bağlandı.

Ayrıca Türkmen coğrafyasının Türkiye'yle olan doğal bağlantısı da ortadan kaldırıldı. Kuzey'deki oluşumun temeli böyle atıldı.

Demokrasi Komedisi

Erbil'de Kürt parlamento binasında Kerküki röportajın ardından bir panel izledim. Yerel Kürt yönetimi, kolera salgınını konuşuyordu... Sıralarda yerel kıyafet giymiş üyelerin yanında modern giysili kadın ve erkek milletvekilleri oturuyordu. Bunlardan dördü Türkmen milletvekiliydi.

Pür ciddiyet, bölgenin en önemli sorunu olarak koleray konuşuyorlardı. İnanmadıkları bir oyunun oyuncularıydılar. Her birinin yüzünde "demokrasi" oyunundan duydukları mutluluk vardı...

Bu parlamento, Birinci Körfez Savaşı'nın ardından, Amerikan ve İngiliz birliklerinin güvencesi altında kurulmuştu.

Kürdistan Yurtsever Birliği ve Kürdistan Demokratik Partisi'ni yani savaşan iki Kürt aşireti aynı çatı altında toplanmıştı. "Demokrasi" adına, parlamentoda bir Türkmen Partisi de vardı. Bedelleri ödenmiş dört Türkmen milletvekili bu çorbaya katılmıştı. Bunlardan ikisi bakandı.

Erbil'deki Türkmen gruplar, acaba parlamentodaki temsilcileri için ne düşünüyorlardı?

Abdülkadir Bezirgan

Bağımsız Türkmen Hareketi lideri Kenan Şakir Üzeyirağalı, dağılmış bir ülkenin dağılmış çıkar gruplarına dikkati çekiyordu:

"Türkmen cephesine alternatif olarak o kukla partileri yarattılar. Onları parlamentoya sokup 'Burada Türkmen de var!' dediler. Bugün parlamentoda yer alan Türkmenler sadece kendilerini temsil ediyorlar. Milletle bir ilişkileri yok."

Türkmen Reform Hareketi

Rehberim Mustafa, Erbil'de en kalabalık Türkmen partisinin Türkmen Reform Hareketi olduğunu söylüyor.

Başkanı Abdülkadir Bezirgan, bir zamanlar Irak Türkmen Cephesi kurucularından biriydi. Şimdi cepheye muhalefet ediyor

Erbil'in ortasında bir villa. Kapıda güvenlikler ve birkaç lüks araba. Bezirgan bizi kapıda karşılıyor. Takım elbise, gösterişli bir kravat, altın kol düğmeleri göze çarpıyor.

Türkmenlerin durumuyla ilgili sorulara inatla cevap vermiyor Bezirgan. Oymalı koltuğunda yer değiştirip duruyor. Türkmen cephesine muhalefetin, kimlerin işine yaradığı ve parlamentoda-

ki Türkmen partilerinin ne amaçla kullanıldığı sorusunu da es geçiyor. Reform hareketinin ne kadar büyüyüp serpildiğinden dem vuruyor. Türkmen Cephesi'ni parçalayan küçük Türkmen partilerinin yerel Kürt yönetiminden elde ettiği finansı soruyorum. Koltuğuna bir daha yerleşiyor. Gözlerini kırpıştırarak kekeliyor:

"Mesela biz Türkmen Reform Hareketi olarak ne KYB, ne KDB'den para alıyoruz ama Kürdistan Federal Hükümeti'nden dokuz ay önce finans aldık. Biz bu parayla, bölgede Türk milletine yardım ediyoruz."

"Ne yapıyorsunuz mesela?" diyorum. Yine başa dönüyor. "Şimdi Erbil'de en güvenilir parti bizimki..." diyor. Ayakta bekleşen adamları kafalarını sallıyor.

"Yani ne yapıyorsunuz?" diye sabırsızca soruyorum... "Burada okullarımız var, radyomuz televizyonumuz var, yani insanlar..."

Sözünü kesiyorum. 30 dakikalık bir kasetin sonuna yaklaşmış ve hâlâ konuya girememiş olmanın verdiği sıkıntıyla soruyorum:

"Burada siyasi yapılanmalar neye göre ve ne kadar para alır yönetimden?"

"Vallahi farklıdır..." diyor.

"Siz ne kadar alıyorsunuz bölge hükümetinden?"

"Biz Türkmen Cephesi'nden ayrıldık ve bize bağlı parti mensuplarının ismini hükümete teslim ettik..."

Türkmen Cephesi'nden ayrılıp, kendine bağlı üye sayısını Kürt yönetime bildirince, para hesaba yatıyordu.

Bezirgan kekeleye kekeleye Türkmen Reform Hareketi'nin Kürt yönetiminden ayda 30 bin dolar para aldığını söylüyordu.

Açlık ve sefalet içinde bırakılmış Erbil'de 20'den fazla Türkmen oluşumu, işte bu miktarlarda para dağıtımıyla ortaya çıkmıştı. Türkmenlerin birleşmesinin önünde para vardı! Bu, Balkanlar'da uygulanan politikayla aynıydı. Gelir beklentisi, tüm grupları amip gibi bölmeye yetiyordu.

Erbil'de Lüks Hayat!

Rehberimiz, gazeteci Mustafa Kerim, Erbil'de çok zengin işadamlarının kol gezdiğinden söz ediyordu. Bunlardan bir kıs-

mı Türkiye'den gelmişti. Erbil'i "büyük fırsatlar"ın kapısı olarak görmekteydiler. Batı'nın dolaylı ve dolaysız işgali altındaki birçok bölgede izlendiği üzere, burada da en çok inşaat sektörü gelişmişti. Halk kolerayla boğuşur, çocuk çoluk çöplüklerde yaşarken, merkezde dev inşaatlar yükseliyordu.

Mustafa, bizi Diyarbakır'dan gelip Erbil'e yerleşmiş işkadını Ferda Cemiloğlu'na götürecekti. O burada inşaat kraliçesiydi.

Bir sokağa girdik. Lağımla oynayan çocukların arasından geçip ferforje bahçe kapısı önüne dizilmiş biri Hummer cip, birkaç araba geçtik.

Diğer tüm evlerden farklı beyaz, bakımlı villanın kapısında esmer, 50 yaşlarında abartılı giysili bol takılı bir kadın tarafından karşılandık.

Ferda Cemiloğlu'na göre, Erbil hızla kalkınan bir kentti. Paranın merkeziydi. Dünyanın "en rahat ve en güvenli" kentlerinden biriydi. O kadar ki Ferda Hanım, Erbil'e bir güzellik salonu, bir oyun merkezi bile açıyordu.

Durmak bilmeyen telefon trafiği arasında sohbet ediyoruz. Endonezya'dan getirilmiş mobilyalar ve onlarca özel bibloyla süslü yemek salonunda anlatıyor:

"Ben üç yıl mültecilere hizmet sundum. Afganistan savaşında da yüzlerce Afganlıya yardım ettim. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği hizmetlerimi ödüllendirdi. Yani neredeyse Nobel ödüllüyüm!" Gülüyor... "Ben bütün savaş alanlarında gönüllü olarak hizmette bulunmuşumdur. Çok tehlikeli bölgelerde çalıştım. Burası en rahat yer. Savaş görmedi. Sefalet yok. En iyi koşullarda yaşamak mümkün."

Başka bir dünyadan söz eder gibiydi...

"Burası yakında büyük gelişme gösterecek. Herkes daha çağdaş olmayı, daha iyi koşullarda yaşamayı hedefliyor. Daha iyi mobilyalı evlerde yaşamayı, kendilerine daha çok özen göstermeyi istiyorlar. Kadınlar her kadın gibi güzelleşmek istiyor, çocuklarını daha iyi eğitmek istiyor. Bakın Türkiye'den sürekli inşaat malzemesi, mutfak, banyo donanımı getiriliyor... Eskiden evler çıplaktı. Mutfaklarda iki tenekeden oluşan dolaplar vardı. Şimdi görün, evlerin içi nasıl değişiyor..."

Soluksuz konuşuyor. Dışarda oynayan çocuklar ve "komşu" evlerdeki görüntü Ferda Hanım'ı doğrulamıyor.

O, yeni yeni gelişen bürokrat tüccar karışımı Erbil elitinin durumunu anlatıyor. Eski Erbil çarşısında ise farklı gerçekler konuşuluyor

Erbil Çarşısı

Çarşıda bir kumaş dükkânında birkaç kadınla sohbet ediyorum. "En büyük dert susuzluk!" diyor genç olan. Bebeğine alt bezi yapmak için bez satın alıyor.

"Elektrik sık sık kesiliyor, sağlıklı yaşamamız imkânsız!" diyor öteki. "Temizlik bile sorun..." diye ekliyor.

"Suda kolera var!" diyor dükkân sahibi.

Çarşıda konuştuğumuz Erbilli ile Ferda Hanım'ın Erbil'i pek bağdaşmıyor.

Erbil, eski bir Türkmen kenti. Bir zamanlar, eğitimli insanları, zengin tüccarlarıyla ünlüymüş. Hangi etnik kökten olursa olsun herkes Türkçe konuşurmuş. Türkçe konuşabilmek medeniyet göstergesiymiş.

Erbil, bin yıllık kadim kent, önce Saddam'ın göç politikasıyla, ardından "güvenli bölge" uygulamasıyla Türkmen özelliğini kaybetmekle kalmamış... Türkmen olmak, hoş görülmemeye başlanmış.

Kürt gazeteci Rebwar bakın ne diyor: "Erbil'in tarihini araştırırsanız, bir Türkmen kenti olduğunu görürsünüz. Ayrıca yöredeki tüm kentlerin Türkmen olduğu da bilinir. Erbil de Kerkük de Türkmen'dir. Bu kentlerde ahali esnaf ya da tüccardır. Erbil'in kalburüstü zenginleri Türkmen'dir. Zaten şehir kavramı Kürtler için yeni bir kavramdır. Onlar sonradan, köylerden getirilmişlerdir."

1990'lardan sonra Türkmen halkı son kalelerini de kaybedeceklerdi. Türkmenlere ait olan bölgede faaliyet gösteren siyasi oluşumlar, sağlık ve eğitim kurumları, sistematik olarak Batı'nın desteklediği Kürt yerel yönetimi tarafından baskı altına alındı.

Saddam döneminde Araplaştırma siyasetine karşı mücadele veren Türkmenler, bu defa, Kürtleştirme politikasıyla karşı karşıya kaldılar.

Türkmen Okulları da Yok Oluyor

İşte bir örnek. Karakoyunlu İlkokulu. Erbil'de Türkmen ilkokullarının tümü gibi o da bu süreç içinde hızla değişime uğradı. Bir zamanlar 700 öğrencisi vardı. Bugün 75.

Kent merkezine uzak bir ilkokul. Tarihin bir yerinde duruyor. Bahçeyi çevreleyen açık kapıların önünden geçerken namaz kılan öğretmen grubunu izliyorum.

Yanımda yürüyen küçük kızla sohbet ediyorum. "Öğrenciler kalmadı, Türkler kalmadı burada" diyor.

Öğretmenlerden biri "Bir zamanlar okulumuzda öğrenci sayısı çok yüksekti ama şimdi az, çünkü belediye servisi kaldırıldı. Öğrenciler gelemiyor" diyor.

"Sizin dört milletvekiliniz, iki de bakanınız var; onların bir yardımı olmuyor mu?" diyorum. Şaka edip etmediğimden emin olmak istercesine yüzüme bakıyor. Sonra başı önünde mırıldanıyor: "Onların kendileri, kürsüleri, yani önemli başka işleri var. Her biri sandalye derdinde. Biliyor musunuz şimdiye kadar bir teki bile bu okula gelmedi."

Uzak bir köşede kalan okula ancak yol parasını ödeyebilen öğrenciler geliyordu.

Devir değişmişti. Zengin Türkmenler, çocuklarını pıtrak gibi çoğalan özel okullara yolluyordu. Hatta modaya uyup, çocuklarını "daha modern" olan Kürt okullarına yollayanların sayısı da giderek artıyordu.

Bakımlı ve ödeneği olan Kürt okulları, Türkmen aileler için de çekim merkezi olmuştu.

Rehberimiz Mustafa'nın kızı da bu okullardan birindeydi. Kızını okuldan almaya giderken bizi de götürdü. Kentin göbeğinde yüksek duvarlar arkasında çiçeklerle bezeli bir okul. Bakımlı ve şık hanımlar, pahalı arabalarla çocuklarını okuldan almaya gelenler... Servis arabaları dizisi.

Kendimi bir Amerikan kasabasında sanıyorum. Okul bahçesinde ikişer ikişer sıralanmış çocuklar. Biz içeri doğru girerken, öğretmenin komutu eşliğinde "Biji Kurdistan!" (Yaşasın Kürdistan!) diye bağırıyorlar.

Yanımıza okulun müdürü olduğunu söyleyen bir hanım yanaşıyor. Selamlaşıyoruz. Türkçe konuştuğunu duyunca şaşkınlıkla soruyorum: "Türkmen misiniz?" "Yoo" diyor, "buralarda herkes Türkçe bilir. Burası Erbil!".

Adı Şevkiye. "Bizim özümüz Kürt. Erbilliyiz. Gerçek Erbilliler Türkçe konuşur" diyor.

Mustafa ve küçük kızıyla arabaya biniyoruz. Rehberimiz gazeteci Mustafa Kerim, "Ben bir Erbilli olarak en iyi örneğim" diyor. Bana ailesini anlatıyor. Mustafa'nın annesi Türkmen, babası Kürt... Bazen Türklüğü, bazen de Kürtlüğü öne çıkarıyor. "Doğduğum günden bu yana savaşın içinde hapsoldum!" diyor.

"Gözümü açtığım günden beri hep savaş vardı. Evde hep savaştan söz edilirdi. Babam bir gün cepheye gitti. Marşlarla, savaş hikâyeleriyle büyüdük. Babam tankına binmiş, ateş etmiş; evde konuşulan hikâyeler hep bunlardı. İran düşmanmış, İsrail düşmanmış, o öyle, bu böyleymiş, ateşkes olmuş, hayır olmamış... Hep bunları konuşarak büyüdük... Artık bıktık. Bu hayat mı!"

Onu dinlerken kaldırımdaki başörtülü ama bluzunun üzerinde koca bir Amerikan markası olan ve yine marka gözlüklerini başörtüsü üzerine yerleştiren genç kıza bakıyorum.

Küresel rüzgârların önüne kattığı Erbil'de her türlü dini ve siyasi akımın rahatça at oynattığını, taassup ile Batı tarzının iç içe geçişini izliyorum.

Çarşıda bir mola veriyoruz. Mustafa, Erbilli kadınların daha önce görülmeyen bir tarzda örtündüğüne dikkat çekiyor. Okul eşyaları satan bir seyyar satıcının tezgâhındaki çantayı işaret ediyor. Pembe plastik sırt çantası üzerinde kara çarşaflı Barbie simgesi dikkat çekiyor. Arap geleneği ile Hollywood kültürü burada kucak kucağa yaşıyor.

Kapalı çarşının içinde yürüyorum. Geleneksel kıyafetiyle yaşlı bir adam sarı ışıkların altından çıkıp yanımıza geliyor. "Ooo TRT!" diyor. Hal hatırın ardından durumu en veciz biçimde özetliyor: "Irak'ın özü zengin, yeri zengin, toprağı zengin! Amma Irak'ın sahibi yoktur. Sahibi olsaydı halimiz böyle olmazdı. Burada iş azdır. Paran varsa iş vardır, paran yoksa iş yoktur. İş yoksa ev de yoktur, geçim de yoktur..."

Erbil Çarşısı'ndan çıkıyoruz. Yükselen gökdelenlerin önünden geçiyoruz...

Erbil, İstihbarat Cenneti

Bağdat ve Basra bombalarla sarsılırken, özel statüsü nedeniyle savaştan uzak kalan Erbil, para ve silahın ve en çok da uyuşturucu ticaretinin köprüsü. Bu durumdan nemalananlar yüksek duvarların ardındaki gökdelenlerde saklananlar. Burada iş kovalayan Türkler, Araplar, Lübnanlılar ve İsrailliler... İstihbari görevlerle gelenler ve son iki yılda kentte açılan on beş yeni bankanın çalışanları...

Norveçli petrolcüleri, Dubaili tüccarları da unutmamak gerek. Son yıllarda yükselen büyük oteller özel konuklar ağırlıyor. Gecesi 250 dolar olan lüks otellerde boş oda bulunmuyor. Sheraton'un her salonunda Batılı heyetlerle fısıldaşan, koruma ordusu eşliğindeki aşiret mensupları göze çarpıyor. Sefalet içinde; elektriksiz, susuz, aç yaşayan halk, iddialı konut projelerinin tabelalarına şaşkınlıkla bakıyor. Bunlardan birinin adı "Dream City". Her bir villa, 1 milyon dolardan satılıyor. İnşaatı "Türk" işadamlarının yaptığı söyleniyor. Buraya bir "Küçük Amerika" kuruluyor.

Alışveriş merkezleri, otomobil galerileri, "rezidans"ları ve "dream city"leriyle Erbil şaka gibi. Erbil'e günde en fazla iki saat elektrik veriliyor. Ama yukarda saydığımız mekânlarda elektrik hiç kesilmiyor. Burada büyük bir jeneratör piyasası var. Ayrıca bu jeneratörleri besleyen mazot satışı da belli elleri zengin ediyor.

Mustafa Kerim, Erbil'in Amerikan işgaliyle bir ticaret merkezi haline geldiğini ve dolarların bavullarla dolaştığını söylüyor.

"Amerikalılara yaklaşan malı götürüyor!"

Ve bu curcuna içinde Amerikalı eğitmenler Erbil'de üniversiteler kuruyor, Erbilli gençlere, İngilizce düşünmeyi öğretiyorlardı. Denise Natali, bize bölgenin geleceğiyle ilgili düşüncelerinden söz ediyor:

"Biliyorsunuz Kürtler, Amerika'nın burada kalıcı olmasını istiyor. Burada büyük bir askeri üs kurması için Amerikalıları ikna etmeye uğraşıyorlar! Amerikalılar bir gün Bağdat'ı terk ederlerse..."

Sözünü kesiyorum. "Onların zaten askeri üsleri var burada."

"Ama o küçük bir üs. Kürtler, burada çok büyük bir Amerikan Üssü istiyorlar ve Amerikalılar Bağdat'ı terk ederlerse, burada konuşlanmış bir üssün işlevi son derece önemli olur. Ama daha önce yapılması gerekenler var. Buranın sosyal, politik ve ekonomik dönüşümü daha tamamlanamadı. Hâlâ çok gelenekçi bir toplum. Amerika ve Birleşmiş Milletler yıllardır burada çalışıyor ama hâlâ burada büyük bir değişimi gerçekleştiremediler. Bu elbirliğiyle, kısa vadede gerçekleştirilmeli."

"Üniversiteler bu amacın neresinde yer alıyorlar?" diye soruyorum.

Denise, eğitim kurumlarının genç nüfusu dönüştüreceğinden söz ediyor: "Üniversiteler bence çok önemli. Bir kere İngilizce eğitim yapmaları önemli. Sonra öğrencilere farklı düşünce biçimleri aşılanıyor. Mesela ben eleştirel düşünce dersi veriyorum. Öğrencilere dünyaya eleştirel bakmayı öğretiyorum."

"Eleştirel bakış" tahmin edeceğiniz üzere, Batı çıkarlarını dikte eden bakıştı.

Röportajın sonunda Denise, Zafer Yörük, rehberimiz Mustafa ve kameramanım İsmail Dostoğlu, Erbil'de yabancıların en gözde mekânı olan "Alman Bar"ına gidiyoruz. Bu barın sahibi 20 yıldan beri bu topraklarda yaşıyor. Yanında çok yakışıklı Kürt gençleri çalıştırıyor. Değişik cinsel tercihleriyle ün yapmış yaşlı bir Alman. Bahçesi İngiliz, Amerikan ve diğer Batılı ülkelerin diplomatlarıyla dolup taşıyor.

Denise'e hangi Amerikan sivil toplum (!) kuruluşlarının Erbil'de temsilcisi olduğunu soruyorum. Yakın geçmişte NDI'nın (Amerikan Milli Demokrasi Enstitüsü) bürosunu Bağdat'tan Erbil'e taşıdığını söylüyor.

"Güneyde sivil toplum inşa etmek için büyük çaba harcadılar, şimdi sıra burada. Kürt bölgesini uzun zaman ihmal ettiler. Burası sakindi." Şarabını yudumluyor.

"Şimdi öyle değil mi?" diye soruyorum.

"Evet sakin, ama görmüyor musunuz burada sadece binalar yükseliyor. Kurumlar yok. 1992'den beri kimse bu insanlara bir şeyler öğretmek için harekete geçmiyor. Burası kurumsalla-

şamıyor. Yükselen binalar var, bol para var ama hâlâ hiçbir şey yok..."

"Demokrasi Enstitüsü'nün buradaki çalışmaları ne yönde olacak? Onlarla konuştunuz mu?"

"Hayır henüz konuşamadım ama bu işlere kaynak sağlayan Amerikalılarla konuştum. Şu an finansörler de burada ve projeleri başlatma kararı aldılar. İlk defa buranın özgün şartları inceleniyor. 'Demokrasi Projesi' bugüne kadar Irak genelinde düşünülüyordu. Ama bu bölge çok farklı. Özel projeler, hayata geçirilecek. NDI burada öncelikle bir istatistik merkezi kuracak. Birçok ilk yaşanacak."

Gece, Erbil'in sessiz ve elektriksiz mahallelerinde yankılanan İngilizce, Almanca sarhoş seslerin karmaşasıyla bitiyor.

Kuzey Irak birçok ilkle tanışacaktı. Kuzey Irak, demokratlaşacaktı. Amerikan politikaları etnik ve dini oluşumları şekillendirecek; Erbil'den bölgeye küçük bir Amerika yayılacaktı.

"Amerika Kurtarıcıdır!"

Yerel Kürt Bölgesi Milli Eğitim Bakanı Dilşad Abdurrahman Muhammed, Denise Natali gibi konuşuyor. Eğitimde, Amerika'nın "kurtarıcı" olarak küçük beyinlere aşılanacağını müjdeliyordu. "Amerikan işgalinden mi söz ediyoruz?" diye sorduğumda,

"Biz ona ihtilal diyoruz!" diye cevaplıyordu.

"Amerikalı eğitim danışmanlarının isteğiydi bu. Değişimi 'ihtilal' (revolution) olarak adlandırmamızı istediler. Ama biz onun da ötesine geçtik. Onlara ihtilalci değil, 'kurtarıcı' diyoruz. Amerika böyle tarihe geçecek. Baskı ve zulüm rejiminden, Amerikasız kurtulmamız mümkün değildi. Onun için Amerika kurtarıcıdır! Ve yeni tarih kitaplarımızda da öyle yer alacaktır!"

Yerel Kürt Bölgesi Milli Eğitim Bakanı'yla parlamento binasında buluşmuştuk. Kibirli bir Kürt "bakan"ın Amerika aşkını ilan edişine maruz kalmıştık.

Bana yeni neslin farklı yetişeceğini söylüyordu. Dilşad Bey, Büyük Ortadoğu Projesi içinde Kürdistan'ın öneminden bahsediyordu.

Kemal Kerküki

"En büyük temennimiz, Büyük Ortadoğu Projesi'nin çok yakın gelecekte başarıya ulaşması!" diyor.

"Gelecekte?" diye soruyorum.

"Evet," diye kafasını sallıyor, "daha tamamlanmadı ama bu proje bölge insanlarının tüm sorunlarını giderecek".

"Sizce Amerikalılar bu projeyle neyi hedefliyor?" diye soruyorum.

"Amerika, terörizme karşı bir kalkan oluşturuyor."

Buna benzer birçok klişeyi art arda sıralıyor.

Amerikalı yetkililerin zafer nidalarının, Amerika'nın başarıya ulaşacağına dair inancın, Amerika'dan çok, Kuzey Irak'ta yankılandığına eminim.

Kürt bölgesinin politikacıları, Amerikan politikalarının kendilerini ihmal ettiğinden zaman zaman yakınsalar da, Amerika'ya olağanüstü bir sevgiyle bağlılar.

Parlamento Başkan Yardımcısı Kemal Kerküki'ye, "Bush'un politik başarısı konusunda tereddüdü olup olmadığını" sorduğumda sesi değişmiş, yüzünü şaşkınlık kaplamıştı.

"Hayır, hayır! Bush bizim için bir melektir!" demişti.

"Melekler koalisyonu" bir kan gölünde yüzerken Eylül 2007'de, Amerika'da, 16 ülkenin temsilcisinin katılımıyla "Dünya Demokrasinin Geleceği Forumu" toplantısı yapıldı. Toplantıda Savunma Bakanı Robert Gates, Irak'ın bugününü Amerikan tarihiyle kıyaslıyordu. "Bizim de kuruluş yıllarımız karmaşayla geçti." diyordu.

"Şimdi Irak kaos içinde. Onları bu halde bırakıp gidemeyiz! Bu, müttefiklerimize ihanet olur, onları güçsüzleştirir! Düşmanlarımıza da cesaret verir" diye devam ediyordu.

Amerika, son zamanlarda İngiltere'nin deneyimlerine daha çok kulak veriyordu. Bugünlerde "Churchill planı" üzerinde çalışıyordu.

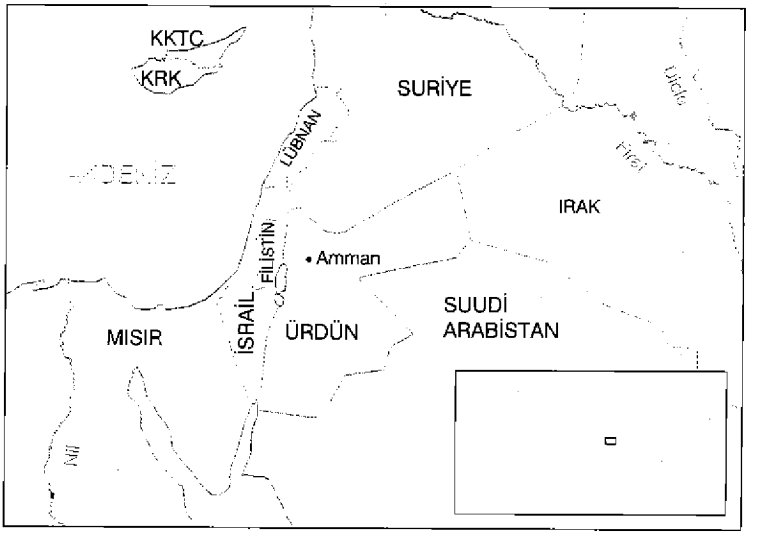
Plana göre, işgalci güç, kaos ve karmaşayı yaratıp geri çekilirdi... Ortadoğu'nun yerleşik aşiret düzeni içinde bin yıldır bir arada yaşayanlar birbirlerini gırtlaklar, sonra öle öle kendi adaletlerine ulaşırlardı. Sağ kalan ve karmaşadan zaferle çıkan taraf, Amerika'yla masaya otururdu... Adalet yerini bulurdu.

Bu senaryolarda en önemli aktör petroldü. Petrol, Kerkük'teydi. Amerikan basınında Kerkük'ün özerk bir bölge haline getirileceği seslendiriliyordu. Paranın ve üslerin merkezi Erbil olacaktı. Yavaş bir dönüşüm için, Amerika'nın Demokrasi Enstitüleri kabullenmeyi ve Kürtleşmeyi, toplumun katmanlarına yayacaktı... Bir ülke dağılırken Pandora'nın kutusundan daha çok canavar çıkacaktı...

ÜRDÜN'ÜN HAŞEMİT KRALLIĞI

Ekim 2007 Yolculuğu

20. yüzyıl başında Ürdün diye bir ülke yoktu. Bu ülke 100 yıl önceki Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde kuruldu. Sınırları İngiliz cetveliyle çizildi. Ve Şeria Nehri'nin doğusunda dertlere gark oldu. Bugün Ürdün'de yaşayan 5 milyon nüfusun yarısı Filistinli. Ortadoğu'nun kaderi belki de Ürdün'le belirlendi... Bir asır önce İngiltere Osmanlı'ya karşı Arap aşiretlerini ayaklan-

Amerikan heyetli cenaze

dırmıştı. Bu bölgede sınırları değiştirmiş, ülkeler yaratmıştı. Ayrı sınırlar arasına hapsedilmiş ülkeler ne zaman bir araya gelmeye kalksa aralarına nifak tohumları saçılmıştı...

Zaman değişti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'nin yerine Amerika geldi. Bugün Ürdün, Amerika'nın Ortadoğu'daki en önemli müttefiklerinden biri. İsrail'le "barış anlaşması" (!) imzalamış iki Arap ülkesinden de biri. Ürdün, bugün bir yandan Batı ve Suudi sermayesiyle donanıyor; bir yandan 60 yıldır, topraklarından edilmiş Filistinli göçmenleri barındırıyor. Arap-İsrail sorununun sonuçlarını en çok Ürdün halkı yaşıyor!

Hüseyin'in Cenazesi...

Kral Hüseyin 1999'da öldü... Ürdün Haşemit Krallığı'nın, 47 yıl yönetimde kalan kralı Hüseyin'in cenazesi her şeyin özetiydi!

Devlet töreninde, Ürdün'ün, Batı için ne kadar önemli olduğu gözle görülür haldeydi. Hiçbir devlet başkanının cenazesinde böylesine zengin bir katılım görülmemişti...

Avrupa'nın tüm kral ve kraliçeleri ve tüm cumhurbaşkanları törendeydi. Jacques Chirac da, Alman Şansölyesi Schröder de, Sovyetler'i yok eden adam Boris Yeltsin de oradaydılar.

Amerika, dört başkanıyla cenazeye katılmıştı. Bill Clinton, Gerald Ford, Jimmy Carter ve George Bush törende hazır bulundular. İsrail, cenazeye en kalabalık heyetle katılan ülkeydi.

Çünkü Ürdün çok önemliydi Batı için. Ortadoğu'nun ortası demekti!

100 yıl önce zengin petrol kaynaklarına göz diken İngiltere, Arap aşiretlerini ayaklandırarak işe başlamıştı. Onlara "Özgür Arabistan" vaat ediyordu.

Sınırları cetvelle çizilen ülkeler birkaç on yılda Arabistanlı Lawrence'ların gayretiyle hayata geçecek, paramparça edilen coğrafyada en büyük darbeyi Filistin halkı yiyecekti!

Filistin Mahallesi!

Amman'daki rehberim Cemal, Filistin göçmen mahallelerinden birinde doğmuştu. Sabah şehir merkezinden yirmi dakika mesafede bulunan varoşlara doğru yola çıktık. Önce, Kudüs'e bir taş atımı mesafede kurulmuş, en eski Filistin mülteci mahallesinin yetkilisinden izin belgemizi alacaktık.

Bir göçmen kampının yıllar içinde yerleşik düzene geçmiş haliydi, bu mahalle. Taş bir yapıya girdik. Polis yetkilisinin odasında izin belgemizi beklemeye başladık. Karşımızda kocaman bir yağlıboya tablo... Tabloda incecik kolları, çelimsiz vücuduyla başının üzerindeki altın topu taşımaya çalışan bir yaşlı adam! Altın topun içinde El Aksa!

Sırtında Kudüs'ü taşıyan Filistinli mülteci figürü, umutsuzca bize bakıyor. Tablodan gözlerimi ayırıp yetkiliye gülümsüyorum. Yetkili, bir kâğıdı Cemal'e uzatıyor. Çıkıyoruz.

Amman'daki en eski Filistin mülteci mahallesinde yürüyorum. Cemal bana burada doğduğunu anlatırken sık sık uzun sessizliklere boğuluyor.

"Burada doğdum. Artık burada yaşamıyorum ama buradaki sefaleti çok iyi hatırlıyorum!"

Filistin Mahallesinde

Bu mahallede doğmuş, bu mahallede bin türlü yokluk yoksulluk içinde yaşamıştı. 10 yaşına geldiğinde babası bir iş ve başka bir yerde bir ev bulmuş, taşınmışlardı.

"Burada yıllardır hiçbir şey değişmedi. Onlarca yıl da geçse değişmez!"

Cemal öfkeliydi. Belli ki bu mahalleye uzun zamandır gelmemişti. Sefaleti, yokluğu ve açlığı bir kez daha görmek onu geçmişe götürüyor, gözlerindeki acı belirginleşiyordu.

Derme çatma bir manav tezgâhının önünde konuşuyorduk. Etrafımızda meraklı gözler, sivil istihbarattan oldukları su götürmez tipler.

Cemal, "Çok şeyler anlatmak isterdim ama kamera önünde konuşulacak şeyler değil bunlar" diye mırıldanıyor.

Birbirinden güzel çocuklar kameraya doğru zıplıyor. Yaşlı kadınlar başörtülerini ağızlarına doğru çekiştiriyor. Üç beş soğan, biraz elma alan yaşlı bir kadına yaklaşıyorum.

"Ne kadar oldu buraya geleli?"

"40 yıl!" diyor, gözlerime dik dik bakıyor.

"Burada mı doğdunuz?" diye konuşmayı uzatmaya çalışıyorum.

Dimdik başı ve sorgulayan gözleriyle cevaplıyor: "Ben Filistin'de doğdum!"

"Bir gün oraya dönebileceğinizi düşünüyor musunuz?"

Tüylerimi diken diken eden bir tavırla, vakur, ağır ağır konuşuyor: "Bizim toprağımız Filistin! Evlatlarımız Filistin'de!"

"Filistin" derken sesi buğulanmıştı.

Kırk yıl önce büyük Batılı güçler Ürdün'ü, yeni Filistin olarak düşünmüşlerdi. İsrail rahat etsin diye Filistinlilerin, yavaşça göçe zorlanması bu plan dahilindeydi. Plana göre, Batı yakasındaki Filistinliler Ürdün'e sürülecek, Ürdün, bu büyük göç karşılığı uluslararası sermayeden pay alacak ve son aşamada, Filistin halkının tümü Ürdün'e taşınacaktı.

Manav tezgâhının sahibi sadece iki yıl önce Filistin'i terk etmişti. "Gelmek zorunda kaldım" dedi, "ama tek umudum topraklarımıza dönmek. Benim sadece bedenim burada! Ruhum Filistin'de!"

Röportaj yaparken zafer işareti yapan gençler birikmişti arkasında.

Amman'daki bu mahalle ve diğerleri hâlâ "Filistin kampları" olarak anılıyor. 1948'de İsrail devletinin kuruluşundan sonra Şeria Nehri'nin doğusuna akan milyonlarca Filistinli, Ürdün halkının neredeyse yarısını oluşturuyor.

Filistin mülteci kampları yerleşik mahallelere dönüşmüş artık. Sadece bu mahallede 300 bin Filistinli yaşıyor. Sokaklarda acılı, ağrılı yürekleri vatanlarına gömülü insanlar yürüyor...

Buraya gelirken Amman'ın büyük, süslü, zengin caddelerinden geçmiştik. Her caddede mantar gibi fışkıran inşaatlar, yeni alışveriş merkezleri, Suudi sermayeli gökdelenler vardı.

"Ürdün ile Filistin Birleşsin!"

Geçen yıl İsrail'in muhalefet lideri Binyamin Netanyahu, "Ürdün ile Filistin topraklarının birleşmesinden" söz ediyordu.

Netanyahu, "Böyle bir birlik ya da konfederasyon, bölgede barış ihtimalini artırır!" diyordu.

Irak'ın ve bölgedeki diğer bazı devletlerin kaç parçaya bölünmesi gerektiği Amerika'nın gündeminden düşmezken, Ürdün ve Filistin topraklarının birleşmesi söz konusu ediliyordu!

Tam bağımsız bir Filistin'i engellemenin yolu Ürdün'den geçiyordu. İşte o yüzden nüfusunun yarısı toprağından edilmiş Filistinliden oluşan bu küçük ülke, birileri için çok büyük anlamlar taşıyordu.

Gece, Büyükelçi Hüseyin Diriöz'ün konutuna yemeğe davetliyiz. Büyükelçimiz anlatıyor: "Ürdün, İsrail'le diplomatik ilişkileri olan iki Arap ülkesinden birisi. İsrail'le ilk ilişki kuran Mısır'dı, onu Ürdün takip etti."

"Bu yüzden dışlanıyor mu Ürdün, Arap dünyasında?"

"Hayır, tam tersi. Ürdün hem Arap davalarını savunan bir ülke olarak göz dolduruyor, İsrail meselesinde Arap davasının Batı'ya en iyi şekilde anlatılmasına çalışıyor. Ürdün kralı geçen bahar aylarında, 2007 Mayısı'nda Amerikan Kongresi'nde, hem senatonun, hem temsilciler meclisinin müşterek oturumunda, bütün kongre üyelerine hitaben bir konuşma yaptı. Üçü ayakta olmak üzere dokuz kere alkışlandı. Kral her sene Amerika'ya davet ediliyor, İngiltere'yle yakın ilişkiler sürdürüyor."

Kral, Batı'nın gözdesiydi hiç kuşkusuz!

Bir Zamanın Aşiret Reisleri...

Ürdün bugün bir krallıktı. Geçen yüzyılda Osmanlı topraklarının parçalanmasında önemli rolü olan bir aşiretin içinden çıkmıştı. O dönemde Haşemit ailesine İngilizler tarafından krallık sözü verilmişti. Bugün hâlâ Ürdün meclis binası önünde ve Amman'ın birçok yerinde, Emir Hüseyin'in heykelleri, resimleri vardır. Elinde silahı, atının üzerindedir Emir Hüseyin. Osmanlı'ya karşı, İngilizlerle beraber verdiği mücadele, halka her fırsatta anlatılır.

Aynı bugün gibi o zaman da her şey petrol coğrafyasını ele geçirmek içindi... İki yıl önce Kudüs'te tanıştığım eski Başbakan Abdülselam Majali'yle tarihi konuşmak istemiştim. Filistin mahallesinde geçirdiğim günün ertesinde, kentin en varlıklı sokak-

Emir Hüseyin'in heykeli önünde

larından birindeki villaya girdim. Büyük salonun her köşesinde Majali'nin Kral Hüseyin'le samimi pozlarını sergileyen fotoğraflar vardı. Bana tarihi anlatıyordu:

"Bugünkü problemler, geçen yüzyılın ve bu yüzyılın sıcak ve soğuk savaşlarının sonuçlarıdır. Birinci Dünya Savaşı öncesinden, İkinci Dünya Savaşı sonrasından bugünlere gelen sorunlardır. İngilizler, uzun zamandır bu bölgeye hâkim olma çabası içindeydiler. Bir Yahudi devleti kurma çabasına giriştiler ve sonunda başardılar."

Onu dinlerken Ürdün'ün İsrail'le ilişkisinin ne kadar derin olduğunu düşünüyordum. 1999'daki ölümüne kadar, neredeyse yarım yüzyıl iktidarda kalan Kral Hüseyin'in, en çok İsrail yönetimi tarafından desteklendiği çok sık ifade edilirdi. Ronald Payne'in *İsrail'in Çok Gizli Servisi* adlı kitabında bu iddialar yer almıştı. Payne, İsrail gizli servisi MOSSAD'ın 1950'li ve 60'lı yıllarda, Kral Hüseyin'e karşı düzenlenen darbe girişimlerini önceden haber vererek, iktidara katkılarını anlatmıştı.

Eski Başbakan Abdülselam Majali'ye bu görüşe katılıp katılmadığını soruyorum. Şiddetle karşı çıkıyor. "Bu doğru değil" diyor, "Arapların bir sözü vardır: 'Komşu evdeki sorun senin evine de sıçrayabilir' derler. O nedenle sorunlardan kaçınıldı. Ama hepsi o kadar. İsrail, Ürdün'ün kalkınmasına, büyümesine hiçbir yardımda bulunmadı..."

Kaçamak bir cevaptı. Bilgilerimizle çelişiyordu. Ortadoğu'da Arap ülkeleri arasında İsrail'le en yakın ilişki içinde olan devletti Ürdün. Sermaye gücüyle de istihbaratıyla da oyunun içindeydi. Ürdün varlığını Batı'nın Yahudi devleti düşüne borçluydu. Ama tevatür çeşitlendirilmişti.

Haşemit Krallığı Web Sitesi

Ben Amman'dayken başbakanlık koltuğunda oturan ama döndüğümde artık orada olmayan Maruf Bahit'le Ürdün, Türkiye ilişkilerini konuşuyoruz. Osmanlı topraklarında İngilizlerin başlattığı "böl ve yut" oyununun değişik bir versiyonunu anlatıyor.

"Osmanlı, önceleri tüm halkların üzerine İslam şemsiyesi açmıştı. Sonra milliyetçi akımlar baş gösterdi. Türk milliyetçilerinin başlattığı dalga Araplara da sirayet etti... Özellikle Sultan Abdülhamit'ten sonra bölge iyice parçalandı," diyor. Sık rastlanır bir hata yapıyor. Batı'nın rolünü es geçiyor. Suçu Türk milliyetçilerine atıyor.

Ürdün'de tarih İngiliz söylemine uygun anlatılagelmişti ve gerçekler tepetaklak edilmişti. Ürdün Hasemit Krallığı'nın özel web sitesinde yer alan tarihçe başlıklı bölümde de benzer söylemler vardı.

"Büyük Arap isyanlarının amacı, Mekke'yi de içine alan Birleşik Bağımsız bir Arap devletiydi. Bu tarihi göreve giden ilk adım, 10 Haziran 1916'da atıldı. 400 yıl süren karanlık ve istibdat son bulacaktı!"

Ürdün Krallığı, Osmanlı yönetimini 400 yıl süren istibdat olarak tanımlıyordu. Bu fikri bölgeye sokanlar İngilizlerdi. 16 Mayıs 1916'da İngiltere ve Fransa başbakanlarının adlarını taşıyan Sykes -Picot Antlaşması, Osmanlı devletini parçalamayı hedefleyen gizli

bir anlaşmaydı. Ortadoğu toprakları İngiltere ve Fransa arasında, harita üzerinde ilk o zaman paylaşılmıştı.

Bir "Arap Devletleri Konfederasyonu" anlaşmanın maddeleri arasındaydı. İskenderun ile Filistin arası Fransa'nın, Filistin ile İran arasındaki bölgeyse İngiltere'nin etki alanında olacaktı. İskenderun serbest bölge olacak, Filistin uluslararası yönetime bırakılacaktı.

Sykes-Picot gizli anlaşmasında, bölgede hangi aşirete, nasıl bir destek sağlanacağı da belirlenmişti.

Bugünkü kralın büyük dedesi Emir Hüseyin'e para ve silah desteği verilecekti. Destek verildi ve Haziran 1916'da Arap ayaklanması başladı. Dört ay sonra 2 Kasım 1916'da Emir Hüseyin kendini Arap ülkeleri kralı ilan etti.

İngiltere ve Amerika bir yıl sonra Filistin'de bir Yahudi yurdu kurulmasını ve bunun Arap krallığının bir parçası olmasını karara bağladı. Bu arada "Dünya Paylaşım Savaşı" tüm vahşetiyle devam ediyordu. Emir Hüseyin, İngiliz askerleriyle beraber Hicaz ve Filistin cephesinde, Osmanlı askerlerini arkadan vuracak, büyük bir katliam yaşanacaktı...

Savaşın sonunda İngiltere, Osmanlı'dan koparılan yeni ülkeleri ve krallarını dünyaya ilan etti. Haritadaki yeni ülke Irak'tı. Faysal, kral olarak başa geçecekti. Bir başka yeni ülke Ürdün'dü. Bu kez Kral I. Abdullah tahta oturdu.

Aslında hedefte bir Sion devleti vardı. *Al Destur* gazetesinden Yasir Zaatreh özetlemişti:

"Amerika ve İngiltere bu coğrafyayı bölmek istiyordu. Ayrıca yepyeni bir devlete, İsrail'e, bir alan yaramak istiyorlardı... Yarattılar!"

İsrail devleti, şartlar hazır olunca, 30 yıl sonra kurulacaktı. Önce bu devletin yeşereceği iklim hazırlanacaktı.

Ürdün Önce İngiliz Oldu, Sonra da Amerikalı!

1936'da İngiltere Ürdün'ün bağımsızlığını kabul etti. Ürdün ordusu uzun yıllar İngiliz subaylar tarafından yönetilecekti. İngiltere'nin etkisi bağımsızlıktan sonra da sürecekti.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere, gücü Amerika'ya kaptıracak; bunun etkileri Ürdün'ü de saracaktı...

Yıl 1952. Hüseyin'in, Ürdün tahtına çıktığı tarih. Kral Hüseyin o zaman 17 yaşında.

O yıl İsrail, kuruluşunun dördüncü yılını kutluyordu.

Genç Hüseyin, dedesi I. Abdullah'ın Kudüs'te bir suikast sonucu yanı başında öldürülüşüne tanıklık edecek ve tam da o yıllarda İsrail bölgedeki etkisini göstermeye başlayacaktı. Yapılan kıyam sonucu büyük Filistin göçü Ürdün'ü saracaktı.

Kral Hüseyin, İngiltere'de eğitim almış, 17 yaşında bir kral olarak kaosla karşılaşmıştı. 1961'de bir İngiliz subayının kızıyla evlenecek, oğlu Prens Abdullah bu evlilikten doğacaktı. İngilizler artık Ürdün tahtındaydı.

Prens Abdullah 5 yaşındayken, Ürdün, en verimli ve stratejik topraklarını kaybetti.

1967 Savaşı'yla, kuruluşundan sadece 19 yıl sonra, İsrail, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'ü ele geçirdi. On binlerce Filistinli daha Ürdün'e göç edecekti.

Zeynep!

Göç eden kafilelerden birindeydi. Zeynep Nine de 40 yaşlarındaydı o zaman. Evinden yurdundan kaçmış, canını zor kurtarmıştı.

Filistin mülteci mahallesinde, oğlu Mahir'le bir çukurun içinde yaşıyordu. Hem de 40 yıldır! Beni, bir merdivenle inilen yolun altındaki çukur odaya doğru çekiştirirken, bir gün yurduna geri dönmeyi düşlediğini, rüyalarında bunu gördüğünü söylüyordu. Yanımda rehberim Cemal, çeviri yaparken, gömleğinin eteğini, hırsla gözüne bir şey kaçmış gibi gözlerine sürüyor. Ben Zeynep'in beton zeminli tek göz odası ve bir teneke dolaptan oluşan mutfağına bakarken oğlu Mahir, "Yaşlılar hâlâ geri dönmeyi umut ediyorlar..." diye İngilizce mırıldanıyordu. Dayanamayıp ekliyordu: "Benim de hayalim bu."

Zeynep'e sarılıyorum. Beni dışarıda kaldırıma oturtuyor ve Cemal'in çevirmeye yetişemediği çabuklukta konuşarak Filis-

Zeynep Hanım

tin'den aklında kalanları anlatıyor. Arapça bilmiyorum. Ama Zeynep'i anlıyorum. Yüreğim onu duyuyor!

"Ürdün En Yakın Dostumuz!"

Sadece Filistin göçüyle sınırlı değil Ürdün'e gelenler. Barut fıçısı Ortadoğu'nun, patlayan her köşesinden gelip Amman'ı mesken edinenler var. Irak'ın işgali sonrası kaçan zengin işadamları, Körfez sermayedarları da Ürdün'deler. Savaşların çevrelediği Ürdün, bölgenin çekim alanı. Bu durum, Amman'ın anacaddelerinde gözle görülüyor. Amman küreselleştikçe Filistin mahalleleri daha çok karanlığa gömülüyor, yalnızlaşıyor, içine kapanıyor...

Ürdün, Batı'yla yakın ilişkisini kraliyetin eş seçimiyle de perçinliyordu.

Kraliyet ailesinin evlilikleri Ortadoğu'da değişen rüzgârların simgesiydi. Kral Hüseyin, 1978'de dördüncü evliliğini bir Amerikalıyla yaptı. Lisa Hallaby, Kraliçe Nur adıyla tahta oturacaktı.

Lisa Hallaby ya da Nur, sadece Ürdün kraliçesi değil, Amerika ile Ürdün arasındaki siyasi zincirin bir halkasıydı da. Hâlâ da öyle.

Ürdün'ün başkenti Amman'daki basın toplantısında Amerikan Dışişleri Bakanı Rice, Ürdün'ü şöyle tanımlamıştı:

"Bölgede Ürdün'den daha iyi bir dostumuz yok, Ürdün, terörizmle savaşta Amerika'nın 'stratejik ortağıdır!'"...

Bu stratejik ortaklık, Amman'ın büyük caddelerinde kendini gösteriyordu.

Cosmo Market

Hummalı bir yapılanma Amman'ı kucağına almıştı... En lüks arabaları satan galeriler, en marka giysileri vitrinlerinde sergileyen butikler, en pahalı sebzeleri pazarlayan süpermarketler Amman'ı sarmıştı...

Cosmo Market'e girmek herkesin harcı değildi. Filistin mahallesindeki pazarın fiyatlarını dörde katlayan sebzeler, Amerikan hardalları ve salata sosları, bin bir çeşit deterjan ve Batı'nın ünlü güzellik ve hijyen markaları raflardan bize bakıyordu...

Markette alışveriş edenler Filistin mahallesindekilere hiç benzemiyordu.

Yabancı marka pirinç seçen şık giysili genç bir kadına soruyorum; "Bu refah görüntüsünün kaynağı ne?"

Jana, mükemmel İngilizcesiyle anlatıyor: "Komşu ülkelerdeki terör, istikrarsızlık, buraya o ülkelerin zenginlerini getirdi. Irak'ın zenginleri şimdi Ürdün'de. Çünkü burada bir istikrar ortamı var. Bence çevredeki savaşlar zenginlik getirdi. Kuveyt Savaşı'nda da böyle olmuştu. Ayrıca kralın uyguladığı liberal özelleştirme politikalarının da etkisi var!"

Jana'nın bankacı eşi de yanımıza geliyor. Kafasını sallayarak Jana'yı onaylıyor. Çok sayıda yabancı yatırımcıyı işaret ediyor:

"Körfez ülkelerinden ve dünyanın birçok yerinden, Avrupa'dan çok sayıda yabancı yatırımcı geliyor. Size sizin sektörden bir örnek: Ürdün, bölgedeki tek liberal medya sektörüne sahip... Çeşitli devletlerle serbest ticaret anlaşmaları var. Sonra Iraklı yatırımcıların çoğu buraya geldi. Bunun büyük etkisi var..."

Suudi sermayesi ve Irak'ın savaş zenginleri Amman'daydılar.

Jana Ferrah'a "Ürdün'de halk refahı yakaladı mı?" diye soruyorum:

"Tabii buranın fakiri de çok" diyor, "sadece şehir merkezine bakarsanız yanılırsınız. Fukarayı buralarda göremezsiniz!"

Oysa onları her yerde görmek mümkündü! Kentin yoksul semtlerinde ayakkabı tamircisinden geçilmiyordu ve onlar durumu en iyi anlatan birer simgeydiler. Anacaddedeki Filistinli ayakkabı tamircisi, günde en fazla 5 dolar kazanabiliyordu

Bu, her gün çalışırsa ayda 150 dolar ederdi. Ama Amman'da hayatta kalabilmek için en az 500 dolar lazımdı...

Üstelik, hızlı tüketim baskısı kenti çevrelemişti. Yoksul semtlerden ana caddeye seyyar satıcılar ve dilenciler yağıyordu.

Çoğu, kraliyet ailesinin himayesinde çalışan birçok sivil toplum örgütü, yoksulluğa merhem olmaya çalışıyordu. Bunlardan birinde Aida Aburass'la buluştuk.

Bu genç kadın, kraliyete bağlı bir sivil toplum örgütünün yöneticisiydi... Âdeta, Ürdün'ün "küresel" yüzünün bir simgesi. Göçmenlere yardım için çalışıyor. Yeni fönlenmiş gür saçları, modern takıları, göğüs dekoltesi ve odasında kraliyet ailesi mensuplarıyla çekilmiş fotoğrafları var.

"Amman'ın merkezinde alışveriş merkezlerinden, beş yıldızlı otellerden geçilmiyor. Öte yandan yoksullarla büyük bir uçurum açılıyor. Durumu nasıl görüyorsunuz?" diye soruyorum. Soruyu beğenmiyor. Renksiz bir sesle:

"Bence bu, dünyanın her yerinde böyle!" diyor.

"Bu konuda bir çalışma yapılıyor mu?" diye ısrar ediyorum.

Saçlarını düzeltiyor ve kontrollü sesiyle, ona öğretildiği üzere "Bence hükümet bu konuda çok şeyler yapıyor. Mesela sekiz tane farklı fon var. Fakir insanların desteklenmesi, kralımızın öncelikleri arasında yer alıyor. Hem devlet, hem de sivil toplum örgütleri olarak bizler neler yapabileceğimizi araştırıyoruz."

Aida Aburass uluslararası bir karakter! Ona her ülkede rastlayabilirsiniz. 80 ülkede de onun gibi konuşanlarla karşılaşmıştım. Âdeta aynı kelimelerle düşünüyorlardı. Çarpıcı olan Aida'nın şeriat hükümleri hakkındaki görüşüydü...

Ürdün'deki çokkarılı şeriat kanunlarının onu rahatsız edip etmediğini sorduğumda, hiç düşünmeden bunun normal olduğunu söylemişti:

"Kuran'da yazıyor. O yüzden bu kuralları kabul ediyoruz."

Ürdün halkı ile eliti arasında uçurumlar vardı. Elit, başka bir dünyanın gözlüğüyle Amman'da yaşıyordu! Mesela göçmen deyince Aida'nın aklına nedense hiç Filistinliler gelmiyordu... Bana gururla anlatıyordu:

"Birleşmiş Milletler ve Amerikan Büyükelçiliği bize en büyük yardımı yapıyor. Göçmenlerle ilgili konularda birçok çalışma yürütüyoruz."

"Göçmen derken..." diye sözünü kesiyorum... Hemen açıklıyor: "Göçmen derken ben, ev hizmetlerinde çalışan yabancıları kastediyorum."

"Ama Amman'da çok sayıda ve çok zor koşullarda yaşayan Filistinli göçmen var..."

"Bizim yürüttüğümüz proje sadece yabancı işçi konumundaki göçmenleri kapsıyor" diyor.

Filistinliler konusu iğneli fıçı. Kimse bu konuya girmek istemiyor. Son zamanlarda bir Amerikan planı daha fısıltılar halinde yayılıyor. Amerika, Filistin devletinin Gazze'ye hapsedilmesini istiyor. Batı Şeria ve Ramallah'taki Filistinlilerin Ürdün'le birleşmesi fikri daha sıklıkla dile getiriliyor.

Batı yakasında Ürdün, Filistin yönetimi ve İsrail'in oluşturacağı üçlü bir yönetim, son zamanlarda Amerikan düşünce kuruluşlarında tartışılıyor. *Al Destur* gazetesinden Yaser Zaatreh, küçük mütevazı odasında, "Amerika önce Arap devletlerini birbirine düşürdü. Bu coğrafyayı kontrol etmek için en etkin yolu buldu. Ürdün çok küçük bir ülke. Suudi Arabistan'a ve Mısır'a bakın! Bir de Ürdün var. Bu ülkeler üzerinde Amerika'nın büyük etkisi var" diye anlatıyordu.

Şii Hilali ve Sünniler

Bu büyük etki, bölgede emperyalizme başkaldıran Şiilere karşı, Sünni blok oluşturmada da kullanılıyordu.

Bir zamanlar emperyalist Batılı güçler, Sünni devletlerin birbirine fazla yaklaşmaması için çaba gösterirlerken, bugün Sünni devletleri bir araya getirme çalışmaları yapıyordu.

"Aman dikkat!" diyordu Amerika, "Şiiler güçleniyor! Lübnan'dan İran'a, Pakistan'a, Azerbaycan üzerinden Hazar'a, Tacikistan'a uzanan 800 milyon nüfuslu 'Şii hilali' ortaya çıkmak üzere!".

Bu coğrafyada çok zengin petrol ve doğalgaz rezervleri vardı, "Şii hilali" enerji yollarını kapsamaktaydı. İşte bu nedenle politikalar değişiyor, yıllarca birbirinden uzak tutulan Sünnilere birlik çağrıları yapılıyordu.

Eski başbakan Abdülselam Majali, Kral Hüseyin iktidarı süresince yönetimdeydi.

Hayatı, bölgede yeniden çizilen haritaları takip ederek geçmişti. Ona Batı'nın yeni hayalini soruyorum.

"Sizce Batı'nın 'Kürdistan projesi', Ortadoğu'da 2. İsrail modeli mi?"

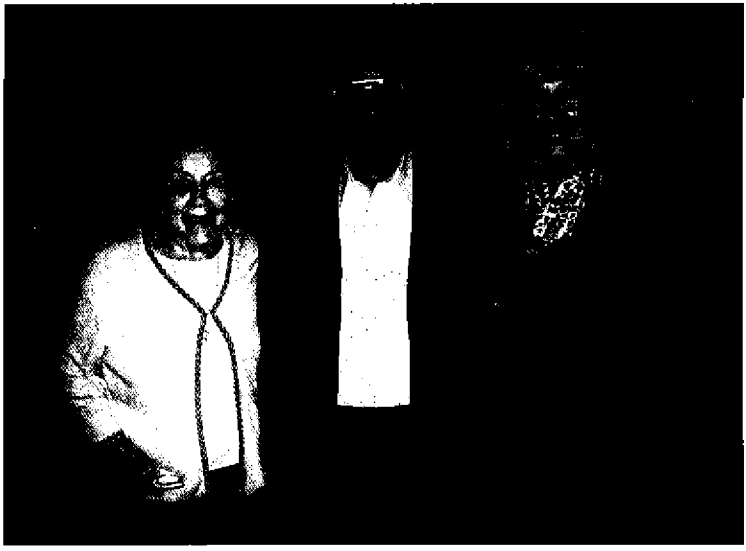
Önüne bakarak ağır ağır konuşuyor:

"İsrail gibi bir devlet modeli düşünülüyor olabilir. Ama Irak topraklarından bağımsız bir oluşum çıkarmak çok zor görünüyor. Etrafı İran'la, Türkiye'yle çevrili. Öte yandan Kürtler zaman içinde kimliklerini tanımlayabilirler. Ve dış yardımla çevre ülkelerle diyalog kurabilirler. Biz, İranlılarla, Türklerle, Orta Asyalılarla, Kazaklarla aynı kültürü paylaştık. Filozoflarımız, kültürlerimiz aynı. Demek istediğim, birçok ortak yanımız var, bunları göz ardı edemeyiz ama politik açıdan maalesef ki dış güçler, yani Batı bizim bu bölgede birlik olmamızı tehlikeli bulur. O nedenle yakın kültürler arasında bile çelişkileri öne çıkarmaya çalışırlar. Çünkü bu bölge birlik olursa, önlenemez bir güç ortaya çıkacaktır."

2006 sonbaharında, Washington'da Amerikan Başkanı George Bush ve Ürdün Kralı II. Abdullah, Ortadoğu'daki son gelişmeleri değerlendirmişlerdi.

ABD Ulusal Güvenlik sözcüsü Kate Starr, görüşmenin ardından bakın ne demişti:

"Başkan ve Kral II. Abdullah, Ortadoğu meselelerini görüştü. Lübnan, İsrail-Filistin olayları ele alındı. Irak'taki son durum tartışıldı. İran'ın nükleer aktiviteleri de masaya gelen konular ara-

Majali'yle birlikte

sındaydı. Ayrıca Amerikan Başkanı Bush, Ürdün Kralı Abdullah'a 'Şii hilali' tehlikesini hatırlattı."

Sözcü tarafından görüşme böyle özetlenmiş, tehlikenin adı konulmuştu. *Al Destur* gazetesinden Zaatreh, "Amerika, bölgeyi bölmeye çalışırken, Şii ve Sünnileri birbirine kırdırma politikasını öne çıkarıyor. Suriye ise Amerika'nın İran ve daha sonra da kendisini hedeflediğini düşünüyor" diyordu.

Bölgesel Sünni devletlerin, İran'a ve Suriye'ye karşı kullanılması bir Amerikan planıydı. Hatimilerden bu yana ilk kez Şiilik bu coğrafyada egemen güç olma yolunda ilerliyordu. Amerika, "Yüzyıllardır baskı altında yaşayan Şiiler şimdi geri geliyor!" diyordu. Irak bölünmezse, kısa sürede Şiilerin yönettiği bir devlet haline gelecekti. Bölünürse de güneyinde bir Şii devleti ortaya çıkacaktı. Bölünme durumunda yine burada ortaya çıkacak bir Kürt devleti, Şii ve Sünni mezhepleri içinde taşıyacaktı. Bir Kürt oluşumu belki Türkiye, İran ve Suriye'yi tehdit edecekti ama aynı zamanda Amerika için de bir tehdit olacaktı.

Bu, yeni bir çatışma alanı demekti.

Ürdün Başbakanı Maruf Bahit, "tehlike çanları"ndan söz ediyordu:

"Irak'ın güvenliği ve sınır bütünlüğü bizim için çok önemli. Bildiğiniz gibi Irak toprakları bir çatışma yaşıyor ve bir sınır paylaşıyoruz. Orada farklı yapılar olduğunun farkındayız. Şiiler, Sünniler ve Kürtlerin ortak bir çözüm bulması lazım. Bizim niyetimiz Irak'ın toprak bütünlüğünü korumak ve birleşmiş bir Irak için çalışmaktır. Bunun aksi olursa bir kaos ortaya çıkar ve bu, tüm komşu ülkeler içinde ciddi bir problem yaratır."

Irak'tan bahsederken nedense iki din mezhebinin yanına bir etnik grup adı konuluyor ve elmalarla armutlar toplanıyordu. Sünni ve Şii din mezheplerinin yanına bir etnik grup konuluyor, Irak'taki denklem böyle kuruluyordu. Oysa din mezhepleri Kürtlerin içinde de mevcuttu.

Irak, neden Arap, Türkmen, Kürt; ya da Şii, Sünni, Şafi diye ayrılmıyordu da, illa Sünni, Şii ve Kürt olarak bölünmesi tartışılıyordu. Bu, Amerikan planları içinde yanıtı aranması gerekli bir soruydu.

Amerika, Şii tehlikesine işaret ederken, Ürdün'deki krallığın etki alanını düşünmekteydi. Bush döneminde, savunma bakanlığında en üst görevlere getirilen Richard Perle ve Douglas Feith, Ürdün Krallığı'nın peygamber sülalesinden geldiğini, Şiiler üzerinde etki yaratabileceğini söylemişlerdi. Ürdün, yeni haritalara gebe Ortadoğu'da, Amerika için had safhada önemliydi.

Ürdün Ortadoğu'daki Sünni birliğin liderliğine seçilmişti. Ürdün Kralı II. Abdullah'a, "Şii İran'a karşı, blok oluşturma görevi" verilmişti. Ürdün Haşemit Krallığı, Suudi Arabistan, Mısır ve Türkiye'yi bir araya getirecekti.

Başbakan Maruf Bahit, bölgenin birbirine yakınlığından söz ediyordu:

"Arap devletlerinin Türkiye için stratejik bir önemi var" diyordu, "Arabistan, Türkiye'nin arka bahçesidir. Yani bizim uzun bir tarihi geçmişimiz var. Aynı kültürü paylaşmış milletleriz. Tarihimiz aynı. Lübnanlı kuzenlerimiz var. Suriyeli kuzenlerimiz var. Tüm özelliklerimizle biz bir karışımız."

Eski Başbakan Majali ise Ürdün'de öğretildiği biçimiyle tarihe gönderme yapıyordu:

"Osmanlılar bu coğrafyada yaşayan halkları Türkleştirme çalışmaları yaptılar. Bir dönem Arap kimliğini ortadan kaldırmak istediler. Araplar da bunu kabul etmeyip Batı'ya yöneldi..."

"Yani İngilizlere!" diye ekliyorum.

"Evet o zamanlar İngilizlerin ve Fransızların yanında yer aldılar."

Yüzyıllardır bağımsız yaşayan Arap kabilelerin, neden İngiliz parmağı işin içine girince ve krallık vaadi havada uçuşunca, Osmanlı'ya karşı ayaklandığına değinmiyordu.

Ürdünlülük mü Araplık mı!

Büyükelçi Hüseyin Diriöz'e, Ürdün'deki etnik zenginliği sormuştum: "Hepsi aynı Arap milletinin çeşitli unsurları..." demişti. "İster Suriye'den gelenler, ister Suudi bedevileri, ister Filistinliler, neticede hepsi Arapça konuşuyor. Hepsi Arap kültürünün bir parçası. Ama tabii kendi aralarında farklılaşıyorlar."

"Bu kadar farklı etnik grubun yaşadığı bir ülkede Ürdün ulusundan bahsedilebilir mi?" diye soruyorum.

"Tabii, ulus kavramından bahsederken biraz dikkatli olmak gerekiyor. Çünkü ulus kavramı, Araplığı mı temsil ediyor yoksa Ürdünlülüğü mü? Bu, çok tartışılan bir konu" diye cevaplıyor.

Amman'da son günüm. Ürdünlülük ve Arap milliyetçiliği üzerine düşünürken yeni neslin Ürdün'ü nasıl algıladığını merak ediyorum...

Ölen Kral Hüseyin'in son eşi Amerikalı Kraliçe Nur'un himayesindeki yetenekli öğrencilere özel eğitim veren Jubilee Okulu'nu ziyaret ediyorum.

Son derece iyi imkânlarla donatılmış özel okul binasında, müdüre hanım bizi karşılıyor. Ön bilgi veriyor:

"Kraliçenin himayesinde olan bir okul burası. Özel bir eğitim veriyor. Bu ülkenin geleceği için öğrencilerimizi hazırlıyoruz. Onları geleceğin yöneticileri olarak yetiştiriyoruz. Asıl amacımız bu."

Duvarlarda Kraliçe Nur ile mezunların fotoğrafları sıralanıyor. Batılı konuklar ve ünlü siyasilerin okulu ziyaretinden enstantaneler süslüyor duvarları.

Bu okul dünyanın çeşitli ülkelerine özellikle Avrupa ve Amerika'ya öğrenci temsilcileri gönderen, Batı'yla ilişkilere büyük önem veren lise düzeyinde bir okul.

Yaşları dokuz ila on altı arasında değişen gençlerle küçük sohbetler yapıyoruz.

Her yıl iki kez okulun organizasyonuyla Amerika'ya gittiklerini öğreniyoruz.

Öğretmenleri, duvarda büyük bir öğrenci grubunun Beyaz Saray önünde çektirdiği fotoğrafı işaret ediyor.

Bir kız öğrenciye Amerika'daki atölye çalışmalarında neler yaptıklarını soruyorum:

"Liderlik vasıfları üzerinde duruyoruz. Dünya siyasetiyle ilgili konularda görüşlerimizi dile getiriyoruz. Mesela Filistin halkının haklarıyla ilgili konuşma şansımız oldu. Bu gibi konuları tartışıyoruz."

Öğretmenlerden biri "Bizim bir liderlik dersimiz var" diyerek söze giriyor. "Dünyanın her tarafından liderleri bu derste işliyoruz. Tüm konuları tartışıyoruz. Önemli liderleri derslere davet ediyoruz."

Beklediğimden çok daha fazla siyasetle ilgili genç dimağlarla karşılaşıyorum.

Konu Filistin'e gelince sesler yükseliyor. Kravatı boynunun iki yanında sallanan bir genç, asi bir tavırla kameranın önüne geçiyor. "Şu anda biz burada konuşurken Filistinliler öldürülüyor" diyor...

Bu okulda "Amerikanvari" bir gençlik hedefleniyor ama tüm çabalara rağmen gençler duru bir bakışla durumu değerlendirebiliyor.

II. Abdullah'ın eşi Kraliçe Rania, Amerikan istihbaratı güdümündeki Genç Global Liderler (Young Global Leaders) grubunun başında bulunuyor. Kraliçe Nur ya da Lisa Hallaby, turuncu darbeler kralı Soros'la yakın teşriki mesaide. Ama Ürdün'de

geleceğin liderlerini yetiştirmeyi amaçlayan bu okulda, sıkı bir Batılı eğitimden geçirilen Ürdünlü gençler, bakın neler düşünüyor.

"Irak sizin de komşunuz. Sizce orada neler oluyor?" diye soruyorum. Soruyu naif bulduğunu dudaklarını büzerek gösteren bir erkek öğrenci:

"Amerika, Irak'ın tamamına el koymaya çalışıyor!" diyor. Diğerlerinden biraz uzak duran sarışın bir çocuğa mikrofon uzatıyorum. "Bilmiyorum. Ben bu konuda tarafsızım" diyor. Gruptan bir çocuk gülerek bağırıyor: "Aslında o bir Amerikalı!"

"Sen Amerikalı mısın?" diye soruyorum.

"Ben orada doğduğum için Amerikan vatandaşlığım var" diye cevaplıyor.

Başını okşayıp gülerek soruyorum: "Peki sen Amerikalı mısın?"

Yutkunuyor, "Hayır, ben Ürdünlüyüm" diye cevaplıyor.

Onu Amerikalı olmakla suçlayan çocuk "Bir zamanlar İngiltere'ydi, şimdi Amerika!" diyor. "İngilizler bu toprakları bölüp parçalamışlar. Parçalanan halklar güçlerini kaybetmiş! Şimdi Amerika benzer şeyler planlıyor!"

Kafaları her ne kadar karışık olsa da belki de büyüklerden daha net cevaplar vermişlerdi!

Kangrenleşmiş Filistin sorununun farkındaydılar. O topraklarda Filistinli kalmayana dek soğuk ya da sıcak savaşların devam edeceğine inanıyorlardı.

Batı, Arap-İsrail çatışmasının üzerini, Sünni Şii çatışmasıyla örtecek, İsrail rahat bir nefes alacaktı.

Irak, iki mezhebe ve bir etnik gruba ayrılmalı; Suriye, Sünniler ve Aleviler arasında bölüştürülmeliydi.

Mekke ve Medine, Suudi Arabistan'dan koparılıp "Kutsal İslam Devleti" adıyla –tıpkı Vatikan gibi– ayrı bir devlet olmalıydı. İsrail 1967 Savaşı öncesi sınırlarına çekilmeliydi. Ürdün ile Filistin "Büyük Ürdün" adıyla birleşmeliydi. Filistin devleti sadece Gazze'de yaşamalıydı.

Jubilee Okulu'ndan ayrılmadan bana ne düşündüğümü soran gençlere birkaç cümle söyledim. Düşüncelerimi özetledim.

"1916'da da Batılı devletler birçok harita çizmişlerdi" dedim. "Anadolu ihtilali onları çöpe attı. Bugün yine zulme karşı başkaldıran halklar var... Bakalım tarih bu kez neler yazacak..."

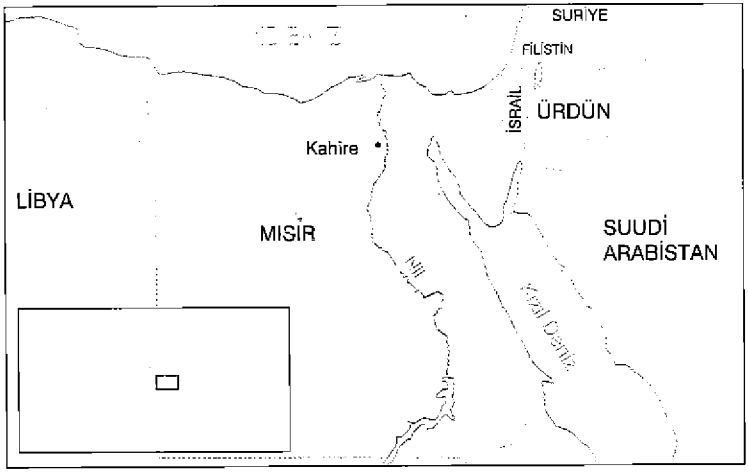
Bazıları başlarıyla onayladılar, bazıları kuşkuyla baktılar...

NASIR'IN MISIR'I VE BUGÜN!

Ekim 2007 Yolculuğu

Uzun yıllar İngiliz işgalinde yaşadı Mısır. 1922'de bağımsızlığını kazandı ama İngilizlerin gizli yönetimi aslında 1952'de Abdülnasır'la son bulacaktı.

Nasır, Mustafa Kemal Atatürk'ü kendine örnek aldı. Ülkenin doğal kaynaklarına sahip çıktı, Süveyş Kanalı'nı devletleştirdi. Bloksuz ülkelere katıldı.

Mısır, Nasır parantezinden sonra yeniden geçmişe dönecek, bu kez İngiltere yerine Amerikan hükümranlığına girecekti. O gün bugün, ekonomik sıkıntılar, politik kargaşa ve dini çatışmalarla dertli.

Dünyanın en eski uygarlıklarından biri, bugün Müslüman Kardeşler örgütüne umut bağlamış bir halk ve Batı etkisine girmiş bir aydın kesimin ağrısını yaşıyor.

Son yıllarda Mısırlı işçiler gidişata dur diyor...

Bilmem farkında mısınız, 90'lı yıllardan sonra Batı'da bir Mısır hayranlığıdır aldı yürüdü. Mısır'la ilgili kitaplar piyasaya çıktı: *Piramidlerin Sırrı, Mısır'ın Kleopatrası, Ramses'in Hayatı*... Batılı turistler Kahire'ye, Nil kıyılarına akıyor... Milattan önceki Mısır, her dile çevrilen çocuk kitaplarıyla dünyaya yayılıyor. Tarih öncesi Mısır hakkında çevrilen Hollywood filmlerinden geçilmiyor!

Bir de Mısır'ın unutturulmaya çalışılan yakın tarihi var. Ancak bırakın tarihi, Mısır'ın bugününden de pek bahsedilmiyor! Biz Kahire'nin bir kenar mahallesinde güne başlıyoruz...

Daha ilk dakikalarda anlıyoruz ki, bugün Kahire'de birileri için eve ekmek götürmek, deveye hendek atlatmaktan zor. Mısırlı işçi, tüm çevre ülkelerdeki çalışanlar arasında en düşük ücreti alıyor. Günde 2 dolarla yani 2,5 lirayla yaşamaya çalışıyor.

Tarafsız Dünya Basını ve Mısırlı İşçiler

1991 yılının mayıs ayında, Mısır hükümeti Uluslararası Para Fonu'yla (IMF) bir anlaşma imzaladı.

Bundan böyle IMF, Mısır'da stand by anlaşmaları uygulayacaktı... Önce özelleştirmeler ve serbest ticaret bölgeleriyle işe başlanacaktı. Mısır'da özelleştirme furyası ortalığı birbirine kattı. Ne kadar fabrika varsa satıldı.

10 yılın sonunda, daha fakir bir halk, daha zengin yöneticiler vardı. Üretim azalmış, fabrikalar kapanmış, işsizlik artmıştı. Fiyatlar roket hızıyla yükseliyordu. Serbest piyasa ekonomisi uy-

Sendikacı Kemal Abbas

gulanıyordu. Özelleştirilen fabrikaların kapıları bir daha açılmamacasına kapanıyordu. Halk 20 yıl içinde küresel devlerin altında kaldı!

Kemal Abbas bir işçi lideri. Gece vakti kapatılmış bir sendika binasının illegal kullanılan bir odasında bize şunları söylüyor.

"Halkın sadece yüzde beşinin karnı doymaktadır. Son yıllarda Mısır yabancı yatırımın kalesi olmuştur ama yoksulluk işsizlik tavan yapmıştır. Sınıflar arasında uçurum hiç olmadığı boyutlardadır. Orta sınıf kalmamıştır."

Onunla tanışmamız başlı başına Mısır'ın bugününü anlatan bir hikâyeydi.

Diğer arkadaşları gibi bir gece yarısı içeri alınacağından endişeliydi.

Bir saatlik konuşmanın ardından beni yandaki küçük odaya çağırdı. Tercümanım Assam'la içeri girdik. Bilgisayarı açtı ve "Burada dünya basınının hiç ilgi göstermediği Kahire grevlerinin fotoğrafları ve filmleri var. Eğer beni de içeri alırlarsa bunlar da yok olacak. Bu belgeleri size vermek istiyorum. Kardeş bir ülkenin dost gazetecisinin elinde olsunlar!" dedi.

Ürperdim, emanetleri aldım ve TRT'de yayınladım. İki kişi bir araya gelse haber yapan BBC, CNN ve benzerleri 2006'da yeri göğü inleten Mısırlı işçilerin isyanını ve Ortadoğu'nun bu en büyük grevini görmezden gelmişlerdi!

Sarı Sendikalar

İşçi ücretleri o kadar düşüktü ki küresel şirketler birçok ürünü Mısır'da üretiyordu... Mısır'da açlık sınırı 500 dolar civarındaydı ama işçi ücretleri 150 doları geçmiyordu.

Amerikan Ticaret Odası verilerine göre, Mısırlı işçinin aylık kazancı, aynı işi yapan Türk işçisinden yüzde 80 daha azdı.

Sonunda kıyamet kopmuş, 2006 Aralık ayında tekstil ve iplik fabrikalarında başlayan grev dalgası Mısır ekonomisini sarsmıştı....

27 Aralık 2006'dan bu yana direnen ve birikmiş fazla mesai ücretlerini ve yıllık ikramiye bedelini isteyen iplik ve tekstil işçileri, önce Kahire'nin kuzeyinde Mahalla al Kubra'da ayaklandılar...

Grev dalgalar halinde yayılacak, güneydeki iplik fabrikalarına sıçrayacaktı.

Helvan İplik Fabrikası ve Kafr el Davar'daki işçiler de onlara katılacaktı.

Kısa zamanda on binlerce tekstil, çimento, demiryolu, liman çimento işçileri greve destek verdi.

"Ölene kadar grev! Açız!" diye bağırıyorlardı.

"Sarı sendika" başkanı Said el Gohary'nin açıklamasının ardından iş çığrından çıkmıştı. Gohary, grevdeki işçileri terörist olarak tanımlamıştı. Sendika lideri, temsil ettiği işçileri, fabrikaları sabotajlamakla suçlamıştı!

Haberi ilk yapanlardan biri Amerikalı gazeteci Liam Stuck'tı. İlginç bir karakterdi. Kahire'de İngilizce yayımlanan *Daily Star*'da çalışıyordu. 35 yaşlarındaydı. Kendisiyle buluşmak istediğimi söylediğimde beni uzun uzun sorgulamıştı. İki yıldır Mısır'daydı. Ondan önce Sudan'da İskoç Kilisesi adına çalışan bir yardım kuruluşu elemanıydı. Amerika'nın siyasi çalışmalarda uzmanlaşmış Georgetown Üniversitesi'nden politika doktorası yapmıştı. Şimdi

de Mısır'da gazete muhabiri kimliğindeydi. Mısır'daki işçi hareketini büyük bir ilgiyle takip etmekteydi.

Nil kenarında buluşup konuşuyoruz.

"Bu grevler esas olarak sendikacılara karşı örgütlendi çünkü burada sendikalar hükümet yanlısıdır" diyor. "Sendikaların başında hükümetin görevlendirdiği birisi vardır. İşçiler ilk defa demokratik bir sendika için ayaklandılar..."

"Onları kimler destekledi?" diye soruyorum.

Küçük mavi gözlerini döndürerek gözlüklerini düzeltiyor:

"Bildiğim kadarıyla grevler herhangi bir dış yardımla alevlenmedi. İkinci grev dalgası başladığında da bu ispatlanmış oldu. Çünkü hükümet birinci grev sonrası grevle ilgili olduğunu düşündüğü kurumları kapattı, bazı yetkilileri içeri aldı ama ardından ikinci grev patlak verdi. Kendiliğinden ortaya çıkmış bir hareketten söz ediyoruz..."

Daha sonra görüşeceğim ünlü gazeteci Usame Heikal, onu doğruluyordu... Mısırlı işçiler dayanılmaz koşullarda yaşıyordu. Bıçak kemiğe dayanmıştı...

"Mısır'da halkın büyük bir çoğunluğu aç; eğitim ve sağlık hizmeti de alamıyorlar. Halkın çok küçük bir kısmı iyi şartlarda, refah içinde yaşıyor. Grev dalgası ve toplu hareketler ekonomik zorlukların bir sonucu!"

Aralık 2006'dan beri sayıları yüz binleri bulan bir işçi hareketi Mısır'ı sarsıyordu ve dünya basını bundan hiç söz etmiyordu. Haberin yayılması özellikle engelleniyordu. Liam Stuck'ın konuyla ilgili görüşü ilginçti: Eğer grev dalgası Ortadoğu'daki diğer ülkelere sıçrarsa bu felaket olurdu... Yüz binlerin haberi BBC'de bile alt başlıkta yer almıştı...

Hükümet 1 Mayıs 2007'den önce El Mahalla'daki sendika şubelerini kapatmıştı. Liderler hakkında soruşturma başlatılmış, "yurtseverlik yasası" adı altında, sıkıyönetim uygulanmıştı. Grevlerin dış destekli olduğu haberleri Mısır basınında manşetten verilmişti. Kemal Abbas grevin öncülerinden biriydi... Hapis istemiyle yargılanıyordu. Suçu, sarı sendikaya karşı "İşçiler ve Sendikalar Merkezi" adı altında bir örgüt kurmuş olması! Kapatılmış sendika binasındaki buluşmamızda, "Bu hareket tamamen şartlardan

kaynaklanmıştır. Dışarıdan hiçbir destek alınmadan yapılmıştır. Bu grevler Mısırlı işçilerin kendi gücüyle ortaya çıkmıştır," sözleriyle anlatıyordu grevi. Mısır basınında çıkan haberlere şiddetle karşı çıkıyordu.

"Müslüman Kardeşler örgütünün arkamızda olduğu söyleniyor, bu yalandır! Tam tersine Müslüman Kardeşler örgütü grevlere karşıdır" diyordu.

Müslüman Kardeşler ve Muhalefet

Mısır'daki en önemli muhalefet akımı Müslüman Kardeşler'di (İhvan-ül Müslimin).

Peki ama parlamentoda 88 sandalyeye sahip olan Müslüman Kardeşler kimdi?

Amerikalı gazeteci Liam Stuck'a ana muhalefeti temsil eden Müslüman Kardeşler örgütüyle ilgili düşüncelerini soruyorum.

"Müslüman Kardeşler çok güçlü bir hareket. Bence çok demokratik bir örgütlenme ve halktan büyük destek alıyor!" demişti.

Amerikalı siyaset bilimci, Sudan'da misyoner, Mısır'da gazeteci olan Stuck, Müslüman Kardeşleri göklere çıkarıyordu.

Müslüman Kardeşler ya da İhvan ül Müslimin adlı hareketin tohumları İskenderiye'de 1928'de Hasan el Benna tarafından atılmıştı.

Hareket, Soğuk Savaş döneminde, Sovyetler'in yanında yer alan ve anti emperyalist tavrıyla dikkat çeken Cemal Abdülnasır liderliğini yıpratmak için, Amerika ve İngiltere tarafından kullanılmıştı...

Usame Heikal anlatıyordu:

"Bu akımın güçlenmesinde iki önemli neden var. Birincisi Mısır'daki rejimin halk üzerindeki baskısı. İkincisi giderek artan yoksulluk. Müslüman Kardeşler Örgütü yıllardır fakir halkı avucuna aldı. Yiyecek, giyecek, eğitim ve sağlık hizmetleri verdi. Ücretsiz ameliyatlar yaptırdı. Kitap defter dağıttı..."

Yıllar içinde ana muhalefet haline gelmişlerdi. 88 milletvekiliyle meclisteydiler. Diğer muhalefet partilerinin sadece 14 sandalyesi vardı.

Meclisteki bağımsız milletvekili Mustafa Bekri, Müslüman Kardeşler'in fakirleşen halka ne gibi alternatifler sunduklarını anlatmıştı:

"Hükümetin baskıcı ve yoksullaştırıcı politikalarından müşteki halk bir alternatif bulduğunu zannetti. Yoksul halkı yardımlarla örgütlüyorlar. Halk tarafından umut olarak görülüyor, seviliyorlar..."

Sınıflar arasında artan uçurum, televizyonlardaki dizilerden, müzik kliplerinden, sosyete programlarından sokağa yayılıyordu.

Mısır en büyük medya merkezine sahip ülke olarak, tüm Ortadoğu'ya Arapça pop müzik satıyordu. Bu kliplerde görselleşen yaşamın sokakla alakası yoktu...

Zenginliğin, Batılı yaşama özentinin işlendiği rüyalar, açlıkla boğuşan halkı tiksindiriyor, hızla siyasi İslam'a yöneltiyordu...

Halk, lüks görüntülerle beyni yıkanıp, evdeki çaresiz yaşamına koşuyor, dengeyi cemaat ve tarikatlara kapılanmakta buluyordu. Halkın büyük kesimi yardımlarla yaşıyordu....

Bir cuma, öğle yemeği yediğimiz lokantada, duvardaki plazma ekrandan neredeyse çıplak bir Arap dilber, sevdiği iriyarı adamın önünden son model Corvet'iyle geçerken "Bırakır giderim kalakalırsın" anlamında bir şarkıyı çığırıyordu...

Biraz sonra Kral Hüseyin Camii'nin önündeydim, cuma namazına gelen cemaat bahçeye taşmıştı. Yabancı basın mensupları cuma namazını kameralarına hapsediyorlardı...

Mısır İşçi ve Sendikalar Merkezi'nin lideri Kemal Abbas, "İki güç odağı arasında savruluyoruz" diyerek özetlemişti. "Mısır halkı iki güç odağı arasında kalmıştır. Birincisi Mübarek rejiminin 25 yıldır uyguladığı sıkı yönetim durumudur. İkincisi Müslüman Kardeşler örgütünün halk arasında yayılması ve en etkili muhalefet haline gelmesidir. Kısacası Mısır'da normal bir siyaset ortamı yoktur."

Beyin Yıkama Merkezleri

Durumu en iyi özetleyen yerlerden biri de mantar gibi çoğalan alışveriş merkezleriydi.

Biraz önce cami avlusundaki insanlarla, bu alışveriş merkezinde dolaşanlar arasında uçurum vardı. Burada tüm tabelalar İngilizceydi. Butikler dünya markalarıyla bezeliydi. Mankenler Batılı çehreliydi...

Cafelerde oturanlar ve koridorlarda dolaşanlar, Amerikan filmlerinde gördükleri mimikleri ve bakışları taklit ederek konuşuyorlardı.

Dilek Ersu'yla bu alışveriş merkezinde karşılaştık. O, Kahire'de çalışan bir Türk kızı. Bana küresel rüzgârları anlattı.

"Türkiye'deki gibi burada da alışveriş merkezi patlaması yaşanıyor. Bunlarla çok övünüyorlar. 'Dünyanın en büyük ikinci alışveriş merkezi bizde' gururunu yaşıyorlar! Markaya çok düşkünler. Moda olan müzik, rap! Orta sınıf gençleri ortalıkta bol pantolonlar ters şapkalar, küpelerle dolaşıyor..."

"Arapça mı rapler?"

"Evet."

Kapısında "Shopping Mall", "No smoking" gibi İngilizce yazılar yazan bir alışveriş merkezinde dolaşıyoruz. Dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir alışveriş merkezinden hiçbir farkı yok. *Cafeler*, içinde oturan insanlar, satılan meşrubat aynı. Panolar, modeller, reklamlar markalar aynı.

Bir giyim mağazasının vitrininde sarışın bir kadın fotoğrafı. Çıplak bedeni bir parfüm markasına sarılı. Dilek'le reklama bakıyoruz

"Mesela bu kadının sokakta gördüğümüz Mısırlı kadınla hiç ilgisi yok. Ama birileri için hedef bu değil mi? 'Böyle olmalısın' mesajı mı bu?" diye soruyorum.

Dilek, "Güzel olan bu, ona benzemelisin, diyorlar," diye mırıldanıyor.

Assam Ne Yapsa?

Moda rüzgârlarına kapılmış gençler alışveriş merkezlerini dolduruyor. Bir avuç zenginin rahatça alışveriş yaptığı mekânlarda, işsizler ordusu mensupları, alışveriş yapanlara ve ellerindeki paketlere donuk gözlerle bakıyorlar.

Tabii ki İngilizce isimli bir *cafede* kızlı erkekli bir grup genç, moda dergilerini karıştırırken, "banana splitlerini yudumluyorlar. Ha Miami'deler, ha Kahire'de... Hiç fark etmiyor.

Genç işsizler, Kahire sosyetesine yer veren moda dergilerinde, bir giydiğini bir daha giymeyen genç kızları, arabalarını her yıl değiştiren sosyetik gençleri izliyor.

Rehberim Assam'a bu dergilerden almasını rica ediyorum. Kapakta dekoltesi, mini eteğiyle genç bir Mısırlı manken. Röportajda elbise dolabında yer alan giysilerden söz ediyor... Sosyete köşesinde, kim, hangi partide, kimle nasıl eğlenmiş, falancanın yeni erkek arkadaşı kim gibi haberler var... Rolex ilanından sonraki sayfada yat yarışlarının birincisine kupa takdim eden bir Amerikalı. Onlar, marka giysileri, lüks otellerdeki partileri, kayak ve yat gezileriyle başka bir dünyada yaşıyor.

Kahire'nin bir yanı lüks bloklar, villalar, güvenlikli residanslarla çevriliyor; geri kalanı işsizler ordusu ve günde 2 dolara geçinmeye çalışan emekçilerin kâbusunu yaşıyor...

Assam'la gençlerin rağbet ettiği Amerikan tarzı *cafe*lerden birinde dertleşiyoruz.

Assam henüz 22 yaşında. Özel bir iletişim fakültesinde dört yıl geçirmiş. Nihayet mezun olmuş.

"Eğitimim için 4 senede 20 bin dolar ödedim. Babam ayda 90 dolar kazanıyor. Anneme büyükbabamdan kalan mirasın tümü eğitimime gitti" diyor.

"Şimdi bir iletişimcisin ama şoförlük ve rehberlik yapıyorsun..." diyorum.

"Evet, şoför olarak çalışıyorum. Çünkü iş imkânı yok. Ülkenin yarısındaki medya kuruluşlarına başvuru mektubu yolladım!"

Bana Mısır medyasında iş bulmanın hayal olduğunu anlatıyor... Muhalif gazetecilerin tutuklandığını, işten atılanlar çoğaldığını, gazete ve televizyonların yabancı tröstlerin elinde olduğunu anlatıyor. Bir an Mısır'da olduğumu unutup kendimi evimde sanıyorum.

"Grevlere artık gazeteciler de katılıyor!" diyor.

Kahire'deyken, gazetecilerin basın özgürlüğü alanında görülen dikkate değer daralmayı protesto etmek için grevlerde boy gös-

terdiği haberlerini duyuyorum. Assam, her yıl işten atılan medya mensuplarına, fakülteden yeni mezun olanların katıldığını söylüyor.

"Ben bu durumda olan tek kişi değilim. Okuldan bu yıl bin öğrenci mezun oldu. Her yıl mezunlardan 30-35'i iş buluyor. Diğerleri ne yapıyor?!"

Kifaya: Mısır'ın Turuncuları

Diğerleri Mısır'daki muhalif hareketlere katılıyordu. Assam da bir süre "Kifaya", yani "Yeter" adlı hareketin içinde yer almıştı.

Bu hareket isim benzerliğinden de anlaşılacağı gibi Batı destekli turuncu bir hareketti. Bunalan üniversite gençliğini ve aydınları örgütlemeyi hedeflemişti. Ancak başarılı olduğu söylenemezdi...

Liam Stuck söyleşimizde Kifaya'yı şöyle değerlendirmişti:

"Hükümete karşı sıkı eleştiriler yöneltiyorlar ama şu sıralar, iki sene önceki başkanlık seçimlerinde olduğu kadar güçlü değiller."

"Neden peki?" diye sormuştum.

"Çünkü geniş halk kesimlerinin desteğini alamıyorlar.İnandırıcı olamıyorlar.

Kifaya, adını ilk önce anayasa referandumu tartışmaları sırasında duyurmuştu.

Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, Mısır'da anayasanın 76. maddesinin değişmesiyle ilgili bir referandum istediğinde, Mısır'ın birçok büyük kenti ayaklanmış, Kifaya hareketi tarafından gösteriler başlatılmıştı. Gösteriler, polisle göstericiler arasında çatışmayla sonuçlanmış; 30 Kifaya üyesi tutuklanmıştı.

Mısır bundan evvel 21 kez anayasasını değiştirmişti. 22. kez değiştirilmesi için referandum yapılacaktı ama tüm muhalefet ayağa kalkmıştı. İktidar partisi ve medya referandumdan yanaydı. Avrupacı muhalifler, referandumun ne için yapıldığını bile bilmeyen ama açlıktan ve işsizlikten gözü dönmüş halkı sokağa dökmüşlerdi.

Anayasanın 76. maddesi iktidarın devamlılığı yönünde değiştirilecekti. Bu madde değiştirildiği takdirde, bağımsız adaylar ve

muhalefet partileri, 2011'de yapılacak, bir sonraki başkanlık seçimlerine katılamayacaktı.

Mısır'ın Nasır'ı Vardı!

Mustafa Bekri, "Mısır halkı için bir şey değişmez!" demişti. Bekri, Nasır'a olan hayranlığıyla bilinen bağımsız bir milletvekiliydi.

"Mısır defalarca anayasayı değiştirmiştir. 1956 senesinde, 64'te, 71'de, en son 2006 senesinde değiştirmiştir. Mısır, artık politik olarak küresel rüzgârların önündedir. Amerika, her yıl Mısır'a, milyonlarca dolar destek veriyor. Bunun büyük bir kısmını silah yardımı olarak sağlıyor. O nedenle Mısır'ın şu anda bağımsız bir politikası olduğunu söyleyemeyiz."

O Mısır ki, bir zamanlar yeri göğü inletmiş, Batı dünyasına demokrasi dersi vermişti.

İşçi lideri Kemal Abbas, Nasır döneminde, Mısır halkının durumunu şöyle özetlemişti:

Bağımsız milletvekili Mustafa Bekri

"Nasır döneminde herkes hakkını alıyordu. O zaman da belli ordu hâkimiyeti söz konusuydu ama adil bir düzen de vardı. Günümüzde kimse hakkını alamıyor."

Kahire'nin ortasında bir müze. Siyasi liderlerin yan yana portreleri. Cemal Abdülnasır'ın yardımcısı (!) ve hayallerini katleden Enver Sedat'la yan yana resimleri... Bu portreler, Mısır yakın tarihindeki iki zıt politikayı simgeliyor. 1952-1970 yıllarında Nasır'ın her yaptığı, daha sonra Enver Sedat döneminde bozuluyor.

Dünya hâkimiyeti İngilizlerden Amerika'ya geçerken, Mısır da bir devrimin içine girecekti...

Kurmay albay Cemal Abdülnasır, 23 Temmuz 1952 gecesi bir darbeyle başa geçmişti. Nasır, 2500 yıllık Mısır tarihinde, iktidara gelen ilk yerli, Mısırlı başkandı.

Mustafa Kemal Atatürk hayranı bu genç subay, iktidara gelir gelmez hedefini şöyle açıklamıştı:

"Ulusal bağımsızlık, feodal düzene son, tekellere ve kapitalizme karşı mücadele, sosyal devlet, ulusal savunma ve kalıcı bir demokrasi!"

Nasır, 1955 yılında "Bağlantısızlar Hareketi"ne katılacak, Bandung Konferansı'nda Nehru, Sukarno, Tito gibi liderlerin yanında yer alacaktı.

Bağımsız milletvekili Mustafa Bekri, Nasır'ı anıyordu:

"Mısır, tarihinde ilk kez Nasır'la yerli, Mısırlı bir iktidarla tanıştı. Çok önemli bir dönemdi. Nasır, İngiliz sömürüsüne son verdi ve İngilizlerin uzantısı olan krallık sistemini ortadan kaldırdı. O, 70 yıllık İngiliz işgaline nokta koydu. Mısır'a cumhuriyeti getirdi."

26 Temmuz 1956'da İngilizlerin kontrolündeki Süveyş Kanalı'nı da o millileştirmişti. Bu haber Arap dünyasında coşku: Batı'da ise büyük öfke yarattı.

Tam üç ay sonra İngiltere destekli İsrail birlikleri Mısır'a girecekti. Batı, Mısır'ı ve Nasır'ı hiç affetmeyecekti. Can damarı Süveyş'i kaybetmeyi kabullenmeyecekti.

İngiliz ve Fransız birlikleri Mısır'ı günlerce bombaladı. Tüm Arap ülkeleri ve bağlantısız ülkeler, Batılı saldırganları lanetlediler.

Cemal Abdül Nasır

"Kavgamız Nasır'ladır!"

Sonunda Sovyetler'in müdahalesiyle, işgal güçleri, Mısır'dan çekilmek zorunda kaldı. İngiltere Başbakanı Anthony Eden, bu beklenmedik yenilgiden sonra öfkeli bir açıklama yapmıştı:

"Bizim kavgamız Mısır'la ya da Arap dünyasıyla değil, Albay Nasır'ladır" diyordu. "İktidara geldiğinde kendisine karşı hiçbir düşmanlık beslemedik, tersine anlaşmalar yaptık. Ama o dostça yaklaşmak yerine, ülkemize karşı saldırgan bir propaganda yürüttü. Sadakatine güvenilmeyecek bir adam olduğunu gösterdi."

Doğru tespitti. Nasır, Mısır halkı için çalışmıştı, Batı'ya hiçbir sadakat duymuyordu. Savaştan sonra tüm altyapı kurumlarını millileştirdi. Yabancı yatırımı tasfiye etti. Devlet yatırımlarını genişletti. İleri bir vergi sistemi kurdu, işçi haklarını yasallaştırdı, parasız eğitimi, en ücra köye kadar götürdü. Parasız sağlık hizmetini yaygınlaştırdı. Bunları yaparken Türk devrim tarihini âdeta kopyalamıştı.

Kamulaştırmalar yüzünden sağ cenah tarafından komünistlikle; özel mülkiyete ve serbest teşebbüse yer verdiği için de solcular tarafından kapitalistlikle suçlandı.

Muhammed Ali Paşa Topu

Yardım aldığı Sovyetler'e karşı da bağımsız tavrını sürdürdü. Bağımsızlığından hiç ödün vermedi.

Arap dünyasında ilk birleşme adımlarını da o attı. Suriye'yle 1958'de tüm zorlukları aşarak bir araya geldi ve Birleşik Arap Cumhuriyeti kuruldu. Batı'nın tüyleri diken dikendi. Bu cumhuriyet büyük baskılar sonucu sadece üç yıl sürebildi.

Çünkü Ortadoğu'da ülkelerin değil birleşmesi, yakınlaşması bile birilerini rahatsız ederdi!

Kahire Bir Osmanlı Şehriydi

Kahire'de Şehitler Anıtı'na gittiğimde, meydanın karşısında, Enver Sedat'ın suikasta uğradığı kapalı tribünün önünde bir kaç dakikalığına durdum. Karşıda, mozole önünde duran değişik giysili askerlere baktım.

Anıtta nöbet tutan askerler, Mısır'ın hangi aşamalardan geçtiğini anlatıyordu âdeta. Büyük Mısır medeniyetini simgeleyen as-

kerler, anıtın yanında bir film sahnesinden fırlamışçasına duruyorlardı. Önlerinde, Osmanlı askeri kıyafeti içindeki nöbetçiler vardı...

Kahire'nin, bir zamanlar Osmanlı devletinin İstanbul'dan sonraki ikinci büyük şehri olduğunu düşünüyorum. Anıtın önünde topların altındaki plakette 1805'te üretildikleri yazıyor. "Bu toplar Muhammed Ali Paşa döneminde 1839 savaşında kullanıldı" ibaresine bakıyorum.

Osmanlı, bu tarihten 43 yıl sonra, 1882'de tıpkı Kıbrıs gibi Mısır'ı da İngilizlere bırakacaktı.

Biraz ileride, 1973 İsrail-Mısır Savaşı'nda, Mısır'ın zaferini anlatan bir devasa tablo asılı.

O yılların üzerinden çok geçmeden, Arap dünyasını şoka sokacaktı Enver Sedat. Bağımsız milletvekili Mustafa Bekri anlatmıştı:

"Sedat, iktidara geldiği zaman, yıllarca yardımcılığını yaptığı Nasır'ın resmine bakarak, 'İşte bizim problemimiz!' demişti. Sonraki yıllar içinde Nasır'dan kalan her şeyi değiştirdi. Sovyetler'le ilişkiyi kopardı. Oysa Sovyetler bize çok yardım etmişti. 1967'deki savaştan sonra, '73 Savaşı'nı da, Sovyet silahlarıyla kazanmıştık. Sedat, '73 Savaşı'ndan sonra çizgisini tümüyle değiştirdi. Önce İsrail'i ziyaret etti. 1979'da da 'Barış antlaşması' imzaladı. Bu yüzden Arap dünyasıyla tüm ilişkilerimiz bozuldu. Bu dönemden sonra Mısır'ın dış politikası, Mısır'a çok şey kaybettirdi. Yalnızlaştık."

Amaç da bu olsa gerekti! Enver Sedat yönetimindeki Mısır, Ürdün'den sonra İsrail'le anlaşan ikinci Arap ülkesi olmuştu... Amerika'nın dayatmasıyla ardı ardına İsrail'le anlaşmalar imzaladı. Sina Antlaşması'nı, Camp David takip etti.

Bu anlaşmalarla Mısır, Arap dünyasında kopacak, Amerika'nın müttefiki olarak anılmaya başlanacaktı.

Amerikan Başkanı Reagan, Libya'ya karşı deniz tatbikatı düzenlediğinde, Enver Sedat, bu saldırıyı "şahane" olarak nitelemişti!

Birkaç ay sonra bir suikasta kurban gidecekti Enver Sedat. Ardından yönetimi devralan Hüsnü Mübarek, Sedat'ın yolunda ilerleyecekti...

Batı'nın çizdiği yolda yürürken, serbest piyasanın kaçınılmaz çukurlarına düşecekti. Artan yoksulluk, geniş halk kesimini fena halde etkiliyordu... Radikal İslam, Mübarek'i korkutmaya başlamıştı.

Mübarek ve "Dinle Aldatmak"

İktidar, radikal İslam'a karşı kendi denetiminde farklı bir İslami akımı öne çıkaracaktı... Hüsnü Mübarek tehlikeye panzehir üretirken, ülkenin laikliğini tehlikeye attı. Mısır artık dini siyasete alet edenlerin savaş alanıydı!

Müslüman Kardeşler örgütü, 20 yıllık bir süreçte sivil toplum örgütlerini, özellikle meslek gruplarını, eğitimcileri, sağlık elemanlarını ve öğrencileri örgütlemişti. Arap ülkeleriyle de, özellikle Amerika'nın desteklediği Sünni blok içinde yer alan ülkelerle ittifaklar yapıyordu. Suudilerle ve Ürdün'le büyük bir dostluk içinde olacak; Suriye ve İran'la düşmanlık ilişkileri yaşayacaktı...

Müslüman Kardeşler örgütü, Suriye'de yasadışı, Ürdün'de ve Mısır'da yasaldı. Alman istihbaratı, Müslüman Kardeşler'in faaliyetleri ve Ortadoğu ülkelerinde yayılmasının endişe verici sonuçlarını anlatan bir rapor yayınlamıştı. Amerikan istihbaratıysa örgütün faaliyetleri hakkında sessiz kalmıştı.

Amerika, Soğuk Savaş döneminde din ve mezhepleri, sosyalist bloka karşı kullanmıştı. Aynı dil ve aynı dinden olan Arap ülkeleri de aynı oyundan nasibini alacaktı.

Mezhep ve etnik ayrımlar sonucu Lübnan ve Irak kan gölüne çevrilmişti

Mustafa Bekri, "Mezheplere ve etnik ayrıma dayalı gelişmeleri endişeyle izliyoruz!" demişti.

"Bir Kürt devleti projesi nasıl yoktan var oldu, gördük! Böylesi bir oluşum, bölgeye vurulan en büyük darbe olacak. Yüz yıldır amaç Ortadoğu'yu parçalamak.

"Oyun bellidir. Bir etnik grup bu bölgede devletleştirildiğinde, bazı devletler anında parçalanacaklardır. Geçen yıl bir Amerikan dergisinde, bu bölgede hedeflenen sınırları gösteren bir harita yayımlandı. Bu harita Batı'nın hedefini tüm açıklığıyla ortaya koymuştu."

"Nil'den Fırat'a Büyük İsrail!"

Haritalar da amaçlar da yeni değildi. Ortadoğu, Nil'den Fırat'a kadar yeniden şekillenmeliydi. Bu hedef, ilk olarak İsrail kurulduğunda, 1948'de Cumhurbaşkanı Ben-Gurion tarafından ifade edilmişti.

"Nil'den Fırat'a" yayılan coğrafya, "Tevratsal alan" olarak bilinirdi. İsrail'in söylemine göre, bir gün Nil Nehri'nden Fırat'a uzayan kutsal topraklar ele geçirilecekti.

Bu sözleri açıkça dile getiren, İsrail'in sınırlarını ifade eden İsrael Shahak'a ait şu satırlara bir göz atın:

"Sınırlarımız: Güneyde tüm Sina Yarımadası ve kuzey Mısır'ın Kahire'ye kadar uzanan bir parçasıdır! Doğuda, Ürdün'ün tamamı ve Suudi Arabistan'ın kuzey bölgesidir; Kuveyt'in tümü ve Irak'ın büyük bir bölümüdür; kuzeyde, Lübnan'ın ve Suriye'nin tamamıdır."

Bu bir meczubun deli saçması değil, İsrail yöneticilerinin tümünün aklındaki sınırlardır.

Ünlü Mısırlı gazeteci Usame Heikal yorumlamıştı: "Arap-İsrail ilişkileri hiçbir zaman gelişmedi, gelişmeyecek. Gelişemez! Çünkü İsrail'in kuruluşundan bugüne kadarki söylemleri bellidir. Bayrağında iki mavi çizgi vardır. Bu çizgiler Fırat ve Nil Nehirlerini simgeler. Bakın Irak, bir Amerikan planının kurbanı oldu. Şimdi parçalanmak üzere. Sizce kim faydalanacak bu durumdan? Tabii ki İsrail! Bu plan sadece Irak'la da sınırlı değil. Bunu kendileri her fırsatta dile getiriyorlar."

Söyledikleri sır değildi. Eski İsrail Dışişleri Bakanı Oded Yinon, daha 1980'lerde şöyle demişti:

"Mısır, bugün siyasi olarak yaşayan bir ölüdür! Mısır'ı farklı coğrafi bölgelere ayırmak, İsrail'in Batı cephesinde güttüğü başlıca hedefidir."

Oded Yinon'a göre Mısır, zaten çok parçalı bir siyasi görünüme sahipti. İçinde birçok iktidar odağı birbiriyle çekişmekteydi. Bu odaklar, kendi başlarına var olurlarsa, Libya, Sudan ve hatta daha uzaktaki devletler de bugünkü sınırları içinde varlıklarını sürdüremezlerdi...

Sudan bunların başında geliyordu. İçinde birbirine düşman dört grup vardı. Müslüman olmayan Afrikalılar, putperestler, Hıristiyanlar ve azınlık egemenliği kurmuş olan Sünni Müslüman Araplar.

İsrail, 20 yıl önce Sudan'daki çelişkileri masaya yatırmış, planlarını yapmıştı. Mısır için de planları vardı.

Ülkede çoğunluğu oluşturan Sünni Müslümanlara karşı, Mısır'ın kuzeyindeki yedi milyonluk Hıristiyan azınlık üzerine senaryolar üretiyordu İsrail. Ona göre, Mısır, ikinci bir Lübnan olabilirdi...

Bir Bardak Limon Çayı

Kahire'nin Osmanlı çarşılarından birinde bir masaya oturup, bir limon çayı ısmarlıyorum. Burası Kapalı Çarşı'nın küçük bir benzeri. Çay ocağının tam yanındayım. Seyyar satıcıların çığlıkları, Amerikalı turistlerin curcunası arasında birbirinden güzel insan yüzlerine bakıyorum. İnce uzun, maşlahlı çöl insanları; kadife tenli küçük satıcı çocuklar... Gözlerinde tarihin derinlikleri saklı bir ağaç oymacısı, bağıra bağıra konuşan hasır şapkalı Amerikalı kadına, yere bakarak cevap veriyor. Ben bin yıllık limon çayını yudumluyorum...

İngilizlerden sonra şimdi Amerikalılar, Mısır'ı sömürgeleri gibi algılıyorlar. Nasır'dan sonra suyun akışı değişti. Amerika'nın Arap dünyasındaki müttefiklerinden biri de Mısır değil mi?

Amerikan Dışişleri Bakanı Rice, "Bölgedeki diplomatik varlığımızı desteklemek için, Körfez ülkeleri, İsrail ve Mısır'la yardım anlaşmaları yapıyoruz" dememiş miydi?

Şimdi daha da açık konuşuyor. Amerika'nın, İran ve Suriye'ye karşı, Ortadoğu ülkelerini silahlandıracağını söylüyor.

Amerika, stratejik hedeflerine yardımcı olması için Mısır'a 13 milyar dolarlık silah yardımı verecek. İsrail, yardım paketi kapsamında 30 milyar dolarlık silahla ödüllendirilecek.

Kahire'deki bu Osmanlı çarşısında Assam'la oturuyorum. Siyah gözlerine karanlık oturmuş, dudakları gülümsüyor. Onunla konuşmak içimi acıtıyor! Elimi omzuna koyup "Gelecekten ümitli

misin?" diye soruyorum. Yumuşak sesiyle, kendini ikna edercesine, "Umutlu olmalıyım yoksa yaşayamam!" diyor. Bana, Mısır'ın bir Nasır yetiştirdiğini, başka liderleri de içinden çıkaracağına olan inancını anlatıyor.

Nasır, Mısır halkının kalbinde yerini almış, unutulmuyor. Mısır halkı, "Bir gün bir Nasır gelecek..." diye fısıldıyor.

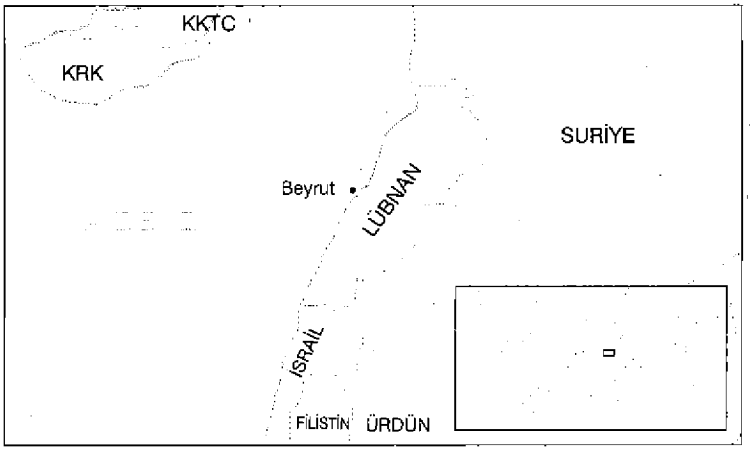
Bu coğrafyada, Anadolu ihtilali ve onun liderinden en çok etkilenenler, belki de Mısırlı devrimcilerdi: O yıllarda *El Ahram* gazetesinde şu sözleri etmişlerdi:

"Gazi Mustafa Kemal Paşa önderliğindeki Türkler, yurtlarını tutsaklık zincirinden ve zulümden kurtardılar. Çelikten pençeleriyle düşmanı ezdiler. Tüm Doğu halklarını aymazlık uykusundan uyandırdılar. Onlara özgürlük ve bağımsızlık yolunu gösterdiler. Doğu'ya parlak bir örnek oldular."

LÜBNAN: KÜRESEL GÜÇLERİN POLİTİKA LABORATUVARI

Eylül 2007 Yolculuğu

Bir zamanlar aynı toprakların insanlarıydık. Fransa ve İngiltere, Osmanlı topraklarını bölme çabasını Tanzimat döneminde hızlandırdı. 1920'de Milletler Cemiyeti kararlarıyla amaçlarına ulaşacaklardı. Lübnan 1920'den 1943'e kadar 23 yıl, Fransa'nın boyunduruğunda kaldı. 1943'te İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkan Fransa, Lübnan'a bağımsızlığını bahşedecekti!

Lübnan'dan çekilirken bölgeye nifak tohumları ekip gitmeyi ihmal etmeyecekti. Doğu Akdeniz'in en dip ucu Lübnan, o günden beri hiç huzur yüzü görmedi... Büyüklüğü İzmir kadar bir ülke. 4 milyon nüfusu var. Nüfusunun bir milyona yakını Filistin mültecisi. Yani nüfusun beşte biri topraklarından kovulmuş Filistinli.

Kuzeyi ve doğusu Suriye, güneyi İsrail. Batısı Akdeniz. Coğrafya, Ortadoğu! Lübnan'da huzur olur mu?!

Ortadoğu'da bir saldırılar zinciri. 2006 yazında Lübnan'ı bir kez daha İsrail çizmeleri çiğnedi! Ama bu kez Ortadoğu'da bir ilk gerçekleşti belki de. İsrail yenildi!

Ve bir başka ilk! Lübnan'daki vatansever cephenin önderi Şii Hizbullah, sadece Ortadoğu'nun Şiileri tarafından değil, tüm Sünni Arap halkları tarafından da desteklendi...

Ortadoğu'da bir şeyler değişiyor. 50 yıldır bitmeyen Amerikan İsrail saldırılarına karşı Arap halkları birleşiyor.

Lübnan, yeni Ortadoğu projesinin laboratuvarı... Ülkedeki Batı yandaşları Amerika ve Avrupa'nın yanında "özgür Lübnan'ı savunuyor. Beşte biri Filistin mültecisi olan halk, emperyalizme, Batı'nın ve İsrail'in oyunlarına "Yeter!" diyor.

2006 Haziran ayı. Amerika Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, İsrail ziyareti sırasında "Yeni Ortadoğu" kavramını telaffuz etti. Bir ay sonra, Lübnan'a İsrail askeri girecekti.

Olmert ve Rice, uluslararası medyaya "Yeni Ortadoğu'nun Lübnan'da şekilleneceğini" söylemişlerdi.

2006 yazında Lübnan bir kez daha kana bulandı. 1500'den fazla sivil öldü. 1,5 milyon insan göçtü. Beyrut'un Müslüman mahallelerine salkım bombaları yağdı.

Barış Havarisi Ülkeler Sessiz Kaldı

Lübnan'da İsrail ordusuna karşı Hizbullah orduları direndi... Fuad Sinyora hükümeti ve destekçileri farklı bir tavır sergilemişti. Sinyora, saldırı sürerken Condoleezza Rice'ı Lübnan'a davet etti.

Bu davet sırasında Rice, "İsrail hedefine ulaşana kadar herhangi bir ateşkes olmayacağını" söyleyecekti.

Fuad Sinyora, basın toplantısında gözyaşları içindeydi

İsrail'in, 33 günlük işgali yenilgiyle sonlanmıştı. Ardından Birleşmiş Milletler, 1701 sayılı kararı yayınladı. Bölgeye "barış askerleri" yollanacaktı. Birçok bölgede zaten oynanan bu oyun bir kez daha sahneleniyordu.

Birleşmiş Milletler askerleri, Lübnan topraklarında İsrail sınırında konuşlandı. Konuşlandıkları yer İsrail'in 1982'de işgal ettiği Lübnan topraklarıydı

Lübnan'a gelen Almanya Başbakanı Angela Merkel durumu şöyle açıklayacaktı: "Burada İsrail'i korumak üzere bulunuyoruz."

Dışarıdaki ve İçerideki Düşmanlar

Beyrut'un ortası yangın yeri. Dahya bombalanmış binalarla çevrili ve her yerde kurşun delikleri!

İbrahim Musavi yurtsever cepheden ünlü bir gazeteci. Buluşma yerimizi son ana kadar söylemiyor. Yarısı yıkılmış bir binanın önünde, arabanın içinde, ondan gelecek telefonu bekliyoruz. 10 dakika sonra, yine kurşun delikleriyle kaplı bir binadan içeri giriyoruz.

Musavi durumu özetliyor. "Emperyalizmin iki safhasıyla karşı karşıyayız" diyor. "Birincisi işgallerle gelen emperyalizm. İkincisi ise maskeli emperyalizm, dışarıdakiler ve bir de içimizdekiler var. İçimizde kendi halkının çıkarlarına karşı Batı'yla birleşenler var."

İbrahim Musavi, Hizbullah taraflısı söylemiyle ünlenmiş bir gazeteci. Onunla röportajı, Profesör Muhammed Nureddin sağlamıştı. Mükemmel Türkçesiyle, "Lübnan yeni Ortadoğu'nun çizilmesinde başlangıç noktası" demişti. "Bu projeden en çok kazanan güç, İsrail ve Amerika! Hem mezhep hem dine dayanan küçük ülkeler kurmak istiyorlar ki, ileride gerekirse daha da parçalayabilsinler!"

Lübnan 1943'te Fransız boyunduruğundan kurtuldu. Artık özgür bir ülkeydi... Ama derdi bitmeyecekti. Çünkü Fransa, Lübnan'dan çekilirken, bugün Kosova'da, Bosna'da emperya-

lizmin uyguladığı modeli hayata geçirmişti. Dünyada bir örneği daha olmayan bir kota sistemi, toplumu paramparça edecekti. Bu sisteme göre, cumhurbaşkanı Maruni mezhebinden Hıristiyan; başbakan Müslüman-Sünnilerden; meclis başkanı ise Müslüman-Şiilerden seçilecekti. İşte Lübnan, çıkar gruplarına böyle bölünecekti.

Lübnan'ın politik aktörlerinin hemen tümü, Batı'yla yakın bağlar sergilemekteydi. Profesör Nureddin anlatıyordu:

"Birçok cephe var: Suriye'ye, İran ve Hizbullah'a karşı cephe, 14 Mart Cephesi olarak biliniyor. Bu Batı yanlısı cephenin içinde Dürzi lider Velid Canbolat, Hıristiyan lider Samir Jaja ve Sünnilerin lideri Saad Hariri de var."

14 Mart Cephesi'nde en öne çıkan isim olan, 2005 suikastıyla öldürülen Refik Hariri'nin oğlu Saad el Hariri, Amerika'yla derin ilişkileriyle dikkat çekiyordu. Seçim öncesi ilk iş olarak Başkan Bush'u ziyaret etmişti.

İbrahim Musavi, "Hariri'nin oğlu ülkenin geniş bir kitlesini temsil ediyor, buradaki Sünniler onu destekliyor. Ülkeyi Batı çıkarlarına servis etmeyi isteyen güçlerle aynı cephede yer alıyor. Amerikan politikasını izliyor..." diyordu.

En güçlü lider Hariri dışında sahnede kimler vardı bir bakalım:

Emil Lahut, Lübnan'ın katolik Maruni cumhurbaşkanı, Suriye yanlısı olarak tanınıyordu. Her ne kadar devlet başkanlığını elinde tutsa da, halk içinde küçük bir azınlık tarafından destekleniyordu.

Dürzi lider Velid Canbolat, aynı zamanda Kürt kökenliydi. Ülkede İsrail'le ve Batı'yla diyaloğun arttırılmasını savunan Batıcı cephenin ortasında yer alıyordu.

Mişel Aoun, 80'lerde Lübnan'ın genelkurmay başkanıydı. Kısa bir dönem Lübnan'da başbakanlık da yapmıştı. Katolik Maronitleri temsil ediyor, Lübnanlı Hıristiyanlar arasında önemli bir seçmen desteğini elinde tutuyordu. Hizbullah'la aynı cephede yer alabileceğini söylüyordu. Fransa'yla yakın ilişki içindeydi.

Bu cephenin karşısında yer alanlar 8 Martçılar olarak biliniyordu.

Lübnan Parlamentosu

Lübnan'ın parlayan yıldızı, İran ve Suriye tarafından da desteklenen bu "Şii ittifakı"ydı. Bu ittifakın ortasında Hizbullah vardı.

Hizbullah deyince akla Seyid Hasan Nasrallah geliyordu. Hizbullah'ın başına 1992'de geçen Nasrallah, Hizbullah'ın silahlı gücünü siyasi bir harekete dönüştürmüştü.

Hizbullah ilk olarak 1982'de dini bir grup olarak ortaya çıkmış, o tarihte İsrail'in Lübnan'ı bir kez daha işgal etmesinin ardından askeri bir örgüte dönüşmüştü. Hizbullah'ı yaratan şartlar bunlardı.

İşgal Altında Bir Parlamento

Beyrut'un ortasında hükümet binası... Etrafı Hizbullahçı direnişçilerin çadırlarıyla sarılı...

El Nahar gazetesinden Edmond Saab "Bir türlü bir uzlaşı ortamı sağlanamadı. Kaos sürüyor!" diyordu. "Hükümet binasını

çevreleyen çadırlar birer simge. O insanlar, direnişi simgeliyorlar. Hükümet güçleriyle Hizbullah güçleri Beyrut'u paylaşmışlar. Hiçbir şey diyalogla halledilemiyor. Polis onlara saldırıyor. İsyan artıyor..."

Beyrut'ta mahalleler arasında sınırlar var. Parlamento binasına yakın küçük bir meydanda Arapça Fransızca karışımı bir tabela dikkatimi çekiyor. Tabelada "Place Riad el SULH" yazıyor. Burası Barış Meydanı. Meydanın dört bir yanı dikenli teller ve arkalarına yerleşmiş tanklarla çevrili.

İsmail Dostoğlu'yla parlamento binası ve önündeki çadırları kameraya hapsederken silahlı iki direnişçi tarafından gözaltına alınıyoruz. Yaklaşık bir saat güvenlik çadırında dil döktükten sonra serbest bırakılıyoruz. Rehberimiz "Pasaportlarınız Türk olmasaydı gününüzü görürdünüz!" diyor.

Gece Beyrut'un en gösterişli otelinin önünden geçiyoruz. Rehberimiz İbrahim, hükümet yetkililerinin bugünlerde evlerine bile gidemediklerini, bu otelden dışarı çıkamadıklarını söylüyor.

Place Riad El Sulh (Barış Meydanı)

Lübnan'da herkes korkuyor! Başbakan Sinyora'nın evinin çevresi dikenli tellerle çevrelenmiş... Beyrut mahalle mahalle ayrılmış, içsavaş yaşıyor.

Güzelim Beyrut'ta bir yerden bir yere gitmek, düşman ülkeler arasındaki sınırdan geçmek kadar zor. Beyrut'ta mahalleler savaşıyor!

Hizbullah'ın hâkim olduğu bölgelerde Hizbullah askerleri güvenliği sağlıyor. Hükümete bağlı güçler Hizbullah mahallelerine giremiyor.

Beyrut'ta çekim yapmak isteyen televizyon ekipleri izinlerini iki ayrı yerden alıyor. Hizbullah bölgesinde çekim için ayrı, hükümete bağlı bölgelerde çekim için ayrı bir enformasyon birimiyle temas etmeniz gerekiyor. Ve birinin izni diğerinin bölgesinde geçerli değil.

Saflar belli. Lübnan'da, 8 Martçı mısın, 14 Martçı mı, öncelikle bu tartışılıyor.

8 Mart Cephesi

2005, Lübnan için kırılma noktası. O yıl ülkedeki bölünme elle tutulur bir hal almıştı.

Hasan Nasrallah'ın liderliğini yaptığı Hizbullah, Meclis Başkanı Nebih Berri'nin temsilcisi olduğu Emel hareketi ve eski Genelkurmay Başkanı Mişel Aoun, bir cephede birleşmişti. Ve Beyrut sokakları, nüfusun dörtte birinin yürüyüşüne sahne olmuştu. Bu gösteri sonrası cephe, 8 Mart adını alacaktı 8 Mart Cephesi, Lübnan'da Batı politikalarına ve İsrail'in dayatmalarına karşı çıkanları temsil ediyordu.

Bir hafta sonra 14 Mart 2005'te, karşı cephe, yani Maruni mezhebinden Katolik Hıristiyanların bir kısmı, Hariri ailesinin temsil ettiği sünni Müslümanlar ve Velid Canbolat liderliğindeki Dürziler, "Özgür ve Batıcı Lübnan" için yürüdüler. Onlar da bu gösterisi sonrası 14 Mart Cephesi adını aldılar.

O gün bugün, Beyrut sokaklarında, iki ayrı cephenin militanları dolaşıyor. Kim 14 Martçı, kim 8 Martçı herkes birbirini sorguluyor.

Garip olan, Suriye karşıtı katolik Mişel Aoun'un, Suriye yanlısı Nasrallah'la aynı cephede buluşması! Duvarlarda ikisinin yan yana resimleri görülüyor.

Lübnan'ı anlamak zor. Beyrut Amerikan Üniversitesi'nin aykırı düşünceleriyle tanınan genç akademisyeni Kerim Maqdisi açıklıyor:

"Lübnan'ı anlamak için din ve mezheplere bakarsanız yanılırsınız. Birbirine karşıt iki cephede de yer alan Hıristiyanlar, Sünniler ve Şiiler var. Mişel Aoun, hükümete muhalif. Hıristiyanları temsil ediyor. Büyük bir Hıristiyan çoğunluk, Hizbullah'ı destekliyor. Diğer Hıristiyan gruplar karşı cephede yer alıyor. Din esasında bakarak bu durumu anlayamayız. Burada cepheler, Amerika yanlıları ve karşıtları olarak ikiye ayrılıyor. Bunun din ve mezheplerle ilgisi yok."

Üniversite bahçesinde 1923'te ekilmiş bir banyan ağacının birbirine geçmiş kökleri dibinde konuşuyoruz.

"Yani anahtar kelime emperyalizm!" diyorum. "Evet" diyor, "muhalefet ve özellikle Hizbullah, emperyalizm karşıtı duruşu temsil ediyor. Amerika'nın Büyük Ortadoğu Projesi'ni destekleyenler ve İsrail'in bu bölgede polislik yapmasını isteyenler, Hizbullah'tan korkuyor, onu saf dışı etmek istiyor."

Alman İstihbaratı

Beyrut'taki Alman Doğu Enstitüsü Başkanı Stephen Leder, Dr. Maqdisi'yi doğruluyor. Siyasi ittifaklardan söz ediyor.

"Lübnan'da şahit olduğunuz cepheler, siyaseten birlikteler. Bildiğiniz gibi politik birliktelikler pragmatik birlikteliklerdir ve de başlangıçta ideolojik farklılıkları saf dışı tutabilirler."

Beyrut'ta Alman istihbaratının kalelerinden birindeyim. Eski taş yapı, kiliseyi andırıyor. İçerideki bürolarda birçok Alman çalışıyor.

Leder, kendine has ağır üslubuyla, beni tartarak, "Lübnan'daki dini ayrımı, İsrail tetikledi," diyor. "İslam'ın siyasi bir olgu haline gelmesi yakın tarihin bir sonucu. 1982 İsrail işgalinden itibaren, ulusal direniş, dini gruplar tarafından örgütlendi. Bugünlerde

Lübnan çok özel bir kriz yaşıyor. Ülkenin tüm dengeleri sarsılmış durumda. Lübnan her zaman çoğulcu bir özellik taşımaktaydı. Doğal bir demokratik sistemi vardı. Hiçbir zaman askeri bir rejimi olmadı. Diktatörlük olmadı. Baskıcı bir rejim olmadı. Sivil toplumu çok güçlüdür. Ama devlet organları her zaman zafiyet içindedir."

Leder'e Doğu Enstitüsü'nün Lübnan'daki faaliyetlerini soruyorum:

"Doğu Enstitüsü uzun zamandır burada. Bölgedeki Alman çıkarları nedir?"

"Alman çıkarları, Avrupa Birliği'nin çıkarlarıyla aynıdır" diyor.

Fazla detaya girmiyor. Onu dinlerken savaşın hemen ardından Lübnan'a gelen Alman Başbakanı Merkel'in sözlerini hatırlıyorum: Bölgeye konuşlanan Alman askerlerini kastederek, "Burada İsrail'i korumak üzere bulunuyoruz" dememiş miydi?

Batı-Sünni İttifakı

Amerika ve Avrupa, Lübnan'a saldıran İsrail'i, Lübnan'a karşı korurken, Lübnan içinde yeni bir dini hareketlilik dikkat çekiyor.

Batı bir yanda Ortadoğu'da Sünni kuşağı genişletmeye çalışıyor, bir yanda mezhep çatışmalarını arttıracak yeni önerilerle sahneye çıkıyor.

Amerika'nın önde gelen düşünce merkezlerinden Brookings Enstitüsü'nden, Ortadoğu Etütleri Başkanı Martin Indyk, Lübnan'daki Şii uyanışa karşı "Sünni Birliği" öneriyor:

"Amerika ve İsrail, Ortadoğu'da Şiilere karşı Sünnilerle ittifak kurmalıdır. İran Şii'dir. Suriye'de Alevi azınlık iktidardadır. Lübnan'da Hizbullah Şii'dir. Bunlara karşı Sünnilerle ittifak yapılmalıdır!"

Son iki yıldır Lübnan'daki Şii ayaklanma, Sünni halk arasında da destek bulunca, yeni bir önlem gündeme geliyor. Sünnilerin, muhafazakârlar ve modernistler olarak ikiye ayrılmasına uğraşılıyor. Çabaların sonucu sokaklarda görülüyor. Birbirinden farklı tarzda bağlanmış başörtüleriyle kadınlar, âdeta üniformalarla dolaşıyor. İran tarzı baş bağlama, Şiileri; renkli saten başörtü-

ler Sünni modernistleri; siyah ya da tek renkli başörtüler Sünni muhafazakârları birbirinden ayırt ediyor. Bu üniformalar, bölünmüş halkı mezhepler bazında bir kez daha bölüyor.

Bu arada Lübnan sık aralarla suikast haberleriyle sarsılıyor. Genellikle Suriye karşıtlığıyla ünlü politikacılar, suikasta kurban gidiyor ve ardından parmaklar hemen Suriye'yi gösteriyor.

Suikastlar ve İşlevleri

14 Şubat 2005'te eski Başbakan Refik Hariri'nin öldürülmesiyle, infial son noktaya ulaşmıştı. Bu suikast, Washington-Tel Aviv merkezli, Suriye karşıtı saldırgan kampanyayı had safhaya çıkarmıştı. Tüm parmaklar Suriye'yi gösteriyordu.

İbrahim Musavi, Lübnan'daki Suriye'yi şöyle anlatıyordu:

"Suriye çok uzun bir süredir Lübnan'ın içindeydi. 25 yılı aşkın bir süre Lübnan'ı tehditlerden korudu. Uzun yıllar boyunca, bu kadar hassas bir bölgede barış ve istikrarı sağladı. Lübnan'daki en önemli kurumlardan biri olan ordu teşkilatının kurulmasına da Suriye yardım etti. Ne zaman bir suikast yapılsa, bu işten çıkarı olanlar, faturayı Suriye'ye mal etmek için uğraştılar. Burada sorulması gereken soru şudur. 'Suriye, bu suikasttan ne elde etti?' Bu suikastla, Suriye'nin çıkarları zedelendi."

"Sizce kimin çıkarlarına hizmet edildi?" diye soruyorum.

"Çıkar sağlayanlar bu suikastları yapanlar. Görünen o ki suikastlar hep İsrail'in işine yarıyor!" diye cevaplıyor.

2005'in 14 Şubat günü, Suriye Enformasyon Bakanı Mehdi Dahlallah "Bu suikast Suriye birliklerinin Lübnan'dan çekilmesi amacıyla yapıldı!" demişti.

Lübnan'ı koruma amacıyla, burada birlik bulunduran Suriye, bu suikast sonucu ülkeyi terk edecekti. Çok kısa bir zaman sonra Lübnan'a İsrail askerleri girecekti. Muhammed Nureddin, "Bir ülkeyi bölmenin en kolay yolu önce burada kaos ortamı yaratmaktır!" demişti. "Irak'ta böyle bir kaos var. Kürt, Arap, Sünni, Şii derken Lübnan'da da aynı şeyler oluyor. Bu kaosta amaç, İsrail'i bölgenin tek hâkimi olarak bırakmak. Diğerlerini parçalamak. Batı'nın amacı bu."

Bu plan uzun yıllar önce bir başka suikastla sahneye konulmuştu.

1975'ten 1990'a kadar süren kanlı içsavaşı, Ekonomi Bakanı Marwan Hamadeh'e sıkılan kurşun tetiklemişti. Parmaklar yine Suriye'yi göstermişti.

Lübnan, 16 yıl boyunca kan gölünde yüzmüştü. Ortadoğu'nun en güzel şehirlerinden biri olarak bilinen Beyrut, 16 yılın sonunda bir harabeye dönmüştü. Lübnan ordusu ikiye ayrılmış. Suriye, Lübnan'ı böylece korumaya almıştı.

Amerikan Büyükelçiliği ve Etkisi

Batı, Lübnan konusunda son derece açık bir tavır sergilemişti. Son İsrail saldırısında Amerika'nın Beyrut Büyükelçisi Jeffrey Feltman'ın açıklaması tüyler ürpertici. Feltman, 33 gün boyunca bombalanan bir ülkeye, işgalci gücü "Birleşmiş Milletler'e şikâyet etmemesi gerektiğini" söyleyebilmişti. Feltman, "Eğer Lübnan İsrail aleyhinde BM'ye başvurursa, Amerika'yla ilişkileri zedelenir!" demişti.

Hizbullah'a yakın gazeteci İbrahim Musavi, Lübnan'daki Amerika'yı bir fıkrayla anlatıyor.

"Şöyle bir espri vardır. 'Amerika'da neden hiçbir zaman darbe olmaz?' Cevap: 'Çünkü orada darbeyi planlayacak bir Amerikan elçiliği yoktur.' Yani, bir ülkeyi karıştıracak planlar genellikle o ülkedeki Amerikan Büyükelçiliği'nden çıkar."

Şu anda Lübnan'da Amerikan Büyükelçisi olan Jeffry Feltman, Lübnan'daki her gelişmeye ve her gruba burnunu sokuyordu.

Profesör Muhammed Nureddin, Amerikan Büyükelçisi'nin Hizbullah'ın silahsızlandırılmasını dayattığını hatırlatıyordu. Nureddin, "Mazlumun elleri bağlanır, zalimin yumruk atışı kolaylaştırılır!" diyordu...

"Amerika'nın Lübnan'daki büyükelçisi, meşhur 1559 sayılı kararı hatırlatıyor! Bu karar üzerinden üç yıl geçti. Buna rağmen 1559 gündemde tutuluyor. Ne diyor 1559'da? Hizbullah'ın silahsızlandırılması şartı var. Lübnan'daki Filistinlilerin silahlarının toplanmasından söz ediyor."

Birleşmiş Milletler'den bölge için çıkan tüm kararlar Lübnan halkının birlik ve bütünlüğünü tehdit eder mahiyetteydi. Bu, "Yeni Ortadoğu"nun bir gereğiydi.

Musavi, "Ortadoğu'ya el atan Ortadoğu'ya gömülür!" demişti.

"Batı burnunu soktuğu her yerde başını belaya soktu. Artık bir başarıya ihtiyacı var. Afganistan'da kaybettiler, Irak'ta kaybettiler, hatta Hamas'ın hükümetteki yükselişiyle Filistin'de bile kaybettiler. Lübnan'da bir başarı sağlayabileceklerini düşünüyorlar. Lübnan'da destekçileri, işbirlikçileri var! Müttefikleri sayesinde başaracaklarını düşünüyorlar!"

Beyrut Amerikan Üniversitesi

İste 14 Mart gösterileri, Batı'nın desteğiyle Beyrut Amerikan Üniversitesi bünyesinde organize edilivermişti. Harriri suikastı üzerinden tam bir ay geçmişti.

14 Mart Cephesi'ni destekleyen *El Nahar* gazetesinden Edmond Saab'a soruyorum:

"14 Mart Cephesi Batı tarafından desteklendi mi?"

"Batı'dan yardım alındı ancak Suudiler, Mısır ve Ürdün gibi ülkelerden de destek gördüler..." diyor.

Batı'dan ve Batı'nın desteğindeki ülkelerin yönetimlerinden destek alınmıştı. Lübnan bir de Sedir Devrimi yaşamıştı.

"Sedir Devrimi", ellerinde Lübnan bayrağıyla Beyrut Amerikan Üniversitesi'nden sokaklara dökülen üniversite öğrencilerinin görüntüleriyle taşındı dünya ekranlarına. "Suriye defol!" diye bağırıyorlardı.

Amerikan aksanıyla "We wanna freedom" (Özgür Lübnan istiyoruz!) diye bağıran, Batılı tarzları göze çarpan gençler televizyonlardaydı.

Beyrut Amerikan Üniversitesi'ne gidiyoruz. Profesör Timur Göksel'le randevumuz var.

Timur Göksel, 24 yıl boyunca Lübnan'da Birleşmiş Milletler'e bağlı Barış Gücü UNİFİL'in sözcülüğünü üstlenmişti. Şimdi Beyrut Amerikan üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler bölümünde öğretim görevlisi.

Prof. Kerim Maqdisi

Üniversitenin renkli ortamında ona Lübnan'ı sarsan Sedir Devrimi ile üniversite arasındaki ilişkiyi soruyorum.

"Bu üniversite yıllardır bu tür durumların kaynağı olmuştur. Burada özgürlük vardır. Ortadoğu'daki Amerikan Üniversiteleri çok etkilidir. Mesela Kahire Amerikan Üniversitesi, Körfez'deki Amerikan Üniversitesi, İstanbul'da Robert College, aynı misyoner grup tarafından kurulmuştur."

Doktor Kerim Maqdisi de, Beyrut Amerikan Üniversitesi'nin tarihi misyonuna değinirken, okulun siyasi misyonunun altını çiziyor. "Osmanlı döneminde ilk ayaklanmalar bu okulda filiz verdi!" diyor, "burası 19. yüzyılın ortalarında Amerikan misyonerler tarafından kuruldu. Amaç her yerde olduğu gibi aynıydı. Bölgeyi Hıristiyanlaştırmak amacındaydılar. Bunu tam olarak başaramadılar ama buradaki Hıristiyan mezhepleri, Ortodoksları ve Katolikleri kendi çıkarları çerçevesinde örgütlediler. Beyinleri değiştirdiler. Lübnan halkına yabancı bir eğitimi dayattılar. Aydınları devşirdiler!"

Okul Beyrut'un Müslüman bölgesindeydi! Ama öğrencilerinin çoğu Müslüman değildi. Üniversitenin öğrenci birliği de Hıristiyanların elindeydi.

Okulun yer aldığı Müslüman mahallesini, üniversitede yaratılan "küçük Amerika"dan kalın bir duvar ayırıyordu. Bahçede özgürce öpüşen çiftler, moda mecmuasından fırlamış gibi gezinen gençler vardı.

Üniversitenin kapısından içeri girdiğiniz anda başka bir dünyanın eşiğinden atlıyordunuz. Âdetler, gelenekler; giyim kuşam; hareketler, her şey kapının dışından farklıydı. Sımsıkı kapalı, çarşaflı, muhafazakâr giyimli ve oldukça yoksul mahalleden okula girince ortaya çıkan tezat çarpıcıydı. Burada "küçük Amerikalılar" yetişiyordu. Lübnan'ın geleceğini yönlendiren kadrolar burada eğitiliyordu. Sonra da tüm bölge ülkelerine servis ediyorlardı...

Sedir Devrimi

Azerbaycan'da, Gürcistan'da, Ukrayna'da, Kırgızistan'da yaşanan turuncu devrimlerin bir benzeriydi "Sedir Devrimi". Batı'dan ithal edilmişti. Kendiliğinden doğmamıştı.

İbrahim Musavi sözde devrimi anlatıyordu:

"Burada bir turuncu darbe organize ettiler! Sedir Devrimi'ne kalkıştılar. Ama sökmedi! Anlayamadıkları bu ülkede, Hizbullah dışında da Amerikan politikalarına karşı olan insanların varlığı... Güç gösterisi yapmak istediler. Ama zaten Lübnan 8 Mart'ta gücün gösterisini görmüştü. 1 milyon insan yürümüştü. 4 milyonluk bir ülkede bu çok büyük bir rakam. Hepsi muhalefetten yanaydı. Hizbullah'ı destekliyorlardı. İşte olan buydu."

Bu karmaşık coğrafyada, eski geleneklere yapıştırılmaya çalışılan, Batı aşılarından verim alınamıyordu. Alman Doğu Enstitüsü Başkanı Stephen Leder'in gözüyle durum şuydu:

"Bence Lübnan, bir şeriat ülkesinden, 'açık toplum'a kadar yayılan bir yelpazede çok farklı görüşlere ev sahipliği yapıyor."

Sözünü kesiyorum: "Çok ilginç bir şeye değindiniz!" diyorum, "tam da bunu soracaktım: Şeriatı kim destekliyor? Açık toplumu destekleyen kesim hangisi?"

"Güzel bir soru!" diyor, "çünkü burada her şey çok karmaşık. Hizbullah'ın üyeleri içinde bile açık ve çoğulcu bir toplumdan yana olduklarını söyleyenler var. Onlar İslam'ın bir demokrasi ve insan hakları modeli olduğunu söylerler. Öte yandan, onlara karşı olanlar, takiye yaptıkları suçlamasını öne sürerler".

Ortadoğu için uygun görülen planlar, özünde pek değişmemişti. Lübnan yeni Ortadoğu için pilot ülkeydi. Batı başarılı olacak, başarı Lübnan'dan komşularına bulaşacaktı.

18 din ve mezhebe kucak açan bu eski topraklar, büyük satranç oyunlarına sahneydi. "Özgür Lübnan" diyenler, Lübnan'ı Batı'nın yanında görmek isteyenlerdi. Lübnan'ın Ortadoğu'yla bağları kesilmeliydi... Hizbullahsa, ümmet fikrine yakındı ve bölgedeki Arap halkların birliğini gerçekleştirmek hedefini güdüyordu. Özellikle İran ve Suriye'ye yakındı. Tüm Sünni halklara anti emperyalist mücadele mesajları yolluyor, Batı'yla beraber hareket eden Arap hükümetlerinin de canını sıkıyordu.

Lübnan'ın yaşadığı kaos, Fransızların bir zamanlar bu topraklara hediye ettiği anayasayla perçinlenmişti. Hükümette din ve mezhep kotaları vardı. Suudi Arabistan'da imzalanmış olan Tayf Antlaşması'yla, bu kotalar daha da belirginleşmişti.

Hükümet organlarının başına geçecek olanlar, dinler arasında eşit güç paylaşımına göre belirlenmekteydiler. Mesela cumhurbaşkanının Hıristiyan olması da yeterli değildi. Mutlaka Maronit mezhebinden olmalıydı! Başbakanın Müslüman olması kâfi değildi. Sünni olması gerekliydi. Meclis başkanının Şii Müslüman olması da yine şartlar arasındaydı.

İsrail saldırısı sonucu, hükümetteki Şiiler istifa edince, hükümet, tüm mezhepleri temsil edemez duruma düşmüş, yasadışı hale gelmişti. Erken seçim nedeni işte buydu.

"Böl ve Yut"un Tarihçesi

Lübnan'da bu kargaşa Fransız eliyle 17. yüzyılda başlatılmıştı. Fransa, Osmanlı'nın toleransına sığınarak Lübnan bölgesindeki Katolik Maronitlerle temasa geçmiş, din ve toplum liderlerini tarafına çekmişti.

İngilizler de bölgede gerekli çalışmalardan geri durmamışlardı. Dürzilerin içinden adam devşirmişlerdi. Ülke kuzeyde Maronit, güneyde Dürzi bölgelerine ayrıldı. Mezhepler birbirlerine karşı silahlandırıldı. Sonunda Dürziler ile Maruntiler arasında kanlı çarpışmalar yaşandı. Çatışmaları bahane eden Fransızlar, Lübnan'a birliklerini yollayacak, Hıristiyanları katliamdan korumak bahanesiyle Beyrut'a gireceklerdi. Sadece onlar mı? Onları İngilizler, Ruslar hatta Yunanlı ve İspanyollar takip edecekti.

Hasta adam Osmanlı, Paris'te imzalanan bir protokolle Lübnan'a "Avrupa askeri gücü" gönderilmesini kabul etmişti! Lübnan sahilleri ilk yabancı savaş gemileriyle böyle yüz yüze gelecekti.

Bu senaryonun bugünkü malum adı "Büyük Ortadoğu Projesi'. Metotları geçmiştekiyle aynı: "Silahlandır, çatışma çıkart. Asker yolla, denetime al!"

İbrahim Musavi anlatıyordu:

"Aslında hepimizin bildiği gibi, bu ülke insanları olarak, Fransız ve İngilizlerin kurbanı olduk. Onlar Sykes-Picot Antlaşması'ndan beri gizli haritalar çiziyorlardı. Önce çatışma tohumları ekiyor, sonra herkesin birbirini yemesini seyrediyorlardı."

Doktor Kerim Maqdisi benzer görüşleri şöyle özetlemişti:

"Amerika, bugünün süpergücü, büyük bir imparatorluk. Amacı açık. Arap dünyasını ve bölgeyi bölmeye çalışıyor, bunu kendi çıkarları doğrultusunda planlıyor. Hedef hiç değişmiyor. Petrol bölgelerini kontrol etmek istiyorlar, bunun için bazen açıkça, bazen gizlice ülkedeki çeşitli grupları destekliyorlar. Bu çok tehlikeli bir proje. İşte son örnek, Irak'ta bir milleti parçalara bölmenin nelere mal olduğunu gördük!"

Parçalara bölünmüş milletlerin yöneticileri konumundaki politik aktörler, dış çıkar gruplarıyla yakın ilişkilere giriyorlardı.

Büyük devletlerin küresel politikaları doğrultusunda kendi halklarına ve komşu devletlere karşı planlar geliştiriyorlardı.

Bölge bir araya geldiğinde dünyayı değiştirecek maddi ve manevi güce sahipken, çaresiz kan gölüne yuvarlanıyor. Bir avuç insan ödüllendirilirken halklar bombalara hedef oluyor. Batı politikalarına uygun davranmayan devletler, Suriye ve İran kendi komşuları tarafından da cezalandırılıyor.

Batı, uzun zamandır Lübnan'ı tarafına çekme mücadelesi veriyor. Doğu Akdeniz'in bu en doğu kanadı, Kıbrıs'la beraber hayati jeo-stratejik çıkarların merkezi durumunda.

Condoleezza Rice'ın söylediği gibi Lübnan, "Yeni Ortadoğu'nun belkemiği". Yeni sınırlar Lübnan'da çiziliyor... Öyle bir çiziliyor ki artık Beyrut'un mahalleri arasında bile rahatça yürünemiyor.

Kraldan Çok Kralcılar!

Lübnan Doğu-Batı ikilemini sonuna kadar yaşıyordu. Önceleri zengin tüccarlar olan Katolik Maronitlerin ülkeye getirdiği Batılı rüzgârlar, sonradan Dürzileri de önüne katmıştı.

Ve son zamanlarda Sünni Müslümanlar da Batı'nın rüzgârını almışlardı... Tartışmalar Lübnan'ın kimliği üzerinde yoğunlaşmıştı.

Lübnanlı aydınlar Ortadoğu'nun ortasında, Batı'nın ne kadar içinde yer alıp almadıklarını tartışıyorlardı. Ciddi ciddi "Lübnan acaba Doğu coğrafyasının bir parçası mı yoksa Batı'nın bir parçası mı?" diye düşünüp taşınıyorlardı.

Lübnanlı aydınlar paramparçaydı: Amerikan ve Fransız etkisinde olanlar Lübnan'ın Batılı olduğunu savunuyorlardı. Batılı Lübnan, özellikle Müslümanları daha da içine kapatıyor, dinin siyasal simgeleri ortalığa meydan okuyordu...

Öte yandan Batı, yükseliş gösteren dini cemaatlerin içine sızıyor, onları değiştirip dönüştürmeye çalışıyordu. Çünkü Lübnan'ın dini cemaat temelinde küçük şehir devletlerine bölünmesi, Batı'nın Ortadoğu'daki bekçisi İsrail'in rahatlaması anlamına geliyordu.

İbrahim Musavi, "Bu sadece Lübnan'a özgü bir durum değil!" diyor.

"Bu suni anlaşmazlıkları, ayrılıkçılıkları, bölücülüğü Irak'ta da gördük. Amerika, Kürtleri, diğerlerini nasıl ayrılmaya teşvik etti, izledik. İşgal ettikleri toprakları yönetebilmek için buldukları tek yol buydu."

"İsrail gibi..." diye mırıldanıyorum.

"İsrail, ülkeyi paramparça etmek için çok uğraştı. Ayrıca Ortadoğu'daki diğer ülkeleri de kamplara ayırdı. Ve bu ülkeler kendi aralarında boğuşurlarken, İsrail'le uğraşamayacaklarını hesapladı. Kendi halkları da tüm bu kaostan perişan oldu. Bakın Amerikan halkına, sürekli vergi ödeyip duran o halk, vergilerinin dünyanın her yerinde yaratılan insanlık dramları için heba olduğunu biliyor mu? Vergileriyle, topraklar işgal ediliyor; birçok can pahasına, başka milletlerin varlıkları çalınıyor. Ama ben geleceğe güveniyorum. Irkları ve milliyetleri ne olursa olsun, ister Türk olsun, ister Suriyeli, İranlı veya Iraklı, Lübnanlı, ister Filistinli olsun, gelecek, bu bölgenin insanları tarafından belirlenecek."

İbrahim Musavi'nin son anda belirlediği buluşma noktamız, üzerine bombalar yağmış bir apartmandı. Duvarlarında hâlâ kurşun delikleri vardı. Musavi'nin gelecek için söylediklerini düşünerek Dahya'nın çileli sokaklarından geçtim. Beyrut'un "Parizyen" mahallelerine geldim.

Lübnan'da çoğunluğun Hıristiyanların elinde olduğu varsayılıyordu. "Varsayılıyordu" diyorum çünkü Hıristiyanlara verilen kota sistemindeki ayrıcalıkların kaybedilmemesi için ülkede 40 yıl nüfus sayımı bile yaptırılmamıştı. Ayrıca nüfus kayıtlarıyla oynanması da çok kolaydı. Ülkedeki Hıristiyan tüccarlar, Batı'yla içli dışlıydılar. Müslüman eşrafsa Arap dünyası, Suudi sermayesi vasıtasıyla Amerika'ya yaklaşmıştı.

Şiiler hepsinin dışında kalmış, yüzlerini Doğu'ya dönmüşlerdi.

Kerim Maqdisi, ekonomik paylaşımın din ve siyaset üzerinde etkili olduğundan söz etmişti.

"Ülke, mezhepler arasında bölünmüş durumda. Yani parlamentonun yarısında Hıristiyanlar, diğer yarısıda Müslümanlar temsil ediliyor. Bu, hükümette de bürokraside de aynı biçimde ayrışıyor. Açıkçası mezheplere bölünmüş toplum sürü gibi idare ediliyor. Politik arenada mezhep ayrımları kullanılıyor. Kim seçilecek, kim istifa edecek mezhep liderleri karar veriyor. Mezhep ayrımı politik çıkarlar doğrultusunda şekilleniyor."

"Eski İngiliz söylemi burada tam anlamıyla yerini buluyor" diyorum.

"Evet," diyor, "İşte 'böl ve yönet!'".

"Böl ve yönet" politikası, sadece Lübnan'ı karıştırmakla kalmadı. Tüm bölgeye yansıdı. Lübnan savaşı, Amerika'nın bölgeye Sünni-Şii ikilemi dayatmasını arttırdı. Mısır, Ürdün ve Suudi rejimlerinin Şii korkusu, İran'ı bölgede daha da yalnızlaştırdı.

The National Interest'in editörlerinden Aluf Benn'e göre "İsrail-Lübnan Savaşı'nın, artçı sarsıntıları bölgede güçler dengesini değiştirmişti".

Artık İsrail-Filistin çelişkisinin yerini, İsrail karşısında yer alan İran-Suriye-Hizbullah-Hamas dörtlüsüne bırakıyordu.

Batı'nın planları çerçevesinde, Lübnan ikinci bir İsrail olmalıydı. Lübnan, İran'a ve Suriye'ye tehdit oluşturmalıydı. Aynı zamanda "Yeni Ortadoğu" önce Lübnan'da uygulanmalıydı...

Ralph Peters'in, Ortadoğu sınırlarını yeniden çizdiği "Kan Sınırları" (Blood Borders) adlı makalesi ve ünlü haritasının altında "Acılar, Ortadoğu halkları için gereklidir!" yazılıydı.

Amerikan Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice da, İsrail, Lübnan'ı bombalarken, "Washington, Londra ve Tel Aviv'in hayallerinin gerçekleşmesi için bir doğum sancısı gerekli!" diyecekti.

Oysa bu küçücük Ortadoğu ülkesinde yaşanan acılar, büyük bir direnişe sebep olmuş, Arap halklarını birbirine yakınlaştırmıştı.

İbrahim Musavi, "Bir gün bu zulüm duracak ve halklar bir bütün olacak!" demişti. "Bir gün Arap ülkeleri bir araya gelecekler. Ama önce farkındalıklarını arttırmaları gerekiyor. Şu anda Arap ülkelerinin yönetimleri, bu birlikteliği başaramıyor. Halkların bir araya gelebilmesi için bu değişimler gerekiyor. Bir gün bizim de Amerika Birleşik Devletleri gibi, 'Arap Birlesik Devletleri'miz olabilir. Biz 22 devletiz. Bir araya gelmemiz çok kolay. Dilimiz aynı, dinimiz aynı. Kültürümüz, geleneklerimiz çok benzer!"

Beyrut Amerikan Üniversitesi, uluslararası ilişkiler öğretim üyesi Profesör Timur Göksel'le konuşurken Musavi'nin görüşlerini aktarmıştım. Üniversitenin bahçesinde küçük Amerika'da dolaşan gençlere bakarak bölgedeki Batıcı akımların Ortadoğu'yu nereye sürükleyeceğini sormuştum. Timur Bey en önemli soruyu sorarak karşılık verdi:

1923 doğumlu Banyan ağacının gölgesinde

"Bu ülkeler Batı taraftarı diyoruz. Ama acaba halkları mı yoksa rejimleri mi Batı taraftarı?"

Timur Bey aslında ülkelerin artık tek olmadığından söz ediyordu. Halkı ve yönetimi farklı, iki Mısır, iki Lübnan, iki Ürdün vardı.

Beyrut Amerikan Üniversitesi'nin bahçesinde bir banyan ağacı. Doğum tarihi 1923! Onun gölgesinde oturup Lübnan'ı düşünüyorum... İşte Lübnan: Ortadoğu'da acının diğer adı! İşte Lübnan: Küresel güçlerin politika laboratuvarı...

Otele dönerken arabanın radyosunda bir kadın sesi "Ey Lübnan" diyor, "biraz daha dayan!"

Birinci Dünya Savaşı sonrası İngiliz İstihbarat Servisi'nin Ortadoğu uzmanlarından Arabistanlı Lawrence, Ortadoğu'da gösterdiği olağanüstü çabalarla sınırların cetvelle çizilmesine ve yapay ülkeler oluşturulmasına katkı sağladı.

Ortadoğu'da bu devletçikler oluşturulurken Batı'nın çıkarları ön plandaydı. Sınırlar çizilirken coğrafi, etnik ve tarihi etmenler

göz ardı edilmişti. Osmanlı'dan arta kalan bölge her an karıştırılabilir ve kolaylıkla yönlendirilebilir bir hale getirildi.

Bugün Büyük Ortadoğu Projesi'ne göre yeni haritalar çiziliyor.

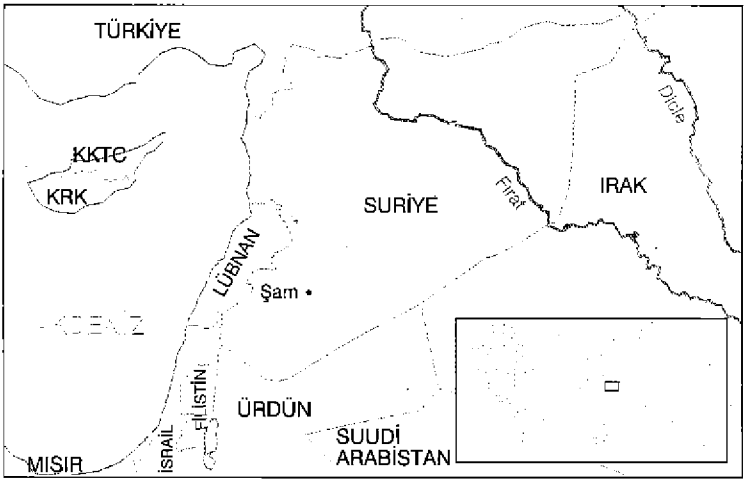
Doğu Akdeniz'den, İran Körfezi'ne hatta Asya'nın içlerine uzanan bir alanda, yeni sınırlar düşünülüyor.

Bakalım gelecek günler bu haritaları çizenlerin mi yoksa bu coğrafyanın mazlum halklarının mı yüzünü güldürecek...

SURİYE: "TERÖRİST DEVLET!"

2008 Yolculuğu

Amerika onu "terörist devlet" olarak tanımlıyor. Sınırları İsrail ve Lübnan'la çevrelenmiş. Kuzeyinde Türkiye var. Bir zamanlar bizimle aynı bayrağı paylaşmıştı. Üst üste gelen tehdit ve baskılar sonucu, kuşatmaya karşı müttefikler buluyor. Suriye, tarihinde hiç olmadığı kadar, bölgenin güçlü ülkeleriyle yakın ilişkiler kuruyor. Türkiye'yle bağlarını sıkılaştırıyor. Ürdün'le arasındaki toprak sorununu hallediyor. Rusya'yla yakınlaşıyor. İran'la ortak cephede buluşuyor.

Amerika ve İsrail tarafından yoğun tehdit görüyor. Teröre destek vermekle, Lübnan'a karışmakla, kitle imha silahları edinmekle suçlanıyor. Balistik füze programları olduğundan da kuşkulanılıyor(!).

Amerika, Suriye'yi ambargo altında tutuyor. Amerika "Suriye'de rejim değişmeli!" diyor.

Peki Suriye ne diyor?

ABD Başkanı George Bush, Eylül 2007'de Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta Hıristiyan milletvekili Antoine Ghanem'in ölümüne yol açan bombalı saldırının arkasında Suriye ile İran'ın olduğunu söyledi. Bundan evvel gerçekleşen 7 suikast sonrasında aynı şeyi söylemişti Bush.

Bush, "Suriye, İran ve müttefikleri, Lübnan'daki istikrarı bozma ve egemenliği yıkmaya çalışmaktadırlar. Buna karşı direnen Lübnan halkının yanındayız" demişti.

Refik Hariri'nin ölümünün ardından da parmaklar Suriye'yi göstermiş, Ortadoğu'da Irak'tan sonra sıranın Suriye'ye gelebileceği mesajı verilmişti.

Suriye "şer ekseni"ndeydi. Terörü destekliyordu. Kimyasal silah deneyleri yaptığından şüpheleniliyordu. ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld öyle diyordu.

Bu işler işte böyle oluyordu! Bir anda hedefe oturtulan ülke hakkında, önce Amerika sonra diğer Batı ülkelerinin önemli isimleri suçlamalara başlıyorlardı.

Başkan Bush savunma Bakanı Rumsfeld, ardından Beyaz Saray sözcüsü Ari Fleischer, art arda Suriye'nin "terörist devlet" listesinde bulunduğunu hatırlatmışlardı.

Önce kimyasal silah suçlaması ortaya atılmıştı.

Bu iddia, Irak'ta fos çıkınca, Suriye için de aynı iddianın ortaya atılması uluslararası kamuoyunda ciddiye alınmamasına neden oldu. Bu kez başka bir bahane ağızlarda dolaştı.

"Musul-Hayfa Boru Hattı İçin..."

Suriye "Irak Savaşı'ndaki tutumu nedeniyle" yaptırıma uğrayacaktı. Kısacası Suriye, hedef tahtasındaydı, ağzıyla kuş tutsa ol-

mazdı! Suriye Stratejik Araştırmalar Vakfı Başkanı Samir al Taki, durumu şöyle değerlendiriyordu:

"Amerika ve İsrail ortaya çıkan her durumdan fayda sağlamayı çok iyi biliyorlar. Suriye olan biten her şey için suçlanıyor. Lübnan'da ne olsa Suriye suçlanıyor. Lübnan çok mu umurlarında diye sormak lazım. İşte Lübnan saldırıya uğradı. Kim ne yaptı? Lübnan için yapılan bir şey var mı?! Şimdi gündemlerindeki mesele Lübnan'daki kaosun Suriye'ye transferi!"

Amaç Ortadoğu'nun kargaşa içinde olması ve dizginlerinin Batı'nın elinde tutulmasıydı.

Ortadoğu enerji cennetiydi. Tüm paylaşım savaşlarının nedeniydi enerji!

İşte yeni "Ortadoğu Projesi"ni o şekillendirmişti. Yani suyun ve petrolün sihri!

İşte bir örnek: İsrail Savunma Bakanı Mofaz, "Yeniden şekillenen Ortadoğu'da Suriye tehdidinden" sık sık bahsediyor!

Ardından İsrail Altyapı Bakanı Joseph Paritzky, Musul-Hayfa Boru Hattı'nın yeniden inşası için düğmeye basıyor. Ve "Musul-Hayfa Boru Hattı için Suriye işgal edilmeli" diyor.

Bakan, "Musul-Hayfa Boru Hattı projesinin İsrail'in enerji sorunlarına son vereceğini" söylüyor. Ve ekliyor: "Projenin önünde Suriye engeli var!"

İsrail bu engeli, "Suriye'deki rejimin değişmesi" durumunda aşacaklarını belirtiyor.

Suriye, Ortadoğu'daki Amerikan-İsrail politikaları önünde bir engeldi! Tıpkı İran gibi.

Suriye de Batı'nın kara listesinde! Suçlamalar uzadıkça uzuyor:

"Suriye Irak'taki direnişçilere yardım ediyor!"

"Irak'taki direnişçilere silah gönderiyor!"

"Saddam'ın adamlarına sığınma sağlıyor!"

"Teröristlerle işbirliği yapıyor."

"Filistin'de Hamas'ı, Lübnan'da Hizbullah'ı destekliyor..."

Samir Al Taki, "Irak işgal edildi, Filistin mahvedildi. Lübnan'a girildi. Tüm bu coğrafyada birçok devlet zayıflatıldı güçsüzleştirildi" diyor, "bunun arkasında Büyük Ortadoğu Projesi var! Bu proje,

Ortadoğu'da siyasi sistemlerin çökmesi ve ardından Amerika'nın bölgeye gelerek bunları kendi çıkarlarına göre kullanması projesidir. Amaç enerjiye ulaşmaktır. Ama beceremeyişlerdir. Proje ellerine yüzlerine bulaşmıştır."

Bölgedeki durum çevre ülkeleri önlemler almaya zorluyor. Suriye Rusya'yla, Çin'le, İran'la yakın ilişkiye giriyor...

Sosyalist gelenekli Suriye'de, halk ve aydınlar, molla iktidarını düşünmeksizin İran'la yakınlaşmaya büyük destek veriyorlar.

Şam Üniversitesi'nin ünlü profesörü İbrahim Zarur bakın ne diyor:

"Suriye-İran münasebetlerini sevinçle karşılıyorum. Bu iki ülke arasındaki ilişkiler büyük ilerleme kaydediyor. Doğal olan da bu. İki ülke de bu coğrafyadadır. Komşudurlar ve dertleri benzerdir!"

Dertler aynıydı. Her iki ülke de Amerika tarafından "terörist" olarak tanımlanmıştı. Her iki ülkeye de gizli ve açık ambargolar uygulanıyordu. Her iki ülkede de etnik ve dini gruplar kışkırtılıyordu...

Yeni Ortadoğu planı, İslam dünyasını yeniden kamplara ayırmaktaydı. Geçen yüzyılın başında ulusal sınırlarla onlarca devlete bölünen Ortadoğu halkları, şimdi yine etnik ve mezhepsel farklılıklar kullanılarak çok daha derin ve tehlikeli bir biçimde karşı karşıya getiriliyordu. Ortadoğu'da Şii bloka karşı Sünni blok, bu yüzyıla damgasını vuracak çatışmaların içine çekiliyordu.

Suriye Cumhuriyet Müftüsü Ahmed Hassan anlatıyordu:

"Yıllardır Amerika, Arap dünyasını yatırım ve tüketim amaçlı bir bölgeye dönüştürmek istemiştir. Bu planın adı Büyük Ortadoğu Projesi'dir. Yani, bölgeyi bölme projesi. Bu kıymetli topraklar, Türk, Kürt, Arap, Türkmen olarak bölünmeye çalışılıyor. Amaç, bölge ülkelerini zayıflatmak, içten çökertmektir. Buna karşı, güçlü ulus devletler gerekir. Yeni Ortadoğu projesi ve küreselleşme denen akım, Batı'yı birleştirmekte ama bölgemizi parampara etmektedir."

İsrail Stratejisi

1982'de, İsrail'in ünlü *Kivunim* adlı enformasyon dergisinde önemli bir belge yayımlandı. Eski dışişleri görevlisi Oded Yinon, "İsrail için strateji" başlıklı yazısında Ortadoğu'daki dengelerden söz ediyordu... Araştırma oldukça sade bir dille Ortadoğu'nun nasıl bölüneceğini anlatıyordu. Bölgede hangi ülkelerin, kaç parçaya ayrılacağı, bölme işinde hangi unsurlardan yararlanılacağı ayrıntılı olarak belirlenmişti.

Lübnan, din ve mezheplere göre beş bölgeye bölünecekti. Katolikler, Maruniler, Müslümanlar, Dürziler ve Şiiler belli bölgelere toplanacaktı. İsrail işgalindeki topraklar, İsrail denetiminde ayrı bir bölge olacaktı.

Irak için düşünülenler de daha 80'lerde açıklanmıştı. Irak üçe bölünecekti. Güneyde Şii, ortada Sünni, kuzeyde Kürt devletleri olacaktı.

Suriye topraklarında, kuzeyde, bir Alevi devleti yaratılacak, Halep bölgesinde ise bir Sünni devlet kurulacaktı. Şam'da bir başka Sünni devlet ortaya çıkacak, İsrail sınırında bir Dürzi devleti kurulacaktı. Suriye en az dört parça olacaktı.

Profesör İbrahim Zarur "Hayal görmeye devam edebilirler!" diyordu:

"İstediklerini söyleyebilirler. Bunları hayata geçirmek öyle kolay değil. Amerika, Irak'ta güvensizlik ve istikrarsızlık dışında hangi hedefi gerçekleştirebildi? Ortadoğu'da yeni devletçikler, etnik ve mezhep bazında güç odakları oluşturmak istediler. Bu proje asla başarılı olamayacaktır! Bu projeye karşı hem Irak halkı, hem de tüm Arap halkları olanca güçleriyle mukavemet edeceklerdir..."

Batı, Suriye'yi karıştırma planında ilk sırayı Alevi-Sünni ayrımına vermişti.

Suriye'de nüfusun çoğunluğu Sünni olmasına rağmen, iktidar, Alevi azınlığın elindeydi. Oded Yinon, "Bu aykırılık, ülkedeki sorunun dev boyutlarını gözler önüne sermektedir" demişti.

Şam Üniversitesi'nden Profesör Ahmed Berkavi, bölgenin cetvelle çizilen devletlerine işaret ediyordu:

"Buradaki devletlerin ortak sıkıntıları var. Bunların başında, zoraki kopuşlarla devletleşmiş olmaları geliyor. Bu bölgedeki ülkeler ulusal kimliğe sahip olmadan, cılız doğmuşlardır. Doğu Akdeniz gibi çok önemli bir bölgede yer alan bu ülkelerin, Batı'nın etki alanı dışında kalması düşünülemezdi. Bu ülkelerin tam bağımsız olması durumunda Batı, büyük çıkar kaybına uğrayacaktı. O yüzden Atatürk'ün ve El Kuşeyri'nin düşündüğü "ulus devlet" formülü Batı'ya korku vermiştir. Ve bu yüzden Batı, bölgedeki ulus devletlerin güç kaybı için seferber olmuştur."

Din savaşları için, Sünni halkanın, Şii ülkeleri kuşatması öngörülmüştü... Sünni ülkeler, Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün, Şii Suriye ve İran'a karşı bir harekâta doğru yönlendirilmeye çalışılıyordu.

Ünlü Amerikalı yazar Seymour Hersh, "Sünni cephenin bölge finansörü Suudi Arabistan! Savaş alanı ise Lübnan" diyordu...

Etnik Kart

Din ayrımı körüklenirken, eş zamanlı olarak rejim muhalifleri örgütleniyor ve destekleniyordu...

Bu çalışmalar 2005 yılından itibaren hız kazanmıştı.

Suriye muhalifleri, Amerika'da, İngiltere'de ve Fransa'da ciddi bir biçimde destekleniyor ve örgütleniyordu.

O kadar gözdeydiler ki, Suriyeli Kürt gruplar, Amerikan senatosuna bile davet edilmişlerdi.

Senato'da bir konuşma yapan Suriyeli Kürt muhalifler, Trabzon'u, Ankara'yı ve Antalya'yı "Kürdistan" sınırları içinde gösteren haritalar dağıtmışlar; konuştukları kürsüye, tarihteki tek Kürt devleti Mahabad Cumhuriyeti'nin bayrağını asmışlardı...

Her fırsatta, Amerikan başkanına, verdiği destekten dolayı övgüler düzüyorlardı.

Amerika, Kürt gruplara verdiği destekle, bir taşla iki kuş vuruyordu. Hem Suriye'de ayrılıkçı hareket büyüyor, hem de o güne kadar İsrail'e karşı Filistin'e destek vermiş olan Suriyeli Kürt gruplar küresel harekâta çekilmiş oluyorlardı...

Prof. Ahmed Berkavi

Ayrıca Suriyeli Kürt muhalefet, Türkiye'de ve İran'da desteklenen Kürtçü gruplarla bir arada hareket ederek bölgeyi de tehdit edecekti.

Hatırlarsınız, 12 Mart 2004'te Suriye'nin Kamışlı bölgesinde Kürtler ile Araplar arasında çıkan kanlı olaylar, bölgedeki etnik grupları cepheleştirmeye yaramıştı.

Şam Üniversitesi'nden Profesör Ahmed Berkavi, "Buralar işgal altında yaşamış devletlerle örülü. Sömürgeci güçler bölgemizden çekip gittiklerinde arkalarında onarılması zor, tahrip edilmiş halklar bıraktılar. Özellikle toplumun birlikteliği hedef alınmıştı. Bölgede birlik, sömürgeciler için en büyük tehlikedir. Bu coğrafyada birçok devlet kuruldu. Bir Kürt devleti de kurulabilirdi. Ama unutmayalım; bugün bölge devletlerinin yaşadığı baskıları o devlet de aynen yaşayacaktı. Bu bölgede yaşayan Kürtler, akıllarını başlarına toplarlarsa, diğer baskı gören halklarla birlikte bölücülüğe karşı mücadele ederler. Huzur, bu bölgeye ancak böyle gelir."

Batı, yüzyıl önce bu topraklara etnik kartı miras olarak bırakıp gitmişti.

Petrolün en yoğun bulunduğu coğrafyanın sahibi, Osmanlı devletiydi!

Yıl 1916. İngiltere ve Fransa, Osmanlı'nın ölümü için gizli bir anlaşma imzalıyordu. Bu antlaşma, imzacıların isimleriyle anılıyor. Sykes-Picot Antlaşması'yla, Ortadoğu haritaları değişime uğruyor!

Tüm zamanların emperyalist devletlerinin savaş nedeni yine aynıydı. Hasta adamın elindekiler çekiştirilirken, kullanılacak en önemli kart, etnik karttı. Araplar, Kürtler ve Ermeniler bu iş için kullanıldı... O zamandan bugüne metot değişmeyecekti.

Suriye'deki Kürtlere yönelik planlar, Irak ve Suriye Kürtlerini birbirlerine coğrafi olarak bağlamayı hedefliyordu.

Samir Al Taki "Bu hedef ham hayal!" demişti.

"Bölge büyük sorunlar yaşayabilir ama şunu bilin ki burada yeni bir devlet oluşumunun mümkün olamayacağı, zaman içinde anlaşılacaktır. Irak bölünemeyecektir. Bölgede yer alan tüm komşu ülkeler sonunda bir araya gelecekler, bu projeye karşı koyacaklardır."

Tarihte her zulüm dönemi bir başkaldırıyla sonuçlanıyor. Ortadoğu'ya kuş bakışı bakın ne görüyorsunuz! İşgal altındaki Irak her gün kan kaybediyor. Ortadoğu'nun kadim topraklarının sahipleri, ölüme, göçe, sefalete mahkûm.

Filistin, 70 yıldır saldırı, işgal ve işkence altında. Gazze ve Batı Şeria duvarlarla çevrili. Açık hava hapishanesinde yaşayan 3 milyona yakın Filistinli, kuşatılmış durumda.

Lübnan yeni bir içsavaşın eşiğinde! Beyrut mahalleler bazında bölünmüş. Ülke içinde ülkeler kuruluyor.

Afganistan'a vaat edilen huzurun adı "ölüm!" çıktı. Çatışmalarda her gün onlarca insan ölüyor. Taliban güçleri, ülkenin güneyinde egemenliği tekrar ele geçiriyor.

Şam Üniversitesi'nin bahçesinde sadece Suriyeli değil çeşitli Arap devletlerinden genç insanlar, Büyük Ortadoğu Projesi'ni değerlendiriyor. Biri şunları söylüyor.

"Büyük Ortadoğu Projesi, dünyadaki kapitalist sistemin, özellikle Amerika'nın sopası altında başka ülkelere şırınga edilme projesidir! Bu bölgedeki zenginliklerin, Batı'ya taşınması projesidir!

Şam Üniversitesi'nde öğrencilerle...

Bu proje, bölgemizde istikrarsızlığı arttırmak içindir! Çünkü bu bölgede istikrarsızlık hep paraya tahvil edilmiştir. Sonunda büyük silah şirketleri satışlarını had safhada arttırmış, cepleri para dolmuştur."

2006 yazında Condoleezza Rice açıklamıştı:

"Amerika, İran'a ve Suriye'ye karşı, Ortadoğu ülkelerini silahlandıracaktı!"

Amerika Dışişleri Bakanı, hedef tahtasındakileri sıralamıştı: El Kaide ve Hizbullah terörüne, İran'ın ve Suriye'nin bölgedeki olumsuz etkilerine karşı "ılımlı güçleri" destekleyeceklerdi!

Suriye'nin Gençliği ve BOP

Baas Partisi'nin hüküm sürdüğü tek ülkeydi Suriye. Şam Üniversitesi'nin öğrencileri için Büyük Ortadoğu Projesi'nin amacı belliydi.

"Büyük Ortadoğu Projesi, bölgemizde başarılı olamayacaktır! Ne yazık ki bazı Arap ülkelerinin yönetimleri, bu projeye alet ol-

maktadır. Fakat unutmayalım bu bölgede halklar da var. Ve onlar bu projeye karşı koyacaklardır!"

Peki ya kültürel bozulma, diye soruyorum. Gözlemlediğim kadarıyla dışarıdan esen rüzgârlar dalga dalga Suriye gençliğinin de önüne Batılılaşmayı koyuyor. Kaleler içten de fethediliyor...

Genç bir adam ciddiyetle dinliyor. "Gelişmeler karşında bilinçli olduğumuzu düşünüyorum" diyor. "Burada Batı'ya özenme minimum seviyede. Gerçi son zamanlarda sosyal ve ekonomik sıkıntılara paralel olarak, Suriye'deki gençlik içinde de yüzünü Batı'ya dönenler var. Ama onlar olaya uzaktan bakanlar. Yoksa Batı'daki gençliğin durumu ortada. Onların sıkıntıları bizden de fazla!"

Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında, Ortadoğu'daki bazı ülkeler "müttefik" ilan edilirken, bazıları "şer ekseni"ne dahil ediliyordu. Başkan Bush, Irak yönetimine karşı "düşmanca eylemler" içinde olan İran'a ve Suriye'ye karşı, askeri önlemler alınacağını söylüyordu.

"En Büyük Tehlike: Ortadoğu'da Birleşme!"

Ortadoğu, zenginliklerin anası. Bu toprakların insanları birbirine düşman olmalı. Olmalı ki devran dönsün!

Ortadoğu'da ne zaman huzur havası esse, ne zaman iki ülke yan yana gelse, ya darbe oldu ya suikast ya da bölge büyük ayaklanmalarla sarsıldı.

Mısır ve Suriye, 1958'de tüm zorlukları aşarak bir araya gelmişti. Öyle baskılarla karşılaştılar ki, birlik sadece üç yıl sürebildi.

Ve 1979'da bir çaba daha! Ortadoğu'da büyük birleşme! Irak ile Suriye birleşme yolunda! Bu kez sahneye Saddam çıktı! Bir darbeyle Irak'ın başına geçip, birleşme yanlılarının hepsini bir gecede kurşuna dizdi.

Saddam, arkasında Batı desteği, Suriye'yle bütün ilişkileri dondurdu, ardından İran'a savaş açtı!

İşte tam o sıralar Suriye'ye bir Avrupa Birliği temsilciliği açıldı. Suriye'de "reformlar dönemi" o zaman başlatıldı.

Şam'daki Avrupa Birliği temsilcisi bir Yunanlıydı. Vasilis Bontosoğlu anlatıyor:

"Bizim Suriye'yle 30 senelik bir ilişkimiz var. İlişkilerimiz 1979 yılında başladı, zaten buradaki ilk temsilciliğimizi de o zaman açmıştık. Suriye'yle ilişkimiz Akdeniz ortaklığı çerçevesinde. Biz Türkiye'yi de bu çerçeveye sokuyoruz. Yani bir Avro-Akdeniz oluşumu. Bu oluşum, Akdeniz ülkeleriyle ekonomik, kültürel ve tarihi bağlarımızın değerlendirilmesi temeline dayanıyor. Suriye, bu bölgede istikrar için önemli bir ortak. Burada reformların başarıya ulaşmasına yardım ediyoruz. Sosyal ve ekonomik programlar için atılan adımlarda yol gösteriyoruz."

Avrupa, ekonomik projelerle içerde işbirlikleri oluştururken; Amerika ve İsrail, silahları konuşturacaktı.

Yalnızlaştırılmış Arap ülkeleri defalarca İsrail saldırısı altında inlemişti. Bölge bir işgalden öbürüne savrulmuştu. Suriye, 1967'deki İsrail işgalinin yaralarını saramadan, 1982'de yeni işgallerle yüzleşecekti. Devamlı toprak kaybedecek, verimli Golan topraklarının bir kısmını İsrail'e verecekti. Birçok hayat sönerken 25 bin Suriye vatandaşı İsrail'de tutsak kalacaktı...

Bu "lanetli" topraklar daha neler görecek! İpuçları ortada...

Bush'tan sonra Amerikan başkanlığına aday olduğunu açıklayan General Wesley Clark bakın bölgede nasıl bir gelecek hayal ediyor:

"Amerika, beş yıl içinde yedi ülkeyi ele geçirecek!" diyor Clark ve Irak'ın ardından, Lübnan'ı, Libya'yı, Somali'yi, Sudan'ı, İran'ı ve Suriye'yi sıralıyor.

Suriye'de Muhalefet

İsrail enerji politikalarının önünde engel olarak gördüğü Suriye'de "rejimin değişmesi!" gerektiğini sık sık gündeme getiriyor. Suriyeli muhalif güçlerin son yıllarda, Batı'da gördüğü izzet ikram duruma ayna tutuyor.

Suriye'deki muhalefet birkaç koldan çalışıyor.

Bir tarafta Suriyeli Kürt gruplar var. Öbür yanda Esad ailesinin içinden gelip Batı'yla işbirliği yapanlar. Geçmişte Hafız

Esad'ın büyük bir destekçisi olan, ancak zamanla iktidar hırsına kapılan ve Hafız Esad tarafından Fransa'ya sürgüne gönderilen Rıfat Esad, bugün öz yeğeni Beşar Esad'a karşı Avrupa'nın safında yer alıyor.

Suriye asıllı Amerikalı Ferid Kadiri, Washington'da örgütlediği Suriye Reform Partisi lideri! Amerikan desteğini arkasına almış, Suriye'deki rejimi değiştirmeye aday en önemli muhalefet odağı olarak dikkat çekiyor.

Kadiri, Suriye Reform Partisi'ni 11 Eylül 2001 saldırılarından bir ay sonra Washington'da kurdu. O bir işadamıydı. Suriye'de Baas iktidarına karşı kadrolar örgütlemekteydi. Yeni Ortadoğu Projesi'nin aktörleri arasında yerini aldı. Sadece Amerika'dan değil Avrupa'dan da büyük destek görüyor. Parti son yıllarda Avrupa'da temsilcilikler açıyor. Ferid Kadiri "Özgür Suriye Radyosu"ndan Suriye halkını etkilemeye çalışıyor. Haftada iki gün Güney Kıbrıs üzerinden yapılan yayınlarda, Suriye halkına Baas rejimini kötülüyor. Batı yandaşlığını öneriyor. Büyük Ortadoğu Projesi'nin nimetlerinden bahsediyor!

Avrupa Birliği ofisi benzer faaliyetleri Şam'da sürdürüyor. Avrupa Birliği temsilciliği, küresel eliti Suriyeli işadamlarıyla buluşturuyor. Reformlar dayatıyor, toplumu dönüştürecek projelerden söz ediyor... AB'nin Yunanlı temsilci Vasilis Bontosoglu (ya da Pontusoğlu) anlatıyor:

"Yavaş yavaş hayata geçecek projelerimiz var. Mesela birkaç yıl önce Suriyeli girişimciler derneği kuruldu, Suriye'deki iş dünyası içinde etkili oldu. Bu ve benzeri oluşumlar, burada sanayinin modernizasyonunda etkili oluyorlar. Buna benzer birçok projemiz var. Mesela öngördüğümüz reformların sonuçlarını yumuşatmak için yoksullukla mücadele projemiz, sosyal güvenlik projelerimiz var..."

Önemli açıklamalar yapıyordu. Duyan kulaklar için yol haritası açıktı: Suriye, içten değişmeli dönüşmeliydi. İşadamları ve aydınlar içinde reform talebi destek bulmuştu. Reformlar toplumu ekonomik ve sosyal olarak sarsacaktı. Halk açlık ve yoksullukla karşılaşacaktı. Kendi ağzıyla söylüyordu: "Reformların sonuçlarını yumuşatmak için, yoksullukla mücadele projemiz var."

Samir El Taki

Bir sonraki aşamada, yaratılan dertlere merhem olmak için projeler üretilecekti. Sosyal yardım, yoksullukla mücadele, daha iyi eğitim, özel sağlık projeleriyle halkın dertleri daha fazla paraya tahvil edilecekti.

Samir Al Taki'ye Avrupa Birliği ile Suriye ilişkilerini soruyorum. Acaba muhalefet tarafından desteklenen ve körüklenen Avrupa rüzgârları Suriye'de nasıl karşılanıyordu...

"Suriye, Avrupa Birliği'ne üye olmak istiyor mu?"

"Hiç sanmıyorum!" diyor, "Suriye Avrupa'nın kapısını çalarsa zayıf olduğunu dünyaya ilan etmiş olur. Avrupa'ya 'bizi koruyun!' demiş oluruz. Bu, Suriye'nin bölgedeki önemini bir anda hiçe indirir. Biz bugün burada kendi çıkarlarını koruyabilen ve bölgesel açılımı olan bir devletiz. Biz bu bölgede güçlüyüz ve çözüm sağlayan bir yapı olabiliriz. Suriye bölgedeki uzlaşı sürecinde önemli rol oynuyor. O nedenle uluslararası toplumun Suriye'ye ihtiyacı var. Onlar bizim kapımıza gelmeli. Biz onların kapısına gitmemeliyiz!"

Avrupa ve Amerika, Suriye'de muhalefeti örgütlerken dini oluşumları da düşünmüştü.

Amerika ve Fransa'nın yanında bölgede etkili olan ve arkasında İngiliz parmağı bulunan İslami örgüt, Müslüman Kardeşler'di. Örgütün İngiltere'de yaşayan lideri, Ali Sadreddin, İngiliz istihbaratıyla kurduğu yakın ilişkiyle dikkat çekmişti.

Her fırsatta Haçlı Seferlerinden söz eden, Müslümanlara türlü hakaret ve iftirayla saldıran Batı, Suriye'deki rejim muhalifleri arasına bir de İslami örgüt ekleyecekti.

Suriye'nin laik yapısının bozulması çok önemliydi. Al Taki, otelimizin loş salonunda duru bir sesle anlatıyordu:

"Suriye toplumu laik bir toplumdur. Bununla gurur duyarız. Biz Müslümanız. Bakın benim dedem büyük bir İslam âlimiydi. Ve annemi 1939'da Fransa'ya okumaya göndermişti. Suriye'de İslam sağlıklı bir şekilde gelişti. Ne zamanki petro-dolarlar geldi Vahabiler bu coğrafyaya Suudiler eliyle yerleştirildi. Şimdi modern ve laik Suriye'ye yakışır şekilde dinimizi yaşamak istiyoruz. Çarpık bir İslam anlayışının laikliğe zarar vermesine karşı duruyoruz. Çünki laik olmayan bir Suriye ayakta kalamaz."

Samir Al Taki, Batı'nın desteklediği çarpık bir İslam anlayışının ülkede yayılma çabalarına değinmişti. Ortadoğu'da etnik farklılıklar gibi din de oyunun içine çekilmişti.

Batı'nın İslam ile Aldatışı

Gelin Batı'nın İslam'la olan garip ilişkisine bir bakalım...

2001 11 Eylül saldırılarının ardından Başkan Bush, "Ortadoğu'ya haçlı seferi" ilan ettiğini söylemişti.

ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney "Hedefimiz İslam dünyası" demiş ve "haçlı seferi"ni şöyle gerekçelendirmişti:

"Irak'ı işgal etmeseydik, Müslüman ülkeler, Ortadoğu'da bir İslam ülkeleri birliği kurarak, İsrail'i haritadan silebilirlerdi!"

O nedenle farklı bir İslami anlayış bu bölgede yayılmalı, ayrıca bölge ülkeleri birbirinden mümkün mertepe soğutulmalıydı. Suriye Cumhuriyet Müftüsü Ahmed Hassan anlatmıştı:

"Batı, İslam'ı iki şekilde tanıttı. Kökten dincileri öne çıkarttı. Bir de yumuşatılmış bir İslam uygulaması ortaya sürdü. Batı, hedef seçtiği ülkelerde din bazında ayrımları kışkırttı. Bununla kal-

madı, etnik ayrımları körükledi. Ve en önemlisi ekonomiyi bozdu, zengin fakir arasında uçurum yarattı. Ülkelerin sanayileşmesini engelledi. Bakın, Amerika'nın oyunu, hedef ülkelerde yönetici ile halk arasında kopuş yaratmaktır. Ortadoğu'daki yönetimlerin çoğu devşirilmiştir, kendi halklarını ezmektedir!"

Bütün bu çabalara rağmen, Ortadoğu emperyalist hayallerin yörüngesine girmemişti. Amerika, petrol coğrafyasındaki oyunlarında zafer elde edememişti.

Suriye Stratejik Araştırmalar Vakfı Başkanı Samir Al Taki, Amerika'nın Ortadoğu projesindeki çıkmazları sıralıyor.

"Batı, Ortadoğu'da, bu bölge, kimsesizmiş gibi davranıyor. Sanki bu bölgede devletler yok! Bu toprakları kendi isteklerine göre tekrar çizilecek bir harita sanıyorlar. Bu maceraperest tavrın sonuç getirmeyeceğini aklı başında herkes defalarca belirtti. Amerika Irak'a girerken bunun, sonu gelmeyecek bir macera olduğu biliniyordu. Öyle oldu. Son yedi senede defalarca altını çizdik. Açık yaraların üstünün örtülemeyeceğini söyledik. Irak'ın işgalinin sonuçlarının fena olacağını belirttik. Ve bu bölgedeki devletler zaafa düşerse, devletsiz aktörlerin ortaya çıkacağını ve asimetrik savaşların etkili olacağını ifade ettik. Hepsi gerçekleşti!"

Suriye, bölgedeki oyunu deşifre eden ülkelerden biri. Yeni Ortadoğu'da dayatılan siyasi gerçeğe direnmesi, tehditleri üzerine çekiyor.

Washington Post gazetesi, Beşar Esad'ın yeni siyasi gerçekliği görmemekte direnmesi halinde, kendi iktidarını da riske sokacağını söylüyor.

Batı politikalarına direnen ve giderek İran'la ve Rusya'yla ittifak yapan Suriye'ye karşı alınacak önlemler 2005'te şöyle özetleniyordu:

"Fransa ve Amerika arasında kurulacak olan etkili bir ittifak, Şam yönetimine benzersiz bir baskı uygulayabilir!

"Avrupa Birliği ekonomik anlaşması dondurulabilir ve Birleşmiş Milletler yaptırımları çerçevesinde baskılar arttırılabilir.

"Lübnan'ın bağımsızlığı ve Suriye yönetiminde bir değişim ihtimali gündeme gelebilir. Esad'ın bu süreci sağ salim atlatması, ancak bölgedeki yeni siyasete uyum sağlamasına bağlıdır!"

Kısacası Suriye, küresel güce ve onun Ortadoğu politikalarına boyun eğerse ona hayat hakkı tanınacaktı. Yoksa ambargo, yaptırımlar ve bölünmeyle yüz yüze kalacaktı.

Arap Ligi, Küresel Rüzgârlar Önünde!

Batı'dan yükselen seslere, Batı'yla yakın ilişkiler içindeki oluşumlardan da destek geliyordu. Arap Ligi, bölge ülkelerine "demokrasi" tavsiye ediyordu.

Arap Ligi Genel Sekreteri Amr Musa, bölge ülkelerinde artık demokratik seçimler dönemi başladığının altını çizmişti.

"Mısır'da, Filistin'de, Kuveyt'te, Irak'ta, Lübnan'da, Cezayir'de, Tunus'ta ardı ardına yapılan seçimler, geriye dönülmez bir yola girdiğimizin belirtisidir!" demişti Amu Musa.

Bu seçimlerin hangi koşullarda yapıldığından, Hamas gibi seçimi kazandığı halde kenara atılanlardan, Irak'ta hangi koşullarda seçim yapıldığından söz etmemişti.

Arap Ligi, Arap dünyasında demokrasiden, şeffaflıktan, insan haklarından bahsediyor, "Küresel rüzgârların önündeyiz!" diyordu. İşte tam da bu nedenle Suriye yönetimi Arap Ligi'nden uzak duruyordu.

Samir Al Taki diyordu ki:

"Bazı ülkeler bölgede, politikayı başkalarına bırakıp sadece ekonomik çıkarlar peşinde koşuyorlar. Durumları zayıf, ekonomik kriz içindeler, sosyal problemlerini çözemiyorlar. Bölgede Amerika'nın baskısından korkuyorlar ama unutulmasın, o askeri güç sonsuza kadar orada kalmayacak."

"Peki ya yayılan 'demokrasi projesi'yle nasıl başa çıkacaksınız?" diye soruyorum.

"Bunun sonuçlarına ilişkin örnekleri halka göstermek gerek. İşte Irak'taki Amerikan demokrasisi! Bir devlet parçalanıyor. Ve çatışma sadece etnik gruplar arasında olmayacak. Etnik gruplar kendi içlerinde de çatışacak. Planlanan bu Arap Birliği'ne bakın... Toplumdaki derin yaralar blöflerle giderilemez. İnsanlar, yalanların ve kendilerine sunulan ham hayallerin farkına varacaklar!"

Prof. Mehmet Yuva

2005'ten beri yükselen koro, Suriye'ye farklı bir adım attıramadı. Tam tersine, Batı'ya karşı ittifaklar hızlandı.

Al Taki, "Tehditler bizi değil, Batılı liderleri yıpratacak!" diyordu:

"Arap-İsrail çatışması ortadadır. Bu çatışmanın üstünü, Sünni ve Şii çatışması başlatarak örtemezsiniz. İran'ı da bu oyuna dahil etmeye çalışarak İsrail devletini yedeğinize alamazsınız. Bu oyunlar, Amerika'yı ve onun müttefiklerini de zayıflatır. Bakın Amerika'nın yanında yer alan tüm liderler pozisyon kaybediyor, diğerleri ise yükselişte."

Suriye, Batı'ya karşı komşularıyla ittifaklar kuruyor. İran'la müttefik oluyor. Rusya ve Çin'le yakın ilişkilere giriyor. Türkiye'yle tüm engellemelere rağmen yakınlaşıyordu...

Şam Üniversitesi Öğretim Üyesi Mehmet Yuva "Yakınlaşma ekonomi temelinde de gelişiyor" diyor.

"Türkiye-Suriye ilişkilerinde son zamanlarda yaşadığımız iyileşme, ekonomik projelerle sağlamlaştırıldı. Ekonomik projelerle desteklenmediği takdirde bu iyileşme yüzeysel kalmaya

mahkûmdu. Bunu idrak eden her iki ülke yetkilileri çok önemli projelere imza attılar."

"Bu projeler bazı engellerle karşılaşıyor gibi..." diyorum.

"Hiç şüphesiz, bu ilişkiden rahatsızlık duyanlar var. Hem Türkiye'nin bu coğrafyada çok güçlü olmasını istemeyen, hem de bu coğrafyanın ekonomik istikrarını arzulamayan güçlerle karşı karşıyayız."

Son zamanlarda Türkiye ile Suriye arasında enerji konusunda yapılan görüşmeler sadece iki ülke için değil bölge için büyük öneme sahip. Fırat Nehri üzerine bir baraj yapımı projesi görüşülüyor. Sınırda serbest ticaret bölgesi için kollar sıvanıyor. Ayrıca kültürel işbirliği konusunda adımlar atılıyor.

Bir zamanlar Sovyet bloğuyla yakınlaşan Suriye'ye tavır alıyorduk. Bir zamanlar Amerika Lübnan'a çıkarma yaptığında sessiz kalıyorduk.

Bugün bölgedeki küresel saldırı komşu ülkeleri bir araya getiriyor. Halklar birbirine ne kadar benzediklerini ve karşı karşıya oldukları tehditleri yavaş yavaş algılıyor.

1960'lı yıllarda Türkiye'nin Kıbrıs konusunda aldığı darbeler, bölge ülkeleriyle Türkiye'nin dayanışmasına yol açmıştı. Türkiye İsrail saldırısı altındaki Arap ülkelerine karşı topraklarının kullanılmasına 1967'de karşı çıkmıştı. Suriye'ye yardım yollamış saldırı ve işgalleri protesto etmişti.

Genişletilmiş Ortadoğu projesinin hedefi, 20. yüzyılda da 21. yüzyılda da değişmemiştir. Enerjiye sahip olmak için, bu bölgedeki ulus devletleri bölüp parçalamak gereklidir.

Ortadoğu'da güç sahibi devletler Türkiye, İran ve Suriye'dir.

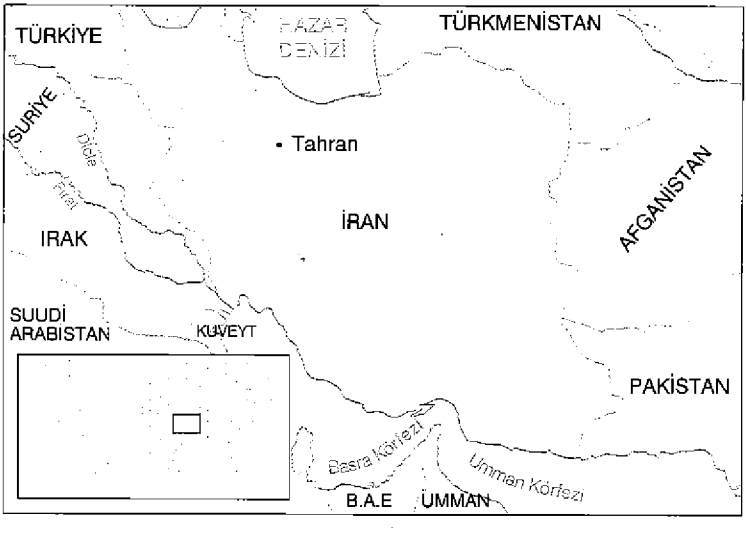
Bu devletlerin ortak çıkarları vardır. Hepsi tehdit altındadır. Komşu Irak'ın bölünmesi her üç ülke için de felakettir. Bölücü hareketler, üç ülkeyi de rahatsız etmektedir. Petrol gaz ve madenlerle donanmış, Akdeniz ve Basra Körfezi gibi çok stratejik kıyılara sahip ve iç içe geçmiş kültürlerle sarılmış bu coğrafya, Mustafa Kemal'in dediği gibi "Bir gün her şeye rağmen kucaklaşacaktır".

2008 "İRAN YILI"

Ocak 2008 Yolculuğu

Uluslararası basın ajansları "2008 İran Yılı" diyor! İran, uzun yıllardır tehdit altında! Amerikan basını yıllardır dünya kamuoyunu İran'a karsı bir askeri operasyon için hazırlıyor.

On altı Amerikan istihbarat teşkilatı İran'da nükleer silah olmadığı sonucuna vardı ama tehditler dinmiyor...

Askeri müdahale yanı sıra başka tehditler de gündemde. Batılı örgütler İran'a yumuşak girişi tartışıyor. Yumuşak giriş, basın ve televizyonlarla, sivil toplum kuruluşlarıyla, sinema filmleriyle, müzikle, modayla sağlanıyor.

Yoksul zengin arasında açılan uçurum, Batı'nın elindeki etnik kart ve baskıların yol açtığı bunalım da bu ülkeyi yoruyor.

Propaganda makinesi binlerce yıl önceye gitmişti. Geçen yıl Berlin Film Festivali'nde büyük ilgi gören "300 İspartalı" adlı filmde barbar Pers orduları, 300 İspartalı tarafından tarumar edilmişti.

Sinema ve basın, İran karşıtı yayınlara hız vermişti... Bush'un Ortadoğu gezisi Batılı psikolojik harp harekâtı eşliğinde gerçekleşti...

George Bush, 2008 Ortadoğu gezisine İsrail'den başladı. Ben Gurion Havaalanı'nda büyük güvenlik önlemleri altında Bush'la kucaklaşan İsrail Cumhurbaşkanı Peres şöyle konuşacaktı:

"Kendi özgürlüğünü kazandıktan sonra, başkalarına özgürlük kazandırmaktan vazgeçmeyen büyük ülkenin lideri, büyük dost, George Bush! İsrail topraklarına hoş geldin!"

George Bush, havaalanında kendisi için kurulan kürsüden Peres'i yanıtladı:

"Burada, kutsal topraklarda barış ve özgürlük için yeni fırsatlar görüyoruz!"

İki lider bu buluşmada İran'ı konuşacaktı. İsrailli yetkililer Amerikan başkanına bir İran dosyası sunacaktı.

Gezinin sonunda yetkililerden belirgin bir mesaj çıktı. Sünni Araplar, Şii İran'la çatışacaktı. Ayrıca Arap sermayesi yeniden kazanılacaktı.

Çünkü Amerikan ekonomisi zordaydı. Amerika'nın en büyük bankası City Bank, 18 milyar dolar zarardaydı. Dolar zor durumdaydı. Sosyal güvenlik, sağlık eğitim, dış politika hiç olmadığı kadar çıkmazdaydı. Irak ve Afganistan bataklığı Amerika'yı zorlamaktaydı. Amerika, İran'da yeni bir cephe açmalıydı!

Dünyanın en borçlu ülkesi Amerika, İran'a demokrasi götürürken kazanç sağlayabilirdi...

Dışişleri sözcüsü Huseyni

Bush 4 yıl önce İran'ı şer ekseninde ilan etmişti. Amerika, İran'ı "potansiyel düşman" olarak nitelemişti.

Tahran'da Dışişleri binasında görüştüğüm İran İslam Cumhuriyeti sözcüsü Muhammed Huseyni'ye tehdidi nasıl algıladıklarını sordum.

"Biz ciddi bir tehdit algılamıyoruz. Amerika'nın tavrı, kendi özel durumundan kaynaklanıyor. Afganistan'da ve Irak'ta bir batağa saplanmış durumdalar. Yeni bir krizi ne iç, ne dış kamuoyuna anlatabilirler!"

Amerika 4 yıl boyunca, nükleer silah üretmekle suçlamıştı İran'ı. Geçenlerde, bu iddia Amerikan Ulusal İstihbarat Konseyi tarafından yalanlandı!

Amerika Ulusal İstihbarat Konseyi, CIA dahil, 16 Amerikan istihbarat örgütünden oluşmaktaydı ve 3 Aralık 2007'de "İran'ın Nükleer Niyetleri ve Yetenekleri" başlıklı bir rapor yayımladı.

Raporda şu ifadeler yer alıyordu:

"İran nükleer silah üretimini durdurmuştur ve halihazırda nükleer silaha sahip değildir."

Rapora ilk tepki İsrail'den geldi.

Ehud Olmert, "Amerikan ulusal istihbaratı, raporlarında ne yazmış olursa olsun İran'ın bir tehdit olduğunu büyük dost George Bush'a anlattık" dedi.

Sıra, Batı medyasındaydı. Çelişkili görüşler ortaya serildi. *Guardian, News Week, National Review, Wall Street,* istihbarat raporlarından sonra İran'a askeri operasyonun zora girdiğinden dem vurdu. Ayrıca Irak bataklığı Amerika'yı zorlamaktaydı...

Profesör Hassan Abbasi, "Batı'nın mesnetsiz tehditlerine alışkınız!" diyordu.

"Amerika 2004'ten 2008'e kadar her yıl, İran'a saldıracağına dair iddialarda bulundu. Bu sadece bir tehdittir. Avrupa Parlamentosu dönem dönem İran'a geliyor. Heyetler gönderiyorlar. Geçen sonbaharda İsviçre Parlamentosu'ndan bir heyet gelmişti. Heyetten biri bir mülakatında bize, 'Sorun nükleer faaliyetleriniz falan değil! Sorun, oturup İsrail'le onu tanıma noktasında müzakere etmemeniz!' demişti."

Press Tv genel müdürü Doktor Sarafraz, "Sorun Amerika'nın isteklerine boyun eğmememiz" diyordu, "Amerika 'Ben bir süpergücüm. Ben ne dersem kabul edeceksin!' diyor. İran da 'Ben bağımsız bir ülkeyim!' yanıtını veriyor. İşte Batı'yla, Amerika'yla, Avrupa'yla aramızda olan biten bu."

İran Ortadoğu'nun kalbi... Bölgenin en güçlü ülkelerinden biri... Dünyanın petrol rezervlerinde Suudi Arabistan'dan sonra ikinci sırada! Dünyanın Rusya'dan sonra en fazla doğalgaz üreten ülkesi!

İşte böyle bir ülke, 29 yıl önce Amerika ve İsrail'i diplomatik olarak tanımayacağını ilan etmişti!...

AB ve "Yumuşak Müdahale!"

Avrupa'nın büyük ülkeleri, İran'a bir askeri operasyon yerine, içerdeki reformcuların desteklenmesini ve rejimin bu yolla yumuşatılmasını öneriyorlardı. Hükümet sözcüsü Hüseyni'ye yumuşak müdahalenin anlamını sordum.

"George Soros'un 'turuncu devrimi'yle simgeleşen operasyonlar, ekonomiyi, hükümetleri, kültürü değiştiriyor. Televiz-

yonlarımıza, üniversitelerimize giriyorlar. Buna yumuşak güç deniyor. Ülkeler, demokrasi ve insan hakları sloganı altında değişiyor. Bu yumuşak zehirle nasıl mücadele ediyorsunuz?"

"Başta İran olmak üzere birçok İslam ülkesi, Batı'nın kültürel saldırısı altında. Bu ülkelerde genç nüfusu hedefliyorlar. Onlara kendi kültürlerini dayatıyorlar. Bunu da muhtelif vasıtalarla; medyayla, televizyonla, sinemayla, bazı sivil kuruluşların faaliyetleriyle aşılamaya çalışıyorlar."

Tüm kitle iletişim araçları İran'a karşı kullanılacaktı. Kitleleri etkileyen en önemli araçlardan biri sinemaydı.

Ünlü "300 İspartalı" filmi, İsrail'in Lübnan'da aldığı yenilginin hemen ardından yapıldı. Nükleer silahlara sahip koca İsrail ordusu, bir avuç Hizbullah tarafından geri püskürtülmüştü.

"300 İspartalı", bu yenilgiye Hollywood'dan bir cevaptı.

Filmde iyi eğitilmiş 300 İspartalı, yani antik Yunanlı asker, 2,5 milyon Persliyi darmadağın ediyordu.

Filme göre, Pers İmparatorluğu'nun yenilgisi, tüm medeni dünyayı, yani Batı'yı birleştiriyordu. Ayrıca Perslerin yenilgisi sonucu dünya demokrasiyle tanışıyordu!

Senaryo, İran'ın kurucuları Perslerin, barbar ve cahil olduğunu, koca ordularının beş para etmediğini vurguluyordu. Batılı halkların temelini oluşturan Yunanlılarsa cesur ve asildiler! Bir Yunan ordulara bedeldi...

Batı basını haftalarca "300 İspartalı"dan bahsetti! Tüm dünya gençleri bu filmle tarih hakkında fikir edindi. İşte propaganda makinesi bu demekti...

İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, Batı medyasının taktiklerine dikkat çekiyordu.

"Batı medyası şimdi de işgalcileri kurtarıcı, mazlum halkları terörist olarak gösteriyor!" diyordu.

Tüm dünyada televizyon en etkili araçlardan biriydi. Dünya halkları haberleri belli başlı Batılı haber ajanslarından alıyordu.

İran, üzerine gelen propaganda makinesine aynı yöntemle cevap verecekti. Son 2 yıldır, günde 24 saat İngilizce ve Arapça yayın yapan televizyon kanallarını uydu üzerinden devreye sokmuştu.

Press Tv, bunlardan en önemlisiydi.

Press Tv genel müdürü Dr. Muhammed Sarafraz'la basının gücünü konuşuyoruz. Bir sabah CNN'in tüm dünyaya yalan bir haberi nasıl servis ettiğini anlatıyor:

"Bu, yalan haberlere bir örnekti. CNN, İran donanmasının Amerikan donanmasına ait gemileri taciz ettiğini görüntülerle dünyaya duyurdu. Böyle bir durum yoktu. Daha sonra ortaya çıktı..."

2007 sonunda, tesadüf bu ya, tam da Bush'un Ortadoğu gezisi öncesinde, İran devrim muhafızlarına ait beş tekne, Hürmüz Boğazı'nda Amerikan deniz kuvvetlerine ait üç gemiyi taciz ediyordu...

Görüntüler özel bir şekilde montajlanıyor ve sonuçta İran kınanıyordu!

Aynı gün içinde görüntülerin asılları ortaya çıkmış ve tacizin söz konusu olmadığı anlaşılmıştı.

24 saat Arapça yayın yapan Al Alam televizyonu yetkilisi Hassan Abedini "Hedef ülkelerin imajıyla oynuyorlar!" diyor.

"Batılı gazeteciler gerçekleri yansıtmıyor. Batı'nın elindeki haber ajansları ve kitle iletişim araçları İran'ı sürekli bombardımana tutuyor. İran'la ilgili tüm haberler karanlık bir imajı yansıtıyor."

Sarafraz da aynı konuya değinmişti: "Amerika'da bile izleyiciler artık bu haberlerin fabrikasyon olduğunun farkına varmaya başladı. İnsanlar onlara hikâyenin hep tek bir tarafının aktarıldığının farkına vardılar."

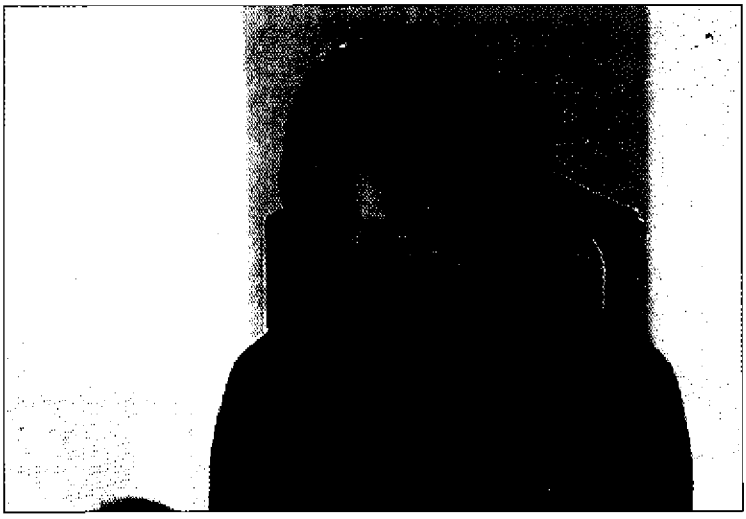
Tahran'ın Kadınları!

İran'ın karanlık imajının yayılmasında kadının da ağırlıklı yeri olduğunu söylüyorum:

"Gerek şeriat mahkemelerinin kararları, gerekse kırbaçlanan kadınlar bu imajı kuvvetlendirmiyor mu?"

Sorum hoşuna gitmiyor. "İran'da kadınların yüzde 64'ü üniversitede okuyor," diye yanıtlıyor...

Batı'da İran imajında en çok kullanılanlar kadınlar. Soruyu tekrarlıyorum:

Sanaz Hanım

"Amerikan ve Avrupa medyasında İran deyince, kara çarşaflı kadın, simge olarak kullanılıyor, bununla nasıl müçadele ediyorsunuz?"

"İran'da kadınlar sosyal hayatın tam içindedirler. Her meslek grubunda varlar ve çok aktifler," diyor.

Aktif olanlar vardı... Onlar genellikle ekonomik durumları iyi olanlardı...

Press Tv'de tanıştığım halkla ilişkiler müdiresi Sitare, beni Tahran'ın lüks mahallelerinden birindeki bir eve davet etmişti. Tahran'ın kalburüstü kadınlarıyla tanışacaktım.

Pasdaran Mahallesi modern ve şık binalarla kaplıydı. Kiralar 1000 dolardan başlıyordu. Evlerin en küçüğü 400 metrekareydi. Onlardan birinde giysi tasarımcısı, ressam, üst düzey yönetici bir grup hanımla sohbet teme fırsatı yakalayacaktım.

Görkemli bir girişin ardından süslü koridorlar içinden geçerek cam kapıyı geride bırakıp asansöre biniyoruz. 14. kata çıkıp zile basıyoruz. Önde Mustafa, kamera çekime hazır. Kapı açılıyor. Mustafa karşısında gördüğü hanımdan etkilenip sendeliyor. Siyah

ipek eşarpla bir kısmı örtülü kumral saçların çevrelediği dünyanın en güzel yüzlerinden biriyle karşılaşıyoruz. Yeşil, kocaman bir çift göz. Boyunda ve bilekte çok modern altın birer takı. İncecik bedeni manken ölçülerinde. Türkçe "Hoşgeldiniz!" diyor. Adı Sanaz. Tebrizli.

Kocaman bir salonda Tahran'a kuşbakışı bakarak sohbet ediyoruz. "Ne işle meşgulsünüz?" diye soruyorum.

"Kocam iç mimar. Birlikte çalışıyoruz. Ben elbise tasarlıyorum. Aynı zamanda İngilizce öğretmenliği de yapıyorum" diyor.

Sitare anlatıyor: "Ülkenin kuralları uyarınca yaşayan insanlar var. Daha farklı yaşayanlar da... Aramızda sanatçılar, yönetmenler, ressamlar var..."

"Anladığım kadarıyla İran'ın elit kesimi, halktan çok farklı yaşıyor" diyorum.

"Batı basını özellikle İranlı kadını öne çıkarıyor. Malum, ülkelerin durumu kadının konumuyla ölçülüyor. Dünya basınında İran'ın imajını nasıl buluyorsun?"

Sitare, "Bir İranlı için bu hazin bir şey, ülkesinin sürekli en kötü şekilde dünyaya yansıtılması; hiçbir iyi yanının gösterilmemesi; tüm halkın kötülenmesi... Bu ülke sizin vatanınızsa canınız çok yanıyor. Burada, yansıtılanın dışında çok farklı bir hayat var" diyor.

Bana, İstanbul seçkinlerinin Avrupa'da "Esas Türkiye biziz. Bakın ne kadar modernız. Gece kulüplerimiz, adada, modada eğlence yerlerimiz var. Giysilerimiz marka..." deyişlerini hatırlatıyor.

Hanımlardan biri Azade, Avrupa'da sergiler açmış bir ressam. Kadınları çiziyor...

Tabloları iyi satıyor.

Haniye, giysi tasarımcısı. Sessizce konuşmaları dinliyor. Ve usulca yanıma gelip başörtüsünün başından kaydığı görüntülerin montajda kesip kesemeyeceğimi soruyor.

Sanaz, Sitare, Azade ve Haniye... Onlar meslek sahibi, genç hanımlar. Üst gelir grubundan ailelere mensuplar. Sanaz'a İran'daki kıyafet kısıtlamasının kendisini rahatsız edip etmediğini sorduğumda, "Beni hiç ilgilendirmiyor!" diyor, "her 2-3 ayda bir Miami

ya da herhangi bir yerde istediğim gibi gezip dolaşabiliyorum. Burada da buranın kurallarına uyuyorum".

Tahran ve Dekolte

Tahran sokaklarında, çok farklı gelir gruplarından olan mensup diğerleri de var...

Anacaddedeki bir pasajın içine giriyorum. Kalabalık bir giysi dükkânında müşterilerin arasına karışıyorum.

Kıyafetlerdeki dekolteler beni şaşırtıyor. Çoğu, payetlerle süslü, sırtı tamamen açık, ancak bir kabare artistinin giyebileceği türden. Ama çarşaflı hanımlar en çok bu elbiseleri inceliyor.

Bir hanıma yaklaşıyorum. İncelediği gece elbiselerine bakıyorum... "Bu giysileri nerelerde giyiyorsunuz?" diye İngilizce soruyorum, gülümsüyor. "Benimle Türkçe konuşun. Tebriz'denim." Evde oldukça farklı giyindiklerini, dışarıda örtünmenin acısını çıkardıklarını söylüyor. "Gece, toylarda (düğünlerde) abiye, açık kıyafetler giyeriz" diyor.

Kameraların giremediği düğünlerde, işyerlerinin yıl sonu partilerinde kadın ve erkek birlikte eğlendiklerini söylüyor bir başkası. "Kapalı kapılar arkasında kıyafet yasağı yok!" diyor...

Yaklaşık 30 yıldır İran'dan gelen haberlerde kadın karakollarından, kıyafet polislerinden söz ediliyor... Renkli giysilerin yasaklandığı, saçının teli görünen kadınların cezalandırıldığı söyleniyor...

Unutmayalım, İranlı kadınlar sadece 30 yıl önce farklı bir rejime adım atmışlardı.

"Öyle Bir İş Becerdik ki..."

Yıl 1978'di. İran, Amerika'nın desteğiyle ağır sanayide hızlı adımlar atıyordu. Öte yandan halk kan ağlıyordu. İşçilerin ve orta kesimin hayat ve çalışma koşulları ağırlaşmıştı, halk perişan bir halde yaşıyordu. Ülkenin dört bir yanında işçiler ve öğrenciler ayaklanmaya başlamıştı, milyonları bulan gösteriler sokakları kaplıyordu...

Ordu yavaşça dağılıyordu. Halk silahlanıyordu. İran'da olup bitenleri endişeyle izleyen Batı, yandaşı Şah'ı gözden çıkaracaktı.

O yıllarda, Amerika Dışişleri Bakanı Cyrus Vance ünlü cümlesiyle basında yer alacaktı:

"İran'da yeni rejim ister monarşi, ister İslam cumhuriyeti olsun, bizim için ikisi de bir."

İşte tam bu sırada Fransa'da sürgünde olan Ayetullah Humeyni, İran'a geri dönecek, komünistlerin halk içinde güç kazandığı bir sırada oluşan büyük siyasi boşluk, Humeyni'nin kontrolüne geçecekti. İran İslam Cumhuriyeti 1979'da kurulmuştu.

İran sol bir darbeden son anda kurtulmuştu. Amerikan başkanı Jimmy Carter, bir konuşmasında İran'da yaşananların şöyle özetlemişti:

"İran'da öyle bir iş becerdik ki, bunu İranlılar ancak on sene sonra anlayacaklar!"

Amerika o yıllarda, bugün tehdit olarak algıladığı İran'daki rejim değişikliğini desteklemişti. Amerika'nın korkulu rüyası Musaddık gibilerdi... 1950 yılında halkın büyük bir çoğunluğunun desteğiyle başbakan seçilen Musaddık, İran'ın tüm petrolünün üzerinde oturan İngiliz petrol şirketini feshetmiş, millileşme hareketini başlatmıştı.

Sadece üç yıl iktidarda kalacaktı Musaddık. Amerika, İngiltere ve içerdeki Batı işbirlikçileri bir darbeyle Musaddık'ı devirdiler ve iktidar koltuğunu Şah'a hediye ettiler.

O tarihten sonra Batılı devletler Şah'a ne dilediyse sundular. 1967 yılında İran'a ilk nükleer reaktörü Amerikalılar teslim ettiler. Bugün kendi ektikleri tohumlardan şikâyetçiler!

İran'daki İslami rejim 29 yaşında. Batı'ya başkaldırısıyla ve kendi çıkarlarını savunmasıyla dikkat çekiyor.

Profesör Hasan Abbasi, İran'ın aldığı tehditleri ve bugünü şöyle değerlendiriyor:

"Amerikalılar da çok iyi biliyor ki askeri bir faaliyet içerisinde değiliz. Nükleer silahlanma suçlaması tamamen bir bahane! Bugün Amerika'nın bize karşı kullandığı dört bahanesi var: Birincisi, İran'ın atom silahı yaptığına dair iddialar. İkincisi, terörizmi desteklediğimiz iddiası. Üçüncüsü demokrasi konusundaki

suçlamalar. Dördüncüsü insan hakları ihlalleri yapıldığı iddiaları. Bunlar Batı'nın bahaneleridir. Irak'ı işgal etmeden önce de aynı bahaneleri kullandı. En kuvvetli iddiası, nükleer silahlanma konusuydu. Bunun komikliği, İsrail'in Lübnan karşısında düştüğü durumla ispatlandı! İsrail'in elinde 200 adet nükleer başlıklı füze vardı. Ne oldu? 3 bin Hizbullah askeri karşısında geri çekilmek zorunda kaldılar! Çünkü inanç, nükleer güçten daha kuvvetlidir!"

Doğruydu. İnançlı bir milleti yıkmak zordu. Öte yandan yumuşak bombardıman İran'da büyük şehirleri sarıyordu. Profesöre soruyorum; "Batı'nın başka bir silahı daha var. İran yumuşak 'bombardıman'a maruz kalıyor. Sokaklarda hiç görmediğimiz kadar çok İngilizce yazı var. Hanımlar Batı modasını takip ediyor. Gençler rap müzik dinliyor. Bu, belki de nükleer silahtan, bombalardan daha tehlikeli. Ne düşünüyorsunuz ve nasıl önlemler alıyorsunuz?"

Önüne bakıyor. Zaten genellikle bana bakmadan konuşuyor!

"Doğrudur! Amerikan yaşam tarzı maalesef liberal ekonominin bir parçası" diyor, "sokaklarda, caddelerde gördüğünüz yazılar, afişler var ama ne yapalım, bunlar da liberal ekonominin gerekleri. Televizyon reklamları da böyle. Bunlara karşı tedbirler almaya çalışıyoruz..."

İran televizyonu, Amerikan filmlerine de, dizilerine de yer veriyordu. Batılı yaşam tarzı ve reklamlar sokakta karşılaştığımız gençlerin ilham kaynağıydı...

Kadınlarsa, Batılı yaşam biçiminden en çok etkilenenlerdi.

Bir pasajın içinde Mitra'yla karşılaşıyoruz. Abiye kıyafetler satan bir butiğin önünde duruyor. Kızıl saçları başörtüsünden fırlıyor ve bol makyajlı yüzünde geniş bir gülümsemeyle bizi selamlıyor. Vitrindeki altın payetli önü bele kadar dekolte elbiseyi gösteriyorum. "Bu modeli kimler alıyor?" diye soruyorum.

Mitra kahkahalarla ve Türkçe olarak "Hanımlar bu modellere çok ilgi gösteriyor!" diyor.

"Nerede giyiyorlar evde mi?" diyorum.

"Meclislerde, toylarda..."

"Fazla dekolte değil mi?" diye soruyorum. Yine kıkırdıyor. "Günah değil mi o zaman..." Mitra uzata uzata "Hayırrrr..." diyor.

Açık Toplum, Liberal Ekonomi...

Hasan Abbasi İran'daki dekolte aşkını yorumlamıştı... Yüzüme bakmadan bir çırpıda şu sözleri söyledi:

"Burası açık bir toplum. Para kazanan kazanabiliyor. İsteyen istediği gibi yaşıyor. Dini bir toplumuz ama modern bir yaşantımız var. Ve kabul etmek gerekir ki günlük yaşantıda Amerikan etkisi var. Ekonomide de bu etki görülüyor..."

"Liberal ekonomi" diyorum.

"Liberal ekonomi" diye onaylıyor, "şimdi Ahmedinejad hükümeti 'adalet paylaşımı' uygulamasıyla, 16 yıldır hâkim olan liberal ekonomiyi değiştirmeye çalışıyor. Mesela kamu kuruluşlarının hisselerini halka dağıtıyor".

Tüm önlemlere rağmen, zengin fakir uçurumu İran'ı sarsıyor. Sokakta konuştuğumuz herkes geçim sıkıntısından dem vuruyor.

Tahran pazarı önünde bir genç hanımı durduruyoruz. Ona hayallerini soruyoruz... "Sıkıntısız yaşam" diyor. "Rahat bir yaşam istiyorum" diye de ekliyor.

"Peki ne kadara rahat yaşanır Tahran'da?"

"Ayda 200-250 tümenle rahat yaşayabilirsiniz..."

Yanımıza yaklaşan orta yaşlı bir adam "Mümkün değil!" diye itiraz ediyor... "Ayda 500 tümenden aşağı rahat yaşanmaz..."

Pazar esnafı da gelir eşitsizliğini vurguluyor...

"Burada ya çok fakirler var ya da çok zenginler. Orta kesim yok. Ya yukarıda ya aşağıda."

Profesör Abbasi'yle liberal ekonominin İran'a getirdiklerini tartışıyoruz. "İran İslam Cumhuriyeti, İslam ekonomisini hayata geçirmek için yola çıktı" diyor, "iki tip ekonomi de; sosyalist ekonomi de, liberal ekonomi de insanı esas alır. Ama İslam ekonomisi bunlardan çok daha farklıdır. 29 yıldır uygulanmaya çalışılmaktadır".

Sözünü kesiyorum:

"Eğer İslam adalet sistemiyse, ki ben öyle bilirim, İran'da adalet yok, bu nasıl iş?" diyorum.

Yine bana bakmaktan kaçınarak ağdalı bir sesle ağır ağır cevaplıyor: "Ne yazık ki 29 yıldır adaleti uygulayamadılar. Bakın

Tahran Kapalı Çarşısı

İslam'da beş temel esas vardır. Dini siyaset, ekonomi, kültür, sosyal hayat ve güvenlik. Dini çerçevede bunların yapılması gerekiyordu. Yapılamadı."

"Neden yapılamadı onu merak ediyorum," diye soruyu tekrarlıyorum. Cevap vermiyor.

İran'a her gelişimde aynı otelde kaldığımdan ve tüm garsonlar Azeri Türkü olduğundan her günün sonunda onlarla dertleşiyorum. Sokakta gördüklerimi anlatıp nasıl yaşadıklarını soruyorum.

"Sabah kaçta geliyorsun işe?"

"Sabah 7" diyor Celil. Yorgun yüzünde zarif bir gülümseme.

"Haftanın her günü çalışıyor musun?"

"Her gün çalışırız" diyor, "saat 7'de geliriz, saat üçe kadar çalışırız. Ayda 300 dolar alırız. Fazla mesai yaparsak para biraz artar".

Tahran'da haftada 7 gün çalışan bir garson, 200-300 dolar gibi bir para kazanıyordu...

Genellikle mesaiye kalarak ailenin geçimini sağlıyordu... Tahran'da ev kiraları çok yüksek olduğundan çoğu şehir dışında ya-

şıyordu. Sabah 5'te kalkıp iki saatlik bir yolculuktan sonra işe varıyorlardı.

Celil, "Zor yetiyor. Kira var, yol masrafı var, yemek var" diye anlatıyor. Susup açık büfedeki servis tabaklarını düzenliyor. "Bütün dünyada böyle," diye de ekliyor. "Üst tarafta birileri çok zengin, altta birileri çok zor şartta yaşıyor. İşte o zaman adalet olmuyor!"

Mutfağa gitmeden önce "Bu işleri büyüklerimiz biliyor" diyor.

Ben de büyüklere soruyorum... Klişe cevaplar alıyorum. Abbasi gelir adaletsizliğini şöyle değerlendiriyor:

"Bu durumun birkaç sebebi var. Birincisi, ülke nüfusu iki kat arttı. Şu anda 70 milyon nüfusumuz var. Bu nüfusa 28 yıldır ambargo uygulanıyor. Ekonomik ambargolar ve yaptırımlar var. Bunlar İran ekonomisine ağır yükler getiriyor. Bir başka sorun yabancı ülkelerden gelen mallar yüzünden küçük sanayinin yok olması..."

Tüm bunlar toplumun belli bir kesimini hiç etkilememişti. Onlar servetlerini arttırabilmişlerdi...

Sanaz, durumu en açık biçimde özetlemişti:

"Toplumda yüksek gelir seviyesinde olanlar, canlarının istediği her şekilde, her yerde yaşayabilirler. Dünyanın dört bir yanında bulabilirsiniz onları. Malum, para size belli kapıları açar. Maalesef o kapılar herkese açılmıyor."

Tüketim Ekonomisi

Ekonominin dengesizliği, 1990'ların başında yeni bir biçim almıştı. Kadınların ve öğrencilerin başını çektiği reformist hareket, amacına ulaşmıştı.

O dönemde Batı basınında, "İran için umutlar arttı" başlıkları atıldı. İran'da yenilikçi hükümetler kültürel reformlara yer vereceklerdi. Yabancı sermayeyi teşvik eden yeni liberal politikalar hayata geçiyor, sanayii özelleştiriliyordu. Devrimden sonra ilk kez özel bankaların kurulmasına izin verildi ve devlet şirketlerinin satılmasını kolaylaştırmak için İran borsası yeniden devreye girdi. Bu ekonomik program, adaletsizliği arttıracak; yoksulluk ve işsizlik daha da yayılacaktı.

Hello Kitty!

Toplumda tüketim kültürü hiç olmadığı kadar hız kazanmıştı.

Hicaplı hanımların en çok kullandığı tüketim maddesi makyaj malzemeleriydi. Hemen hemen tümü Batı'dan ithal ediliyordu. Ve bu ürünlerin büyük bir yüzdesi Yahudi sermayesine aitti.

Yumuşak işgal, yavaşça İran'ın kalbine nüfuz ediyordu... İktisat öğrencisi Suzan da, gençlerin büyük bir kısmı gibi Batı'ya özeniyordu...

Okuldan mezun olunca iş bulup bulamayacağından kuşkuluydu. Bütün arzusu kapağı Batı'ya atmaktı. "Nereye mesela?" diye sorduğumda "İsveç veya İtalya" demişti.

Ve bir başkası... Ahmed henüz bir lise öğrencisi... Saçları "punk" stilinde taralı. Yukarı doğru, bol jöleyle dikleştirilmiş. Ayağında özel olarak yırtılmış marka *bluejean*'i. Üzerinde beyaz bir ceket, içindeki tişört İngilizce yazılarla işli. Okulu bitirir bitirmez yurtdışına gidecek. Televizyonlarda gördüğü hayal dünyasından içeri girecek...

Uydulardan yayılan hayaller genç ya da yaşlı herkese ulaşıyor, toplumu yavaşça değişime uğratıyordu.

Sokakta kime sorsak uydudan yabancı televizyonları izlediğini söylüyor. Okula yeni başlayan çocuklar, üzerinde Amerikan çizgi film kahramanları olan sırt çantaları kullanıyor.

Tahran'daki bir çocuk mağazası vitrini önündeki şaşkınlığımı hatırlıyorum. Tüm okul malzemeleri üzerinde ya çarşaflı bir Barbie vardı ya da bir kedi, altında "Hello Kitty" kelimeleri...

Yumuşak İşgal ve Ajanları

Liberal ekonomi sadece tüketimi arttırmakla kalmıyor aynı zamanda Batı yanlısı bir muhalefetin ülkeye girişine yol açıyordu.

İran İslam Cumhuriyeti sözcüsü Muhammed Ali Hüseyni, çeşitli sivil toplum örgütlerinin Batı'yla ilişkilerini anlatıyordu...

"Batılı ülkelerin görevlileri, bu işlere meyyal kimselere projeler teklif ediyorlar. İşbirlikçileri o ülkelerin siyasi ve kültürel hayatına nüfuz ediyorlar. Halkla hükümet arasında çatlaklar oluşturma-

yı hedefliyorlar. Kendi denetimlerinde bir hükümet için önşartları hazırlıyorlar. İçerden satın aldıkları kimseleri Batılı ülkelere davet edip, eğitiyorlar. Geri döndüklerinde de muhalefet dalgası oluşturmak için çalışmalara başlıyorlar."

Çeşitli ülkelerde hükümetleri deviren, rejimleri değiştiren "Açık Toplum Enstitüsü," İran'da gizli de olsa faaliyette bulunuyordu... Hasan Abbasi ünlü para spekülatörü ve Açık Toplum Enstitüsü'nün mimarı George Soros'tan söz etmişti...

"Soros'un ve benzerlerinin faaliyetleri gizli faaliyetlerdir. Sivil toplum kuruluşlarının arkasına saklanırlar. Açık Toplum adı altında faaliyette bulunurlar. Genel olarak medya mensuplarını kullanırlar. Öğrenciler, kadınlar, işçiler ve etnik gruplar içinde faaliyete ağırlık veriyorlar. Etnik grupları, özellikle Azerileri, Arapları ve Belucileri ayaklandırmaya çalışıyorlar..."

Arapça yayın yapan Al Alam'dan Abedini de bu konuya değinmişti...

"Amerika, bölgede, din, etnik kimlik ve politik grupları kullanarak İran'ı bölmeye çalışıyor. Mesela Kuzistan bölgesindeki Arap muhalefet grubu, sekiz yıldır Amerikan örgütlerince finanse ediliyor..."

İran'da Azeriler, Türkmenler, Bahtiyariler, Kaşgaylar gibi Türkçe konuşan 25 milyon insan yaşıyordu ve bunlar en büyük çoğunluk olan Azerilerin önderliğinde ayaklandırılabilirdi. Abedini açıklıyordu:

"Her ülkede olduğu gibi İran'da da etnik grupları kışkırtmaya çalışan dış güçler var. İran'da muhtelif kavimler yıllarca, asırlar boyu birlikte yaşadılar. Devrimden önce bazı bölgelerde düşmanlarımızın tahrikleriyle bazı küçük çaplı çatışmalar olmuştur ama sekiz yıl süren Irak Savaşı'nda ülkenin tüm unsurları birlikte savaştı. Düşmanlarımız, Belucileri, Türkmenleri, Kürtleri ve Arapları kışkırtmak ve İran'ı beş parçaya bölmek istedi. Ama başarılı olamadılar."

İran'da uzun zamandır federe bir İran devleti propagandası gündemdeydi. Çoğu, Amerika'da yaşayan muhalif liderler, İran'ın tek kurtuluşunun bir Amerikan müdahalesi olacağını bile dile getiriyordu.

Gerekse sosyal ve siyasal şartlar Amerikan politikalarının ekmeğine yağ sürüyordu. İran nüfusunun üçte birini Azeri Türkler oluşturuyordu. Ve İran'ın üniversitelerinde Kürt dili ve edebiyatı dersleri okutulurken Türkoloji bölümlerine yer verilmiyordu. Rahatsızlıkları iyi değerlendiren dış istihbarat birimleri, uzun yıllar baskı altındaki etnik gruplar üzerinde çalışmalar yapıyordu. Bu çalışmaların özetini gelin İngiliz *Sunday Times* gazetesinden okuyalım...

Sunday Times gazetesi Amerikan istihbarat örgütü CIA'nın Azerbaycan Türklerini ve Kürt muhalif grupları birbirine ve hükümete karşı aynı anda desteklediğini yazmıştı.

İran yönetiminin "azınlık haklarına ve kültürlerine baskı uyguladığını" belirten gazetede şu satırlar vardı:

"Washington, diplomatik girişimlerin sonuçsuz kalacağını varsayarak, CIA vasıtasıyla, İran'daki etnik azınlık grupları arasındaki muhalefet milislerine yardım ediyor. Ayrılıkçı hedeflere yönelik maddi kaynaklar, doğrudan CIA'nın örtülü ödeneğinden geliyor."

Sunday Times, iddiaların kaynağı olarak, eski bir üst düzey CIA yetkilisini işaret ediyordu.

Çözüm "Sadabad Paktı"

Artık Washington, İran'daki muhalif grupların temsilcilerini sık sık ağırlayacaktı. Muhalif liderler, Tahran rejiminin devrilmesi için Amerika ve Batı'nın yardımını istiyorlardı. Amerikan Kongresi, Kürt, Azeri, Arap ve Beluci muhalif grupların temsilcilerini ağırlamaktaydı.

Tüm bu tehditlere karşı İran, geniş bir yelpazede ittifaklara ağırlık veriyor; Asya'nın devler ligi Şanghay İşbirliği Örgütü'ne girmeye hazırlanıyor, Çin'le, Rusya'yla anlaşmalara imza atıyor, Afrika'da yandaşlar buluyor ve Venezuella gibi sosyalist ülkelerle aynı cephede yer alıyordu.

İran İslam Cumhuriyeti sözcüsü Hüseyni, "Tehdit altındaki ülkeler için bölgesel ittifaklar en önemli silahtır" diyordu.

"Bu bölgede yer alan ülkeler ve öncelikle de komşu ülkeler arasındaki ilişkiler güçlendirilmelidir. Bölge ülkeleri arasında eko-

nomik teşkilatlar oluşturulmalı, Şanghay İşbirliği Örgütü benzeri oluşumlara gidilmelidir. Bu ülkeler potansiyellerini ve güçlerini bir araya getirirlerse, bölgede istikrar, barış ve kalkınma da sağlanır."

Söz ettiği ittifak bir zamanlar Sadabad Paktı adı altında gerçekleşmişti.

1920'lerde İran ve Türkiye için, bağımsızlığını kazanmak temel hedefti. Her iki ülkenin ortak düşmanı İngiltere'ydi

1937'de Atatürk'ün önderliğinde, Türkiye, İran, Irak ve Afganistan'ın oluşturduğu "Sadabad Paktı" Tahran'da imzalanmıştı. Bölgenin en önemli dört ülkesi, işbirliği içinde güvenliklerini sağlayacaklardı! Hüseyni, iki ülke arasındaki tarihi ve kültürel yakınlığa değinmişti.

"İran ile Türkiye'nin siyasetleri birbirine yakın siyasetlerdir. Daha çok komşuluk ve dostluk ilişkileri üzerine kurulmuştur. İran İslam Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ilişkilerinin tarihi, Amerika'nın tarihinden daha fazladır!"

İran uzun yıllardır Batı tehdidi altında. En az beş parçaya bölünmesinin planlandığı Pentagon raporlarıyla ortada.

Öte yandan Batı'ya karşı olmasına rağmen, Batılı ekonomik politikaların uygulayıcısı...

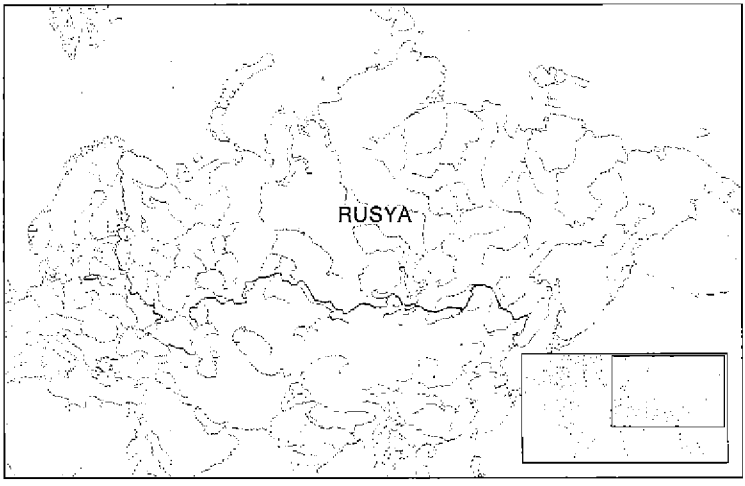
İran halkı bir yandan ekonomik zorluklarla, diğer yandan rejimin farklılığıyla cebelleşiyor.

Bin yıllık komşumuz İran, kendisine karşı oynanan mezhepsel ve etnik ayrılık kartlarına karşı, bölgesel işbirliğinin önemini vurguluyor... İranlı yetkililer, "Geçen yüzyılın başındaki gibi, iki ülkenin işbirliği dev oyunları tersyüz edebilir" diyor.

RUSYA'DA 3. DÖNEM!

Şubat 2008 Yolculuğu

Moskova ziyaretini, Rusya yeni bir seçimin kapısındayken yaptık. Putin, yerine başbakan yardımcısı Medvedev'i aday gösteriyordu. Moskova'yı önceki ziyaretlerimizde rehberliğimizi yapmış olan Fuad Abbasov'la buluştuk. Moskova'nın banliyölerinden birine doğru yola çıktık. Gökdelenlerin, ünlü markaların, son model arabaların, limuzinlerin arasından geçip daha gri ve hüzünlü yollara girdik. Otobüslerin camlarına umutlarını yapıştırmış bir-

kaç yüz, fırtınalarla geçen son 20 yılın izini taşıyan orta yaşlıların, yavaşça güne karıştığı mahallelerdi bunlar.

Dünyaya tarihin sıkıntılı bir döneminde gözlerini açmışlardı. Çoğu İkinci Dünya Savaşı yıllarında doğmuş olmalıydı. Rusya'nın en pahalı kentinin uzak bir mahallesinde yeni bir sabaha daha uyanıyorlardı...

Metro girişlerindeki duvarlara, ördükleri dantelleri ve küçük bez bebekleri seren yaşlı kadınlar ve termoslarındaki çayı yudumlayan adamlar yeni günü karşılıyordu. Ellerinde yün eldivenler, başlarında kalın atkılar ve üstlerinde Sovyet tipi keçe mantoları vardı.

Moskova'nın uzak bir mahallesinde, dondurucu soğukta, evde ürettikleri el işlerini satıp birkaç kuruş kazanmak için gün boyu müşteri bekleyeceklerdi. Ürkek gözlerle, gelen geçene bakıyorlardı... Son 20 yılın verdiği şaşkınlığı saklamak zordu...

Bir zamanlar her şey çok daha anlaşılırdı. Sovyetler'de parti organları bürokrasiye batmış, rüşvet ve yolsuzluk yaygınlaşmıştı. Sovyet devriminden geriye çok az şey kalmıştı. Ama gelecek güvencesinden uzak olsalar da sosyal devletin kırıntılarıyla bile, yaşayabiliyorlardı.

Şimdi artık serbest piyasa vardı. Ve liberal ekonominin yoksulların önüne koyduğu duvarlar!

Öğlene doğru kent merkezine dönüyoruz. Bir kuyumcu dükkânının önünden geçiyoruz. De Beers pırlantalarının ışığı tüm bedenini kaplamış bir kadın resminin önünden yürüyüp Mc Donalds'a doğru ilerliyoruz. Önünde kuyruk yok belki ama içerisi tıklım tıklım.

Ünlü hamburger dükkânı, Moskova'nın en pahalı sandviçini satıyor.

Biraz ileride bir gazete bayii. Vitrini silme Amerikan ve Fransız dergileriyle dolu. Otomobil, yat, emlak, güzellik, kadın, bebek, moda dergileri... Kentlilere avaz avaz bir yaşam şekli öneriyorlar: Alın! Takın! Sürün! Giyin! Binin!"

Mihail Moşkin, genç bir gazeteci. Rüzgârın tersten esmeye başladığını söylüyor...

"Rusya bir değişim sürecinden daha geçiyor. Biz yıllarca Batı'dan gelen kültür şokunu yaşadık. Ama son zamanlarda, ge-

Julia

rek kültürel, gerek ekonomik alanda bu baskıdan kurtulmaya başladık. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra Boris Yeltsin döneminde sözüm ona bir demokrasiyle tanıştık. Televizyonlar, müzik kanalları, basın, halkı bir süre esir aldı. Şimdi Rusya, geriye dönüşü yaşıyor. Bu geri dönüş süreci, Putin'in iktidara gelmesinden sonra başladı. Eğer dikkat ederseniz, televizyonlarda, radyolarda, basında artık ulusal yayınlar ağırlıklı. Sinemalarda Rus filmleri daha fazla."

Moskova'da, genç gazeteci Moşkin gibi düşünenlerin sayısı artmaktaydı. "Geriye dönüş"ten söz ediyorlardı...

Akşamüstü, Moskova Üniversitesi'nde araştırmalar yapan Mehmet Perinçek'le buluşuyoruz. Bizi, Moskova'daki değişimi simgeleyen halk eğitim gruplarından birinin toplantısına götürüyor.

Grenada Müzik Topluluğu ve Julia Barkova

Grenada Müzik Topluluğu, her salı bir ilkokulun salonunda halkla bir araya geliyor. Rusya'da yaşayan halkların türküleri ve dünya müziklerinden seçmeler mahalle sakinleriyle buluşuyor...

Dışarda köşeyi dönmek için çalıp çırpanlar, vatansızlaşanlar, her şey mubahçılar varken, Moskova'nın bir köşesinde vatan sevgisinden, Rus halkının başka halklarla dostluğundan söz ediliyor; müzikle, uzaklar yakınlaştırılıyor.

Müzikle başlayan yolculuk, değişik halkaların kültürlerine merak uyandırıyor, genç yaşlı herkes birlikte öğreniyor ve eğleniyordu... Grenada, Batı'dan esen kültürsüzleşme rüzgârına karşı bir dalgakırandı! Müzikolog Julia, "Müzik birleştirir!" diyordu.

Mehmet'le ilkokulun sosyal faaliyet salonuna girdiğimizde sahnedeki uzun sarı saçlı, yüzünde büyük bir gülümseme taşıyan çocuk bedenine sahip bir genç kız dikkatimi çekmişti. Sahneye taşınan müzik aletlerini yerleştiriyor, gitarını akord ederken salona akan küçük çocuklar ve ebeveynleriyle şakalaşıyordu... Julia işte oydu.

"Çok güçlü bir saldırı karşısındayız. Dünyanın her ülkesi bu saldırıya maruz kalmış durumda" diyordu. "Geleneksel kültür büyük baskı altında. Biz, müzik grubu olarak sadece kendi kültürümüzü değil farklı ülkelerin müziklerini de yaşatmaya ve tanıtmaya çalışıyoruz. Rusya çok büyük bir ülke ve bağrında farklı halkları taşıyor... Sovyetler Birliği yıkıldığından beri birbirimizden çok koptuk. Yeniden kavuşma yolları arıyoruz..."

Salon, genç, yaşlı, çocuk, mahalle sakinleriyle doluyordu. Moskova'da görevli büyükelçilik mensuplarından da gelenler vardı. Julia Barkova sahneye çıktığında, Türk halkına bir selam yollayacaktı... Moskova'da bir ilkokulun salonunda Hekimoğlu türküsü yankılanacaktı. İtiraf etmeliyim, duyduğum en iyi yorumlardan biriydi.

"Kültürel Bozulma Liberal Ekonomiyle Başladı!"

Rusya, kültür şokuna serbest piyasa ekonomisiyle girmişti. Liberal ekonomi köklü Rus kültürünü 20 yıla yakın süre derinden sarsmıştı. Son yıllarda Rusya'nın kültürel mirasına sahip çıkanların sayısında hızlı bir artış vardı.

Her şey 1990'da Glasnost ve Perestroyka'yla başlamıştı... Amerika "Biraz demokrasi!" diyerek, hasta ve yorgun Rusya'nın boğazına kollarını dolamıştı.

İçerdeki işbirlikçileri, ekonomiyi göçertmişler sonra da IMF ve Dünya Bankası'ndan yardım dilenmişlerdi. 1992'de Rusya, IMF anlaşmalarıyla karşı karşıya kaldı. Rusya'ya "şok tedavi" uygulandı.

Birkaç yıl sonra, Amerikalı yöneticiler, Rusya'yı "tek kurşun atmadan teslim aldıklarını" söyleyeceklerdi. Kamuya ait petrol, gaz şirketleri, enerji santralleri, havayolları, madenler, fabrikalar, hastaneler, üniversiteler, kısacası, o güne kadar halka ait olan her şey özelleştirildi. Küresel güçlerin önüne açık ve şeffaf bir Rusya bırakılmıştı. Halk, büyük bir birikimin, ucuza değil bedavaya teslim edilişine şahit oldu...

Ekmek kuyruklarında sürünen Rus halkını görmezlikten gelen Yeltsin, "radikal reformların" süreceğini söylerken, kendi yardımcısı Rutskoy bile reform programını "ekonomik soykırım" olarak nitelemişti. Koca Rusya 10 yıl içinde darmadağın olacaktı.

Yeni bir yüzyılın başında, istihbaratçılıktan gelen bir lider, Rusya'nın eğilen başını yukarı kaldıracak, bu koca deve prestij kazandıran adımlar atacaktı. Avrasya Hareketi lideri Alexander Dugin, Putin'i anlatıyordu:

"Putin, devlet başkanı olduğunda en büyük avantajı, herkes tarafından nefret edilen Yeltsin'in yerine geçmesiydi. Rus halkı bir tirandan kurtulmuştu. İkinci olarak Putin, Rusların kendine güvenini tazeledi. Bu, halka çok önemli bir armağandı. Topraklarımızın bütünlüğünü sağladı. Devletten akortsuz sesler yerine, tek ses çıkmaya başladı."

Rusya'nın dış dünya tarafından algılanışı Putin'le birlikte değişmişti. Korkusuz adımlar atıyordu Putin. Yeni müttefikler buluyordu.

Amerika'nın azılı düşmanlarıyla yakın ilişkiler kuruyordu. Mahmud Ahmedinejad'la, Chavez'le görüşüyordu. Şanghay İşbirliği Örgütü'nde de vardı; İslam Konferansı Örgütü'ne de katılmıştı...

Amerika, gelişmelerden sıkıntılı, Rusya'yı demokrasi ihlaliyle suçladığında, Putin "kendinize bakın!" diyordu...

"Amerika'da işkence yapılıyor. Irak'ta, Afganistan'da, Guantanamo'da işkence yapılıyor! Avrupa polisi grevlerde, mitinglerde halka karşı gaz kullanıyor!" diyor ve Batı'daki bir dizi insan hakları ihlalini sıralayıveriyordu...

Rus halkı onu sevmişti. Batı karşısında eğilmiyordu. Ayrıca bir günde zengin olan oligarkları dize getirmiş, çaldıkları serveti geri almak için gerekli adımları atmıştı.

"Hırsız baronlar" Gusinski ve Brezovski, Putin gelince soluğu yurtdışında almıştı. Kodorkovski gibi bir gecede petrol kralı olanları içeri tıkmış, Yukos petrol şirketini yeniden kamulaştırmıştı Putin...

Abramoviç gibi yumuşak başlı oligarklara bir bölgenin sorumluluğunu vermiş, çaldıkları paranın Rusya içinde kullanılmasını sağlamıştı... Ama süreç ağır işliyor, darbe üzerine darbe yemiş olan halk, Putin'i yeterince katı olmamakla eleştiriyordu. Nikolay Arbat sokağında tanıştığımız bir işçi emeklisi. "Oligarklar, bizden akıllı çıktı, bizim paralarımızın üstüne oturdu!" diyordu, "1990 öncesinde işçilerin hakları kutsaldı. Şimdi herkes kendi paçasını kurtarmaya çalışıyor... Çok hırsız var. İşte oligarklar, hepsi bize ait olanı çaldılar".

"Sizce Putin oligarklarla iyi mücadele ediyor mu?" diye soruyorum.

"Mücadele etme çabası var ama yeterli değil" diyor, "Putin ve bazı oligarklar bazen aynı potada buluşuyor".

Putin, iflas etmiş bir Rusya devralmıştı. Parayı içerde tutmak zorundaydı. Bu denge politikası, Putin'i zor bir ikilemde bırakıyordu.

Putin, yeni zengin Rus burjuvazisini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışıyordu. Liberal ekonomi uygulaması içinde, yavaş yavaş karma ekonomiye yaşam alanı açıyordu...

Oligarkların elinden alarak devletleştirdiği şirketlere, bakanlarını ve yardımcılarını koydu. Dev tekeller haline gelen devlet kontrolündeki şirketlerin oranı giderek arttı. Ama bu sefer bu şirketlerden nemalanan siyasi bir elit de zenginleşmeye başladı.

Putin, bıçak sırtında ilerliyordu. Rusya ikiye ayrılmıştı. Hırsız baronlar, Putin'i "yeni diktatör" diye niteliyor; halk, onun aşırı liberal politikalarından şikâyet ediyordu.

Russia Profile dergisinden gazeteci Dimitri Babiç anlatıyor:

"Son yıllarda ülkenin durumu biraz daha istikrarlı hale geldi. Son iki-üç yıl içinde maaşlar en yüksek seviyeye ulaştı. Ama bu geçiçi bir durum. Çünkü hükümetin ekonomi politikası değişmiyor. Rusya 'liberal' bir ekonomi anlayışıyla yönetiliyor. Bu ne demek? Halkın büyük bölümü çok az parayla yaşamak zorunda demek. Paranın büyük çoğunluğu istikrar fonlarına aktarılıyor ya da zenginler tarafından yutuluyor demek. Moskova'yı gördünüz. Zenginler için lüks mağazadan geçilmiyor. fakirler için ne var? Halk ümitsiz!"

İkinci Nesil Oligarklar

Yeltsin'in yarattığı kaosla kıyaslandığında bir düzelme vardı elbet. Ama, "sistem yaralı" diyordu Babiç:

"Rusya'nın şu andaki durumu 90'lardakinden çok daha iyi. Sistem temelde yaralı ama! Rusya'da konumları zayıflayan bir-iki oligark var. Kodorkovski şu an hapiste. Gusinski ve Brezovski ülke dışındalar. Ama ülke içinde hâlâ önemli mal varlıkları var. Rusya şu an istikrarlı gibi görünüyor ama sistemde bir değişiklik yok. Ekonomi, 1990'lardaki gibi idare ediliyor."

"Lukeoil, Gazprom gibi birçok şirket kamulaştırılmadı mı?" diye soruyorum.

Dimitri, otelin lobisinde oturan yabancıları süzerek "Tamamen devlete ait değiller," diyor, "bu şirketler resmi olarak özel teşebbüse ait. Ama devletin o şirketlerde hisseleri var. Bu şirketlerin yönetim kurullarında hükümet yetkilileri var. Genelde bu yetkililer ya askerdir ya da özel servislerdendir. Ama bu şirketler özel teşebbüs olmaya devam ediyor, kendilerine ait bir bütçeleri var. Vergi veriyorlar ama kârları halka yansımıyor".

Putin, işte bu ikilemle boğuşuyordu. Halk onu, "ikinci nesil oligarkları" yaratmakla suçluyordu. Birinci nesil oligarklar, özelleştirmeden zengin olmuşlardı. İkincilerse, kamulaştırmadan ser-

vet ediniyorlardı. Putin, özelleştirilen şirketlerin hisselerini yavaşça ele geçirirken ortaya çıkan siyasi elite göz yumuyordu. En yoksul kesim öfkeliydi geçmişi özlüyordu.

Arbat sokağında, soğuktan yüzü kızarmış, zayıf, orta yaşlı bir kadın, seyyar tezgâhındaki ıvır zıvırın önünde bekliyor. Natalya, birçok Rus'tan duyduğumuz cümleleri tekrarlıyor:

"Bir zamanlar çocuklarımız parasız okuyordu, evlerimiz vardı, çocuklarımızın geleceğini görebiliyorduk, insan olduğumuzu hissediyorduk. Önce işyerlerimiz, fabrikalarımız kapandı. İşsizleştik, aç kaldık... Şu anda kaosun içinden geçiyoruz. Ne olacağını bilmiyoruz. Her gün biraz daha yoksullaşıyoruz."

Rusya Araştırmaları Enstitüsü Başkanı Sergey Markov, Putin'in atılımlarının yeterince takdir edilmediğinden yakınıyordu.

"Rus halkı ekonomiden pek memnun gözükmüyor," diyorum.

Bürokrat gülümsemesi yüzüne yayılıyor. Kravatını düzeltirken, "Halk, para söz konusu olduğunda zaten hiç memnun olmaz ki" diyor, "90'lı yıllarda, hayat standartlarında hızlı bir düşüş oldu. Bunu yoksulluk ve sefalet izledi. Lakin Putin, iktidara geldikten sonra ekonomik büyüme yaşadık, her yıl yüzde sekiz! Tabii yine de şikâyetler var".

Avrasya Hareketi Ekonomik Topluluğu sözcüsü Konstantin de, "büyümenin şimdilik halka yansımadığını" söylüyordu.

"Halkın iyi yaşadığı yolunda açıklamalar gerçeğe uygun değil. Moskova'dan 100 km uzağa gidin, farkı göreceksiniz. Rusya'nın diğer bölgelerinde hayatın ne kadar zor olduğunu, insanların gelir seviyesinin ne kadar düşük olduğunu ve ne kadar kötü yaşadıklarını göreceksiniz."

Rusya'da Üçüncü Dönem: Medvedev İktidarı

Halkın sesi yükselirken, Putin, 2008 Mart seçimleri için desteklediği adayı açıkladı. Herkes şaşkındı... Putin'in adayı başbakan yardımcısı Medvedev'di.

2000 yılında Putin'in seçim kampanyasını yürütmüştü. Putin, seçimleri kazanınca o da Kremlin'e girmişti. Kısa bir zaman son-

ra, Rusya doğalgaz şirketi Gazprom'un yönetim kurulu başkanı olacaktı. 2002'de Rus Merkez Bankası'nda Putin'in temsilcisiydi. 2005'te başbakan birinci yardımcılığına yükselecekti.

Avrasya Hareketi Başkanı Dugin, Medvedev'i oligarklardan daha tehlikeli buluyordu. Medvedev bir siyasetçiydi ve serbest piyasa kuralları, onun eliyle, en sert biçimde Rusya'da uygulamaya girecekti. Ofisinde uzun Rus sakalını sıvazlayarak, "Medvedev ismi sıkıntı verici!" diyordu.

"Medvedev, mesela Abramoviç'ten çok daha tehlikeli. Abramoviç, parayla oynar ama siyasi anlamda bir hiçtir. Para konusunda menfaati neredeyse o tarafı tutar. Siyasi açıdan her yana eğilip bükülebilir. Ama Medvedev siyasetin içindedir, tam bir liberaldir, gözü Batı'dan başka şey görmez... Oligarşiye çok yakın, çok daha tehlikelidir."

Medvedev, yılda 13 milyar dolar kâr eden Gazprom'u yönetiyor, hem de siyasi kariyerinde yükseliyordu. Son anketlere göre Rusya'nın liderliğine geçecekti. Arkasında Putin'in desteği vardı.

Alexander Dugin'e soruyorum, "Putin neden bunu yapıyor?"

"Kimse anlayamıyor" diye cevaplıyor, "O her şeyi yapabilir çünkü o bir otokrat! İyi şeyler de yapabilir kötü şeyler de. Belki şu anda kişiliğinin kötü yanını öne çıkarıyor. Ne isterse yapabilecek güce sahip... Ama Medvedev, Kremlin'e çıktığı anda Putin'in karizması ortadan kalkacak".

Dugin, Rusya'da "gelenekselci" akımın ileri gelenlerindendi. Düşüncelerinde dini fikirler ağırlıklı yer alıyordu. Değerlendirmeleri geleneksel duygu ve düşünce tarzını öne çıkarıyordu. Putin'in, halkın gözünden düşeceğini söylediğinde, "Neden?" diye soruyorum.

"Çünkü Rus geleneğinde sadece bir tane kral vardır" diye cevaplıyor, "Putin, halkın gözünde bir devlet başkanı değil, o bir kral. O modern bir çar ve Medvedev'i aday göstererek bir anlamda tacını terk ediyor. Bu, Rus geleneğinde bir suçtur. Halkın umutlarına arkasını dönmek demektir".

Belki de tam da bu yüzden Putin böylesi bir adım atıyor, diye düşünüyorum. Medvedev'in adaylığı Putin'in zamanla sos-

yal devleti oluşturacağını uman aydınların, kafasını karıştırıyor. Putin, çoğunluk tarafından desteklenirken tahtını bırakıyor!

Acaba aklında kısa bir zaman sonra görevi daha güçlü bir destekle geri almak mı var? Dugin'e soruyorum.

"Rus halkının güvenini kazanmak o kadar kolay değil. Ama Putin, öyle koşullarda Rusya'nın başına geçti ki herkesin güvenini kazandı. Şimdi bakıyorum, Medvedev, her bakımdan Putin'den zayıf, fazlasıyla Batılı ve hep Putin'le kıyaslanacak..."

"Belki Putin, kısa zaman sonra daha güçlü bir şekilde iktidara gelmek istiyordur" diyorum.

"Olabilir" diyor, "ama bence artık hem Medvedev için, hem Putin için, hem de Rusya için her şey çok daha zor olacak. Bence, bu oyunda kazanan olmayacak". Susup düşünüyor, "Belki Putin bizim bilmediğimiz bir şey biliyordur. Ama bence büyük bir hata yapıyor ve ölümcül bir adım atıyor" diye mırıldanıyor.

Batı basınında çıkan haberler, Dugin'in endişelerini doğrular nitelikteydi.

Batı, Medvedev'in adaylığını alkışlarla karşılamıştı. İngiliz *Financial Times*, "Medvedev, ateşli bir milliyetçiliğin etkisi altındaki bir ülkenin değil, ticari çıkarların güdümündeki bir ülkenin temsilcisidir" diye yazmıştı.

Alman Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Gernot Erler de "Medvedev'in küresel ekonomiyle iyi ilişkiler kuracağına duyduğu güveni" dile getiriyordu: "Medvedev'in istihbarat servisi ve ordu kökenli olmaması sevindirici. Medvedev, Kremlin yönetimdeki değişimin müjdecisidir" diyordu.

Medvedev döneminde, Rusya'nın Batı'yla gerginlik içindeki ilişkilerinin yumuşayacağı, liberal ekonominin sağlam temellere oturtulacağından söz ediliyordu. Gazeteci Babiç, "Medvedev döneminde, Rusya'nın yabancı yatırımcı cenneti olacağını" söylüyordu:

"Putin ve Rusya'nın gelecek devlet başkanı Medvedev, yabancı yatırımın Rusya'ya gelmesini istiyor. Mesela, Sibirya'daki petrol sahalarını geliştirmek için 2030 yılına kadar Rusya'nın 10 trilyon dolara ihtiyacı var. Bu kadar büyük bir miktarda parayı yatırımcıları baştan çıkaracak teklifler yapmadan bulamazsın."

Jirinovski

Putin, büyük yatırımları akıllı bir şekilde gerçekleştirebilmek için Medvedev'i ortaya atmış olamaz mıydı? Ayrıca Medvedev devlet başkanı olduğunda, Putin yürütmenin başına, başbakanlığa geçecekti... Rusya, uzun zamandır Batı'dan gelen tehditlerle karşı karşıyaydı. Rusya'nın toprak bütünlüğüne, ekonomisine, siyasetine, dinine ve kültürüne saldırılar vardı... Ekonomik saldırı, Rus ekonomisini kaosa sürüklemiş, fakirleştirmişti. Batı eliyle, Rusya'nın çeşitli bölgelerinde ayrılıkçı akımlar güçlendirilmişti. Etnik çatışmalar körüklenmişti.

Vatikan ve Protestan Kiliseleri misyoner faaliyetlerini hızlandırmıştı ve Rus Ortodoks Kilisesi saldırı altındaydı.

Jirinovski

Duma'daki üçüncü büyük parti, Liberal Demokrat Rusya Partisi lideri Jirinovski, Batı'dan gelen tehditlere değinmişti:

"Rusya ile Türkiye ortak düşmanlara sahip ülkelerdir. Tarihte ikimizin de ortak düşmanı İngiltere'dir. İngiltere tarih boyunca

Rusya'yı ve Türkiye'yi tehdit etmiştir. Ortadoğu hedefinde her iki ülkeyi de bir zemin olarak kullanmıştır. Bu tehditlere karşı ancak birlikte hareket edilerek göğüs gerilebilir."

Jirinovski, ayrıca her iki ülkenin de bir din saldırısıyla karşı karşıya olduğunu söylüyordu. Amerika'nın bu coğrafya üzerindeki kilise hamlesinden söz ediyor, gizli din savaşlarının altını çiziyordu.

"Moskova Patrikhanesi en büyük nüfusa sahip patrikhanedir. Çok etkilidir. Biliyorsunuz, İstanbul'daki Fener Patriği Barholomeos, Rus Ortodoks Patrikhanesi'ne karşı, Amerika tarafından kullanılmaktadır. Bu gibi oyunlar, hem Rusya'yı yıpratmak için, hem de Türkiye ile Rusya'nın arasını açmak için kullanılıyor."

Onu Duma'da ziyaret etmiştim. Liberal Demokrat Parti'ye ait koridorda, duvarlar yüzlerce Jirinovski fotoğrafıyla kaplıydı. Rus Ortodoks Patriği ile Jirinovski, tatilde kızlarla Jirinovski, koca bir votkayı mideye indirirken Jirinovski, avcı Jirinovski, helikopterde Jirinovski vs.

Bana verdiği cd'lerde bir show programında çocuklarla söylediği şarkılar ve anlattığı fıkralar vardı. Kadınlarla ilgili esprileriyle, magazin basında geniş yer alıyordu...

Jirinovski, Rus siyasi hayatındaki şöhretini, propaganda makinesini iyi kullanmasına borçluydu. Bazı aydınlar, Jirinovski'nin bir boşluğu doldurmak için hükümet tarafından desteklendiğini söylüyorlardı.

Dimitri Babiç'e Jirinovski'nin liderlik ettiği Liberal Demokrasi Partisi'nin, Rodena (Vatan) Partisi'ni eritmek için mi desteklendiğini sordum.

"Jirinovski, öncelikle halkın dikkatini dağıtmak, halkı ciddi konulardan uzaklaştırmak için ortaya çıkarıldı. İkincisi, milliyetçi partiler yok edilince boşluğu doldurmak gerekti. Bu boşluğa Jirinovski'nin partisi oturdu. Asıl milliyetçi parti, Rodena Partisi'ydi. Yerine Jirinovski çıkarıldı. Hükümet, Rodena Partisi'ni böldü; Jirinovski'nin partisini de desteklemiş oldu."

Rodena Partisi, Dimitri Ragozin tarafından 2003'te kurulmuş, kısa sürede Putin'in girişimleriyle parçalanmıştı... Partinin başına gelenler bir skandaldı, üstü örtülü kalmıştı.

Rodena'nın yok edilişini Babiç şöyle anlatmıştı: "Rodena, milliyetçi partilerden biriydi. Önce mali destekçileri kullandılar. Her partinin, varlığını sürdürebilmesi için bir mali destekçiye ihtiyacı vardır. Rusya'da mali destek verenler de çoğunlukla hükümetle bağlantılıdır. Zengin olabilmeniz için hükümetle bağlantınız olması gerekir. Rodena, ciddi bir güce eriştiğinde, hükümet devreye girdi. Mali destekçileri uzaklaştırdı. Parasız kalan Rodena'yı içten yıktılar."

Babiç'e göre, Putin rakipsiz kalmak istiyordu... Halkın ilgi gösterdiği sol partileri tırpanlamıştı. Ortaya çıkan boşluğa, kontrolde tuttuğu Jirinovski'yi yerleştirmişti.

Sivil Örümcek Ağına Karşı Rus Gençlik Örgütleri!

Putin, onlarca cephede savaş vermek zorundaydı. Rusya içindeki "Açık Toplum"cular ve onların gençlik arasındaki faaliyetlerine karşı panzehirler üretmişti. Batı'yı kendi silahıyla ezecekti.

Nashi adlı gençlik örgütü Putin'in en büyük destekçisi. Vitaly Trofimov Nashi'nin üyesi... Moskova'nın kenar mahallelerinden birinde, bir bodrum katındaki ofislerinde konuşuyoruz:

"Soros gibi kişilere bağlı sivil kuruluşlar ve benzerleri, Rusya halkının değer yargılarıyla oynadı. Biz bununla mücadele ediyoruz. Kitaplar çıkarıyoruz. Tarihi tahrif edenlere karşı duruyoruz. 90'larda olan biteni, Rusya'nın doğal değişim süreci olarak sunanlara cevap veriyoruz. Amerikanizmin Rusya'ya yerleşemeyeceğini anlatıyoruz."

Rusya'da Batı karşıtı gençlik örgütleri hızla yayılıyordu... Ünlü "turuncu devrim"leri ve sonuçlarını tüm komşu coğrafyada dikkatle izlemişlerdi... Bu darbelerin çoğu eski Sovyet coğrafyasında "demokrasi" adı altında sahneye konulmuş ve sonuçları kötü olmuştu. Gazeteci Babiç, Batı'nın hedef ülkelere yumuşak girişinden söz ediyordu...

"Bu coğrafyada uyguladığı politikalar yüzünden Batı, Rus kamuoyu üzerindeki etkisini kaybetti. Tıpkı Sırbistan'da olduğu gibi. George Soros, Sırbistan ve Rusya'da faaliyetlerini uzun yıllar

sürdürdü. Ukrayna'da, Yuşçenko'yu, Timoşenko'yu, Gürcistan'da Saakaşvili'yi iktidara taşıdı. Şimdi Rus halkı, Soros politikalarını iyice anladı."

Avrasya Hareketi'nin gençlik örgütünden Leonid Savin, "Turuncu darbe imalatçılarının en önemli silahı, kitle iletişim araçlarıydı!" diyor, "bunlar etkin bir biçimde televizyon radyo ve basını kullandılar. Ultra liberal yayın yapan radyo istasyonlarının sayısı bir anda arttı. Bunlar Batı propagandası yapıyorlardı. Sürekli Amerikan hayat tarzını anlatıyorlardı".

Rusya'da o dönemde başlayan Batı kaynaklı televizyon programları, renkli basın, Rus toplumunu dönüştürmekte etkili olmuştu. Bugün hâlâ her köşe başında, Batı'nın ünlü moda, porno, spor, dekorasyon dergileri vardı. Renkli sayfalardan bir yaşam biçimi yayılıyordu...

Rusya, hızla Batılılaştırılmış, bir anda "modernleşmişti"... Avrasya Hareketi lideri Alexander Dugin, "çağdaşlaşma" fikrinin Batı'yla ilişkilendirilmesini tartışıyordu...

"Çağdaşlaşma sürecini ve manasını dikkatle gözden geçirmek gerek. Çünkü çağdaşlaşma Batı'nın âdetlerini, kültürünü, müziğini, alışveriş merkezlerini, modasını taklit etmek değildir. Çağdaşlaşma, kendi değerlerini ileri götürmektir. Bu kavramın ideolojik bir temele oturması gerekir."

Dimitri Babiç, Batı'nın kültürel saldırısına karşı kurulan gençlik örgütleri arasındaki ideolojik farklara dikkat çekiyordu...

"Mesela Nashi, hükümet yanlısı bir harekettir. Avrasya Hareketi ise milliyetçi bir bağımsızlık hareketidir. Avrasya Hareketi'nde ideolojinin önemli bir yeri vardır. Nashi hareketi, karmaşık ve çok renkli bir oluşum. Nashi, daha eğitimsiz ve yukarılara gözünü dikmiş gençlerden oluşuyor. Bir lidere bağlı bir hareket. Avrasya Hareketi ile Nashi'yi kıyaslamak için bir örnek vereyim: Bugün Putin, çıkıp, 'Amerika, teröre karşı bizim müttefikimiz!' dese, Nashi'li gençler hemen aynısını söyler. Avrasya Hareketi'ndeki gençlerse bunu asla yapmaz. Çünkü onların belli bir ideolojisi var."

Devlet Başkanı Vladimir Putin'in politikalarını kayıtsız şartsız destekleyen on binlerce öğrenciyi buluşturan Nashi, Rusya'nın

85 bölgesinin çoğunda örgütlenip Kremlin'in bekası için toplumsal projeler yürütüyor.

Avrasya Hareketi'yse, entelektüel gençleri çevresine topluyor. Leonid, hareketin amacını şöyle açıklıyor:

"Başlıca amacımız, çok kutuplu bir dünyaya ulaşmak için çalışmaktır. Amerika, tek kutuplu bir dünyada süpergüç olarak dikta kurmak istiyor. Biz, çok kutuplu, tüm halkların rahat yaşadığı bir dünyayı özlüyoruz."

Avrasya Gençlik Hareketi

Faaliyetlerinden örnekler veriyordu:

"Televizyon programları hazırlıyoruz, toplantılar gerçekleştiriyoruz. Konserler düzenliyoruz. Değişik bölgelerden, değişik örgütlerden insanlar davet ederek onlarla ortak çalışmalar yapıyoruz. Onlarca internet sayfamız var. Bu internet sayfalarından bilgilendirme yapıyoruz. Ve değişik bölgeler ve ülkelerle ilişkiler kuruyoruz."

Avrasya Hareketi'nin lideri Alexander Dugin, "Batı'nın insanlığa karşı işlediği suçlara düşmanın silahıyla direniyoruz" diyor...

"Avrasya Gençlik Hareketi, gençler için rock ve halk müziği konseri düzenliyor. Geçen yıl, 60'tan fazla farklı müzik grubu halk konseri verdi. Haftada bir film gösterisi yapıyorlar. Doğu'dan, Batı'dan, Çin'den, hatta Amerika'dan alternatif filmleri tartışıyorlar. Katılımcı gençlerin sayıları giderek artıyor..."

Birçok sivil örgütlenme içinde en etkili çalışma, bence Grenada'ya aitti. Onlar bir müzik grubuydular ama doğal bir örgütlenmenin de mimarıydılar.

Grenada ve Halk Eğitimi

Grenada müzik topluluğunu Tatyana Vladimirska ve eşi, Sovyetler dağılırken kurmuşlardı. Batı'nın kültürel baskısıyla nasıl mücadele ettiklerini şöyle anlatacaktı:

"Dünyanın her yerinde ve tabii bizde de, Batı kültürünün ezici baskısı insanları bunaltıyor. Çocuk ya da yetişkin fark etmi-

Alexander Dugin'le

yor. Herkes bu baskıyı yaşıyor ama gençleri etkilemek daha kolay... Biz ne yapıyoruz? Grenada'yı duyuruyoruz. Konser salonlarında buluşuyoruz. Kimseyi buraya zorla getirmiyoruz. Hiçbir şeyi yasaklamıyoruz. Sadece ilgi gösterenlere alternatif bir müzik sunuyoruz. Alternatif bir kültür sunuyoruz. Rock dinlenmez, Rap dinlenmez demiyoruz. Bu işi ücret karşılığı da yapmıyoruz. Buraya gelen, özgür iradesiyle, ona sunduğumuz alternatifi sevdiği için geliyor... Burada daha derin kökleri olan, daha derin tarihe sahip olan müziklerle tanışıyor... Sonra o halkları merak ediyor."

Rus halkı eğitimli bir halk. Sokaktaki vatandaş, Dostoyevski, Tolstoy okuyor, Puşkin'in şiirlerini ezbere biliyor. Metro, kitap okuyanlarla dolu; eğitim seviyesi çok yüksek; Rus halkı engin bir kültüre sahip.

90'dan beri alışveriş çılgınlığı büyük şehirleri kıskacına almıştı. Rus halkı bu çemberden yavaşça çıkıyor. Şimdi kendi kültürüyle daha çok ilgileniyor. Rus filmleri, son birkaç yıldır, Hollywood filmlerinden daha çok izleniyor. Televizyonlardaki

yarışmalar, izlenme kayıtlarında puan kaybediyor. Yerli diziler daha çok izleniyor.

Rusya bugün bir değişimden geçiyor. 17 yıldır "özgür toplum"u yaşayan halk, serbest piyasa ekonomisinden yaka silkiyor.

Putin, Rusya'da yoğun faaliyet gösteren Batılı sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini durduruyor. Aydınlar arasında "sivil örümceğin ağında" çalışanlara gözdağı veriyor. İngilizlerin British Council adlı örgütü, "zararlı faaliyetlerde bulunduğu" gerekçesiyle kapatılıyor. Aydınlar, fikir adamları Batı'nın tehditlerine karşı bölge ülkeleriyle ittifak projelerinin önemine değiniyorlar. Batı, Rusya'daki bu değişimi endişeyle izliyor...

Küresel gücün en önemli isimlerinden Richard Holbrooke, Rusya'nın Türkiye'yle ilişkilerini geliştirme çabasını "tehlikeli bir gelişme" olarak niteliyor...

"Bölge Ülkeleri Birleşmeli!"

Moskova'da konuştuğumuz tüm aydın ve siyasiler, Türkiye'yle ilişkilerin önemini vurguluyor.

Rusya Araştırmalar Enstitüsü Başkanı Sergey Markov'a soruyorum, "Sizce Türkiye de Şanghay İşbirliği Örgütü içinde yer almalı mı?"

"Tabii! Türkiye, Amerika'nın değil Asya'nın müttefiki olmalıdır. Bakın, Amerika Şanghay İşbirliği Örgütü'ne burnunu sokmayı çok istiyor. Ama biz çok dikkatliyiz, bu örgüt, tüm Asya'yı birleştiren bir örgüt. Dünya nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan ülkeleri birleştiriyor. Rusya, Çin ve Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nin üyesi olduğu Şanghay İşbirliği Örgütü'ne bağlı ülkelerin orduları, 'Barış Misyonu 2007' adı verilen, son yılların en kapsamlı askeri tatbikatını gerçekleştirdiler."

Bu tatbikat, Amerika'ya tek kutuplu dünyanın sona erdiği mesajını veriyordu...

Markov, bölgede komşuların yakınlaşmasının dünya barışı açısından önemine dikkat çekiyordu.

"Bir an önce Türkiye ve Rusya arasındaki ilişkiyi geliştirmemiz gerekiyor. Elimizde stratejik bir ortaklık kurmak için büyük bir

fırsat var. Ekonomik anlamda işbirliğimiz en üst seviyeye çıkarılabilir. Çünkü ekonomilerimiz birbirine rakip değil. Bilakis, iki ülke, son derece kolay kaynaşabilecek bir yapıya sahibiz..."

Avrasya Hareketi lideri Alexander Dugin, Türkiye ve Rusya'nın Batı'yla ilişkilerini değerlendiriyor...

"Çok önemli bir dönemden geçiyoruz. Bu bölgede yer alan ülkeler, Batı'yı ne kabul edecek ne de reddedecek konumdadır. En önemlisi bunu anlamaktır. Batı, bizim gibi ülkelere bir çözüm getiremez. Batı, kendi derdine düşmüştür..."

Gülerek "Belki onlar bizden medet umuyorlardır!" diyorum.

"Katılıyorum," diyor, "bizler, yani Türkler, Ruslar, Çinliler, İranlılar anlamalıyız ki, Batı çözüm değildir. Bu yüzden Batı'dan bir şeyler alabiliriz, onlara bir şeyler verebiliriz ama onları bir çözüm olarak göremeyiz. O zaman Batı'yı benimsemek, onu reddetmek kadar anlamsızlaşır".

Bölge ülkeleri, iç politika tünellerinden geçerken, Batı'nın müdahaleleriyle de boğuşmak zorundalar. Rusya, Batı'yla mücadelesinde kazançlı adımlar attı. Putin, Rusya'nın Batı karşısındaki duruşunu düzeltti, ülkeyi toparladı.

Putin, NATO'nun Doğu Avrupa'ya doğru genişlemesine, Orta Asya'da, Amerikan üslerinin kurulmasına ve füze savunma kalkanlarının yayılmasına karşı açık bir tavır almıştı. Rus halkının desteğini aldı. Ekonomik büyümeyi yüzde 8'e çıkardı, enerji anlaşmalarından çok para kazandı.

Ancak bu para, Rus halkının cebine yeteri kadar yansımıyor. Rusya'nın ikinci kuşak zenginleri ile halk arasındaki uçurum giderek büyüyor.

2008 başında bu çelişkiler içinde yeni bir seçime giden Rusya'yı izlemiştik.

ABHAZYA, ZAMANIN KIYISI...

Mart 2008 Yolculuğu

"Karadeniz'in Kafkaslar'a yaslandığı yerde Abhazya diye bir diyar var. Dünyada hiçbir ülke tarafından tanınmayan bir diyar. İçinde Kafkaslar'ın en savaşçı kavimlerinden biri yaşar... Abhazlar."

İşte böyle başlıyordu 10 Mart'ta yayına girmek üzere hazırladığımız Abhazya programı. Ama Gürcistan Büyükelçiliği'nin müdahalesi sonucu, o tarihte yayına giremedi. Abhaz ve Kafkas der-

neklerinin büyük tepkisi üzerine 24 Mart 2008'de gösterildi ama hazırladığımız film delik deşikti. Büyük bir sansürden geride kalanlar seyredildi.

Tarihin öyle bir dönemecinden geçiyoruz ki değişim artık çok hızlı. Mart 2008'de "hiçbir ülke tarafından tanınmayan" diye tarif ettiğimiz Abhazya, beş ay sonra Rusya tarafından tanınacaktı. Bu satırları yazdığım sırada, Gürcistan Osetya'yı işgale kalkmış, Ruslar tarafından durdurulmuştu. Mağdurlara yardım bahanesiyle Amerikan donanması Karadeniz'e girmişti. Kafkaslar diken üstündeydi. Batı, Abhazya ve Osetya'yı tanıma kararı alan Rusya'ya "yumuşak" ihtarlar çekiyordu. Rusya, Batı'ya "Kosova'dan ne haber!" diyordu. Batı ile Doğu, Kafkasya ve Karadeniz üzerinde çekişiyordu.

Bu, tarih boyunca böyle olmuştu...

Abhazların 11. yüzyılda bir krallığı vardı. 15. yüzyılda yıkıldı. Başkent Sohum, Osmanlı İmparatorluğu tarafından alındı. Burası, 1810 tarihine kadar Sohumkale olarak adlandırıldı.

Sovyetler kurulurken Abhazya bağımsızdı. 1931'de, Stalin, Abhazya'yı Gürcistan'a bağladı ve özerk cumhuriyet yaptı.

Sovyetler dağılınca, Abhazya bir kez daha bağımsızlık istemiyle ayaklandı. Gürcistan ordularına karşı savaştı. Savaşı kazandı ve Karadeniz dışında kimseyle yalnızlığını paylaşamadı...

Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve benzeri uluslararası örgütler Abhazya'yı Gürcistan'ın bir parçası olarak tanıdı.

Abhazlarsa Gürcülerle bir daha konuşmadı... Binlerce yıllık dostluğa kamalar girmişti...

Abhazya'ya Geri Dönenler

Abhazya'ya gitmeden Abhaz Derneği'nden İlhan Kıymet'in verdiği bir ismi arıyoruz. Yavuz Kuazba Soçi'de karşılıyor bizi. Kuazba, yıllardır Abhazya'da yaşıyor.

O, dedelerinin göç ettiği Türkiye'den Abhazya'ya geri dönenlerden. Bizi Soçi'den alıp, Sohum'a doğru yola çıkarıyor. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor... Rus ve Abhaz kont-

Yavuz Kuazba'yla bombalanmış parlamento binası önünde

rol noktalarından geçiyoruz. Abhazya'ya girilebilecek tek noktadan karanlığa dalıyoruz.

Silecekler hızla yağmuru kovalıyor. Gece, sis ve yağmur altında ormanların içinden geçiyoruz. Kimsesiz bir gecede Sohum'a gidiyoruz...

Otelin balkonundan Karadeniz'e bakıyorum. Dalgalar sahili dövüyor. Hüzünlü bir hikâye anlatıyor. Böyle bir gecenin ardından mis gibi bir sabaha kalkıyorum.

Yavuz Kuazba, Sohum'un düğün heyecanı yaşadığını söylüyor.

Bugün Sohum'da iki genç evleniyor... Saat on bire doğru anacaddeden kornalarla gelin arabası geçiyor. Takip etmeye karar veriyoruz. Gelin alayları, bu coğrafyada, düğüne gitmeden önce tarihi yerleri ziyaret eder.

Kırmızı Köprü'nün üzerinden geçiyorlar. Gürcü ordusunun durdurulduğu yere kadar gidiyorlar... Sonra şehitler anıtına uğruyor ve gelini küçük bir güzellik salonuna bırakıyorlar. Luda'yı tebrik ediyoruz. O, Sohumlu bir Rus kızı. Savaş sırasında ailesiyle birlikte Sohum'u terk etmişti. Şimdi Abhazya'da aile kuruyor.

Gelinliği giydiriliyor, saçları yapılıyor. Henüz 19 yaşında. Heyecandan titriyor. Abhazya'yı olduğu gibi kabul ettiğini ve daha güzel günler görmek istediğini söylüyor.

"Savaş çıkınca ailemle Belarusya'ya taşındık. 2000 yılında yine memlekete döndük" diyor.

Onu orada bırakıp, Yavuz Kuazba'yla Sohum'un tepelerine çıkıyoruz. Nefes kesen bir manzara karşılıyor bizi. 15 yıllık bir ambargonun yalnızlaştırdığı Sohum'a bakıyorum. Güzelliğini içime çekiyorum. Yüz yıldır burada kalanları, buradan gidenleri, art arda gelen savaşları, yaşanan sürgünleri düşünüyorum. Yavuz Kuazba'nın ataları 19. yüzyılda bu topraklardan Türkiye'ye gelmişlerdi. O da geriye dönenlerden biriydi... 1992 Savaşı'ndan sonra Abhazya'ya, Türkiye'den 250 ailenin göç ettiğini söylemişti.

"Sadece Türkiye'den değil, Suriye'den gelenler, Ürdün'den gelenler, Abhazya'nın değişik yerlerine yerleşmişler. Sohum'a yerleşen de olmuş; Gagre'de, Pitsun'da ev kuran da olmuş."

Çelebi bir adamdı. Abhazya'da turizm işiyle uğraşıyordu. 40 yaşlarındaydı. Evlenmemişti, yalnız yaşıyordu. "Hangi rüzgâr attı seni buraya?" diye sorunca anlatmıştı: "Önce üniversite eğitimimi burada almaya karar verdim. 90-91 dönemi için başvurmuştum. Sonra maddi olanaklar el vermedi, gelemedim. Bir sonraki yıl gelmeye kararlıydım ama o yıl ağustos ayında Gürcülerle savaş başladı. Savaş bittikten sonra geldim ve geliş o geliş... 15 seneyi geçti buralardayız."

Bazıları tüm yaşamları boyunca bu sahilden ayrılmamıştı. Sahildeki yaşlıları gösteriyor, "Onlar buranın önde gelenleridir. Her sabah buluşur, konuşur, günü değerlendirirler. Sabah kahvelerini burada içerler" diyor.

Giderek azalan Abhaz nüfusun yaşlıları Karadeniz'e bakıyorlar, dalgaların sesini dinliyorlar. Aralarında domino, satranç oynayanlar var. Bazıları artık hiçbir geminin uğramadığı tahta iskelede yürüyor. Yavuz, birine yaklaşıp, selamlıyor. Garih, emekli bir dans ustası... 15 yıl önceyi anlatıyor:

"Savaş çıktığında halk dansları ekibiyle beraber Yunanistan'daydık. Gösterilerimiz vardı. Savaşın başladığı gün Sela-

Abhazya Cumhurbaşkanı Sergey Bagapş

nik'te gösteri yapmak üzereydik. Acı haber geldi. Gürcüler saldırmıştı. Tüm programı iptal ettik ve çok zor şartlarda sınırdan geçtik. Elimizde baltalarla, kazmalarla savaşmaya başladık. Silah filan yoktu..."

Aynı vatanın parçalarıydılar... Gürcistan ordusu Kırmızı Köprü'ye dayanmıştı. Savaşmaya başladılar... Bir zamanlar bir arada yaşayan halkların arasına nefret tohumları ekilmişti...

Cumhurbaşkanı Bagapş ve Savaş

Gerisini Abhazya Cumhurbaşkanı Sergey Bagapş anlatıyor:

"Savaşı biz başlatmamıştık. Burada yüzyıllarca yaşayan hiçbir halka zarar vermek istemedik. Savaş açan Gürcistan hükümetiydi. Savaştık ve kazandık. Halkımız 1993'te yapılan referandumda bağımsızlığa "evet" dedi. Şimdi Abhazya'nın bağımsızlığı tartışılıyor. Oysa biz 1921'de Sovyetler Birliği kurulurken de bağımsız bir devlettik. O yıllarda Abhazya Cumhuriyeti, diğer cumhuriyetler gibi bağımsız bir devletti. 1931'de Stalin ve Beria gibi Gürcü

kökenli Sovyet politikacılar, Abhazya'yı Gürcistan'a bağlayarak, özerk bir cumhuriyet haline getirdiler."

Ortaçağda Kafkasya'daki en güçlü devletlerden biriydi Abhazya.

19. yüzyıl ortasında çıkan Kafkas Savaşı sonunda, bir çoğu Osmanlı topraklarına sürgün edildi. Abhazya'ya, Stalin döneminde Gürcistan içinde özerk cumhuriyet statüsü verildi. Gürcüler, Ermeniler ve Ruslar ile Sovyetler içinde dostça ilişkiler sürdürdüler yıllarca... Bu coğrafyaya karşı yapılan her türlü tehdide beraber göğüs gerdiler... Yazar ve eski Abhazya Parlamentosu üyesi Oktay Çkotua anlatıyordu:

"Abhazlar ile Gürcülerin binlerce yıllık bir birlikteliği var. Ortak devletler kurmuşlar, birlikte yaşamışlar ama birbirleriyle hiç savaşmamışlar. Gürcü devleti ne zaman tehlikeye girse Abhazlar, onlara kucak açmışlar. Gürcü tarihçiler de bunu birkaç kere dile getirdiler. Gürcü tarih kitaplarında, "İki kere düşürdüğümüz bağımsızlık bayrağını Abhazlar bize hediye etti" şeklinde ifadeler var. Ama Stalin döneminde yükselen bir Gürcü milliyetçiliği var ki, bu giderek ırkçılığa dönüştü. Artık kendilerini dünyanın merkezinde görüyorlar."

Sovyetlerin dağılışıyla halklar arasına giren nifak kan almıştı... Dışardan gelen etkiler, Batı'nın yoğun gayretleri, birbirine çok benzeyen, Kafkasya kültürünü paylaşan halkları birbirine düşürmüştü... Kafkasya'da bağımsızlığını ilk ilan eden Sovyet, Gürcistan olmuştu. Yanında Abhazları da sürüklemek istiyordu. Batı, Gürcistan'a el koyma planlarını uzun zaman önce yapmıştı.

Abhazya'da 1991 yılında bir referandum yapıldı. Sandıklardan çıkan sonuçta Abhazya halkı "Rusya'ya bağlı kalmak istiyoruz!" diyordu. Gürcistan hükümeti referandum sonuçlarını kabul etmedi ve Abhazya, Temmuz 1992'de bağımsızlığını ilan etti.

Gürcistan hükümetinin cevabı tanklarla olacaktı. Oktay Çkotua anlatıyordu: "Buraya sonradan da yerleştirilmiş olsa, Abhazya'da yaşayan bir Gürcü nüfusu var. O nedenle Abhazya yönetimi masaya oturmayı teklif etti ama Gürcüler hiç düşünmeden saldırdı."

Savaş 1993'te geride her iki taraftan 10 bin ölü bırakarak, Gürcistan ordusunun yenilgisiyle sonuçlandı.

Tiflis'te de Sohum'da da şehitler için anıtlar dikildi... Savaşın acı izlerini taşıyan granit anıtta, Rus, Ermeni, Türk ve birçok Abhaz ismi yer almıştı...

Savaşın karanlık yüzü, parlamento meydanında, geride kalan 15 yıla rağmen capcanlı ortadaydı. Bombalanmış parlamento binasına doğru yürürken durmuştum. Paramparça duvarların önünde oynayan iki oğlan çocuğu, birden durup birbirlerine ateş eder gibi yapıyordu... Onlar savaştan sonra doğmuşlardı.

Sohum'da Bir Düğün ve Sivil Örümcekler

Akşamüzeri, bir düğün salonunun önünde gelin arabasını bekleyen kalabalığın arasına karıştım. Elleri kolları hediyelerle dolu gençler, yaşlılar, akrabalar ve davetliler Kırmızı Köprü'nün az gerisindeki düğün salonunun önündeler.

Genç çift de savaş sırasında küçücük çocuklardı. Bugün Gumista Nehri, onların mutluluğuna şahitti ama ya geçmişin hayaletleri?

Luda'nın en mutlu günü. Düğün salonunda toplum liderleri, aile ve dostlar buluşmuştu... Sofralar donatılmış, pist dolu. Abhaz bir düğün şarkıcısı türküler söylüyor. Küçük kızlar pistte hoplayıp zıplıyor.

Baş köşeye yerleşmiş bir grup insan dikkatimi çekiyor. Çoğu buralardan değil. Onlar ecnebi!

Dans eden sarışın Amerikalı hanımı birden hatırlıyorum. Onunla bir gün önce Sınır Tanımayan Doktorlar (MSF) örgütüne röportaj istemeye gittiğimde karşılaşmıştım. Sohum'daki örgütün sorumlusuydu. Konuşmaktan kaçınmış, beni Tiflis'teki örgüt merkezine yönlendirmişti...

Daha sonra Sohum'da Sınır Tanımayan Doktorlar örgütünün kök saldığını gözleyecektim. Birçok Sohumlu, tercüman, memur, şoför olarak bu uluslararası örgüte çalışmaktaydı. Ayrıca, bedava sağlık hizmeti veriyor, dil öğretiyor, o ünlü "demokrasi projeleri" kapsamında çalışmalar yapıyorlardı.

Sovyetlerin dağılmasının ardından çıkan Gürcü-Abhaz Savaşı sırasında bölgeye yerleşmişlerdi... Bu örgüt, aslında Batı'nın istihbarat ağının güçlü temsilcilerinden biriydi...

Damadın babası Eşref Bey de onlarla çalışıyordu. 2001 yılında işe başlamıştı. Lojistik bölümüne bakıyordu. Bundan ne anlaşılması gerektiğini sorduğumda, "çalıştığı örgüt hakkında bilgi veremeyeceğini" söylemişti.

"Daha çok, eğitim programları ve sağlık programlarını hayata geçiriyorlar," demişti.

Birleşmiş Milletler de savaştan sonra Sohum'da yerini almıştı. Yüksek bahçe duvarları arkasında cumhurbaşkanlığı köşkünün az ilerisinde yer alıyorlardı. Halk, UN yazılı jeeplerin bir yerlere gidip geldiğini görüyordu ama ne yaptıkları hakkında bir fikirleri yoktu.

Oktay Çkotua, "Mayın aramayla ilgili bir kuruluş var, bir de Birleşmiş Milletler" demişti... "Bizim yönetimimiz de bunların getiriden çok götürüsü olduğunun farkında ama işte denize düşen yılana sarılır hesabı, belli bir mecburiyet söz konusu. Çünkü uzun süre ambargo altında yaşadık. Hiçbir ülkeyle temasımız yok. En basit bir ilacı bile bulamıyorduk."

Savaşı yaşamış, ambargo altında ekonomik zorluklarla boğuşan bir halk! Üstelik Karadeniz'in en doğusunda, üstelik Rusya'nın güney sınırında... Batılı sivil toplum örgütleri ve istihbarat ağı için bulunmaz bir fırsattı Abhazya!

Çocukları Koruyalım (Save The Children), Kutsal Haç (Holly Cross) gibi farklı örgütler Karadeniz'in dibindeydi. 200 bin kişilik bir nüfusu dönüştürmek amacındaydılar; ilk hedefleri gençlerdi.

Hibla, Abhazya Devlet Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler öğrencisi. Diplomat olmayı hedefliyor. Batılı sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerine daha farklı bakıyor.

"Buradaki yabancı dernekler oldukça iyi iş çıkarıyor!" diye başlıyor Hibla anlatmaya, "buradaki sorunlara karşı insanları bilinçlendiriyorlar. Çoğu, toplumsal sorunlarla ilgileniyor ve farklı projeleri var. Mesela 'Save The Children' derneğinin, 'pure to pure' eğitimi diye adlandırdığı bir projeleri var. Gençleri AIDS ve HIV virüsüne karşı bilinçlendiriyorlar. İnsanlara eğitim veriyorlar

ve bu insanlar da üniversitelere, liselere gidip edindikleri bilgileri gençlere aktarıyorlar. Bu çok faydalı bir program".

İnançla konuşuyor. "Siz bu programlardan herhangi birine katıldınız mı?" diye soruyorum. Mükemmel İngilizcesiyle sürdürüyor konuşmayı.

"Evet, ben ve pek çok arkadaşım birçok projede görev aldık. Altı aydan daha uzun bir süre okullara, tıp fakültelerine gittik. Yaşıtlarımız ya da daha küçüklere dersler verdik."

"Ne dersleri?"

Hibla projenin konusunun HIV ve AIDS olduğunu söylüyor.

Dayanamayıp sözünü kesiyorum: "Burada AIDS var mı?"

"Büyük bir sorun halinde değil ama en büyük sorun insanların bu konuda bilinçsiz olmaları. Toplumun bilinçlenmesi gerek."

İçimi çekiyorum. Her yer ne kadar birbirine benziyor... Hibla'nın güzel, çocuksu yüzüne bakıp, "Sence neden uluslararası örgütler, dernekler asıl sorunlarla ilgilenmezler, hiç düşündün mü?" diye soruyorum.

"Ne gibi sorunlar?" diye soruyor...

"Ekonomik sorunlar mesela!" diyorum, "Ambargo, savaş, işgal, yoksulluk, açlık..."

Gözlerini açıyor. Susuyorum.

Hibla bir cümleyle her şeyi özetliyor: "Bu tip derneklerin, örgütlerin büyük bir çoğunluğu, hangi ülkeye bağlılarsa, onların bakış açılarını yansıtıyor."

Bu örgütlerin kendi ülke çıkarları için faaliyette bulunduğunu o da biliyor. Bu örgütler savaşın "yaralarını sarmak" için bölgeye gelmiş ve bir daha gitmemişti. Asıl faaliyetlerini gizli yürütürler, sağlık ve eğitim gibi yakıcı konularda halka yardım ambalajı ardına saklanırlardı.

Öncelikle üniversitelerde ve medyada dil bilen aydınlar arasında yandaş ararlardı...

"Tsunami Gibi..."

Garih Sangulya, zor geçen 15 yılda gençleri ihmal ettiklerini söylemişti. Boşluğu birileri doldurma peşindeydi.

"Gençlerimiz bizim geleceğimiz. Tüm mücadelemiz onlar içindi. Tüm sıkıntımız, savaşmamız onlar içindi. Onlar sıkıntı çekmesin, bizim çektiğimiz sıkıntıları onlara göstermeyelim diye uğraştık. Ama bunları yaparken eğitimlerini ihmal ettik."

Gençler dışardan gelen etkilere açıktılar. İnternet ve uydu, televizyonlar, Batı misyonunu gençlere taşıyordu. Otel lobisinde sürekli açık duran televizyona birkaç dakika bakmak yeterliydi. Yarışma ve dedikodu programları, talkshovlar, ardından müzik klipleri ve reklamlar!

Oktay Çkotua'yla dertleşiyorduk...

"Bir kültür bombardımanıyla karşı karşıyayız" diyordu, "adam, modasıyla, müziğiyle, filmiyle, yazarıyla, çizeriyle her şeyiyle içeri giriyor. Büyük bir finansla geliyor. Milyarlarca dolar akıtıyor. Bizimse elimiz kolumuz bağlı. Bakın, okullarımızı yeni yeni açmaya başladık. Köy okullarımızın çoğu kapalı. Dilimizi geliştirmek için yeni kitaplar basmak zorundayız. Televizyon programları yapmak zorundayız. Uydudan yayın yapmak zorundayız. Bunlar o kadar korkunç maliyetler tutuyor ki... Tam bir tsunami dalgası gibi, sorunlar üzerimize geliyor!"

Kültürel saldırı tsunami gibiydi. Sadece Batılı sivil toplum örgütleriyle değil; dini, siyasete alet eden gruplar yoluyla da giriyorlardı...

Cumhurbaşkanı Bagapş, Soroscu örgütlerden, Yahova Şahitlerine, Evangelistlere, Vatikan'a kadar uzayan listeyi sayıyordu...

"Savaş sonrasında her yerde görülebileceği üzere, burası, Yahovacılardan Evanjelistlere kadar, Sorosculara kadar çeşitli örgütlerin ilgi odağı oldu. Biliyorsunuz, savaş sonrası devletlerin yaşadığı zor zaman psikolojisi onlar için kaçınılmaz bir fırsattır. Zorluklar onlara çok uygun bir ortam hazırlar. Bunlara karşı önlemler almaya çalıştık. Mesela Soros örgütlerini, savaştan kısa bir süre sonra kapattık. Dini örgütlere gelince, Abhazya'da biliyorsunuz halkın bir kısmı Müslüman, bir kısmı Hıristiyan. İslam'a da, Hıristiyanlığa da son derece saygımız var. Ama değişik çalışmalar oluyor. Mesela Vatikan elçisi buradaydı. Birtakım resmi görüşmelerde bulunduk. Bize yardım teklif ettiler. Elçi, son derece iyi bir

diplomattı. Biliyorsunuz, diplomatların hepsi iyidir, güler yüzlüdür, o da öyleydi..." Sözlerinin sonunda yüzünü ekşitip gülümsüyor.

Bu coğrafyanın, her zaman dünyanın ilgi odağı olduğunu söylüyor. Abhazya Karadeniz'in en doğu kıyısıydı. Karadeniz, Kırım Savaşı'nda da İkinci Dünya Savaşı sonunda da, 21. yüzyılda da devlerin savaş alanıydı.

Büyük oyun, Rusya'yı çevreleyen coğrafyada ve yine Karadeniz'de oynanıyordu.

Amerika, Ortadoğu ve Balkanlar'dan sonra Kafkaslar'a ve Karadeniz'e olan ilgisini gizlemiyordu...

Bulgaristan ve Romanya'daki Amerikan üsleri Doğu'ya bakıyordu. Ukrayna ve Gürcistan'a, Rusya'nın komşularına NATO üyeliği teklif ediliyordu. Rusya çevreleniyordu.

Cumhurbaşkanı Bagapş, bölgedeki Amerikan politikalarından söz ediyordu:

"Amerika'nın bu coğrafyaya ilgisi tartışılmaz. Amerika'nın sadece burada değil, her yerde aynı politikayı güttüğünü söyleyebiliriz. Önce böl sonra yönet! Bu, tarihteki tüm emperyalist devletlerin politikasıdır. Ama esas olan, Amerika'nın görüşü veya yürüttüğü politika değildir! Esas olan, o coğrafyada yaşayan halkın kendi görüşüdür, kendi seçimidir. Amerika, tüm politikalarını 'tehlike' paranoyası üzerine oturtuyor. 'terör tehlikesi' diye, aslında kendi yarattığı yapay bir durumu, kendi yöntemleriyle çözmeye çalışıyor. Benim görüşüm şudur: Her problem, o coğrafyada yaşayan halkların nesnel durumu göz önüne alınarak çözülür... Büyük devletlerin o halklara biçtiği rollerle değil!"

Turuncu Darbenin İlk Hedefi Gürcistan ve Abhazya'ydı

Amerika'nın "demokrasi projesi" gereği, ilk turuncu operasyon Gürcistan'ı hedef aldı. 2003 yılıydı. Saakaşvili, haç gibi tuttuğu bir gül dalıyla meclise girmişti. Soros darbesinin adı "Gül Devrimi" olarak kaldı.

Amerika, Gürcistan'ın ardından Rusya'ya yakınlığıyla rahatsızlık veren Abhazya'nın da rengini değiştirmek isteyecekti. Yeni Gürcistan yönetimi, Abhazya'da Ardzinba iktidarını hedef aldı. Abhazya'da da turuncu bir iktidar için çalışmalar yapıldı ama başarılı olunamadı...

Rusya tedirginlikle Abhazya'daki 2004 seçimlerini izledi. Milliyetçi Parti lideri Jirinovski o dönemde şu açıklamayı yapacaktı:

"Seçimde Abhazya halkı karar verecek. Bizim için önemli olan hem vatansever, hem de Moskova'nın dostu olacak bir adayın kazanmasıdır. Abhazya'da bir diğer Saakaşvili'nin ortaya çıkmasını temenni etmeyiz."

Abhazya, devlerin satranç tahtasındaydı. Seçim sonuçları Amerika'yı memnun etmeyecekti. Abhazya, turuncu oyuna gelmemişti... Oktay Çkotua, "Abhazya'da bir oyun bozuldu!" demişti. "Gürcistan herhalde Amerika'nın Orta Asya'daki emelleri için bir atlama tahtasıydı ki, hâlâ da öyle! Hem Orta Asya, hem de İran için bir atlama tahtası. Batı için önemli bir üs. Abhazya problemini bir an önce çözüp, Gürcistan'ı istikrara kavuşturmak hevesindeydiler. Ama maalesef Abhazya kılçık gibi boğazlarında kaldı. Bence Abhazya, küresel oyunlara çomak sokulan yerdir."

3 Ekim 2004 tarihinde yapılan Abhazya devlet başkanlığı seçimlerinde, iktidar el değiştirdi. Abhazya halkı için bir halk kahramanı olan Ardzınba devri bitmiş, Bagapş iktidara gelmişti. Bagapş, turuncu darbeleri şöyle değerlendirmişti:

"Değişim istedikleri ülkelerden bir avuç insanı alıp, Amerika'ya götürüyorlar. Onları 5-10 senede yetiştiriyorlar. Geri yolluyorlar. Geri gelenler, Amerika'nın çıkarlarını Gürcistan'da, Irak'ta savunuyorlar. Beni de herhangi bir ülkeye götürüp, eğitir, şekillendirirsiniz. Sonra burada cumhurbaşkanı da yaparsınız... Ama o ülkenin tüm nüfusunu yüzlerce yıllık geleneklerinden koparıp, bambaşka bir sistemin içine çekemezsiniz. Bir anda kafalarının içini değiştiremezsiniz, bir anda halkların yönetim şeklini değiştiremezsiniz..."

Sistem, bir anda değiştirilemezdi belki ama Amerika'nın "yumuşak güçle" ülkeleri fethetme stratejisinin acelesi yoktu... Sivil

toplum örgütleri, yardım kuruluşları, dini kuruluşlar ve medyanın yadsınamaz gücü, halkları değiştirmek için belli bir zamanlamayı öngörmekteydi...

Bu çalışmalar için verimli bir ortam beklenecekti. O ortamın adı, zayıf ekonomi, yoksul halk ve işsizlikti!

Pazar Yeri

Dağılan Sovyetler'in söndürdüğü ekonomi, ambargoyla iyice zayıflamıştı. Abhazya'nın iklimi mükemmel, toprağı bereketli, nüfusu azdı ama kaynaklar kısıtlıydı. Dar zamanlardı.

Sohum'da bir öğleden sonra. Halk pazarında Yavuz Kuazba'yla tezgâhlar arasında dolaşıyoruz. Birileri egzotik meyveleri alacak ekonomik güce sahip olmalı ki ananaslar, üzümler, ithal elmalar mücevher gibi tezgâhta oturuyor...

Bir kilo elma 80 ruble, yani 3 dolardan fazlaydı. Asgari ücretse 100 dolar kadardı.

Maddi sıkıntı, pazardaki yüzlere yansıyordu... Kazanılan para, hiçbir ihtiyaca yetmiyordu...

Ekmek satan yaşlı bir kadına "Aylık kaç para rahat yaşatır seni burada?" diye soruyorum. "400 dolar civarı!" diyor. Haftanın yedi günü çalıştığını söylüyor ve en çok 50-60 dolar civarında bir para kazanabiliyor.

Yavuz Kuazba, Sohum'da yaşamın aritmetiğini anlatıyor...

"Burada devletin ödediği aylıklar düşük. 50 dolar ila 150 dolar arasında değişiyor. Normal şartlarda, öyle fazla lüks tüketime girmeden 200 dolara geçinilebiliyor."

"Evet ama çok lüks yaşayanlar var onların gelirleri nereden geliyor?" diye soruyorum.

"Bazılarının Rusya'da bağlantıları var, yatırımları var, akrabaları var, ticaret olanakları var, çevreleri var. Onların kazançları tabi bizim gibilerle kıyaslanamaz."

Bir zamanlar Rus devlet erkanının turizm cennetiydi Sohum. Her dem Karadeniz'in en güzel köşesi. Palmiyeler okaliptüslerle örtülü. O, yüksek dağlarla deniz arasında saklı bir mücevherdi...

15 yıldır dünyada "ayrılıkçı bölge" olarak adlandırılıyor. Gürcistan sınırları içinde görünüyor... Ama fiilen bağımsız bir ülke olarak hareket ediyor...

200 bin kişilik nüfus, Abhazlar yanı sıra Migrelleri ve Rusları da barındırıyor. Nüfusun dörtte birini de Ermeniler oluşturuyor.

Ermeniler, son zamanlarda Abhazya'daki okullarda Rus ve Abhaz dillerinin yanı sıra Ermenice eğitim verilmesini talep ediyor. Siyasettede söz hakkı istiyorlar. Bazı Ermeni gruplar, Abhazya'yı "Küçük Ermenistan" olarak nitelemekten kaçınmıyor. Ermenistan üzerinden Batı'nın, Kafkaslar'da mikro-milliyetçi çalışmaları süreklilik gösteriyor.

Garih, Sohum'un sahilinde "ters rüzgârlara düşmeden huzuru bulmaktan" söz ediyor:

"Abhazya zorlu bir dönemden geçti. Çok kan döküldü. Nicemiz öldü. Her şey gelecek için, çocuklarımız içindi. Burada sadece Abhazlar değil, başka halklar da yaşıyor. Biz bütün halklara saygı duyuyoruz ve onlarla bir arada, huzur içinde yaşamak istiyoruz. Bu güzelliği bozmaya çalışanlara karşı mücadelemizi sürdüreceğiz. Burası bizim vatanımız, hepimizin toprağı!"

Dışişleri Bakanı Şamba da, konuşmasında dışardan gelen tehdide dikkat çekiyor: Sözlerini Kosova örneğiyle bitiriyor.

"Yüzlerce yılık vatanımıza sahip çıktık biz. Dışardan gelen tüm tehlikelerden korunmak için mücadele ediyoruz. Bağımsızlığımızı talep etmek için, Kosova'dan çok daha geçerli nedenlerimiz var. Hiç kimse için tehdit değiliz. Bir zamanlar bağımsız bir devlet olarak Sovyetler Birliği'ne katıldık. Sovyetler dağılırken bağımsız devlet statüsü kararını aldık. Abhazya, ne uyuşturucu trafiğinin geçit yeri oldu, ne yasadışı ticaretin hareket noktası. Kosova, bu gibi problemlerle de boğuşuyor. Sonuçta her şeye rağmen Batı, Kosova'ya her türlü hakkı tanıdı. İşlerine öyle geldi. Abhazya da, yıllardır hak ettiği 'tanınmaya' kavuşmalı."

Abhazya farklıydı. Belki o yüzden görünmez konumdaydı. Temel çelişkisi Gürcistan'daki rejimi kabul etmiyor olmasıydı. Batı politikalarına direniyor, ekonomik olarak Rusya'ya dayanıyordu.

Huçhoz Mahallesi

Batı için Abhazya'nın bağımsızlığı demek, Karadeniz'deki bir limanı Rusya'ya kaptırmak demekti. Rusya'nın bir ileri hamleyi gerçekleştirmesi demekti.

Abhazyalılar için bağımsızlığın anlamı farklıydı... Cumhurbaşkanı Bagapş, ülkenin konumunu ve arzusunu dile getirmişti... "Büyük Rusya Federasyonu'yla, büyük Türkiye Cumhuriyeti ve Gürcistan arasında, Karadeniz havuzunda yaşayan bir halkız. Biz de kendi kaderimizi, kendi halkımızın istediği gibi çizmek durumundayız..."

Her sabah Sohum Limanı'na baktığımda uzaklarda bir yerlerde bu sahili özleyenler olduğunu düşünüyorum. Yaklaşık 100 bin Gürcü mülteci, 15 yıldır Tiflis'te savaşın acılarını yaşıyor... İçinde eşyalarıyla bırakıp gittikleri Huçhoz mahallesindeki evleri, bahçedeki meyve ağaçları şimdi bir rüya... Huçhoz'u ziyaret ediyorum.

Evler, 15 yıllık terk edilmişliğin ardından artık yıkılmakta. Geçmişin anıları yavaşça yok olmakta... Birileri oyunun bedelini ödüyor... Kentin büyük bölümü yeniden yapılanıyor, savaşın iz-

leri yok oluyor ama Gürcü nüfusun yaşadığı Huçhoz mahallesi, 15 yıldır karanlık bir dönemin bekçiliğini yapıyor.

Savaşın sonunda 500 bin kişilik Abhazya nüfusu 200 bine düşmüş, bu topraklarda yaşayan Gürcüler Tiflis'e göçmüştü...

21. yüzyıl, dünyaya daha çok kaos getirmişti. Bir yüzyıl önce dünyada 50 devlet vardı. Bugün 200 devlet haritada yer alıyor ve görülen o ki bu sayı artacak. Malum, Bush'un danışmanı Ralph Peters "Kan Sınırları" (Blood Borders) adını verdiği makalesinde "Haritalarda başka sınırlar olacağından" söz ediyor.

Sohum'da, Karadeniz'in kıyısında son on yılda bu bölgedeki değişimleri düşünüyorum...

Önce AGİT'in dayatmasıyla Rus üsleri boşaltılmıştı... Rusya, Tiflis'teki Vaziyani ve Abhazya'daki Gudauta üslerinden çekilmiş. Ardından Amerika, Gürcistan ordusuna milyonlarca dolarlık yardım programını başlatmıştı. Hedefine "Gül Devrimi"yle ulaşacaktı.

2003'te koltuğa oturan Saakaşvili, dört yıl içinde Abhazya'yı geri alma vaadiyle iktidara gelmişti. Rusya, bu vaade Abhazya'da

Sohum Limanı

halkın yüzde 70'ine Rus pasaportu dağıtarak cevap vermişti. Sonra da yıllardır Abhazya'ya uygulanan ambargoyu kaldırmıştı. Abhazya, Amerika ve Rus nüfus savaşının tam ortasında kalmıştı.

Cumhurbaşkanı Bagapş, devlerin arasında kalan Abhazya'yı şöyle anlatıyordu:

"Batı'nın bu coğrafyaya müdahalesi bitmeyecektir. Bakın Gürcistan NATO'ya dahil olmak istiyor. Bu, onların seçimidir. Ermenistan, Kafkasya, Abhazya veya diğer cumhuriyetlerde kendi çıkarlarını korumak için başka oluşumlara dahil olma kararı alabilirler! Bu da o devletlerin seçimi olur. Bence bu coğrafyanın en önemli aktörleri Rusya ve Türkiye'dir. Bu iki ülke iyi ilişkiler kurmak zorunda... Tehlikelere, başka türlü göğüs gerilemez!"

Sohum'da bir gece yarısı! Oktay Bey, gelecekten söz ediyor:

"Gürcüler ve Abhazlar, binlerce yıl nasıl yaşadılarsa gelecek binlerce yıl boyunca da öyle yaşamaya devam edecekler. Bir şekilde birbirlerinin varlıklarını kabul edecekler. Daha doğrusu, Gürcüler, kabul etmedikleri Abhazların varlığını kabul etmek zorunda kalacaklar."

Sohum'da yaşam devam ediyor... İnsanlar doğuyor ve ölüyorlar... Savaşlar, göçler, ölümler... Derken yüzyıllar geçiyor... Sohum'da bir mahalle arasından geçerken bir cenaze evinin önündeki kalabalığa karışıyorum...

Aile, dostlar, yakınlar, yaşlı bir Sohumluyu son yolculuğa uğurluyorlar.

Birkaç saat sonra yarınların bilinmezliğinde iki genç dans ediyor.

Her yerde mutluluk acıyla akraba... Ama galiba Kafkasya'da daha fazla!

Abhazya, binlerce yıldır, büyük güçler için bazen bir ateşkes alanı, bazen savaş alanının ta kendisi olmuştu.

Bazen "Birleşik Kafkasya" idealleriyle ayağa kalkmıştı. Bazen parçalanmış Kafkasya'yı isteyenlerin rüzgârına kapılmıştı. Bedeli, her zaman Kafkas halkları ödedi.

"GÜL DEVRİMİ"NİN ARDINDAN TİFLİS

Mart 2008 Yolculuğu

"Gül Devrimi"nin ardından Gürcistan başlığıyla dönen program fragmanı Gürcistan Büyükelçiliği'nden yetkilileri TRT Genel Müdürlüğü'ne kadar getirdi. Demokrasi havarisi Amerika'nın demokrasi getirdiği Gürcistan bir başka ülkedeki basını bile susturma hevesindeydi.

Program, TRT 1'de yayına giremedi. TRT 2'de bir gece yarısı yangından mal kaçırır gibi gösterildi. Programın bitirilmesi emri o zaman verildi... Bu emir halkın doğru bilgi alma hakkına vurulmuş bir darbeydi... Gazeteci olduklarını iddia eden bazıları, "diplomatik skandala yol açan" böyle bir programın TRT ekranından uzaklaştırılmasını sevinç nidalarıyla karşıladılar. Bazıları programın "Gürcü halkını rencide ettiğini" iddia etti! Oysa programda Batı ve işbirlikçilerinin Gürcü halkına reva gördükleri eziyet anlatılmaktaydı. Gürcü halkından bahsedenler aslında Turuncu Darbecilerin tarafındaydılar, Gürcü halkı ile turuncu lider Saakaşvili'yi karıştırmışlardı...

Ukrayna, Kırgızistan, Lübnan, Gürcistan... Dünya son dört yıldır, Amerikan etiketli "turuncu" senaryoları seyretti.

Gürcistan'ın "Gül Devrimi", peşinden gelen turuncu darbelerin ilk örneğiydi.

Aradan dört yıl geçti. Rusya'nın güneyden çevrelenmesi harekâtına devam ediliyor. Gürcistan, NATO'ya üye olmak için sırada bekliyor... Dış politikada hedefe yürüyen Tiflis, içeride sert iktidar mücadelelerine sahne oluyor.

Muhalefet, demokrasi vaadiyle gelen iktidarı diktatörlükle suçluyor. Amerika iki karşıt güç odağını dengelemeye çalışıyor... "Hedefte Rusya var!" diyor...

Gürcistan'da turuncu darbeciler, iktidar kavgası verirken acaba halk ne yapıyor? Onlara bir şey soran yok. Sokaklar eğitimli işsizlerle dolup taşıyor.

Bir zamanların mimarları taksi şoförlüğü yapıyor, mühendisleri evde oturuyor, pedagogları pazarda eşya satıyor. Onlar, Gürcü oligarkların çekişmeleri arasında tanesi yarım dolardan ekmek almaya çalışıyor.

İşte Özgürlük!

Tiflis'in tam ortası! Bir zamanların Lenin Meydanı, Özgürlük Meydanı olmuş. Meydan bu adı Gürcistan, Sovyetler'den ayrılınca almıştı...

O gün bugün bu meydan rahat yüzü görmedi... 2007 Kasımı'ndan beri yine kaynıyor. Muhalefet sık sık "Özgürlük" Meydanı'nı dolduruyor. Meydan sert görüntülere sahne oluyor.

Gül Devrimi'nin zaferini kutlamak için Tiflis'e gelen George Bush, konuşmasını bu meydanda yapmıştı. Şöyle diyordu:

"Bu meydan daha önce Lenin adını taşıyordu. Gürcü halkı, Lenin heykelini yıkarak özgürlük için kan döktü. Güller taşıyarak yozlaşmış yönetimi devirmeyi başardı! Gürcü halkı, demokrasi ve özgürlük uğruna nasıl mücadele edilmesi gerektiğini herkese gösterdi."

Gül Devrimi'nin lideri Mihail Saakaşvili bu iltifatlara karşı minnetini şöyle dile getirecekti:

"Siz dünya lideri, yeryüzünün özgürlük ve demokrasi savaşçısısınız!"

O zaman güller henüz solmamıştı. Tiflis'te bir umut havası vardı... Aradan dört yıl geçti...

Özgürlük Meydanı'na bakan parlamento çıkışında kilitli bir kapı ve demir parmaklıklar var. Parlamentoya artık tek bir kapıdan girilebiliyor. Son aylarda güvenlik nedeniyle diğer kapılar kilitli. Meclis, sayıları arttırılmış muhafızlar tarafından. Bazı milletvekilleri tutuklu, bazıları yurtdışına kaçmak zorunda kalıyor... Bazıları açlık grevi yapıyor.

İyi de ne oldu?

2004'te iktidar ve muhalefetin tüm isimleri beraberlerdi. Abhazya ve Osetya'dan sorumlu bakan Khaindrava, Saakaşvili'nin yanında yürüyordu... Şimdi muhalefet liderlerinden biri olmuştu... Sık sık gözaltına alınıyordu.

Hepsinin tarafı aynıydı! Hepsi Batıcıydı ve "demokrasi" yanlısıydı!

Amerikalı para spekülatörü George Soros'un projesiyle "turuncu" bir yola çıkmışlardı. Eski Cumhurbaşkanı Şevardnadze'yi iktidardan atmışlardı.

İşte o meclise giriyorum bugün. Kapıdaki güvenlik elemanları mafya çetelerinin adamlarına benziyor. Ben içeri girerken kaş göz işareti yapan sivil bir adamı gören resmi kıyafetli güvenlik memuru, kafasını çevirmiş sigara içiyor. Her şey biraz dağılmış, kimse

Gürcistan Parlamentosu

nerede olduğunu bilmiyor... Meclis salonunda, Gürcistan milletini temsil edenleri izliyorum.

Meclis toplantısında mutsuz muhalefetin ve huzursuz iktidarın patlamaya hazır bir bombanın üzerinde oturduğunu düşünüyorum. Parlamento sözcüsü Jemal İnaişvili'yle meclisteki odasında buluşuyoruz. Yorgun ve bıkkın görünüyor. Dört yıl önce Poti Limanı müdürüydü. O günlerini özlüyor gibi.

"Muhalefet ne istiyor?" diye soruyorum. Yorgun bir sesle, "Her muhalefet iktidarı ister, parlamento da koltuk ister. Adaylarının kabinede olmasını ister, bu son derece normal bir süreç" diyor.

"Muhalefetin iktidardan farklı bir ekonomi politikası var mı?" diye üsteliyorum.

"Dış politikada, ekonomi politikalarımızda hiçbir fark yok. Hükümetin, icraatlarını muhalefet de destekledi. Bazı ufak fikir aykırılıkları vardı, bazı reformlara karşıydılar ama genel anlamda hükümetin programını onlar da destekledi..." diyor.

Masasında bir aile fotoğrafı. Gümüş çerçeve içinde iki küçük çocuk, Amerikan bayrakları önünde poz veriyor.

Bugün parlamentoda oturanlar, gençliklerini Sovyet rejiminin çöküş döneminde yaşamışlardı. Liberal ekonominin özlemiyle yanıp tutuşmuşlardı!

İnaişvili'ye bakıyorum. 50 yaşında var yok. Onu dört yıl önce gördüğümde saçları beyazlamamıştı. Kaldıramayacağı yükün altına girmiş bir adam gibi görünüyordu. Dediği gibi, iktidar mücadelesine girenlerin arasında liberal ekonomiye duydukları iştah bakımından hiçbir fark yoktu...

"Asıl Biz Batıcıyız!"

İşte birleşik muhalefetin önde gelen isimlerinden milletvekili Levan Berdzenişvili... Bana iktidarla aralarındaki çekişmeyi anlatıyor: "Neden muhalefet" sorumu öfkeyle yanıtlıyor:

"Neden mi muhalefet var? Birleştiğimiz zaman amacımız Şevardnadze'siz ve Abaşidze'siz bir Gürcistan'dı. Şimdi Şevardnadze ve Abaşidze yok ama yaşam en az o zamanki kadar kötü! Bağımsız basın yok, bağımsız yargı yok! Neden mi muhalifiz!? Çünkü yola çıktıklarımız devrime ihanet etti. Biz Gül Devrimi'ni savunuyoruz ama Saakaşvili'ye karşıyız. Çünkü Şevardnadze iyi değildi ama Saakaşvili ondan bin beter!"

"İyi de siyasi ve ekonomik anlamda iktidardan farkınız nedir? Cumhurbaşkanı Saakaşvili Batı politikaları yanlısı. Siz de Batı yanlısı değil misiniz?" diye soruyorum.

Sesimdeki sükûnet onu kızdırıyor biliyorum. Bağırarak cevaplıyor: "Asıl biz Batı yanlısıyız. Saakaşvili Batı taraftarıymış gibi gözüküyor ama o Batı'nın samimi bir taraftarı değil!"

"Asıl biz Batılıyız" diyenler kıran kırana bir mücadelenin içine girmişlerdi. Sokaklar her gün muhalefeti ağırlamaya başlamıştı. İktidarın sert tavrı, Batı'dan destek arayışlarını arttıracaktı...

Muhalefet liderleri sık sık Amerika'nın, Avrupa'nın yolunu tutmaya başladılar... İktidar koltuğuna geçmeli ve gerçek demokrasiyi kurmalıydılar... Batı'nın onayını bekliyordu...

Bütün bu çekişme sırasında acaba sokaktaki adam ne yapıyordu? Nasıl yaşıyordu?

Anacaddede bir öğleden sonra... Tiflis'te, kaybolmuş karakterler ve umuda sarılı gençler, bu oyunun yazarını arıyor... Kürküne sıkı sıkı sarılmış, buruş buruş yanaklarında kir izleri, yaşlı bir kadın, elini bana doğru açıyor. Küçücük bir çocuk, belki 4 belki 5 yaşında gül satmaya uğraşıyor...

Muhalif milletvekili Levan, "Halkın yüzde 90'ı aç!" diyor... Dayanamayıp soruyorum:

"Bunda, kapanan fabrikaların rolü olmalı. Burada neden kimse üretimden hiç söz etmiyor? Fabrikaların kapanmasından, işsizlikten şikâyetiniz yok mu?"

Levan yüzünü buruşturuyor: "Bundan söz etmiyorum çünkü bunlar sadece Saakaşvili'den kaynaklanan sorunlar değil, bütün ülkenin sorunu bunlar. İşsizlik, Gürcistan'daki en büyük sorun. Bütün Gürcüler işsiz. Belki tüm nüfusun yüzde 10'u normal seviyede maaş alıyordur, nüfusun yüzde 90'ında para yok."

Üretim konusuna hiç girmiyor. Halkın içinde bulunduğu durumun, muhalefet için verimli bir toprak olduğu anlaşılıyor... İş çözüme gelince...

"O zaman işsizlik için Saakaşvili'yi suçlamıyorsunuz..." diyorum.

"Evet onu suçluyoruz ama fabrikaları onun açması gerekmiyor" diye el kol hareketleri yaparak bağırıyor, "çünkü benim siyasi görüşüm de son derece özel sermayeci, yani liberal".

Badri, Temuri ve Diğerleri

İktidar da, sözüm ona muhalefet de sonuna kadar liberaldi. Özelleştirmeler hepsinin önceliğiydi...

Özelleştirmeler sonucu, Gürcistan'da çalışan fabrikalar yok denecek düzeye inmişti. Tiflis'te sadece inşaat sektörü patlamadaydı. Her yerden mantar gibi alışveriş merkezleri; lüks konutlar, yollar ve köprüler; büyük otellerin, plazaların inşaatları yükseliyordu...

Gürcülerin anası Kartuli Ana, bir oligarkın uzay üssüne benzeyen yeni inşaatının dibinde dikiliyordu. Helikopter pisti, tümüyle camdan inşa edilen devasa yapının en tepesindeydi. Ve onlarca iş-

çi yolun atından kablo geçirmekteydi. Rehberim Saşa onların vasıfsız işçiler olduğunu söyledi. Bütün gün amele pazarlarında bekleşen daha yüzlercesi kent merkezindeydi.

Kar giderek hızlanırken bir köprünün altında onları gördüm. Sert darbelerle yağan kardan korunmaya çalışıyorlardı. Ceketlerinin yakası kalkmış, ısınmak için, hızlı hızlı köprü altında yürüyorlardı.

Onlar bir zamanlar büyük fabrikaların işçileriydiler... Şimdi inşaatlarda yevmiye karşılığı çalışabilmek için günlerce kar altında bekliyorlardı...

Birine yaklaştım. İri kıyım bir adamdı. Daha önce nerede çalıştığını sordum. "Tel örgü fabrikasında çalışıyordum" dedi, "o fabrika kapatıldı".

"Ne kadardır işsizsiniz?"

"10 yıldır!" Zorla gülümsedi.

Badri, Temuri ve diğerleri aslında yıllardır beklemedeydiler... Hepsi yakın yerleşimlerden Tiflis'e iş umuduyla gelmişlerdi...

Bir zamanlar kendi yörelerindeki fabrikaların işçileriydiler... Yıllardır Tiflis'in kargaşası içinde birkaç kişi bir odada, ekmek parası peşindeydiler...

Alex Rondeli: Hükümet Danışmanı

Alex Rondeli 70'ine merdiven dayamış emekli bir profesördü. Tiflis'e indiğim gün onu aramıştım. Hükümet binasının bitişiğindeki Stratejik Araştırmalar Vakfı'nda buluşmuştuk. Rondeli, vakfın başkanı, hemen hemen bütün bakanlıkların danışmanı, Gürcistan siyasetinin en güçlü figürlerinden biriydi. Birçok bakan onun tavsiyesiyle atanmıştı; çoğu onun eski öğrencisiydi. Üç katlı modern ofisin toplantı salonunda bana Gürcistan ekonomisini anlatmıştı...

"Sovyet döneminden çok farklı bir durumdayız. Gübre üretiyoruz. Şuruplar, şaraplar üretiyoruz..."

"Eskiden ne üretiyordunuz?" diye soruyorum.

"Eskiden jet savaş uçağı parçaları üretiyorduk. Bilgisayarlar, elektrikli lokomotifler, makine parçaları üretiyorduk. Sovyet sis-

Alex Rondeli

temi böyleydi. Şimdi bu büyük fabrikalar öldü. Biz de yeni duruma uyum sağlamaya çalışıyoruz."

"Şimdi Rusya'yla ilişkileri nasıl görüyorsunuz?"

"Kötü" diyor. Kafkaslar'daki Amerikancıların ortak görüşünü özetliyor:

"Küçük bir ulus, büyük bir ülkeyle komşuysa ve o ülke, diğer ulusa geçmişte hükmettiyse, küçük ulus bunu hiç unutmaz. Küçük ve büyük ülke ilişkilerinde kuralları koyan hep büyük ülkedir. Bu coğrafyada Gürcistan'ın konumunu hep Rusya belirlemiştir. Rusya, Gürcistan'ın NATO üyesi olmasına, yüzünü Batı'ya dönmesine en büyük engeldir. Bugün ilişkileri normal seviyede tutmak gerektiğini düşünüyorlar ama sahne gerisinde aslında bize şantaj yapıyorlar, baskı uyguluyorlar. Rusya'nın şartı şu: Ya Batı'ya sırt dönersiniz ya da efendiniz kim size gösteririz! Gürcistan NATO'ya üye olmaya çalışıyor, Avrupa Atlantik yapısına dahil olmayı amaçlıyor. Çünkü Gürcistan'ın demokratik bir ülke olması gerektiğini düşünüyoruz. Bizim için demokratik bir ülke olmak ve Batı'ya yönelmek, stratejik bir zorunluluk."

Bir solukta konuşuyor. Söylediklerine kendisi inanıyor mu acaba? Onu dinlerken, bir zamanlar bir Sovyet bürokratı olduğunu, hayatının büyük bir bölümünü inanmadığı değerleri savunarak geçirdiğini düşünüyorum. Şiddetle savunduğu "Amerikan demokrasisi"ne bakışını soruyorum:

"Bir an için Gürcü olduğunuzu unutup sadece bir uluslararası ilişkiler uzmanı olarak bu soruya yanıt verin. Amerika'ya baktığınız zaman orada 'demokrasi' olduğuna gerçekten inanıyor musunuz?"

Ne demek istediğimi anlıyor, gülümsüyor, "Amerika'nın belli bir duruşu var" diyor, "ama biz Gürcüler onlara farklı bir gözle bakıyoruz. Çünkü burnumuzun dibinde öfkeli bir ayı var ve Amerika, binlerce kilometre uzakta bir ülke. Amerika 'demokratikleşme sürecinde size yardım edeceğiz' diyor. Bağımsızlığımızı ilan ettiğimiz günden beri Türkiye, Avrupa ve Amerika bize yardımcı oluyor".

"Biz" derken Gürcü halkını kastetmediği açıktı. Gürcü halkı, Avrupa ve Amerika'dan ithal edilen "demokrasi"nin kurbanıydı.

Kuru Köprü'nün Çocukları

Ertesi gün rehberimiz Zaza'yla Tiflis'in Kuru Köprü mahallesine gidiyoruz... Gürcüce adı da bu: Kuru Köprü...

Buradaki eski eşya pazarında Rus ve Ermeni satıcılar var. Onlar, Gürcistan'daki ekonomik krizden en çok darbe yiyenler... Köşede oturan ve önündeki yaygıya sıraladığı gümüşleri parlatan yaşlı bir Rus kadına soruyorum: "Emekli misiniz?" "Evet" diyor. Zaza'ya evinde kalan son eşyaları da pazarda satarak yiyecek aldığını anlatıyor.

Bir zamanlar elektrik fabrikasında işçiymiş. "Ayda 40 dolar emekli maaşı alıyorum, yetmiyor; eşyalarımı satıyorum" diyor.

Kuru Köprü'de saatler akıp gidiyor. Onlarca kişiyle sohbet ediyoruz. Hepsi aynı şeyleri söylüyor...

Önünde makine parçaları duran bir adam, "50 yaşındayım" diyor, "bir zamanlar mühendistim". Gülümsüyor, "Bir fabrikada

çalışıyordum. Fabrika kapatıldı. 10 yıldır Kuru Köprü kaldırımlarındayım..."

"Ne fabrikasıydı?"

"Rusya'nın askeri sanayii için bilgisayar aletleri yapıyorduk. Sovyet Birliği dağılınca fabrika da kapatıldı."

Volvaz da zorunlu emeklilerden biriydi. Farklı bir havası vardı. Önünde eski bir gramofon ve Lenin heykelleri duruyor... Uzaklara bakarak sarma sigarasını tellendiriyor. Zaza'nın ricasıyla konuşmayı zar zor kabul ediyor:

"Eskiden sanat eserlerinin tamir ve bakımını yapıyordum. Bir zamanlar Gürcistan'da devlete bağlı restorasyon kurulu vardı. Antika eşyalar oraya gelirdi. Biz onarırdık."

İnce uzun parmaklarını gramofonun üzerinde gezdiriyor... Uzaklara diktiği bakışlarını birden bana çeviriyor. Öne eğilerek, "Sovyetler Birliği öldü! Bizde öldük" diyor.

"Zincir Kırıldı!"

Keskin bir bıçakla ayrılmış iki dönem... Bu iki ayrı döneme aidiyet hisseden insanlar... Koca bir imparatorluk parçalara ayrılmış; "özgürlük ve demokrasi" nidaları daha büyük yoksulluk ve baskılarla sonuçlanmıştı.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağılmış; değişik Sovyetlerde birbirine bağlı olarak çalışan sanayii paramparça olmuş; tüm kamu işletmeleri oligarkların eline geçmiş... Halk neye uğradığını anlayamadan kendini ekmek kuyruklarında bulmuştu... Artık düzenli iş de, aylık da yoktu. Bedava okul, bedava hastane de yoktu. Gemisini kurtaran kaptandı... İş bulan bulur, bulamayan derdine yanardı...

1990'dan 2000'lere kadar Gürcistan bu kaosun içinde yaşadı...

Ekonomik olarak hâlâ Rusya'ya bağlıydı... Ama siyasi olarak Batı'yla nişanlıydı... Muhalefet milletvekili Levan, o dönemdeki Şevardnadze politikalarını şöyle özetlemişti:

"Şevardnadze zamanında fikir şuydu: Amerika olmayacak, Rusya olmayacak, Türkiye olmayacak ama hepsi olacak! Hem

Amerika, hem Rusya, hem Türkiye! Şevardnadze'ye göre, ocak ve şubat ayında tarafsızdık; mart-nisan ayında ve yaz boyunca NATO yanlısıydık, Amerikancıydık; sonbahardan itibaren yine tarafsız olduk. Yani Rus yanlısıydık! Şevardnadze'nin denge düşüncesi buydu. Çok eski çağlardan beri Gürcü krallarına has bir fikirdir bu. Her tarafa oynamak fikri!"

Kapısında Gürcü gazeteciler birikmişti. Levan, Birleşik Muhalefet Cephesi'nde yer alıyordu. Muhalefet, iktidarı kitle eylemleriyle tehdit ediyordu...

Caddelerde sokaklarda bir gerilim vardı. Türkoloji bölümünde öğretim üyesi olan rehberimiz Zaza Tsurtsumia, lüks bir şarküterinin önünden geçerken yabancı markalı peynirleri, salamları gösteriyor, "Ekmek kuyruğunda saat sabah 4'te sıralanırdık. Sabah 9'da, 10'da, ancak bir ekmek alabiliyorduk. Ev soğuktu. Elektrik yoktu, gaz yoktu" diyor.

O dönemde, 4,5 milyon nüfuslu ülkeden 1 milyon kişi Rusya'ya göç etmişti. Dönen çark bir anda durmuş, fabrikalar, devlet işletmeleri birkaç sene içinde kapılarına kilit vurmuştu. Zaza anlatıyordu:

"Sovyetler Birliği'nde, çalışmamak yasaktı. Herkes çalışmak zorundaydı. Bir de eşitlik yasası vardı. Tabii ki Sovyetler Birliği dağılınca çalışma mecburiyeti ortadan kalktı ama ekonomik kriz, bu insanları sokağa attı. Artık arasalar da iş bulamıyorlardı. Tüm Sovyetlerde fabrikalar birbirine mal satıyordu. Diyelim metalürji fabrikası, Gürcistan'da üretilen malı Rusya'ya satıyordu. Rusya'da üretilen parçalar buraya geliyordu. Ekonomi birbirine bağlıydı..."

"Zincir bir anda kırıldı!" diyorum. Başını sallıyor. Yanımızdan, üzerinde yıpranmış bir eşofman, kaybolmuş gözleriyle çok yaşlı bir adam geçiyor. Vitrindeki şampanyalara bakıyor...

Saakaşvili'nin Şartları

Gürcistan'da "Özgürlük"ün 13. yılında, Şevardnadze'nin koltuğuna Saakaşvili oturacaktı... Çok gençti. Amerika eğitimliydi. 27 yaşında, belediyecilikle işe başlamış, meclise girmiş, 36 yaşın-

da iktidara geçmişti... Dört yıl önce, 2004'te, Başkanlık Sarayı'nda Gürcü krallarından birinin yağlı boya tablosu önünde oturan genç adama, "36 yaşında cumhurbaşkanı oldunuz... Dünyanın en genç başkanlarından biri olmalısınız... Bir gün bu noktaya geleceğinizi düşünmüş müydünüz?" diye sormuştum.

"Benim durumum çok farklıydı. Oldukça karmaşık şartlar beni buraya taşıdı..." diye cevap vermişti Şaakaşvili.

Karmaşık şartlar, parlamento sözcüsü, Jamal İnayişvili için de geçerliydi. O, 2004'te Poti Limanı müdürüydü. Mişa'nın (Saakaşvili) okul arkadaşıydı...

"2004 yılında her şey değişti. Aradan dört yıl geçti. Şimdi bir şeyler yine değişiyor. Bir güç oyunu oynanıyor. Reformlar halka demokrasi, özgürlük, iş ve aş getirdi mi?" diye soruyorum.

"Gül Devrimi'nin ardından Saakaşvili, ülkeyi son derece fakir ve kötü bir durumda devraldı. Bütçe sıfırdı. Ülkede hiçbir yatırım yapılmamıştı. İşsizlik çok yüksek orandaydı. Her şeyi bir günde ya da birkaç yılda değiştirmek imkânsız" diye yanıtlıyor.

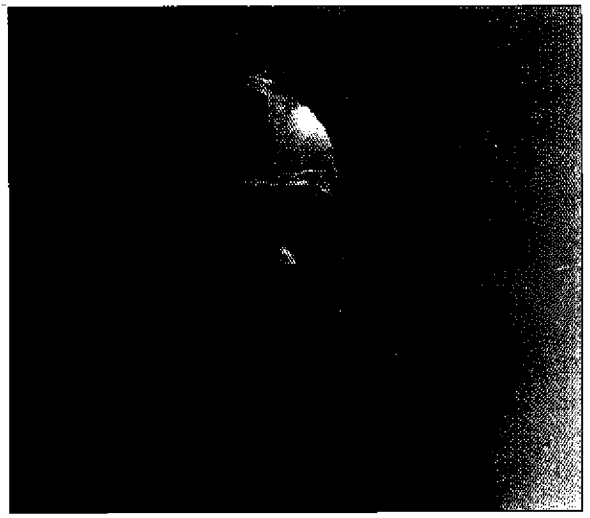
Ama o yıllarda da halkın servetiyle zenginleşmiş bir elit tabaka yönetimdeydi...

Oligarşi-bürokrasi sarmalı, birilerini zengin ediyor; çoğunluğa kalan tek şey yoksulluk oluyordu. Batı hayranı elit, Batı'yla işbirliği yaptığı oranda servetine servet katmıştı. Ardından Amerika'nın uygun gördüğü siyasi bir rejim, Gürcistan'a ithal edilmişti.

George Soros, Gül Devrimi'nin akabinde, televizyon ekranlarında pek de diplomatik olmayan bir dille, rejim ithalatını nasıl yaptığından söz etmişti... Hem iktidara hem muhalefete muhalif Alexander Tchatchai'ye Soros'un ünlü açıklamasını soruyorum:

"Soros, ekranlarda Gül Devrimi'nin kendi eseri olduğunu kaba bir dille söylemiş, 'Gürcistan meclisinde biraz para dağıttım, rejimi değiştiriverdim!' demişti..."

Tchatchai, "Bu olay bir sır değil ki, bunu herkes biliyor" demişti. "Soros da bunu açıkça, defalarca söyledi. Gürcü bakanlara maaş verdiğini basında telaffuz etti. Gürcü bakanlar faaliyetlerinin ilk iki yılı boyunca Soros Vakfı'ndan maaş aldılar. Şimdi buna ihtiyaçları yok. Kendilerine öyle finansal kaynaklar oluşturdular ki, dış yardıma ihtiyaç duymuyorlar. Gürcistan'da Soros'un etkisi çok büyük-

Alexandr Tchatchai

tür. Toplumun her yanını kendine bağlı sivil toplum örgütleriyle donatmıştır. Şimdi de bu örgütleri finanse etmektedir."

Alexander Tchatchai bir felsefe profesörüydü. Gürcistan'a giremiyordu. Onunla Moskova'da buluşmuş uzun uzun konuşmuştuk.

"Amerikalıların bugün uyguladığı yöntemler hem basit hem de büyük bir planın parçası. Hedefleri, gençler ve kadınlar. Kitle iletişim araçlarıyla beyin yıkıyorlar. Gençlere, büyüklerinin, babalarının, dedelerinin, yani geleneklerinin izinden gitmemeyi aşılıyorlar. Onları köksüzleştiriyorlar. Özgürleştiğini düşünen ama kim olduğunu bilmeyen bir gençlik yetişiyor. Böylece bir araç haline geliyorlar. "

"Gürcü halkı bu anlattıklarınızın bilincinde mi?" diye soruyorum.

"Çoğunluk durumun farkında. Ancak çoğunluğun sesi yankılanmıyor. Tüm kitle iletişim araçları Amerikalıların elinde. Propaganda makinesini onlar kullanıyor. Amerika Gürcistan'a girdiğinden beri her şey daha da kötüye gitti. Ne ekonomik, ne

kültürel, ne politik alanda iyiye giden hiçbir şey yok. Tersine, komşu devletlerden kendimize düşmanlar kazanmaya devam ediyoruz. Gürcistan ekonomisi borç batağında. Amerikan kredileriyle yaşıyoruz."

Siyasetin tümüyle Amerikan güdümünde olduğunu anlatıyor. Perdenin arkasında duranları işaret ediyor...

"Gürcistan'da faaliyet gösteren Amerikan Büyükelçiliği her şeyi yöneten kurum halindedir. Gürcistan'ın iç ve dış politikasının yanı sıra, iç kadro problemini çözen bir yönetim kurulu olarak faaliyet gösteriyor."

Bir yanda Amerika'nın çıkarları, öbür tarafta Avrupa Birliği yetkililerinin çalışmaları, Gürcistan'da çeşitli muhalif gruplar içinde yankı buluyordu. İşte tipik bir örnek: Milliyetçi Cephe Partisi lideri Kubaz Sarikidar.

Sarikidar bizi evinde ağırlıyor. Koltuktan taşan fazla kiloları yüzünde rahatsız bir ifadeye yol açıyor. "Gürcistan'ın yüzü Avrupa'ya dönüktür" diye söze başlıyor, "biz Avrupa'nın benimsediği değerleri benimsiyoruz. Avrupa liberal ekonomiyi benimsemiştir. Biz de bu çizgide ilerliyoruz."

"Neden illa Avrupa'nın yaptığını yapmanız gerekiyor?" diye soruyorum.

Duyduğum en şaşırtıcı şeyi söylüyor:

"Çünkü biz Avrupa'nın bir parçasıyız."

Yüzümdeki şaşkınlık ifadesi onu açıklama yapmaya itiyor.

"Bazı tarihçiler, Kafkasya'nın Avrupa'da değil, Asya'da olduğunu söylerler ama biz, Gürcüler, Gürcistan'ı Avrupa içinde görüyoruz. Çünkü biz onlarla aynı değerleri paylaşıyoruz."

Biraz sonra daha iyi anlayacaktım. Kubaz, Gürcistan'da monarşiye dönülmesinden yanaydı. Avrupa Kraliyet aileleriyle bağların sıkılaştırılmasını savunmaktaydı. O nedenle Gürcistan, Avrupalı olmalıydı!

İşte böylece, coğrafi tanımlar bile oynak bir zemine oturtuluyordu. Yarın öbür gün, Orta Asya'nın ortasından ya da Afrika'dan birileri "Burası Avrupa!" derse şaşmamalıydı!

Sarikidar ve temsil ettiği grup, "Tek yol Avrupacıydı. Muhalefet planını şöyle açıklıyordu Sarikidar.

"Tüm dünya görecek ki, Saakaşvili Gürcistan'da istikrar ve huzurun garantisi değildir. Batı, Şevardnadze'yi de desteklemişti. Ama umduğunu bulamadı. İstikrarı sağlayamadı. Şimdi Saakaşvili de istikrarı getiremiyor. İşte biz sona giden yolu çabuklaştırıyoruz, bu dönem çabuk kapansın diye!"

Acaba tüm bu tartışmalara Tiflis'teki Amerikan Büyükelçisi John Teff'in yorumu neydi?

"İç politikalarında sorunlar var," demişti, "ama dış politikalarla ilgili bir uyuşmazlık yok. En önemlisi, iktidar ile muhalefetin ekonomik konularda uyuşmazlıkları yok. Meclisteki temsilcilerle ilgili problemler var; hepsi bu."

İçi rahattı. İktidar da muhalefet de Batıcıydı. Liberal ekonomiyi savunuyorlardı. Dış politikada Amerika'nın dümen suyundaydılar...

Gerçek muhalifler bastırılmış, susturulmuştu.

NATO'lu "Demokrasi Projesi"

Gürcistan'da siyaset ardı ardına kazalar yapmıştı. Batı'nın yardımıyla ilerliyordu...

Batı'nın yardımı, "demokrasi projesiydi", NATO'ya davetti, AB hayaliydi...

Bu hedef, gençler, aydınlar, iş dünyasının parlak çocukları ve ülke yönetiminde söz sahibi olacak gibi görünenler arasında yaygınlaştırılacak, tabana yayılacaktı.

Demokrasi projesi uygulaması Gürcistan'da, daha Sovyetler dağılmadan başlamıştı...

Giorgi Khutişvili, Batıcı bir sivil toplum örgütünün ileri gelenlerinden... Amerika'nın hedef ülkelerde akademisyenlerle olan ilişkilerine kendini örnek gösteriyor...

"Sovyetler Birliği dağılmadan önce ben 'ihtilaf çözümü'yle (conflict resolution) ilgili çalışmalara başlamıştım. Birtakım bilimsel bağlantılarım vardı. 1989'da Amerika'ya davet edildim. İhtilaf çözümüyle ilgili ders vermeye başladım. Tiflis İktisat Yüksekokulu'nda da bu dersi veriyordum. Okulun bugünkü adı: European School of Management. Tiflis'teki okul onların şubesi oldu."

ABD Büyükelçisi John Teff

"Abhazya, Osetya gibi bölgelerle ilgili olarak mı çalışıyordunuz?" diye soruyorum.

"Sadece o kadar değil. Karabağ için de çalışmalar yaptık. İhtilaf çözümü alanında halkın bilinçlendirilmesi için de uğraştım. Savaştan sonra, Gürcistan ile Abhazya arasındaki ilk diyalog sürecini de ben başlattım. Sonra bir süreliğine Stanford Üniversitesi'ne davet edildim. Orada iki yıl kaldım. Geri dönünce danışman olarak çalıştım. Ve Tiflis'te ihtilaf çözümü merkezi kurmak için Mc Arthur Vakfı'ndan destek aldım."

Gürcistan için, o da tek yol olduğu inancındaydı. Daha önce sık sık duyduğumuz büyük ülkenin yanındaki küçük ülke korkusundan bahsediyordu.

"Bizim yanımızda bir süpergüç var; Rusya. Biz küçük bir ülkeyiz ve kendimizi korumamız gerekiyor. Bu açıdan bakınca Avrupa-Atlantik bütünleşmesi mantıklı geliyor. Ayrıca AB'ye dahil olan Doğu Avrupa'daki tüm eski komünist ülkeler, önce NATO dediler!"

"Bu bölge için NATO'nun önemi nedir?" diye soruyorum.

"NATO, Rusya'yı çevreleyen Batılılaşmış ülkeler arasında bir güvenlik çemberi oluşturmayı hedefliyor."

SMS Kültürü

Onlar, Batı'nın Rusya'yı çevrelemesine çanak tuta dursun, NATO ve AB hayalleri içine batmış Gürcistan'da büyük bir kültürel değişim yaşanıyor; bir ülke yeniden şekilleniyordu.

Yeni din "tüketim"di. Tüketim, ithal mallara hücum demekti...

Hayatı SMS'ler yönlendiriyordu. Zaza, beni Tiflis'te bir bara götürmeyi teklif etti. O gün, birbirlerine en "aşk dolu sms"i atarak, bir telefon şirketinin yarışmasını kazanan iki gencin ödül töreni vardı. Canlı yayına çıkacaklardı.

Arka sokaklardan birinde bir bar. Sahibi, telefon şirketinin reklamlarında oynayan bir tiyatrocu. İçeride reklam şirketinin bıkkın çalışanları ve barın ortasında kamera açıları iyi hesaplanarak oturtulmuş iki genç kurban. Çocuklar, iyi bir ortamda bedava yemek yiyor olmanın sarhoşluğunda. O gece, şirketin reklamlarında oynayan aktörün elinden armağanlar alacaklar. Etrafta kamera ışıkları ve yorgun kameramanlar.

Yabancı bir reklam şirketinin Gürcistan temsilcisi İrma durumu anlatıyor:

"Yüzlerce genç aşklarını en iyi ifade eden sözcüklerle mesaj attılar. Bu ikisi kazandı. Biz de onlara özel bir gece hazırladık. Çünkü onların yazdığı mesajlar çok fazla duygu ve aşk içeriyordu. Televizyona da çıkacaklar."

"Bunu ne kadar zamandır yapıyorsunuz?" diye soruyorum. Şaşırıyor, "Neyi?" diyor. "Bu SMS yarışmasını!"

"2000'den beri" diye cevaplıyor.

Çıkıyoruz. Sokağın karşı köşesinde iki kadın, buz gibi soğukta, ateşin üzerinden bir çamaşır kazanı kaldırıyor.

Aracımız kent merkezine doğru giderken her yanı ışıklandırılmış plazaların önünden geçiyoruz. Önlerinde son model arabalar park etmiş kumarhaneleri, pahalı giyimleriyle dikkat çeken-

hanımları, beyleri geride bırakıyoruz. Kral Giorgi, atının üzerinde Tiflis'e bakıyor...

Villa Berika Oteli'nde geceye karışıyoruz.

Uşan, Nela ve Rosa!

Sabah Villa Berika'dan kar altındaki Tiflis'e bakıyorum... SMS yarışmasında kazandığına sevinen çocukları düşünüyorum... Özgürlük Meydanı'nda muhalefet mitingleri, kentin yoksul semtlerinde hükümet karşıtı imza kampanyaları var.

Gürcistan'ın NATO'ya girişi konuşuluyor, Rus Dışişleri Bakanı geliyor, Amerikan heyetlerinin biri gidiyor öbürü geliyor. İşte böyle bir Tiflis'te gençler SMS atma yarışı yapıyor, alışveriş merkezlerinden çıkmıyorlar... Yurtdışına kaçmak en büyük hayalleri...

Tiflis'te bir gün daha... Navtlugi, yani Neftlik mahallesine gidiyoruz... Çamurlar içindeki kaldırımları kaplamış seyyar satıcılar, ekmek ve meyve tezgâhları, hemen hemen tamamı Türkçe konuşan Azerbaycanlı nüfus... Burası bir zamanlar Bakü'den gelen petrol yüklü trenlerin durduğu yer. Adı o nedenle Neftlik; yani Petrollük!

Artık, Türk esnafın pazar yeri olmuş... En diptekilerin mekânı. Muhalefet için çok bereketli...

Tezgâhlar arasında bir imza masası dikkat çekiyor. Muhalefeti simgeleyen beyaz eşarpları boyunlarında bağlı iki genç imza topluyor.

Ne için imza topladıklarını soruyorum. "Seçimler hileliydi. Bunu ispatlamak için imza kampanyası açtık" diyor. "Saakaşvili bu kadar çok oy almadı. 'Ben Saakaşvili'ye oy vermedim' diyenlerin imzalarını topluyoruz. Seçim sonuçlarını protesto ediyoruz."

Oldukça yaşlı, şişe dibi gibi gözlükleri olan bir adam imza veriyor. Bizi görünce, "Ah İstanbul, Türkiye!" diye elimizi sıkıyor. Ardından Rusça, Atatürk'ün adını anıyor. Emekli pedagogmuş. Şimdi Neftlik'te soğan satıyor.

Biz konuşurken yanımıza gelen bir emekli demiryolu işçisi "Ekmek yok!" diye Türkçe bağırıyor kameraya doğru.

Ona Uşan katılıyor. "Emekli maaşı 40 dolar, ekmeğin fiyatı yarım dolar..." diyor.

Neftlik'ten Tiflis Üniversitesi'ne gidiyoruz. Nela'yla orada tanışıyoruz. Bahçede saatine bakarak dolaşan ince bedenli küçük bir kız. Atkısının altına saklanmış, çizgi film karakteri gibi duruyor. "Öğrenci misin?" diye soruyorum. "Hayır, ben bitirdim ama üniversite sekreterliğinde iş olduğunu duydum. Müracaat edeceğim" diyor.

Altı kardeş olduklarını söylüyor. Durumun zor olduğunu anlatıyor. Kocaman kahverengi gözlerini açarak "Bakın" diyor, "Annem başarılı bir mühendisti, şimdi evde oturuyor. Babam taksi şoförlüğü yapıyor".

Uzaktan iki genç adam bizi seyrediyor. Tiflis Üniversitesi'nde iki Türk öğrenci... Çekingen, yanımıza yaklaşıyorlar.

"Burada bulunduğumuz süre içinde gördüğümüz en çarpıcı gerçek, Tiflis'in en zengin ve en fakirlerin kenti olduğudur" diyor biri.

Doğruydu... Tiflis'te orta sınıf görünmez olmuştu... Onlardan biriyle Kuru Köprü'de tanışmıştım... Bir zamanlar Kültür Bakanlığı'nda çalışıyordu. Şimdi kızını özlüyor. Küçük tezgâhında aile yadigârlarını satıyordu...

"Kızım üniversiteyi Tiflis'te bitirdi. Doktora da yaptı ama hiçbir iş bulamadı. Sonunda Rusya'ya gitti. Orada yaşıyor" demişti.

"60 dolar maaş alıyoruz. Bununla geçinmek mümkün değil. Kızımdan kalan eşyaları satmaya çalışıyorum."

Yaşamın dayanılmaz ağırlığından bahsetmişti. Kültür Bakanlığı'nda müdürken, sık sık Moskova'ya gittiğini, opera ve tiyatrolarla ilgili işlerle ilgilendiğini anlatmıştı. Konuşması bittiğinde büyük mavi gözlerini tezgâhına çevirmiş, yüreğime işleyen bir sesle "İşte şimdi buradayım..." demişti. Rosa işte buradaydı!

Adı: Süleyman, Soyadı: Efendi

Gürcistan Gazetesi sahibi Süleyman Efendi, 2004'teki ziyaretimde Basın Sarayı'nda odası olan biriydi. Şimdi soğuk bir oda-

da gazetesini çıkarıyor... Basın Sarayı'nın binasının satışa çıkarıldığını söylüyor...

Onu ziyarete gittiğimde, birkaç gazetecinin sığındığı bina o kadar soğuktu ki camlar içerden buz tutmuştu. Süleyman Efendi, sırtında kalın kabanıyla masasında oturuyordu.

"Her şeyi özelleştirdiler" diyordu, "Basın Sarayı devlet mülkiyetiydi ama 40 yıl boyunca tüm gazeteciler o binadaydı. Şimdi bir anda hepimiz yersiz yurtsuz kaldık".

Emekli olmayı düşünmüyor mu diye soruyorum. Gülümsüyor.

"Ben 70 yaşındayım ama emekli olmak istemiyorum. Çünkü 55 laryayla yaşayamam."

55 larya, 30 dolar ediyordu. Bu, sadece bir aylık ekmek parası demekti. Geçmişi hatırlıyordu...

"Bir zamanlar enflasyonu bilmiyorduk. Çünkü Sovyet rejiminde ekonomi, siyaset bambaşkaydı. Ama Sovyet devletinin liderleri yollarından şaştı ve her şey darmadağın oldu..."

"İkinci defa Gül Devrimi yıktı Gürcistan'ı. Yine Rusya ile Amerika arasında kaldı ülke. Bir yandan Rusya, bir yandan Amerika çekiştiriyor Kafkasya'yı..." diyorum.

"Çünkü hepsinin buralarda marakı (çıkarı) var" diye yanıtlıyor.

Her şey demokrasi vaadiyle başlamıştı. Yolsuzluk ve yoksulluk had safhadaydı. 2004'te eline gülü alan coşkuyla sokaklara fırlamıştı. Demokrasinin ne anlama geldiği bile belli değildi... İsteyen istediğini söyleyecek, yazıp çizecek; özgür iş ortamında kendi işletmelerine sahip olacaktı... Hayaller bunlardı...

Alex Rondeli'ye soruyorum:

"Bugün Gürcistan'da demokrasi var mı?"

"Gelişiyor diyelim" diyor, "Sovyet idaresiyle kıyaslarsak kesinlikle var diyebilirim".

"Nasıl tarif ediyorsunuz Gürcistan'daki demokrasiyi? Herkesin istediğini yazıp söylemesi olarak mı?"

"Evet" diyor.

"Ama o zaman işlerini kaybediyorlar" diyorum.

Sesi sıkıntılı: "Yok canım illa öyle olmuyor..."

"Sözgelimi gazeteci Tagamaradze söylemlerinden dolayı işini kaybetti. Ayrıca muhalif İmedi Televizyonu kapatıldı..." diye hatırlatıyorum.

"İmedi Televizyonu biraz aşırı gitti... Bu yüzden örnek olarak onu veremeyiz..." diyor.

Yüzümdeki alaycı ifadeye sinirlenerek hızlı hızlı konuşuyor.

"Bu genç hükümet biraz sert. Zaman zaman otoriter bir hava estiriyor" diyor, "Gürcistan'ı mümkün olan en kısa sürede demokratik bir ülke haline getirme, pazar ekonomisi oluşturma ve NATO'ya üye yapma görevine sadakatle bağlılar".

Temuri Pipia

Birleşik muhalefet içinde yer almayan Temuri Pipia, Gürcistan Komünist Partisi yetkilisi. Özgürlük deyince gülüyor... Arkasında "NATO'ya Hayır!" yazan afiş, küçük sac sobanın zor ısıttığı köhne binanın bir odasında öfkeyle konuşuyor:

"Partimiz 1995'te ve 1999'da seçim barajını aştı ama NATO'ya karşı olduğumuz gerekçesiyle hükümet tarafından engellendik. Şimdi yarı illegal durumdayız. Resmiyetimiz tanınmıyor."

Odadaki birkaç kişi sobanın çevresinde oturmuş bizi izliyor. Lenin resmi, orak çekiç amblemi ve Sovyetler Birliği'nin tarih olmuş bayrağı, aşı boyası duvarları renklendiriyor.

"Gül Devrimi diye adlandırılan olayı ve George Soros'un 'demokrasi' söylemini nasıl değerlendiriyorsunuz?" diye soruyorum.

"Başımıza gelenleri 'devrim' diye niteleyenler, Amerika'nın has adamlarıdır. Devrim, toplumda kökten bir değişim olması halidir. Burada olan devrim değil, sahtekârlıktır" sözleriyle yanıtlıyor.

Amerika, Şevardnadze'nin, kendi halkının gözünde bir düşman olarak algılandığını anlamıştı. Gürcü halkı çileden çıkmıştı. Amerika, Şevardnadze'yi değiştirdi, yerine genç birini getirdi. Oysa hepsini kendi yetiştirmişti."

"Şimdi bir yanda ekonomik kriz, halkın yoksulluğu; bir yanda Abhazya ve Osetya gibi Rusya'ya ilhak etmek isteyen bölgeler sorunu var... Durumu nasıl görüyorsunuz?" diye soruyorum.

"Abhazya ve Osetya sorunlarının altında yine NATO var" diyor, "çünkü gerek Abhazlar, gerek Osetler NATO'ya üye olmak istemiyor. Rusya'ya ilhak etmek istiyorlar. Tiflis hükümeti ise 'İlle de NATO' diyor. Oysa Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü sağlamanın tek yolu NATO'ya karşı çıkmaktır".

Odadakiler başlarıyla onaylıyorlar konuşmasını. Dört yaşlı işçi emeklisi, kendi aralarında da fısıldaşarak hararetli konuşmalar yapıyorlar. Pipia devam ediyor:

"Gürcistan'ın tek çıkış yolu vardır. Gürcistan'da sosyalist düzen tekrar kurulmalıdır. Çünkü mevcut iktidar da iş başına sosyalist söylemlerle gelmiştir. Ondan sonra bu ilkelere ihanet etmiştir. Gürcistan için tek çıkış yolu, Rusya'yla birlikte hareket etmektir.Yani ekonomik olarak ve siyaseten ittifak halinde olmaktır çıkış yolu."

Konuştuğumuz bina 1905'te Bolşeviklerin gizli yayınlarını bastıkları binaydı.

Biz binayı terk ederken, Çin Komünist Partisi'nden gelen ziyaretçileri buyur ediyorlardı.

Avrasya Yahudi Konferansı

Akşamüzeri Alex Rondeli'den bir telefon geldi. Mariott Otel'de Amerika'dan gelen bir Yahudi heyeti ve üst düzey yetkililer, Amerikan Büyükelçisi'nin resepsiyonunda bir araya geliyorlardı. Tiflis'in alevli gündeminde, görüşleri ilk elden alma imkânına kavuşacaktım.

Mariott Otel'in lobisinde koca bir tabela. Üzerinde "Avrasya Yahudi Konferansı" yazıyor.

Bu bir ilk! Amerika'nın ve İsrail'in en nüfuzlu dernekleri, siyasileri, gazetecilerinden bir demet, Mariott Otel'in yemek salonunda buluşuyor... Gürcistan'daki Yahudi cemaat birçok üst düzey siyasetçi, stratejistler, müsteşarlar, generaller, resepsiyonda hazır ve de nazırlar.

Aralarında birçok kippalı ve uzun sakallı adam var. Frederick Stone onlardan biri. Yanına yaklaşıyorum. Eşi dolayısıyla resepsiyonda olduğunu söylüyor. Bayan Stone, bu toplantıyı düzenleyen

derneklerden birinin başkanı. "Muhafazakâr Yudaizm için Kadın Ligi", başkanı olduğu derneğin adı!

Stone, Gürcistan'daki politik kargaşayı şöyle değerlendiriyor:

"Gürcistan'ın bugün geldiği nokta, Amerika'nın her ülkede görmek istediği yer! Bu ülke, demokrasiyi temsil ediyor, azınlıkların haklarına saygı gösteriyor, muhalefete saygı gösteriyor. Burada böyle bir şey olduğunu görmek çok güzel!"

Demek, Mrs. Stone'un durduğu yerden öyle görünüyordu... Yanında milletvekili Nino Nakaşidze... Avrupa Birliği dostluk grubunu yönlendiriyor Nakaşidze... Gürcistan'ın geleceği için düşüncelerini soruyorum. Kısa ve kesin cevap veriyor:

"Gürcistan'ın tek çıkışı NATO'ya ve AB'ye üyeliktir" diyor. Yüzünde bilmiş bir ifade! Etrafa göz gezdirerek ekliyor: "Gürcistan'ın demokratik gelişme çabalarına İsrail'in verdiği desteğe de çok minnettarız."

Kalabalık yemek salonuna doğru ilerlerken Amerika'nın Tiflis Büyükelçisi John Teff'ten ayaküstü için bir mülakat rica ediyorum. ABD Büyükelçilikleri, ayaküstü olmayan mülakat başvurularımın hepsini geri çevriyor.

"NATO'nun Gürcistan için önemi nedir?" diye soruyorum Tefft'e.

"Gürcistan, NATO'yu güvenliğini sağlayacak bir örgüt olarak görüyor. Ama Gürcistan bölgede güvenliğin sağlanmasında da yardımcı olabileceğini düşünüyor. Mesela Irak'taki operasyona tugay gönderdi Gürcistan. Bu bir NATO operasyonu değildi ama Gürcistan sık sık NATO operasyonlarına da katılıyor. NATO'nun üyesi olmak istiyorlar ve buna hazırlar."

Rusya'nın güneyinde NATO üyesi olmak! Konferansın düzenleyicilerinden birine bölgenin önemini soruyorum.

"Gürcistan jeopolitik olarak önemli bir bölge, stratejik bir ülke. Demokrasi sürecinde. Türkiye'de de birçok kereler yaptığımız gibi, biz Amerikalı Yahudiler desteğimizi gösterelim istedik. Dünyanın bu bölgesinin çok önemli olduğunu düşünüyoruz."

"Neden?" diye soruyorum.

"Batı için çok önemli. Çünkü Gürcistan yakında NATO üyesi olacak. Bu ülke Rusya'nın ve İran'ın komşusu. Kafkasya'da ha-

Tiflis'te Yahudi lobisi

yati öneme sahip bir bölge... Batı'nın çok güvendiği petrol ve enerji hatları buradan geçiyor. Sonra demokratik bağlarımız var. Mükemmel gitmese bile demokrasi hareketleri ortada. İsrail'le ilişkileri de son derece yakın ve daha da yakınlaşacak."

Gürcistan, Sovyetler'den ilk ayrılan ülkeydi. 2004'te Amerikan etiketli "turuncu" bir devrimin içinden geçti...

Amerika ve Avrupa, Karadeniz'in kıyısı, Kafkaslar'ın kapısı Gürcistan'da emellerine ulaşmıştı...

Batılı devletler, asırlardır Kafkasya'yı ve Karadeniz'i gözlerler. Son yıllarda Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO üyeliği konusunda çok istekliler.

Bu, Amerika'nın Karadeniz'e girmesi demek. Bu, Transkafkasya'yı denetlemek demek. Bu, Rusya'nın güneyini çevrelemek demek... Bu, Türkiye'yi felç etmek demek.

Montrö Antlaşması'yla, Karadeniz ülkeleri, Batı saldırganlığına karşı güvence altına alınmıştı. Amerika, bir süredir Montrö'nün değiştirilmesi gereğinden söz ediyor. Gürcistan, NATO'ya aday üye olurken, Karadeniz'de sular ısınıyor...

İşte mart ayında Gürcistan'dan yaptığımız yayın böyleydi... Aradan beş ay geçti. 22 Ağustos 2008 tarihli *Yeniçağ* gazetesinde, Mustafa Duran imzalı haber Karadeniz'de suların kaynadığını gösteriyordu.

Yeniçağ Gazetesi, 22 Ağustos 2008

BÜYÜK OYUN DEVREDE!

Mustafa Duran

Saakaşvili Devrede

Saakaşvili devrede Karadeniz'e açılmak için iki girişimi de boşa çıkan ABD, çareyi bilindik taktiklere başvurmakta buldu. Soros devrimiyle iktidara getirdiği Mihail Saakaşvili yönetimini Güney Osetya'ya karşı sürekli kışkırtarak Rusya'yı rahatsız eden ABD, bölgede tansiyonu kontrollü olarak yükseltti. Gürcistan ise ABD'nin telkinleri doğrultusunda, 7 Ağustos akşamı tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan eden Güney Osetya'yı işgal etti, Rusya da karşılık vererek Gürcistan'ı harabeye çevirdi. Washington işte bu tezgâhın ardından Karadeniz konusundaki amaçlarına ulaştı. Rusya'yı savaşa çekerek Gürcistan'ı yerle bir ettiren Beyaz Saray, insani yardım bahanesiyle, Karadeniz'e iki askeri kargo gemisi, iki donanma gemisi ve bir sahil güvenlik gönderme kararı aldı. ABD aynı zamanda bunu bahane ederek Polonya'yla füze kalkanı anlaşmasını imzaladı.

Savaş gemileri Boğaz'dan geçti

Türkiye ile ABD arasında yaşanan Montrö krizinin çözülmesinin ardından Karadeniz'de sular yeniden ısındı. Dün, ABD, Almanya ve İspanya savaş gemileri sahil güvenlik botları eşliğinde Boğazlar'dan geçti. Polonya'nın da Boğazlar'dan geçiş için bildirimde bulunduğu ifade edildi. Bugün ise ABD'ye ait tonajı düşük iki donanma gemisinin ve bir sahil güvenlik gemisinin Boğazlar'dan geçeceği vurgulandı. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Robert Wood da Türkiye'nin, Gürcistan'a

insani yardım malzemeleri taşıyan iki Amerikan donanma gemisi ve bir sahil güvenlik gemisinin Karadeniz'e geçişine onay verdiğini doğruladı. Öte yandan gemilerin boğazdan geçişi sırasında kendilerini "Yurtsever Cephesi" olarak adlandıran bir grup ABD'yi protesto etti.

Yakında Trabzon Limanını İsterler

İşçi Partisi Genel Başkan Yardımcısı Erkan Önsel, ABD savaş gemilerinin Boğazlardan geçirilmemesi gerektiğini söyledi. ABD'nin, Kafkasya gerilimiyle Rusya'yı test ettiğini öne süren Önsel, şöyle devam etti: "ABD'nin Rusya'yı kuşatma projesinde Boğazlar ve Karadeniz tayin edici önemdedir. Bir yolunu bulup Montrö delinmelidir. Gemilerin tonajı düşürülür ve yanlarına ABD'nin savaş gemileri katılarak Karadeniz'e çıkılır. İşte ABD'nin yaptığı da budur. ABD Montrö'ye uyacağım diyerek Montrö'yü delmektedir. Montrö'nün özünü iğdiş ederek, şeklen uyuyor görünerek, Kafkasya'ya yapacağı yığınağın engellerini aşıyor. Sonuç olarak ABD, Kafkasya'daki hâkimiyet mücadelesine Tayyip'ler aracılığıyla Türkiye'yi de sürüklüyor. İnsani yardım mavallarıyla kimseyi kandıramazsınız. Montrö'nün bu delinişi büyük gelişmelere gebedir. Rusya bu durumu savaş nedeni olarak ilan etmiştir." "Yakında Trabzon limanında ABD gemilerinin mevzilenmesi gündeme gelecektir" diyen Önsel, ABD'nin Orta Asya'nın derinliklerine girme stratejisi güttüğünü dile getirdi.

Anadolu Ajansı'nın haberi, 2 Eylül 2008

Rusya Başbakanı Vladimir Putin, ABD'nin Gürcistan'a insani yardımı neden son sistem füzelerle donatılmış donanma gemileriyle getirdiğinin merak konusu olduğunu söyledi ve buna Rusya'nın bir yanıtının mutlaka olacağını bildirdi.

Özbekistan'ı ziyaret eden Vladimir Putin, burada gazetecilerin sorularını yanıtlarken, Karadeniz'e giren NATO gemileri konusunda, "Elbette buna bir yanıtımız olacak" dedi. Putin, yanıtlarının "serinkanlı ve yumuşak olacağını" ifade ederken,

bunun ne olacağını soran gazetecilere, "Göreceksiniz" karşılığını verdi.

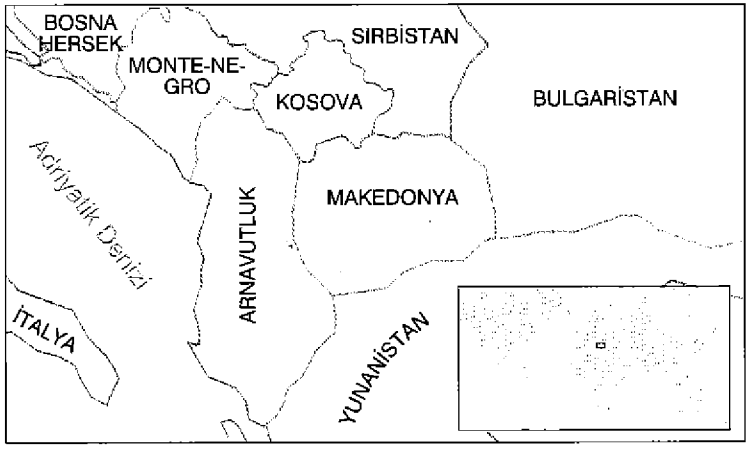
Putin, ABD gemilerinin insani yardım getirdiğinin belirtildiğini hatırlatarak, "Eğer insani yardımdan söz ediyorsanız o zaman bu malzemenin, saldırının kurbanlarına verilmesi gerekir, o da Güney Osetyalılardır. Dolayısıyla Amerikalıların Gürcistan kıyılarında ne aradığını anlamıyoruz. Ama tabii bu bir zevk meselesi. Amerikalı muhataplarımızın kendi tercihleri. Ama o zaman da ikinci bir soru ortayla çıkıyor: İnsani yardımı neden, son sistem füzelerle donatılmış donanma gemileriyle sunuyorsunuz?" diye konuştu.

KOSOVA AÇIK YARA!

Şubat 2008 Yolculuğu(*)

Ne tuhaf değil mi? Bir zamanlar Yugoslavya diye bir ülke vardı. Kosova ayrılan son parça mı bilinmez ama en son bağımsız ilan edilen o.

Yugoslavya, 80'li yıllarda başlayan etnik milliyetçiliğe dayalı akımlar sonucu parçalara ayrıldı. Yıllarca kardeş kardeş yaşayan Yugoslav halkı, Boşnak, Hırvat, Arnavut milliyetçi örgütlerin rüzgârında birbirinden nefret eder hale geldi. Bu örgütler Batı'dan

(*) Bu yolculuktan iki hafta sonra Kosova, Batı eliyle "bağımsız" ilan edildi.

gelen büyük meblağlarla desteklendi... İşte "demokrasi projesi" buydu... Koca Yugoslavya, yedi parçaya bölünmüş, kan gölüne dönmüştü.

Her bir parça yabancıların denetimine verildi. Eski Yugoslavya'dan ayrılan devletlerde, siyaset Avrupa Birliği tarafından belirleniyor; bu devletlerin savunmaları NATO tarafından yapılıyor.

Ülke statüsü olmayan Kosova, şimdi bağımsızlık istiyor. Amerika ve AB destekli "şartlı bağımsızlık" istemi, Avrupa'da bağımsız devlet isteyen ayrılıkçı hareketlere güç veriyor.

Kosova 1999'dan beri bir kaosu yaşıyor. Sırp ve Türk azınlık nefes alamıyor. Arnavutlaştırma ve Katolikleştirme tüm hızıyla sürüyor.

Kosova, Avrupa'nın ortasında açılmış bir yara! Sekiz yıldır kanıyor... Kosova, sınırlar arasında yaşıyor... Gören gözlere ders olsun!

İber'in İki Yanı

Soğuk bir kış sabahı. Bir zamanlar Yugoslavya denen ülkenin özerk bölgesi Kosova'nın kuzeyindeyiz. Kosova'yı ikiye bölen sınır çizgisindeyiz. Yugoslavya yediye bölünür de Kosova tek parça kalır mı! Etnik bölücülük neredeyse mahalleler arasında sınırlar çiziyor.

Mitrovitza'nın kuzeyi Sırbistan. Kuzeyde yer alan mahallelerde Kosovalı Sırplar yaşıyor. Güney mahalleler Arnavut. Arada sınır oluşturan İber Irmağı üzerindeki köprüde yürüyoruz. Önümde iki çocuğunu çekiştirerek Sırp tarafına geçen bir anne... Soluğu havaya büyük buharlar yayıyor.

Sınırda NATO askerleri. Kosovalı Arnavutları, Kosovalı Sırplardan ayırıyorlar. Sınırı geçerken İber Irmağı usulca fısıldıyor. Osmanlı yönetimini, Sırp Krallığı'nı, Sosyalist Yugoslavya'yı ve NATO bombardımanını anlatıyor... "Bir zamanlar kardeşçe yaşayan halkların birbirini katlettiğine şahidim" diyor.

Köprünün her iki yanında kaybedilenler için anıtlar dikili... Ve o gün Kosova'nın içinden geçen sınırın Sırp tarafında, halk yine meydana birikmişti...

Sesler sınıra kadar geliyor. Platformun üzerindeki adam mikrofondan haykırıyor: "Kosova'nın bağımsızlığı isteniyor. Karşılığında Sırbistan AB'ye alınacakmış! Biz Avrupa Birliği'ne girmek istemiyoruz!"

Yugoslavya parçalara bölünürken, Sırp, Hırvat, Arnavut milliyetçiler satranç tahtasına çıkmışlardı. Sonunda bir katliam gerçekleşmiş, böylece NATO bölgeye müdahale etmişti. Bombardıman 2,5 ay sürmüştü. Sırp çeteler bölgeden çıkarılmış, ardından Kosova, Birleşmiş Milletler'in yönetimine bırakılmıştı.

Kosova'nın Sırp bölgesinde, kalabalık meydanı geride bırakıp, sosyal demokrat politikacı Oliver İvanovic'i bürosuna gidiyorum.

"Şimdi biz nerdeyiz?" diyorum. Şaşkın, yüzüme bakıyor, sonra anlıyor.

"Şimdi Kosova'nın kuzeyindeki Mitrovitza kasabasının kuzeyinde yer alan Sırp bölgesindesiniz. Kosova'da yaşayan tüm Sırp nüfus buraya toplanmış durumda, artık sadece bu bölgede yaşıyorlar. Daha önce Kosova'nın birçok bölgesinde yerleşiktik. Burada 21 bin Sırp var. Kuzeyin diğer taraflarında da toplam 30 bin nüfus olduğu tahmin ediliyor."

"Şartlı Bağımsızlık"

Kosova'nın çeşitli kent ve köylerindeki Sırplar, Mitrovitza'nın ortasından geçen sınırın kuzeyine toplanmışlardı. Kosova için çözüm, Batılı devletlerin eline bırakılmıştı.

Finlandiya'nın eski Cumhurbaşkanı Ahtisaari, Kosova'da çözüm için görevlendirilmişti. Ahtisaari'nin Kosova için önerdiği planı rehberimiz gazeteci Birol Urcan şöyle özetlemişti:

"Ahtisaari planının önerisi, 'şartlı bağımsızlık'tı. Şartlı bağımsızlıktan şu anlaşılmalıydı: Kosova uluslararası camianın kontrolü altında olacak! Ama bağımsız devlet statüsü alacak."

Kosova yönetimi başkanı, eski Arnavut gerilla lideri Haşim Taçi'nin yardımcısı ve yakın arkadaşı Enver Hocay Priştine'de Türk

Mitrovitza Sırp bölgesi

düşmanı İskender Beg heykeli önünde bize "şartlı bağımsızlık"tan söz ediyordu.

"Şartlı bağımsızlığın tadını çıkaran bir ülke olacağız. Uluslararası toplumun gözetimi altında bağımsız olacağız. Bence, bu bir çelişki değil. Önemli olan, devlet kurumlarımızın, topraklarımızın ve sınırlarımızın daha belirli hale gelmesi. Gelecekte gerçek bağımsızlığımıza da kavuşacağız..."

Kosovalı Arnavutlar, en büyük desteği Amerika'dan ve Avrupa Birliği'nin çekirdek ülkelerinden alıyorlardı.

Sırbistan ve Rusya, Kosova'nın bağımsızlığının uluslararası hukukun ihlali olduğunu söylüyordu. Bosna ve Karadağ, Yunanistan ve Kıbrıs Rum Kesimi, İspanya ve Romanya, "Kosova'nın bağımsızlığına hayır!" diyordu.

Kosova'ya verilecek bağımsızlık, Gürcistan'da Abhazların ve Osetlerin; İspanya'da Katalan ve Baskların; Romanya'da Macarların; Bosna'da Sırpların bağımsızlığına onay vermek anlamı taşıyacaktı.

Ahtisaari planına göre bir oldubitti yapılmalıydı. BM görevleri AB'ye devredilmeli, Kosova yönetimi Avrupa Birliği'ne geçmeliydi. Kosovalı Arnavutlar umutluydu...

Birol, "Sırplar kabul etmeyecekler ama yapacakları pek bir şey olduğunu sanmıyorum" diyordu. "Eğer AB, bu öneriyi desteklerse ki destekliyor, Sırplara pek bir çıkar yol kalmıyor. Sırplar, bu nedenle birdenbire AB düşmanı kesildiler. Önceleri de Amerika düşmanıydılar."

BM Kalkınma Örgütü ve Azınlıklar

Kosova'yı yöneten aslında Amerikan Büyükelçiliği'dir. Ardından AB kurumları gelir. Bunlardan en önemlisi Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü'dür (BMKÖ). Daha önce Makedonya'da Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü temsilcisi olarak görev yapan Norveçli Frode Mauring, bu kez karşıma Kosova BMKÖ direktörü olarak çıkacaktı. Aynı ifadesiz yüz, Kosova'nın bağımsızlığını değerlendirirken şöyle diyordu:

"Kosova, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne bağlı. Rusya'nın ve Sırbistan'ın bağımsızlığı kabul etmedikleri ortada... Avrupa Birliği'nin yönetimi ele alma girişimi var. Bu kadar karışık bir siyasi ortamda, duruma bir çözüm bulunmaya çalışılıyor. Biz BM olarak beş önemli alanda çalışıyoruz. En önemlisi, azınlıkların yerleşim alanları. Mesela Sırpların bıraktığı alanlara Arnavutlar yerleşiyor. Bununla uğraşıyoruz. Çingene azınlığın yerleşim sorunları var."

Küçücük bir bölgede, işleri daha da karıştıran bir ekibin başındaydı. Azınlıklarla ilgili Makedonya örneğini kopyaladıklarını anlatıyordu:

"İlk sırada Sırp azınlığın problemleri var. En büyük nüfusa sahip azınlık onlar. Makedonya'da uyguladığımız yol haritasını uygulamaya çalışıyoruz. Yani yerel yönetimleri güçlendiriyoruz. Merkez yönetimden uzaklaştırma yolunu deniyoruz."

Paramparça edilmiş bir ülkenin özerk bir bölgesinde bölünmüş bir halk. Acaba kimlerin eli bu kadar derinlere dalmıştı? Bu nefret, bu öfke, hangi şeytani planla fişeklenmişti?

Arnavutların eski çetecisi, yeni politikacısı Enver Hocay, Kosova'daki Sırp azınlığın kendilerine karşı kullanıldığını düşünüyordu.

"Belgrad, azınlıkları Kosova'da Sırp hegemonyası için kullanıyor" demişti.

"Sevgili Nenem"

Enver Hocay, Kosova Kurtuluş Ordusu'nun eski lideri, şimdi Kosova bölgesi başkanı Haşim Taçi'nin yakın arkadaşıydı. Haşim Taçi'nin ilginç bir öyküsü vardı: Priştina Üniversitesi'nin ilk öğrenci başkanıydı. Arnavut öğrencileri, Sırp lider Slobodan Miloseviç aleyhine örgütlüyordu... 1989'da Kosova'nın özerk statüsüne son veren Yugoslav hükümetine karşı örgütlenmek üzere yeraltına inmişti.

1993'te, İsviçre'ye kaçmış, siyasi iltica gruplarına katılmıştı. UÇK, Kosova Kurtuluş Ordusu'nda yer almıştı. O zamanlar, Batı, UÇK'yı terörist örgüt olarak tanımlıyordu.

CIA kayıtlarına göre de UÇK terörist bir örgüttü. Bir yıl sonra, aynı kayıtlar UÇK'dan "direniş hareketi" olarak söz edecekti... 1999'da UÇK, NATO'nun yanındaydı... Haşim Taçi de! Henüz 31 yaşındaydı. Eski Amerika Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'a "Sevgili Nenem" diyecek kadar yakındı.

Kosova'da melekler ve şeytanlar yaratılmıştı. Amerikan ordusu melekti. Levent Koro açıklıyordu:

"Kosova ile Amerika ilişkisi çok özel bir olgudur. Kosova'yı kurtaran Amerika'dır, Amerikan ordusu ve Amerikan yönetimidir."

"Kosova'yı bombalayan da Amerika'dır" diye ekliyorum. "Yugoslavya'nın tüm zenginlikleri; sizin vergilerinizle yapılan o köprüler, yollar, NATO uçakları tarafından bombalanmadı mı?"

BM çalışanı Levent Koro, Irak'taki ya da Afganistan'daki Amerikan yanlıları gibi cevap veriyor. Hemen hemen aynı cümleleri kuruyor: "Doğru ama Miloseviç rejiminin yok olması gerekiyordu, onun durdurulması şarttı."

"Yani Saddam gibi Miloseviç de gitti..." diyorum. Başını ciddiyetle sallıyor.

Haşim Taçi

"Amerika, o nedenle, Kosovalıların gözünde bir kurtarıcı!" diyor.

Kerküklü Rızgar Ali ya da Erbil'de Kemal Kerküki'nin sözlerini hatırlatmıyor mu söyledikleri?

Manda yönetimi altındaki ülkelerde işbirlikçi yönetimin benzer sözler söylemesi normaldi.

"Kosova'nın Bağımsızlığı Daha Çok Bölünme İçin!"

Bu olgu, Kosovalı Sırplar için geçerli değildi...

Onlar Kosova'nın 14. yüzyılın ortalarına kadar Sırp İmparatorluğu'nun merkezi olduğunu söylüyorlardı. Sırplar için Kosova, Sırp devletinin ilk doğduğu yerdi!

Mitrovitza'nın kuzeyinde, Sırp bölgesinde, kürsüdeki konuşmacı Helsinki Nihai Senedi'ni hatırlatıyordu... Sırbistan'ın "toprak bütünlüğü" Kosova'yı kapsıyordu.

Kosovalı Sırplar, uluslararası toplumu ikiyüzlülükle suçluyordu. 2004'te Arnavut çeteler Sırplara saldırdığında, uluslarara-

sı güçlerin neden sessiz kaldığını ve NATO'nun isteksizce ve son anda müdahale etme sebebini soruyorlardı. Oyun içinde oyun var diyorlardı.

Kürsünün önünde onlarca pankart: "Avrupa Birliği'ne Hayır!", "Bizi Bölemeyeceksiniz!", "Hangi Bağımsızlık!", "Adalet İstiyoruz!..."

Konuşmacılar, "Kosova'nın siyasi yapısında söz sahibi olmak, bütün bir Balkanlar'ın siyasi yapısında söz sahibi olmak demektir!" diyorlar... "Kosova, Batı'nın Doğu'ya yönelik tehdididir!" diyorlar. "Kosova'daki Amerikan üssü zincirin en önemli halkalarından biridir!" diyorlar. "Bağımsızlık istemi, kalan parçaları da parçalara bölmek içindir" diyorlar...

Kosovalı Türk siyasetçi Fikrim Damka'ya soruyorum: "Sence neden Amerika Kosova'nın bağımsız olmasını bu kadar çok istiyor?"

"Çıkarları var, Avrupa'nın dengeleri Rusya'ya karşı dengeler, en rahat bu bölgeden kontrol edilebilir. Burada Amerika'nın önemli bir üssü var."

Birbirine karşı kışkırtılan halklar, NATO gücüyle aralarına sınırlar koymuştu... Tampon bölge oluşturulmuş, Amerika Balkanlar'ın ortası Kosova'da şehir büyüklüğünde bir askeri üsse kavuşmuştu.

"Varlığım Amerikan Varlığına Armağan Olsun!"

Amerikan ordusu, Kosova'nın güneyinde 300 hektardan daha büyük bir alana sessiz sedasız yerleşmişti. Yavaş yavaş Kosova'nın günlük hayatına da girmişti. Çok sayıda Arnavut bu üste istihdam edilmişti... Kosova'daki üs, aslında Kosovalının kimliğinin, dininin, yaşam biçiminin değişmesinde de etkili olacaktı.

Önce büyük bir NATO ve Amerika sevgisi, Kosovalı Arnavutların kalbine girdi. Burbuçe adlı BM çalışanı hanım, "Arnavutlar her şeyi Amerika'ya ve NATO'ya borçlular!" diyecekti.

Her yanı Amerikan bayrakları, Noel Baba figürleriyle süslü bir barda, "Kosovalılar ordu Amerikalılar tarafından korunup kol-

landı" diyordu. Dikkat kesilmiş, ne derece samimi olduğunu anlamaya çalışıyordum. "Bill Clinton, Albright olmasa NATO buraya gelmeyecek ve biz özgür olamayacaktık! Aslında daha evvel de Amerika'ya çok yakındık ama bu yakınlık 99'da zirveye çıktı."

Bu aşk adım adım tüm Kosova kültürünü dönüşüme uğrattı... Priştine'nin büyük caddeleri New York'u aratmayan süslemeler ve Amerikan simgeleriyle kaplıydı.

Giysiler kadar beyinler de Amerikalılaşmıştı... Clinton Bulvarı'nda kargo pantolonlu, kabanının sırtında USA yazan, saçları bol jöleli ve küpeli bir genci durdurup soruyorum:

"Neden her yerde Amerikan bayrağı var?"

Otomatiğe bağlanmış gibi cevaplıyor:

"Bizim en iyi dostumuz onlar! Bizim en zor zamanımızda bize yardım ettiler."

Arnavut köylülerinin giydiği beyaz keçe başlıklı Selman Bayazıd, Priştine yakınlarındaki bir köyden gelmişti. O da bana Amerika'ya duyduğu sevgiyi anlatmıştı. Amerika dünyada bir numaraydı.

Büyük caddeler buram buram Amerika kokuyordu. Butikler Hilary Clinton adını isim seçiyordu. Priştine'de çocuklarına Hilary ve Bill adı koyanlar vardı. Clinton Bulvarı tabelası içimi zaten acıtmıştı...

Türk partisi yönetim kurulu üyesi Fikrim Damka, Kosova'yı anlatırken, "Caddelerin, sokakların adı değiştiriliyor. Eski adlar yerlerini Amerikan liderlerinin isimlerine bırakıyor. Her yeri Amerikan bayrakları ve Amerika'ya duyulan aşkı simgeleyen süsler sarıyor..." diyordu!

Ulusal Kahraman: İskender Beg

Kosova'da "Amerika'ya aşk ve Osmanlı'ya nefret" adlı bir oyun sahneye konuluyordu. Yeni bir Arnavut kültürü yaratılıyordu. Priştine'nin ortasına dikilen İskender Beg heykeli Arnavutlar için Osmanlı'ya başkaldırmanın erdemini simgeliyordu.

Kosova Demokratik Partisi'nin iki numaralı ismi Enver Hocay'a soruyorum:

"İskender Beg, Türklere düşmanlığıyla ünlü. Ve her yerde heykelleri var? Neden?"

Şöyle cevaplıyor: "Bence o, Türklerin değil Osmanlıların düşmanıydı. Biliyorsunuz İskender Beg bizim ulusal kahramanımız."

Kosova 600 yıl Türk tarihiyle kucak kucağaydı ama Kosova'da tek bir Türk adı bile ağıza alınmazdı. Yeni Düzen'de kahramanlar Arnavut olmalıydı!

Priştine'nin çeşitli yerlerindeki freskler, heykeller, Arnavut tarihine atıfta bulunmaktaydı. Kitabevlerinin vitrinlerinde Arnavut tarihini anlatan kitaplar vardı. Kısacası Kosova, Arnavut olmalıydı!

Türk mezarlıkları çöplüğe dönüşüyor, cami ve Osmanlı eserleri yavaşça soluyordu.

Birleşmiş Milletler eliyle Türkçe sekiz yıl içinde tedavülden kaldırılmış, İngilizce resmi dil ilan edilmişti.... Sokaklarda Arnavutçadan çok İngilizce geçerliydi. Şöyle bir etrafa baksanız 10 dükkândan 8'i İngilizce isimliydi. Sağınızda Hair Optica, solunuzda Beauty Parlour vardı.

Tüm büyük kentliler Türkçe bildiği halde, bilmiyormuş gibi yapıyorlardı. Üzerlerinde baskı ve propaganda makinesinin hâkimiyeti vardı...

Arnavut olmak geçer akçeydi. Ayrıca din konusunda da Avrupa'ya yaklaşılması telkin edilmekteydi... Müslümanlık demodeydi. Kosova'yı geri bırakmıştı. Yavaş yavaş Hıristiyanlaşacaklardı.

Ulusal Azize: Teresa Nene!

Ulusal kahraman İskender Beg Hıristiyan'dı. Bir diğer ulusal kahraman da Rahibe Teresa'ydı.

Priştine'de nereye dönsek rahibe Teresa'yla göz göze geliyorduk. Tıpkı Arnavutluk'ta başımıza geldiği gibi, Müslüman bildiğimiz bir ülkede, Katolik propagandanın ağlarının en ücra köşelere ulaştığını gözlüyorduk.

Arnavut aydınlarla Rahibe Teresa üzerine konuşurken, onu sahiplenişlerini hayretle izliyorduk. Priştineli aydınlara "'Nene

Rahibe Teresa

Teresa' heykelleri neden her yerde?" diye sorduğumuzda şu cevabı alıyorduk:

"Çünkü o, Arnavutların milli simgesi. İyilik meleği. Tüm dünya onu Arnavut olarak biliyor. Biz de ona sahip çıkıyoruz."

Burbuçe'nin sözünü kesip itiraz ediyorum: "Ama o, Üsküp doğumlu ve asıl adı Gonca!"

Birleşmiş Milletler'de memur Virtüt söze karışıyor:

"Meseleyi doğru koyalım. Teresa Ana, Üsküp doğumlu bir Arnavut. Ama kökleri Prizren'e dayanıyor. Şiirlerini bile Arnavutça yazacak kadar Arnavut. Barış ödülüne layık görülmüş bir insan. Dünya bizi onunla tanıyor..."

"Neden sizce Katolik bir simge, Arnavutlara milli kahraman yapıldı?" diye üsteliyorum. Virtüt alaycı bir sesle, "Çünkü Nobel ödülü alan bir Müslüman yoktu..." diyor.

"Nobel ödülü neyi temsil ediyor?" diyorum. Çok önemli olduğunu söylüyor. Teresa Ana'nın onları dünyaya tanıttığını anlatıyor.

Bence bu dini sembolün, yaşam öyküsüne kısaca değinmeliyiz... Arnavutların ulusal kahramanı Rahibe Teresa, 1910'da Osmanlı İmparatorluğu dağılırken Üsküp'te doğmuştu. Asıl adı Gonca Boyacıoğlu. 17 yaşında Amerikan "Loretta Kardeşler" misyoner teşkilatı tarafından desteklendi, okutuldu, eğitildi. Önce İrlanda'da Katolik eğitimi aldı; sonra Hindistan, İngilizler tarafından paramparça edilirken, orada kendini fakir fukaraya yardıma adadı. 1948'de Vatikan'dan aldığı izinle, Kalküta'da Katolik bir cemaat kurdu.

Bugün bu cemaat, 123 ülkede toplam 610 kuruma sahip. Cemaate mensup 4 binden fazla rahibe, dünya ülkelerinde misyonerlik yapıyor.

Rahibe Teresa, 1971'de Papa'dan barış ödülü aldı. 1979'da Nobel Ödülü'ne layık bulunacaktı. Sonsuz yardımlarının kaynağı hiç açıklanmadı. Ölümünden altı yıl sonra Vatikan tarafından azize ilan edilecekti... Enver Hocay'la, Rahibe Teresa ve Vatikan'dan söz etmiştik... Konuyu edebiyata bağlamıştı...

"Tartışmalı bir konu var: Kosova Müslüman bir bölge. Buna rağmen, her yerde katedraller inşa ediliyor, Rahibe Teresa heykelleri her yere dikiliyor... Sizce Kosova'da Hıristiyanlığa karşı uyanan bu büyük sevginin nedeni ne?" diye soruyorum.

Enver Hocay, bir diplomat gibi cevaplıyor: "Bizim kimliğimizin temelinde aslında milliyetçilik var. Ama milli kimliğimizin bir yanını da din oluşturuyor tabii. Dini kimliğimizi de Müslüman ve Hıristiyanlar oluşturuyor. Bizler kim olduğumuzun farkındayız. Siyasi amaçlar için Müslüman veya Hıristiyan olmamıza gerek yok."

"Vatikan'la ilişkileriniz nasıl?"

"Vatikan, bizim edebiyatımıza çok ilgi duyuyor. Çünkü bizim edebiyatımız aslında Hıristiyan edebiyatıdır. Bu anlamda bize destek veriyorlar."

Vatikan, Kosova'da sadece edebiyatı desteklemekle kalmıyordu. Dikilen katedrallerden, Katolik kiliselerin kurulmasına kadar hiçbir destekten kaçınmıyordu.

Türk siyasetçi Fikrim Damka, Kosova'da artan Katolik propagandayı anlatmıştı:

"Burada misyonerlik her alanda devam ediyor. İşlerin bu noktaya gelmesi 10 yıl öncesinden hesaplanmıştı. Şimdi büyük bir Katolik baskıyla karşı karşıyayız. Katolik kurumlar Avrupa Birliği'nin çekirdeğinde yer alan kurumlardır. Siyasi kurumlardır."

Gazeteci Birol Urcan da aynı fikirdeydi...

"Mesela hatırlıyorsanız Cumhurbaşkanı Rugova, Papa'yla görüşmüştü. Kosova'nın, din olarak da Batı'ya yaklaşması halinde, Batı'dan destek alınabileceğinden söz etmiştir. İbrahim Rugova, Müslümanlığın zararları ve Hıristiyanlığın faydalarından söz eden birçok konuşma yapmıştır."

İbrahim Rugova ölmeden önce Müslümanlıktan Katolikliğe geçtiğini de ilan etmişti. Farklı bir rüzgâr Kosova'yı etkisi altına almıştı. "Yumuşak geçiş" diyordu küresel güçler buna... Bir halk yavaş ve yumuşak darbelerle şekillendiriliyordu...

Ölümü Göster Sıtmaya Razı Et!

Kosova, füzeler ve bombalardan nasibini almıştı. Yugoslavya'nın dağılışıyla ekonomisi durma noktasına gelmişti. Ununu, şekerini hâlâ Sırbistan'dan alıyordu...

Özelleştirmeler beş yıldır hızla devam ediyordu. Birleşmiş Milletler Kalkınma beş örgütü analisti Levent Koro açıklıyordu:

"O özelleşen fabrikalar, aslında teknolojisi çok eski fabrikalardı. Üretken değillerdi. Özelleştirme planına göre satıldılar."

Peki acaba şimdi çalışır halde miydiler? Oralarda çalışan binlerce işçinin durumu neydi? Bu gibi sorular cevapsız kalıyordu.

Fabrikalar pul parasına satılmıştı. Bir zamanlar zeytinyağından tekstil ürünlerine, ilaçtan gümüşe kadar fabrikalarla donanmış Kosova, artık sadece dışarıdan gelen ürünlere sahipti.

Altay Suroy, Kosova Adalet Bakanı'nın Türk yardımcısı. Fakirleşen Kosova halkının geleceği nasıl değerlendirdiğini soruyorum.

"Kosova halen emperyalizmin ne olduğunu fark edememiş bir bölge" diyor, "Kosovalılar küreselleşmeyi, insanlık tarihinin en çağdaş, en üst seviyede örgütlenmesi olduğunu zannediyorlar".

"Hangi Kosovalıdan bahsediyoruz?" diye soruyorum, "ayda 30 avroya yaşamaya çalışanlar hiç mi anlamıyor durumu? 65 bin kişi işsiz, bütün fabrikalar kapanmış ve ayda 30 avroya çalışanların aklına bir şeylerin ters gittiği gelmiyor mu?".

Altay Bey'i, daha önceki görüşmelerimize göre daha az öfkeli, daha umutlu ve yönetime daha yakın buluyorum.

"Kosova'da ekonomik durum halkı zorluyor ama Kosova, bu zorlukları daha önceden de yaşadı. Bir savaş geçirdi, ölümlerle yüz yüze geldi. Şimdi o zamanki duruma göre daha rahat. Ayda 30-40 avro maaşla yaşamayı bir gelişme olarak görüyor."

Yani birileri Kosovalıya ölümü gösterip sıtmaya razı ediyor!

Yeni Yaşamın Mimarı: Televizyon Kanalları ve Reklam Şirketleri

Öldürmeyecek kadar maaşla yaşamaya çalışan 2 milyon nüfuslu Kosova halkının en büyük eğlencesi televizyondu. Yeni yaşam biçimine ekranın yol göstericiliğinde alışıyorlardı.

Birol Urcan, gazetecilikte sağlayamadığı mali imkânları, reklamcılıkta bulduğunu anlatmıştı. Kosova'nın en büyük reklam şirketlerinden birinde çalışmaya başlamıştı. Patronu ilginç bir adamdı. Adı Genc Meroko.

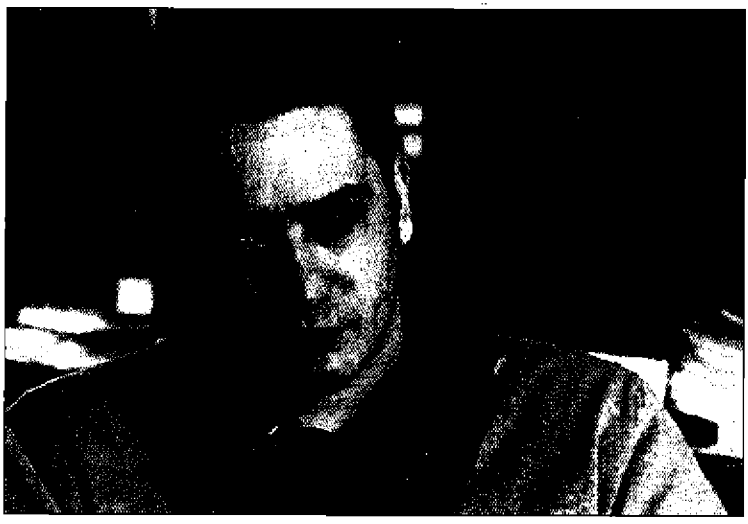
Birol bizi bir akşamüstü Amerikan Büyükelçiliği'nin de bulunduğu lüks mahallelere yakın, konforlu ve iyi dekore edilmiş bir binada Meroko'yla buluşturdu.

Meroko, deri koltuklar ve modern eşyalarla donanmış ofisinde anlatıyordu:

"Bir iletişim şirketi olarak, elektronik medyadan, televizyondan yararlanıyoruz. Kosova, Avrupa'da en çok televizyon izlenilen ülkelerden biri."

Televizyonları yönlendiren de uluslararası reklam şirketleriydi. Özel kanallar reklam gelirleriyle yaşayabilirdi. Meroko, "Artık yabancı müşteriler Kosova'yla ilgileniyor ve daha önce burada bulunmayan uluslararası ürünler ülkeye giriş yapabiliyor" diyordu.

"Ne tür ürünler mesela?" diye soruyorum.

Reklamcı Meroko

"Makyaj malzemelerinden şampuana, hijyenik ürünlere, alkollü-alkolsüz içeceklere kadar hemen hemen birçok ürünün reklamını yapıyoruz" diye anlatıyor. "Avrupa'da ilk 100'e giren ürünler Kosova'da da aynı şekilde üst sıralarda yer alıyor."

"İyi de reklamını yaptığınız ürünleri kimler alabiliyor? Burada işsizlik had safhada!" diye ifade ediyorum şaşkınlığımı.

"Satın alma gücü tabii ki düşük. Ancak, bildiğiniz gibi kaliteli ürünler savaş döneminde bile alıcı bulmuştu. Çünkü kaliteli bir ürün ya da iyi pazarlanmış bir ürün mutlaka satılır. Örneğin, Kosova'da yüzde 60 oranında işsizlik var ama 2 milyon kişiye 650 bin araba düşüyor. Yani, Kosova gibi değişim sürecindeki ülkelerde, iyi yaşama isteği AB ülkelerine göre çok daha fazla! Çünkü biz çok acı çektik. Şimdi özgürüz ve örneğin bir araba veya cep telefonu satın aldığımızda yaşadığımızı hissediyoruz!"

Meroko'yu dinlemek, Kosova'nın başına gelenleri anlamak demekti. Gelinen noktada, yaşamak tüketmek demekti.

Meroko, gece kulübü veya cafelerde partiler verdiklerini anlatıyor, bu partilerin video çekimlerini gösteriyordu bana. Çekimlerde

genç ve ultra modern giysili insanlar, özel bir mekânda köpükler arasında çılgınca eğleniyorlar ve özel bir viskinin Kosova pazarına girişini kutluyorlardı...

Meroko'ya bu partilere kimlerin katıldığını sordum.

"Öğrenciler, 22-35 yaşlarında gençler. Zaten Kosova'da yaş ortalaması 26. Sonuç olarak, tanıttığımız ürünleri satın alabilen gençler, uluslararası şirket çalışanları, moda dünyasından insanlar ve bankacılardan oluşan bir grup..."

"Önce Rock Geldi..."

Meroko, Kosova gençliğinin yüzde 80'inin Batı normlarını benimsediğini ve Kosova'da yaygın olan terimle, "proamerikan" olduklarını söylüyordu...

Bu gelişme yeni değildi. Meroko, Yugoslavya'da, Batı hayranlığının tohumlarının uzun yıllar önce atıldığını hatırlatıyordu.

"30 yıldan fazla süreden beri Batı kültürüne öykünüyorduk. Örneğin, Priştina'daki rock kültürü hepimizin gençliğine damga vurmuştur. 1980'lerde Kosova'da yanılmıyorsam tam 110 tane rock grubu vardı..."

Sosyalist Yugoslavya'da, odalarda Rock yıldızlarının, Harley Davidson motorların afişleri asılı bir gençlik yetişmiş, bu gençler bugünün Kosova'sında reklamcı, işadamı, politikacı olmuşlardı. Genc Meroko gençliğinin rüyalarını gerçekleştiriyor, alkollü içeceklerin sponsorluğunda Batı'nın ünlü rock yıldızlarını Pristine'ye misafir ediyordu.

Bugünün gençleri kendi idollerine koşuyorlardı. Meroko'nun reklam şirketinden çıktığımızda gece ilerlemişti. Sokaklardan çığlıklar yükseliyordu. Karanlığın içinde stadyum pırıl pırıl parlıyordu. Her iki saatte bir elektrik kesintisiyle yaşayan Kosovalı gençler, ünlü Amerikalı rapçi Fifty Cent'in konseri için, jeneratörlerle aydınlatılmış stadyuma akıyorlardı. Gecenin dondurucu ayazı onları durdurmamıştı.

Bir nefes rock alacaklar. Daha da Batılılaşacaklardı... Konsere gelenlerin parka bıraktıkları arabaların ön camlarında ABD bay-

rakları asılıydı. Otele giderken sokaklarda, evlerin balkonlarında bir başka ülkeye duyulan aşkın (!) tezahürleriyle bir kez daha karşılaşacaktım.

Eksi 10 derece soğuktan otele adım atınca nefes alabiliyoruz. Resepsiyondan anahtarımı alırken bankonun üzerindeki koca Amerikan bayrağına bakıyorum. Kosova'da uyum zorluğu yaşıyorum... Otel odasında televizyonu açıyorum. Propaganda makinesi çalışıyor. Bunalıyorum...

Birleşmiş Milletler analisti Levent Koro, Kosova'da genç nüfusa ait istatistikleri veriyor... "Bizim kurumumuzun yaptığı bir araştırma var. Kosova'da gençlerin yüzde 50'si yurtdışına çıkmak istiyor!"

Sami Fraseri Lisesi'nin Türk Öğrencileri

Ertesi gün ünlü Sami Fraseri Lisesi'nde Türk öğretmenleri ve öğrencileri ziyaret edecektim. Her şeyin birbiri içine girdiği bir dönemde, Kosova'da bir Arnavut lisesinde Türk öğrenci olmak ne demekti, onlarla soracaktım.

Cıvıl cıvıl bir sınıf. Kocaman genç gözler soru işaretleri dolu. Onlara Türk halkının selamlarını ve sevgilerini iletiyorum.

"Sokağa çıktığımda beni şaşırtan şeyler var" diyorum, "birincisi her yer Amerikan bayraklarıyla donatılmış. Bunu nasıl karşılıyorsunuz?"

"Normal karşılamıyorum" diyor en önde oturan çocuk, "burada Amerika'nın işi yok!"

Yanındaki, "Amerikalılar Kosova'ya el koymaya çalışıyor. Arnavutlar da onlara yardım ediyor!" diyor.

"Arnavutlar dediniz. Böyle keskin bir ayrım mı var? Bunlar Arnavut, biz Türk diye?"

Sorumun ardından sınıfta bir uğultu kopuyor. Küçük bir kız, "Burada ayrımcılık var!" diyor, "'siz Türksünüz' diyerek bizi aşağılıyorlar! 'Kosova bizim, siz Türkiye'ye gidin' diyorlar!".

"Türkiye'ye gidin" diyorlardı. Bir zamanlar 5 milyon Türk'ün yaşadığı Balkanlar'da acaba şimdi kaç kişi kalmıştı? Kalanlar, kimliklerini nasıl koruyacaktı?

Annesi Arnavut, babası Türk gazeteci Birol Urcan, yeniden şekillendirme operasyonunda Türklere yönelik önyargılar oluşturulduğunu söylemişti.

"Bir Arnavutlaştırma süreci yaşanıyor. Bu, tarih kitaplarındaki değişimle başladı. Liselerde okutulan tarih kitaplarında Osmanlı İmparatorluğu en kötü düşman olarak gösterilir. İskender Beg hikâyesini biliyorsunuz. Beşinci sınıfta, altıncı sınıfta çocuklara İskender Beg'in Türklere direnişi okutuluyor. Gençler Türkleri düşman belliyor."

Türk sınıfında mikrofon uzattığım her öğrenci, üniversiteyi Türkiye'de okumak istediğini dile getiriyor.

"Burada azınlık olduğumuz için, buradaki Türkoloji bölümlerinden başka seçeneğimiz yok. Üniversitelere girmek çok zor. O yüzden buradaki öğrencilerin çoğu Türkiye'de okumak istiyor."

Nevzat Hüdaverdi Hoca'ya dönüyorum. O, bir zamanlar tüm Kosova'yı aydınlatan *Tan* gazetesinin de yazarıydı. Artık ne Türkçe gazete, ne tüm gün yayın yapan Türkçe radyo programları, ne resmi dil olarak Türkçe vardı...

"Nasıl görüyorsunuz geleceği?" diye soruyorum.

"Bizim geleceğimiz Kosova içindedir" diyor, "biz Kosova içindeki kurucu unsurlardan biriyiz. Ezelden beri Kosova'da yaşayan halklardan biriyiz. Dışardan gelen bir topluluk değiliz".

Konuşmak istemiyor. Öyle bir baskı mekanizması var ki herkes bir şeylerden korkuyor...

Türk'ün Adı Yok!

Sokaklar tanıktı... Tüm eski eserler Osmanlı'ya aitti. Eski saat kulesi, minareler ve daha neler neler. Priştine, Prizren ve Kosova'nın birçok yerinde başka hiçbir millete ait en ufak bir eser görülmezdi. Ama artık Türklerin adı silikleşmişti...

Birleşmiş Milletler Kalkınma Örgütü'nün direktörü Norveçli Frode Mauring'e soruyorum:

"Türkiye'de bir kitap vardı, *Kadının Adı Yok* diye. Burada da 600 yıldır yaşayan Türklerin adı yok! Önce dilleri yasaklandı ve gerisi geldi. Bu Türk karşıtlığı neden?"

Soruyu fazla sert bulduğu yüzünden anlaşılıyor.

"Buna Türk karşıtlığı dememek lazım!" diyerek beni uyarıyor. Azınlık olarak Türklerin haklarından söz edildiğini hiç duymadım. Sürekli hakları gasp ediliyor..."

"Hayır" diyor, "onların hakları da tartışılıyor! Biz tüm azınlıklar için çaba gösteriyoruz. Bence sadece biraz ihmal söz konusu..."

Bir asır önce Kosova'nın asıl milleti Türklerdi... 1999'da, Birleşmiş Milletler Kosova Misyonu'nca, dillerinden bile edildiler. Bugün daha zorlu bir süreçten geçiyorlar. Kosova'daki BM Misyonu, Türklerin taleplerini kaale almak için, önce nüfus kayıtlarını ispatlama şartı getirdi.

Adalet Bakanı'nın yardımcısı Altay Suroy'a soruyorum. Ne yazık ki Frode'ninkinden farksız bir yanıtla karşılaşıyorum.

"Türklerin ne dili kaldı, ne kültürü. Yönetim dışarının da desteğiyle Türkleri yok sayıyor!" dediğimde, "Türkler burada önemli bir unsur değil ki!" karşılığını vermişti, "nüfusun sadece yüzde biridir Türkler!"

Altay Bey'in, Kosova Adalet Bakanı'nın yardımcısı olarak konuştuğunu düşünüyorum...

Fikrim Damka, Kosova'da 25 yıldır nüfus sayımı yapılmadığını hatırlatarak Türk nüfusun yüzde bir olduğu tezini cevaplıyor:

"Ne hikmetse Türklerin nüfusu 1981'den bu yana hep aynı gösteriliyor. Burada Kosova'da Türklerin nüfusu 60-70 bin civarındadır. Türkçe konuşanların sayısı ise 250 binin üzerindedir..." diyor.

Mitrovitza'nın Sırp bölgesinde, Kosovalı Sırp politikacı Oliver İvanovic'le konuşurken bana haritayı göstermişti...

"Türkçe, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri Kosova'nın resmi diliydi" demişti.

Oliver de 1981'den beri doğru dürüst bir nüfus sayımı yapılmadığını söylemiş, nüfus haritalarında Türk nüfusun işaretlenmediğine dikkat çekmişti. "Çünkü, buraya yerleşmiş uluslararası toplum, Türkleri hesaba katmak istemiyor. O nedenle Türkçenin resmiyetini bile kaldırdılar" demişti.

"Kosova Küçük Lokma!"

Dünyanın çeşitli bölgelerinde gözde halklar yaratılmıştı. Birileri tarihin derinliklerine itiliyor, birileri yandaş seçiliyordu...

Kosovalı Arnavutlar "şartlı bağımsızlık" için Amerikan rüzgârını arkalarına almışlardı. Kosovalı Sırplar ise, Rusya ve Sırbistan'a umut bağlamışlardı.

Mitrovitza'daki mitingde "Russia Help!" (Rusya bize yardım et!) pankartları göze çarpıyordu.

Sırbistan'ın Kosova'dan sorumlu bakanı Slobodan Samardziç, yaptığı açıklamada Bosna'daki Sırpların ve Romanya'daki Macarların durumuna dikkat çekiyordu:

"Kosova'nın bağımsızlığı, eski Yugoslavya'nın dağılmasının son aşaması değil, Balkanlar'da yeni parçalanmaların ilk aşaması olur."

Mitrovitza'da miting tüm hızıyla devam ediyordu. Profesör Miladin Kostiç kürsüde, Kosova'nın devlerin satranç tahtası olduğunu haykırıyordu...

Priştine sokakları

"Pazarlık belli!" diyordu, "Kosova'nın bağımsızlığına karşı, AB üyeliği! Biz Avrupa Birliği'ne girmek istemiyoruz. Bir yere gireceksek, Sırbistan'la birleşiriz. Orası bizim anayurdumuz. Sırbistan bizden vazgeçmeyecek! Biz de ondan! Mitrovitza'da Kosovalı Sırplar olarak, bir kez daha uluslararası hukukun ihlal edilmesini kınıyoruz! Dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir ki, bir etnik azınlığın iki devleti olsun! Herkes iyi bilsin, Arnavutlar, Kosovalı Sırplardan çaldıkları servetin üzerinde oturuyorlar!".

Kızgın, endişeli, yorgun yüzlü, sınırlar arasında kalmış bir insan topluluğunun içinden geçiyorum. "Kosova is not on sale!" (Kosova satılık değil!) yazılı pankartlar taşıyorlar.

Oliver, "Şimdi beklemedeyiz!" diyordu, "bakacağız, Arnavutlar ne yapacak göreceğiz. Eğer bağımsızlık ilan ederlerse biz de aynısını yaparız. Bağımsızlık ilan edilirse, BM kararları ihlal edilmiş olur. Yasaları çiğnemiş olurlar. Aslında Amerika desteklemezse, Arnavutlar hiçbir şey yapamaz. Kosova, Rus-Amerikan oyununda sadece küçük bir lokma..."

Rus-Amerikan oyununda küçük bir lokma! Ama tüm Balkanlar'ın kalbi orada! Washington ile Moskova arasında duruyor... Amerika, "Gerekirse Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin onayı olmadan Kosova'nın 'şartlı bağımsızlığı'nı tanıyacağım" diyor. Bir serbest bölgeyi Avrupa'nın ortasına yerleştiriyor. Avrasya'ya karşı üslerinden birini Kosova'ya konuşlandırıyor. Rusya, "İki kırmızı çizgim var" diyor, "Amerika'nın füze savunma sistemlerinin yayılması ve Kosova'nın bağımsızlığını, varlığına en büyük tehdit olarak algıladığını" söylüyor.

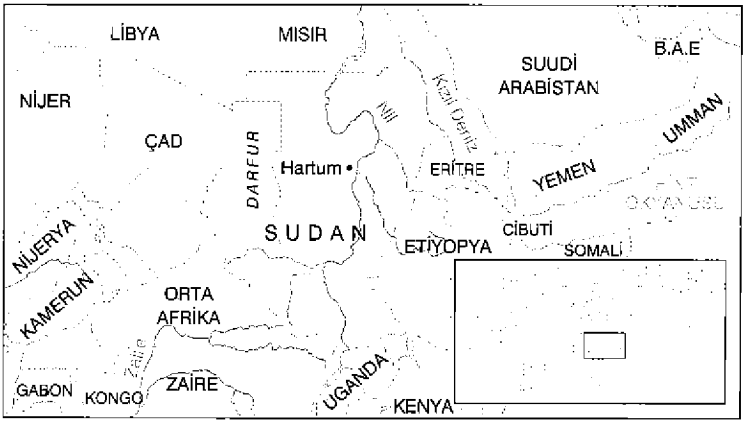
Dünya devleri, Balkanlar'da satranç oynarken, dertli Balkan halkları, tünelin ucundaki ışığı bekliyor!

SUDAN'A DARFUR OYUNU!

Mart 2008 Yolculuğu

Babam küçük bir çocukken Sudan'ı anlatırdı bana. Afrika'nın en güzel insanlarının orada yaşadığını söylerdi. Sudanlı dostlarından söz ederdi... Ve işte yıllar sonra Osmanlı'nın isim babalığı yaptığı Hortum şehrinde, babamın anılarını yad ediyorum. Kent, Nil Nehri'nin kıvrımları hortuma benzediğinden bu ismi almıştı. Şimdilerde Türkler bile kente, İngilizlerin telaffuzuyla Hartum diyor ama Sudanlı için Hartum hep Hortum olarak kalmış!

Afrika'nın yüzölçümü en büyük ülkesi Sudan. Üstelik petrol ve uranyum zengini.

Çin'le olan yakın ilişkisi Amerika'nın hiç hoşuna gitmiyor. Üstelik Çin, Sudan halkı tarafından sevgiyle selamlanıyor... Kıyamet de oradan kopuyor!

Sudan, Afrika boynuzunun en iştah kabartan toraklarına sahip. Son zamanlarda Batı bölgesi Darfur'daki isyanlarla adını duyuruyor. Yıllar süren, Güney Sudan'daki ayaklanmaları şimdi Darfur krizi izliyor. Çin'le dost Sudan'ın başı dertten kurtulmuyor!

Nihayet Darfur'dayım. Buraya gelmek için büyük çaba harcamıştım. Türkiye'de haftalarca alınması gereken izinlerle uğraşmış, başkent Hortum'da uzun bir bekleyiş yaşamıştım. Kameraman arkadaşım İsmail'le her gün İçişleri Enformasyon Bakanlığı izin birimine gidip eli boş dönmüştük.

Sonunda haber geldi. İzin çıkmıştı. Darfur'a gidebilecektik.

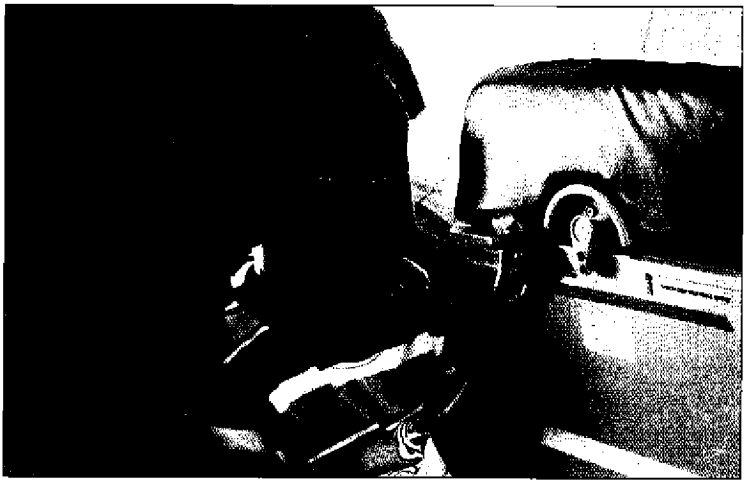
Bir insan selinin içinde havaalanına girdik. Yoksulluğun ağır yükünü taşıyanlar arasında saten elbiseli şık bavullu aileler de dikkat çekiyor.

Belirsiz saatlerde havalanan uçaklardan birinde Nyala'ya doğru uçuyoruz. Nyala iki saat uzaklıkta. O iki saati yan koltuktaki Muhammed'le oynayarak ve kara kıtanın bereketli topraklarını seyrederek geçirdik. Altımızda Nil, bir hortum gibi kıvrılıyordu.

Nyala'ya geldiğimizde Kızılay ekibi tarafından karşılanacaktık. Ve hemen ardından da gözaltına alınacaktık. Elimizde bir kamera vardı ve bu topraklara kamerayla gelenler genellikle iyi şeyler yapmıyorlardı.

Akşamüstü hava limanındaki polis karakolunun kızgın beton duvarına oturmuş 15-16 yaşındaki "güvenlik" elemanlarının kaba komutlarını dinliyordum. Bozuk bir İngilizceyle "Kasetleri ver!" diye bağıran çocuğa arkamı dönünce elindeki silahın dipçiğini yere çarpmış ve "look!" (bak!) diye bağırmıştı.

Kızılay'da çalışan genç Sudanlı doktor Meşayir'in Darfur Sağlık Bakanı olan babası havaalanına gelmeseydi geceyi orada geçirebilirdik. Geldi ve biz nihayet birkaç saat sonra, birkaç kasetimizi rehin vererek, serbest bırakıldık.

Küçük Muhammed

Kızılay Melekleri

Kızılay sorumlusu Orkun, Sağlık Bakanlığı görevlileri Süleyman ve diğer birbirinden cevval ekiple unutulmaz bir gece yaşadık. Onlar Darfur'u anlattı. Biz Afrika'nın büyülü gecelerinden birinde Kızılay binasını çevreleyen uzak ışıkları saydık. Ertesi sabah Kızılay'ın çocuk doktoru Meşayir Abdurrahman'la, ünü Çad'a ve diğer komşu ülkelere uzanmış Kızılay hastanesinde soluğu alacaktık.

Günde 400 hastayı muayene eden, bedava ilaç dağıtan maddi ve manevi yardımlarla bölge halkının büyük sevgisini kazanan doktorlarımızla, hemşirelerimiz, ebelerimiz, sağlık görevlilerimizle gurur duyacaktık.

Konuştuğumuz bir kadın, "Kızılaya özel bir sevgimiz var" diyordu, "buraya geldikleri günden beri, bizlere bedava sağlık hizmeti verdiler, ilacıyla, ameliyatıyla her türlü sağlık hizmetini bedava sundular. Doktorlarıyla, cerrahlarıyla, sağlık görevlileri, ebeleriyle buradalar. Yemek dağıttılar, giysi verdiler, bağışlar yaptılar".

Kadının oğlu 7-8 yaşlarındaydı. Meşayir'in çadırında muayene masasına yatmıştı. İnce bedenini saran beyaz dizlerine kadar inen gömleği toz içindeydi. Meşayir onu muayene ederken, kadife siyahı kolunu okşadım. Kocaman simsiyah gözlerini bana çevirdi ve gülümsemeye çalıştı. Adı Celil'di.

Çadırın dışında abartısız 40-50 hasta çocuk vardı. 2-3 yaşlarında biri, çadırın önündeki banklarda yer kalmadığı için yere çömelmiş annesinin kolunun altındaki gölgeye sığınmıştı. O kadar güzellerdi ki...

Henüz Kızılay'ın tellerle çevrili bahçesinden içeri girememiş olanlar, yol ile bahçe telleri arasındaki alanda yere çömelmişlerdi. Güneşin altında çikolata rengi tenlerini saran hardal sarısı, bej, pembe ve turuncu renk cümbüşü içinde beklemedeydiler.

Bazıları yere serdikleri bir yaygının üzerinde çocuklarına, darıdan yapılmış bir bulamaç yediriyorlardı.

Darfurlu Meşayir, Batı'nın profesyonel sivil toplum örgütlerinden sonra Kızılay'ın sıcak kucağının paha biçilmez değerde olduğunu anlatıyordu.

Kızılay çadırı önü

"Baştan beri en büyük sorun gıdaydı, konuttu, sağlıktı, eğitimdi. Yanıt temel ihtiyaçlardı. Hükümet ve sivil toplum örgütleri bugün bile, sadece kamplarda yaşayanların, temel ihtiyaçlarının yüzde yetmişini sağlayabiliyorlar.

Darfur'u Kurtarmak?!

Sudan'ın batısında Darfur'da, bu bereketli topraklarda bir isyan patlamış ve çiftçiler ile göçebeler birbirine girmişti. Üzerine kuraklık gelmiş, iç çatışma alevlenmişti. Bölgeye bir anda silahlar da girmişti! Afrika'da oynanan eski oyundu bu. İç kargaşaya bilinmez eller müdahale ederlerdi, kabileler arasında çıkan çatışma büyürdü. Kontrol edilemez hale gelince Batılı devletler, arabulucu olarak devreye girerler, kaosu kalıcı kılarlardı.

Kongo da, Ruanda da, Somali de hep aynı kaderi paylaşmıştı. Darfur'da da aynı senaryo sahneye konuyordu.

Hortum Üniversitesi öğrenci temsilcisi Abdullah, arabuluculuğa soyunanların gerçek amaçlarını sorguluyordu:

"Avrupa ve Amerika, Darfur halkının içinde bulunduğu durum için Sudan'ı suçluyorlar. Darfur sorunu bizim iç sorunumuzdur. Sudanlıları ilgilendiren ve Sudanlıların çözeceği bir sorun. Batı, buraya elindeki tüm gücüyle müdahale ediyor... Çünkü Sudan'da altın ve petrol var. Onların derdi halk değil, Sudan'ın doğal kaynakları! Sudan'da kontrolü ele geçirmek için bir bahane arıyorlar aslında."

"Peki ya Birleşmiş Milletler?" diye soruyorum.

"Onların da Sudan'a hiçbir faydası yok. Birleşmiş Milletler, sadece Amerika'nın kararlarını uygular. Amerika'ya sorarlar, 'Sudan'da bu programı mı, öbürünü mü uygulayalım!' diye. Ona göre gereğini yaparlar. Onlar Amerika'ya bağlıdırlar."

İşte Sudanlı için, işin özeti buydu.

Önce Batı dünyasından "Darfur'u kurtaralım!" (Save Darfur) nidaları yayılmıştı. Afrika'nın her yeri ve Filistin, Irak, Afganistan kan gölüne dönmüşken, Batı birden, "Darfur'u kurtaralım!" diye ortaya çıkacaktı. Böylece Darfur, tüm diğer sorunlu bölgeleri gölgede bırakacaktı.

Hartum Üniverstesi

İşin aslı, uluslararası çapta yürütülen Darfur reklam kampanyasına harcanan meblağ Darfur'a harcansa, Darfur gönenmiş olurdu.

2007'de Amerika'nın ne kadar devlet adamı, Hollywood'un ne kadar aktörü varsa, bu bölgeden söz ediyordu... Halk şaşkındı, yabancı görünce elektriğe tutulmuş gibi oluyordu.

Meşayir, halkın, Batılı yetkililerin, onlara bir tür tarihi kalıntı ya da soyu tükenmekte olan bir hayvan gibi bakmasından büyük rahatsızlık duyduğunu anlatıyordu.

"Halk buraya gelen yabancıları kolay kabullenmiyor. Bu konuda ikiye ayrılıyorlar. Kimisi, onlar sayesinde sorunların çözüleceğini düşünüyor. Büyük çoğunluk ise yabancıların başka sorunlar yaratacağına inanıyor."

Barış Gücü: İşgal Gücü!

Nitekim Sudan hükümeti, 2006 yılında Birleşmiş Milletler temsilcisi Jan Pronk'un üç gün içinde ülkeyi terk etmesini istemiş-

ti. Sudan hükümeti, Birleşmiş Milletler'e bağlı örgütlerin faaliyetlerinin, Sudan için "askeri tehdit" oluşturduğunu ifade etmişti.

Bu kararın akabinde Darfur'a acil müdahale kampanyası başladı. Sudan'ın Batı bölgesi Darfur, yabancı barış gücüne kapılarını açmalıydı! Sudan hükümeti bu kampanyaya bir yıl dayandı ama sonunda pes etmek zorunda kaldı. Darfur'da on binlerce yabancı asker arabulucu rol oynayacaktı!

Hortum Büyükelçimiz Fatih Ceylan açıklamıştı:

"Kaynakları bu kadar zengin bir ülkenin kendi başına bırakılacağını var saymak pek doğru olmaz. Bu kaynaklardan, bu hammaddelerden yararlanmak isteyen ve Afrika'daki nüfusunu arttırmaya çalışan güçlerin buradaki gelişmelerle elbette doğrudan ilgisi var. Böyle bir bölgeye sadece insani amaçlarla gelindiğini iddia etmek herhalde fazla iyimserlik olur."

Peki Darfur, bu noktaya nasıl gelmişti? Nasıl bir anda yabancı askerlerin, sivil toplum örgütlerinin kalesi oluvermişti? Amerika'nın insan hakları için savaştığı bir simge haline nasıl gelmişti?

Sudan Cumhurbaşkanı danışmanı Dr. Gazi Atabari, Darfur krizinin altında yatan sebeplerden söz ediyordu:

"Bildiğiniz gibi Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından, Amerika, kendini süpergüç ilan etti. Dünyadaki her ülkeyi kendi menfaatları açısından değerlendiriyor Amerika. Her ülkenin Amerikan menfaatlarına hizmet etmesini bekliyor. Bu türlü bir dünya düzeninde bağımsız fikirlerini ifade edenlere; bağımsız politikalarını, stratejilerini uygulayanlara yer yok. Sudan da bu bağımsız ülkelerden biri. Kendi kaderine, kendi ulusal ve tarihi mirasına güvenen bir ülke. Tıpkı onlar gibi, biz de bu dünyada bir yer istiyoruz. Onlar bunu kabul etmek istemiyorlar..."

Cumhurbaşkanı Ömer el Beşir'in danışmanı Gazi Atabari, Nil'in kıyısında yer alan Omdurman'daki hükümet binasının penceresinden Türk yapımı köprüyü ve tüm bereketiyle akan Nil'i gösteriyordu. Afrika boynuzu diye bilinen bölgenin stratejik önemini vurguluyordu:

"Afrika boynuzu nerede yer alıyor, iyice bir bakın. Kızıldeniz'in tam karşısındayız. Kızıldeniz, Avrupa'ya ve Ortadoğu'ya açılan su

yoludur. Oradaki limanlar hayati önemdedir. Afrika boynuzu, bölgenin petrol alanlarına; Mısır'a, Filistin'e, Ürdün'e yakın olduğu kadar, Avrupa'ya da yakındır. Bu yüzden buraya el koyma gayretleri var..."

Bu gayretlerin işareti, önce basında kendini göstermişti: Amerikan basını, Darfur'da etnik temelde bir kıyam olduğunu dünyaya duyurmuştu. *New York Times*, Nicholas Kristof imzalı haberde "Darfur'da Araplar, Afrikalı Müslüman kabileleri kesiyor, onlara tecavüz ediyor, soykırım suçu işliyor" başlığını kullanmıştı.

Darfur'a 26 bin BM askeri gönderilme kararı, bu gürültülerin ardından alındı. Sudan önce direndi... Ama 9 bin civarında BM askeri, bölgeye girebildi.

Sudan 2008'in ilk aylarında baskılar karşısında yıldı. Bir şart öne sürerek, yabancı askerlere kapılarını açtı. Afrika Birliği barış gücü askerleri ile Birleşmiş Milletler askeri gücü karma birlik oluşturacaktı. Yabancı askeri güç, Sudan'da bir yıl görev yapacaktı.

Birleşmiş Milletler önce mutabık kaldı. Ama sonra BM'de görevli General Martin Luther Agwai "Çarpışan taraflar esnek olmaz ve müzakereye yanaşmazsa daha on yıllarca burada kalmamız gerekir!" diyecekti.

Yine Petrol, Yine İşbirlikçiler!

Darfur, Sudan'ın zayıf karnıydı. Bir yandan yönetim hataları, dış yardımlarla palazlanan muhalefet, kuraklığın getirdiği kıtlık; bir yandan petrol peşindeki güçlerin satranç oyunu, bölgeyi arap saçına çevirmişti.

Sudan'ın Batı komşusu Çad'da içsavaş vardı. Zaire çatışmalarla yanmaktaydı. Amerika ile İsrail'in yoğun desteğiyle, Kızıldeniz'in kıyısında bağımsızlığını ilan eden Eritre'den Sudan'daki muhaliflere para ve silah yardımı geliyordu.

Darfur'da isyancı güçler, dış yardımlarla gönenmiş, minnettarlıklarını göstermek için İsrail'e temsilcilik açmışlardı!

İnsani yardım örgütü temsilcisi Mike McDonough Darfur'daki isyancı grupları sınıflandırıyordu. "Darfur'da üç büyük isyancı grup vardı. Şimdi iki büyük grup kaldı. Bu gruplardan bazıları,

2006'da hükümetle barış masasına oturdu. İsrail'de büro açanlar, bu barış anlaşmasına imza atmayanlar. İsyancılar da kendi içlerinde bölünmüş durumda. Bazılarının hükümetle diyaloğu var. Bir grup hâlâ savaşıyor."

Michael McDonough, Sudan'da yabancı insani yardım kuruluşu OCHA'nın başkanı. 50'li yaşlarını süren bir İrlandalı. Son üç yılını Sudan'da geçirmiş. Bölgede Batı karşıtları ile Batı yandaşlarının savaşını anlatıyor. Batı ise, Sudan hükümetini düşman cephe ilan etmişti. İçeride kendine yakın gruplar yaratıyor, bazen bunları da birbirine düşürüyordu.

Cumhurbaşkanı danışmanı Dr. Gazi Salahaddin Atabari, üstünde bembeyaz uzun elbisesi ve başında özel kıvrımlı sarığı, hükümet binasındaki makamında durumu değerlendiriyordu:

"Amerika'nın amacına ulaşmak için her yöntemi denediği açık. İslami grupları, laikleri, milliyetçileri, herkesi kullanıyorlar. Afganistan örneğini düşünün. Orada ne yaptılar? Sovyetler, Afganistan'ı işgal etmişti. İşgal güçlerine karşı verilen bir mücadele vardı. Amerika bundan faydalandı. Mücadeleyi kendi çıkarları yönünde kullandı. Benzer bir durum, burada da yaşandı. Siyasi hareketler, ülke savunmasını zayıflattı. Sudan'da ortak bilinci oluşturmakta zorlanıyoruz. Milli bilinç, bize kimlerle müttefik olmamız gerektiğini söylüyor. Karşımıza dost gibi çıkan müttefiklerin gerçek amaçlarını işaret ediyor. Şu anda bazı gruplar Amerikan çıkarlarına alet olmaktadır!"

Gazi Atabari, isyancı grupların ilişki ağından söz ediyordu:

"Bir isyancı grup, gidip İsrail'e büro kurdu. Kendi adamları arasında bile, buna isyan edenler var. Ama tüm bu süreçte bir şey iyice belirginleşti: Darfur'la ilgili baskının, kumpasların ardında İsrail ve Amerika vardı... Darfur olayı olabildiğince büyütüldü... Darfur bir maskeydi. Filistin'deki cinayetleri, Irak'taki katliamı, Lübnan'daki saldırıları perdelemek için kullanıldı..."

Kabile Bazında Nifak!

Büyük bir doğal servetin üzerinde yoksul yaşayan bir halk. Çeyrek asır süren, Kuzey-Güney Savaşı'nın ardından şimdi de

Gazi Atabari

doğu-batı çatışması... Başkent Hortum, ülkenin her yanından aldığı göçle kalabalıklaşıyor...

Çevirmenimiz Magdoleen Sıddık, pembe başörtüsünün ucuyla oynayarak, güzel gözlerini açıp eğiliyor, "Bir ulus devleti daha parçalamaya çalışıyorlar!" diyor, "biz bir bütünüz. Aramızda bir uyum var. Ayrılmaz bir biçimde birbirimize karışmışız... Evlilikler yapmışız. Ama iç ve dış müdahalelerle karşı karşıyayız. Kabile bazında, nifak yaratma girişimleri var. Bunlar çatışmaya dönüşebiliyor... Yine de inanıyorum ki Sudan halkı bir bütündür ve öyle de kalacaktır!"

"Peki Darfur'da neler oluyor?" diye soruyorum.

"Darfur'da tamamen siyasi bir oyun oynanıyor. Sudan halkı birbirine nefret beslemez. Bir kabile başka bir kabileden nefret etmez. Siyasi çıkarları olanlar, onları kamplara bölüyor!"

Çarşının içinde dolanarak konuşuyorduk.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) ait bir jip yanımızdan geçerken, Magdoleen, beni dürtüyor, "İşte bunlar!" dercesine yüzünü ekşitiyor...

Rehberim Magdoleen

Hortum'da bir öğleden sonra...

Her sokakta, Dünya Sağlık Örgütü'nün, BM'nin ya da bir başka insani yardım heyetinin izleri... Sudan, gölge faaliyetlerin memleketi...

Atabari açıklıyor:

"Sudan'a doluştular. Darfurlular onların umurunda mı! Onlar için ne Afrikalıların, ne Asyalıların, ne Arapların önemi var! Onlar sadece kendilerinden yanalar! Dünyayı yönetme fırsatını ele geçirdiler ve bunu sonuna kadar kullanıyorlar. Sudan, Batı için kolay bir hedef. Sudan'a saldırmak kolay. Afrika'da bir ülke... İstediklerini yaparlar, asla da yargılanmazlar! Şimdi bizi kullanarak Çin'e de saldırıyorlar. Ama Çin'in eli kuvvetli."

Siyasiler, Darfur meselesinin bu boyutlara gelmesinin altında, Amerika'nın Çin korkusu olduğundan söz ediyor. Hortum Üniversitesi öğrenci temsilcisi Abdullah, "Darfur bahane. Hedefte Çin var!" diyor. "Çin ile Sudan'ın ilişkisi çok sıcak. Ve umarız hep böyle devam eder. Çünkü Çinliler, Sudan'da siyasi bir amaç için bulunmuyorlar..."

"Yani, Çin'in Sudan'da sadece ekonomik hedefleri var, siyasi amaçları yok mu, diyorsun?"

"Evet. Bize de bu lazım. Çin'le, petrolümüzü çıkarmada, sanayimizi geliştirmede, kültürel bağlamda işbirliği yapıyoruz. Ve bu ilişkiden memnunuz."

ABD'nin Hortum Elçiliği Önü

Sudan'ın Başkent Üniversitesi'nde birbirinden ışıltılı genç insanlar... Bana küresel oyunları anlatıyorlar...

Çin ile Amerika arasında kalan Sudan'da rüzgârlar Çin'den yana. Doktor Usame Reis Çin ile Sudan'ın eşit çerçevede ilişkiler kurabildiğini ve bunun değerini açıklıyor:

"Sudan, Afrika ve Arap dünyası için, Çin'e açılan en önemli limandır. Çin devletiyle başından beri iyi ilişkilerimiz vardır. Çin, Sudan'da petrol aramak için çok adil bir anlaşma yapmıştır..."

Amerika ile Çin'in Afrika'ya yaklaşımını kıyaslıyordu:

"Çinlilerle ilişkilerimizde, her iki taraf da durumdan kârlı çıkıyor. Amerikalıların yaklaşımıysa çok farklı. Onlar sadece kendi çıkarları peşinde..."

Amerika'nın yaklaşımı farklıydı! Sudan'daki durumu sormak için Hortum Amerikan Büyükelçiliği'nden, Hortum'daki büyükelçiliğimiz kanalıyla, TRT olarak randevu istemiştik. Kabul edildiğine dair bilgi ve randevu saati büyükelçilik sekreteri tarafından bildirildi. İki saat sonra elçiliği saran parmaklıkların önüne geldiğimizde güvenlik görevlileri, demir parmaklıkların ardında beklememizi emretmişti! Az sonra kolsuz siyah elbisesiyle bir hanım, demir çubukların ardından, randevumuzun iptal edildiğini söyleyecekti. Demir kapıya yaklaştım. "Pek uygar bir konuşma olmuyor. Güvenliğe söyler misiniz içeri girelim!" dedim. Amerikalı hanım, "Kamerayla geleceğinizi bilmiyorduk!" gibi garip bir bahaneye sığındı. Güvenliğin durduğu demir kapıyı elimle iterek "Tamam o zaman. Ben yalnız geleyim" dediğim anda üç güvenlik görevlisi üzerime atladı... Demir kapının otomatik kilidi kapandı. Elimi zor çektim. Kadın kapıya yaklaşırken, öfkeyle bağırıyordum:

"Siz, kölelerinizle parmaklıklar arasından konuşun. Biraz uygar olun, barbarlar!"

Muhtemelen randevuyu verdikten sonra hakkımda istihbarat yapılmış ve randevunun iptaline karar verilmişti. Kosova'da da benzer bir olay yaşamıştım. Aslında bu son olay da beni şaşırtmamıştı.

Amerika 2006'da Çin'i Sudan'dan uzaklaştırma operasyonuna hız vermişti. Pentagon, Afrika ülkelerinin sivil ve askeri liderleriyle eşgüdüm halinde çalışacak, bu ülkelerin ordularını eğitecek Afrika Komutanlığı'nı kurdu. Pekin'e zemin kaptırılmamalıydı. Nijerya'dan Sudan'a kadar kara kıtanın petrol kaynaklarını denetim altına almak lazımdı. Oysa bugün Çin, Sudan petrolünün yüzde 70'inin alıcısıydı...

Bir Davet ve Çinli Diplomat

Gece, büyükelçimiz Fatih Ceylan'la birlikte Bulgaristan elçiliğinde bir davete katıldık.

Çin Büyükelçisi Li Chen Wen'le orada karşılaştık.

"Çin'in Sudan'daki yatırımları Amerika'dan ve diğer tüm ülkelerden fazla. Çin, Sudan'da ne yapıyor?" sorumu, "Petrolden söz etmeden önce suyu anlatayım!" sözleriyle yanıtladı ve devam etti:

"Buradaki en büyük sorun su sorunu. Darfur'da da susuzluk en büyük problem. Çin burada su çıkarıyor. Su kaynaklarını birleştiriyor. Bölgenin günlük su ihtiyacını karşılamaya çalışıyor. İnsani yardım ve kalkınma desteği bağlamında da 80 milyon yen'lik yardımda bulunduk, bu yardım tıbbi malzemelerden, prefabrik evlere, su tulumbalarından jeneratörlere kadar uzanıyor..."

Bulgar Büyükelçiliği bahçesi ağzına kadar diplomat dolu. Büyükelçilikler serbest içki içilen nadir mekânlardan olduğundan, sesler giderek yükseliyor, kahkahalar artıyor, büyükelçilik bahçesinin karşısında yer alan camiden yükselen ezan sesi Bay Wen'in sesine karışıyor...

"Sizce Sudan'da sevilmenizin nedeni bu yardımlar mı? Halk Batılılardan pek hoşlanmıyor ama Çinlileri seviyor. Neden?" diye soruyorum.

Kibarca gülümsüyor:

"Bunu tuhaf bulanlar var, biliyorum ama yanıtı basit: Biz onlara saygı duyuyoruz. Aramızdaki ilişki karşılıklı saygıya dayalı bir ilişki... Çin-Sudan dostluğunu, 50 yıllık bir süre içinde emek harcayarak kurduk."

Çin, 2006'yı Afrika yılı ilan etmişti. Afrika'yla iyi ilişkileri vardı. Su konusunda mükemmel sonuçlara ulaşmıştı ve petrol ihtiyacının bir kısmını Sudan'dan karşılamaktaydı...

Amerika'nın, Dünya Bankası ve IMF'nin Afrika ülkelerine yaptığı toplam 2 milyar dolar civarındaki yardıma karşın, Çin'in katkısı, bunun dört katı yani 8 milyar dolardı! Resepsiyonda bir araya gelen Afrikalı, Asyalı ve Batılı diplomatların büyük çoğunluğu Bay Wen'le konuşabilmek için birbiriyle yarışıyordu. Sudan'daki diplomasi çemberinin ağır topu, tartışmasız Çinli diplomattı...

Büyükelçimiz Fatih Bey, tarih içinde Osmanlı-Afrika ilişkilerini anlatıyordu...

"Aslında Osmanlı İmparatorluğu Afrika'ya büyük önem veriyor. Tarihte ilk yerleştiği yer Savakin şehri. Oradan Kızıldeniz'i ve dolayısıyla Hint Okyanusu'nu kontrol altında tutmayı hedefliyor. Kıyı şeridini takip eden Osmanlı yerleşimi daha sonra, Sudan'ın içlerine ve Hortum'a kadar geliyor. Hortum'un başkent olmasında Osmanlıların büyük rolü var. Sudanlı tarihçilerin de belirttiği gibi başkentin adını Osmanlı koyuyor."

Petrol ve Darbeler

Sudan Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz yönetimine girmişti. 1956'da bağımsızlığını ilan etmiş ama uzun bir süre İngiliz kontrolünde yönetilmişti. Petrol yataklarının varlığı ve Sudan'ın stratejik konumu onu emperyalizmin hedefine koymuştu.

1970'li yılların başında açılan güneydeki petrol yatakları, yıllarca Amerika tarafından kullanılmıştı. Bölge, içsavaşla kana bulanınca, petrol şirketi Chevron'un çalışmaları da durmuştu! Gazi Atabari anlatıyordu:

"Amerikan petrol şirketi Chevron, tüm imtiyazları elinde tutmaktaydı. Çatışmalar sonucu ülkeden ayrıldılar. Biz de petrol ara-

ma ve çıkarma için Çinliler ve Hintlilerden yardım istedik. Bu, Amerikalıları hem şaşırttı hem de çok öfkelendirdi. Sonuçta kendi petrolümüzü kendimiz çıkarır duruma geldik. Amerikan hegemonyası ve dış talimatlar olmadan da, kendi meselelerimizi halledebileceğimizi gösterdik. O gün bugün öfkeleri dinmedi. Güneydeki savaşı, Sudan'a karşı kullandılar. Şimdi Darfur sorununu kullanıyorlar. Terörizmi, insan haklarını bahane ediyorlar. Bahanelerden oluşan listelerinin sonu yok. Amaçları, gelişmekte olan bir Afrika ulusuna zulmetmek!"

Bugünün hesapları yıllar önce yapılmıştı. Uzakdoğu'da da, Ortadoğu'da da, Afrika'da da formül aynıydı... Albay Cafer Numeyri, 60'lı yılların sonunda Sudan'da artan huzursuzluk sonucu, sol hareketin de desteğini alarak bir darbeyle yönetimi ele geçirmişti.

Sudan halkı, bundan sonra bir dizi darbeyle yüz yüze kalacaktı.

Numeyri vaatlerinde durmayınca, Binbaşı Hâşim el-Atta, 19 Temmuz 1971'de bir askeri darbe yapacak, Numeyri yönetimini devirecekti.

Hâşim el-Atta iktidarı üç gün sürecek; Numeyri yeniden yönetime geçecekti.

Numeyri kendini zayıf hissediyordu. Filizlenmekte olan İslami hareketle ittifak kuracaktı. İslami Milli Cephe adıyla ayrı bir grup oluşturan Hasan Abdullah el-Turabi'yi de yanına alacaktı...

1983, Sudan için bir dönüm noktası olacaktı.

"Sudan: Coğrafyanın Kurbanı!"

Numeyri, Turabi'yle işbirliğinden sonra, Eylül 1983'te, ülkede İslam kanunlarını uygulamaya koyma kararı aldı. Amerika önce onayladı. Ardından ekonomik yardımı kesti.

George Bush o dönemde Amerika'nın başkan yardımcısıydı. 1984'te Hortum'u ziyaret etti. İslami harekete karşı tedbir alınmalıydı.

Bu ziyaret sonunda Numeyri, yol arkadaşı Turabi'ye sırtını dönecek, daha sonra da onu içeri attıracaktı. Sudan politik yaşamı karma karışıktı.

Karmaşa 1989'a kadar devam etti.

30 Haziran 1989 tarihinde, Genelkurmay Başkanı Ömer Hasan Ahmed el-Beşir'in liderliğinde bir askeri darbe daha gerçekleştirildi.

Cumhurbaşkanı danışmanı Dr. Gazi Atabari "Coğrafyamızın kurbanıyız!" diyordu...

"Afrika boynuzu çok önemlidir. Burası Kızıldeniz'deki, Hint Okyanusu'ndaki deniz ulaşımı denetimini elinde bulunduruyor. Mısır denetimindeki Suveyş Kanalı'nın çıkış noktası burası. Suudi Arabistan, Mısır, İsrail, Ürdün, Eritre, Etiyopya ve Sudan, kanalın çevresindedir. Bölge istikrarsız bir bölgedir. Bakın Amerika önce Eritre'ye el attı. Etiyopya ile Eritre arasında anlaşmazlık çıkınca, Etiyopya onun yerini aldı. Kızıldeniz çok önemlidir... Kızıldeniz'den çıkışla yakından ilgilenen İsrail, hemen Eritre'yle ilişki kurdu. Aynı anda Etyopya'ya destek verdi. Yani bölge son derece stratejik. Batı burada üslenmek istiyor. Afrika'nın pek çok bölgesi için Fransa ve Amerika birbirleriyle alenen yarışıyor. Darfur'a gelince, Batılı devletler, Afrika'dan Atlantik'teki ihracat noktalarına petrol götürmek istiyor. Darfur'u kullanarak Kızıldeniz ve Körfez'deki boğazların çetin şartlarından kurtulmuş olacaklar. Darfur bu yüzden de önemli."

Sudan, kendi gemisinin kaptanı olmaya kalkınca işler değişmişti. Çin'le yakınlaşıp Batı'ya sırt çevirince, tehdit geçikmemişti.

Amerika Birleşik Devletleri, 3 Kasım 1997 tarihinde, Sudan'ı, "Uluslararası terörizme destek vermekle, komşu ülkelerin istikrarını bozmakla, insan hakları ihlalleriyle ve Amerika'nın ulusal güvenliğini ve dış politikasını tehdit etmekle" suçladı; ardından da Sudan'a ticaret ambargosu uygulama kararı aldı. Sudan bu karardan sonra Asya'ya daha çok yaslanacaktı...

Bee Petroleum'un sahibi Widad Yagoup "Çok zenginiz" diyordu... Onunla, Bee Petroleum'un görkemli binasının üçüncü katındaki ofisinde konuşuyorum. Özenle bağladığı başörtüsü ve modern pantolon takımı içinde, sert hareketleri ve mücevherleriyle bir patronun tüm özelliklerini taşıyordu. Ama "Müslüman Sudan"ı ve şeriat yönetimini savunan tarzı öne çıkıyordu.

"Sudan çok büyük bir ülke. Tarım ülkesiyiz. Suyumuz var. Petrolümüz var. Birçok yerde bunlar bulundu. Minerallerimiz var" diyor.

"Madenler de var" diye de ekliyor, "bunlar sayesinde Sudan'ın büyük bir ülke potansiyeli var. Uygun fırsatlar arayan yatırımcılar var. Bunlar bir araya gelmeli!".

Darfur krizini, o da Çin sermayesinin Sudan'daki varlığına bağlıyor...

"Darfur krizi, buradaki Çin sermayesiyle ilişkili!" diyor, "ama ben politikacı değilim, ben iş yaparım!".

"Amerika'yla ya da karşıma kim çıkarsa onunla iş yaparım" diye vurguluyor. Başörtüsünü düzeltiyor. Dayanamayıp soruyorum:

"İyi de Irak'ta, Afganistan'da, Filistin'de bir sürü insan katlediliyor. Müslüman isek ortada bir sorun var. Seçim yapmak zorunda değil miyiz?"

Hafif peltek konuşmasıyla tekrarlıyor: "Ben bir işkadını olarak konuşuyorum, siyasetçi değilim."

"İşkadınısınız ama aynı zamanda Müslümansınız da" diyorum.

Yine başörtüsünü düzelterek önüne bakıyor. "Elhamdülillah Müslüman'ım tabii" diyor.

"Ama..." diye devam ediyor... İş dünyasının kurallarından söz ediyor...

"Benim için iyi bir teklif, ister bir Müslüman, ister bir gayrimüslim tarafından yapılsın, mantıklıysa kabul ederim."

"Bir işkadını olarak baktığınızda Amerikalıların neyin peşinde olduğunu düşünüyorsunuz?" diyerek gözlerine bakıyorum, "Sudan'dan ne istiyorlar? Irak ve Afganistan'a yaptıklarından sonra neden şimdi de Sudan'a dikkat çekiyorlar?".

Sıkıntıyla içini çekiyor, "Bence olan, birtakım ekonomik nedenlere dayanan siyasi bir oyun" diyor.

Bee Petroleumun sahibi Widad Hanım, olan biteni böyle yorumluyor.

Devasa iş merkezinden çıkınca binanın tam karşısında sarı bir renk cümbüşü içinde Fatma'yı fark ediyorum. Fatma, Darfur'dan göç etmiş. Sık sık yollarda rastlanan "çayhane"lerden birinde çay

Darfurlu Fatma

satıyor... Çadırın altındaki küçük taburelerden birine oturuyorum. Yüzünde sessiz ama içe işleyen bir tebessüm asılı. Sudan zarafetiyle çaylarımızı dolduruyor. Widad Yagoup'a hiç benzemiyor... Sudan'da elit ile halk arasında uçurum var...

Saha Lokantası ve Ferhad

Akşam yemeğinde, Tarık Nur ve film yapımcısı Ferhad'la buluştuğumuz Saha Lokantası'nda, Hortum'un diğer yüzünü görecektim. Hortum'da iş yapan yabancılarla, diplomatlarla, burada iş tutmuş Türklerle orada karşılaşacaktım. Bu kentte nostaljinin anlamının "Osmanlı tarzı" olduğuna tanık olacaktım.

Garsonlar fesliydi, kahve mangal ateşinde pişirilmekteydi. Avlunun ortasında fıskiyeli bir havuz... Rengarenk bir kalabalık... Sarışın ve beyaz adam çoğunlukta... Zaman tünelinin garip karakterleri Hortum'da buluşmuşlardı.

Yabancı yardım örgütleri, Birleşmiş Milletler askerleri, Batılı işadamları, petrolcüler ve daha kimbilir kimler, Sudan'ın batı ucu

Darfur, Güney Sudan ve Port Sudan arasında mekik dokurken Saha Lokantası'na düşmüşlerdi...

Atalarının Türk olduğunu söyleyen Dr. Gazi Atabari, Sudan'a giren "yumuşak güç"ten bahsediyordu.

"Batı, kendi sistemini, her ülkeye farklı şekilde uygulamaya çalışıyor. Mesela ilişkiler en az seviyeye indiğinde bile, 'insani yardım' adı altında bir ağla ülkeyi kuşatıyor... 'İnsani yardım' dedikleri şey, halkın sadakatinin satın alınması demek oysa. Aydınlarımıza, bürokratlarımıza, öğrencilerimize bu kapsamda iş veriyorlar. Toplumun kılcal damarlarına giriyorlar. İşte bu 'yumuşak güç'tür! O yüzden Amerikalı diplomatlarla görüştüğümde hep aynı şeyi söylüyorum: 'Sizin insani yardım dediğiniz şeyin insani bir yanı yok!' Bunun altında farklı amaçlar güdüyorsunuz, gizli hedefleriniz var. Halkı bağımlı hale getirerek güçsüzleştiriyorlar. İşte Darfur! İnsanlarımızı kamplara topladılar. Orada yaşam kolay. Su var, hizmet var, gıda var. Çalışma yok, üretim yok. Sadece elini açıp bekliyorsun. Yavaş yavaş birilerine bağımlı oluyorsun... Şimdi Darfur'da üretimden uzak bir nüfus var. Darfur krizinin sonuçlanmaması, Batı'nın çıkarına. Çünkü orada sorun devam ettikçe, şekillenmeye müsait bir nüfus emirlerine amade olacaktır."

Konuşması, Kızılderililere yapılanları hatırlatıyordu... Geçen yüzyılın başında beyaz adam onları bereketli topraklarından sürüp kamplara kapatmıştı. Ellerine, çektikleri acılara, sıkıntılara dayanabilmeleri için İncil vermiş, daha isyankâr olanları ateş suyuyla terbiye etmişti... Sonunda o kamplar etnik turizm beldesi oldu... Beyaz adam, topraksız, işsiz umutsuz Kızılderili kabile mensuplarını kamplara doldurmuş böylece onların boş kalan zengin topraklarına konmuştu.

Darfur, bana Dakota'yı, Kuzey Amerika'nın talihsiz yerlilerini hatırlatıyordu...

Darfur'da Acı Oyun

Fransa büyüklüğünde bir bölge Darfur. 1985'ten beri süpergüçlerin oyun alanı. Hükümetle işbirliği içindeki Arap kabilelerin

Afrikalı kabilelere zulmettiğinden söz ediliyor. Oysa Darfur'da, Araplık Afrikalılık gibi bir ayrım yok...

Dışarıdan beslenenler ve hiçbir yerden beslenmeyenler arasında bir ayrım var...

Darfur'da sokaklar, kamplar, sivil örümceğin ağlarıyla sarılıydı... World Vision, American Refugee Center, USAID, Sweden Health Organization, Kiliseler Birliği, Sınır Tanımayan Doktorlar onlarcasından sadece birkaçıydı. Darfur kuşatılmıştı.

Yabancı yardım örgütleri, yiyecek, çadır, ilaç dışında, kiliseleri, İncilleri, dil eğitmenleriyle de gelmişti.

Kızılay çocuk doktoru Meşayir, misyoner faaliyetlere üstü kapalı değiniyordu.

"Bizler Müslümanız. Yüzde doksanımız Müslüman. Bu bir zorlamayla olmadı. Aramızda Hıristiyanlar da var... Özgürce bir arada yaşarız. Ama insanlarımız cahil. Aynı zamanda çok zor şartlar içinde yaşıyorlar. Bu şartlarda onlara bazı dayatmalar yapılabiliyor."

"Dinlerini değiştirmeleriyle ilgili dayatmalar mı?"

Başıyla onaylıyor. Daha fazla konuşmak istemiyor ama herkes Darfur'u çevreleyen Birleşmiş Milletler yardım kamplarında, Katolik ve Evanjelist Kiliselerin çalışmalarını yoğunlaştırdığını anlatıyor. Kamplarda önce İngilizce okulları açılıyor, buralarda din eğitimi de veriliyor, öğrencilere ve ailelerine İncil dağıtılıyordu.

Nyala'da, Kızılay kampının hemen yanında bir anaokulu sahibi olan Hatice'ye konuk olduğumuzda sormuştum:

"Hayır faaliyetleri için gelen BM gurupları arasında Hıristiyan misyonerlere rastladınız mı?"

"Kamplarda bu gibi baskılar ve din değiştirtmeye yönelik çalışmalar var. Çünkü kamplar denetimden uzak, bir anlamda yardım kuruluşlarının kontrolü altında. Ve oralarda istedikleri gibi faaliyet gösteriyorlar" demişti.

Batı, Arap Cancevid gerillalarının zulmünü bahane ederek bölgeye yerleşiyordu...

Darfurlu katliama uğruyordu! Kadınlara tecavüz ediliyordu! Çocuklar açlıktan ölüyordu!

Hatice'nin evi

O nedenle Batı, Sudan hükümetiyle ilişkili Arap kabileler cezalandırılıncaya kadar Darfur'da "arabulucu ve koruyucu" olarak varlığını sürdürecekti.

Doktor Usame Reis'e göreyse ölümlerin asıl suçlusu Batı'ydı. Filistinli, Iraklı, Afgan, Batı'nın umurunda değilken, Darfurlu neden umurlarında olsundu?

"Esas savaş kıvılcımını onlar çaktı" diyordu Usame Reis.

"İsyancılara silah verdiler. Yataklık ettiler. Onları şemsiyelerinin altına aldılar. Çocuğunuz yanlış bir şey yaptığında, siz ona doğruyu öğretmeye çalışırken komşunuz onu korumaya kalkarsa, çocuğunuz gider komşuda kalır, işte olan buydu."

Batı basını, Sudan'da kabileler savaşı senaryosunu servise koymuştu. Ama acaba gerçek durum bu muydu?

Bir akşamüstü Hatice'nin bahçesinde kardeşi Adem'le konuşuyoruz. Akşam düşerken, anaokulunun bahçesinde, sedirlere oturmuşuz. Etrafta Hatice'nin ve Adem'in çocukları koşturuyor... Kızıl lacivert bir Darfur akşamında Adem'in sadece gözlerinin akı görünüyor. Ağır ağır anlatıyor...

"Sudan halkı arasında hiç böyle bir sorun yoktu. Zaman içinde bu ayrım körüklendi... Özellikle Batı'da eğitim görmüş aydın kesimden bazıları ülkemizde ayrılık tohumlarını körüklediler. Bizi zenciler ve Araplar diye ikiye ayırdılar. Mesela bana Arap diyorlar, ben buranın yerlisiyim. Bu ırkçı bir bakış açısı... Birbirimizden farkımız yok ama bizi ikiye böldüler!"

Çiftçiler ve göçebeler arasında kuraklıkla başlayan ve yanlış politikalarla büyüyen çatışma, ırkçı bir bölünmeyle sonuçlanmıştı. Usame Reis, tüm Afrika'da aynı senaryonun sahnelendiğine dikkat çekiyordu: "Darfur'un neredeyse yüzde yüzü Müslüman. Etnik yapı farklılığı yok. Hepsi siyah! Sorun göçebeler ile yerleşik çiftçiler arasında. Aralarında anlaşmazlıklar çıkıyor. Ama zamanla bu etnik bir savaşa dönüştürülüyor. Darfur'a uluslararası güçler gelince savaş daha da büyüyor. Savaş Darfur'la da sınırlı kalmadı; Çad ve Nijer'de de sorun var. Aynı sorun oralara da taşındı."

Gazi Atabari Afrika'da oynanan oyunun, "cetvelle çizilen emperyal sınırlar" sonucu oluştuğuna dikkat çekiyordu...

"Toplumumuz pek çok etnik öğeden, kabileden oluşuyor, doğru. Ulus olma sürecini yaşamadık. Bu tüm Afrika ülkeleri için geçerli bir durum. Mısır, Fas gibi ulus olma sürecinde uzun bir geçmişe sahip ülkeler hariç, özellikle Güney Afrika'da, Sahara'da toplumları birbirinden ayıran sınırlar tesadüfi. Afrika'daki sınır çizgilerini sömürgeci güçler, kendi menfaatlarına göre belirlemişler."

Otach Kampı'nda Tebelli Ağacı

Nyala'da bir sabah. Otach Kampı'nı ziyaret edeceğim. Kızılay hastanesine 10 dakika mesafede aracımız toz kaldırarak kamp kapısından içeri giriyor. İlk önce küçük sepetlerin içine kıvrılmış sıcaktan bitkin çocuklar ve bir ağaç dikkatimi çekiyor. "Bu ağaç Tebelli Ağacı" diyor Kızılay'daki arkadaşlar; "Fakirlerin anası" derlermiş onun için Darfurlular. Koca gövdesi büyük gölge veriyor. Gövdesinin içine su saklanabiliyor... Otach Kampı'nın ortasında bir dramı seyrediyor...

Kampın içinde dolaşmaya başlıyoruz. Sersefil, anasız babasız kalmış çocuklar; her yeni heyete olduğu gibi bize de şaklaban-

Otach kampı

lık yapıyorlar. İnce bedenleriyle kameranın önünde zıplayıp duruyorlar. Paçavralar içinde sıcaktan eriyen küçük bir kız çocuğu, kendisinden iki-üç kat büyük sazları başının üzerinde ustalıkla taşıyor. Rehberimiz, içinde yatmak için kendisine bu sazlardan sepet öreceğini söylüyor küçük kızın. Küçük saz kulübeler arasında ilerlerken bir müzik sesi kulağımıza geliyor...

Kampın bir tarafında bir küçük çarşı. Seyyar satıcılar yaygılara yatmış; önlerindeki mangallarda et pişiyor. Mangalların önünde biriken küçük ve aç çocuklar, pişen etlerden gözlerini ayırmıyor.

Kampın içinde yaşayanların iki gruba ayrıldığı açıkça gözleniyor. Parası olan, en iyisinden; et de süt de meyve de yiyebiliyor... Aynı kampta bazıları açlıktan ölüyor... Birileri kamp yönetimini ele geçirmiş, Birleşmiş Milletler yardım örgütlerinden aldığı yiyecekleri, kampa sığınmış olanlara satıyor.

Evinden köyünden olanlar, köklerinden koparılmış çiçekler gibi kampın içinde dolaşıyorlar; tüm gün gölgelikte yatıyor ve bir daha evlerini görüp göremeyeceklerini düşünüyorlar.

Hava 45 derece. Tebelli Ağacı bile gölge vermiyor. Kampın içinde ailesini kaybetmiş çocuklar, doğadan medet umuyor... Kampın zengin sakinlerinden yemek çalıyor ya da dileniyorlar... Hemen hepsi hasta ve bitkin görünüyor...

Kızılay'ın kapısında uzun kuyruklar oluşuyor. Kızılay, her gün, çoğu çocuk, 400 hastaya bakıyor.

İngilizlere Karşı Birlikte Savaşmıştık!

Afrika'da bir halk daha siyasetin kurbanı oluyor... Ahmed el Hadi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi mezunu bir Darfurlu. Olan bitene şaşıyor...

"2005 yılına kadar kimse Darfur'un adını ağzına almıyordu" diyorum, "ne oldu da Darfur herkesin diline düştü. Al Gore, 'Darfur!' diyor, Bush, 'Darfur!' diyor. Rice, Darfur'dan bahsediyor. Darfur dünyanın bir numaralı sorunu haline geldi. Sizce neden?".

İnce uzun bedenini saran beyaz giysisi siyah tenini daha da koyu gösteriyor. İri simsiyah gözlerini kısarak, "Darfur'da hesapları olanlar var!" diyor, "kriz, göçebeler ve çiftçiler arasında sıradan bir olay gibi baş gösterdi. Çatışmanın tırmanmasının nedeni doğal kaynakların yetersizliği, iyi kullanılamamasıydı. Ancak bu durum siyasete alet edildi. Çoğu Batı ülkesi, bu durumu sömürmek, için üstün bir çaba gösterdi. Dışarıdan eller işin içine girdi. Anlaşmazlık daha da büyüdü. Batı basını, yalan haberler verdi. Darfur belli amaçlar için kullanılıyor... Neden Filistin'den bahsedilmiyor? Irak'ta her gün toplu katliam yaşanıyor neden kimsenin umurumda değil?".

Görüşlerinde yalnız değildi. İnsani Yardım Örgütü direktörü Mike McDonough da aynı fikirdeydi...

"Bu denli gözden uzak olan Sudan'ın bir vilayetinin, Batı dünyasında böylesine ünlü olmasını tuhaf buluyorum. Yirmi ülkede çalıştım. Sudan'ı bilmeyen insanlar bile Darfur'u biliyor. Amerika'daki Darfur lobisi çok iyi çalışıyor! Kuzey Sudan, güney Sudan çatışmasında da aynı lobi etkili çalışmalar yapmıştı..."

Anlaşılan o ki Sudan da küresel güçlerin hedef tahtasına çoktandır yerleşmişti...

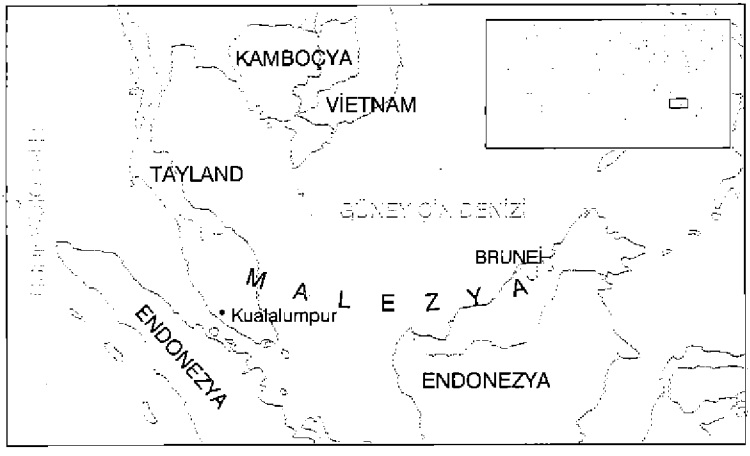
Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizlere karşı birlikte savaştığımız Sudan halkı, 100 yıl sonra yine küresel saldırının hedefindeydi...

Biri "coğrafyanın laneti bu!" demişti. Sudan, Afrika boynuzunun en kıymetli ülkesiydi... Kara elmas dışında uranyum, elmas ve diğer madenlerle süslenmişti... O zaman güneyi kuzeyine, doğusu batısına düşman edilirdi... Ne de olsa "Bir damla petrol bir damla kandan değerliydi". Senaryoya göre, Darfurlu, Filistinli, Afgan ölmeliydi!

MALEZYA'NIN "ILIMLI İSLAM"I

Nisan 2008 Yolculuğu

Uzak Asya'da bir adalar grubu... Malezya, Singapur, Endonezya. Bir zamanlar ada halkları bu bereketli ve zengin topraklarda küçük krallıkların kontrolünde yaşamaktaydılar. 15. yüzyılda gemileriyle önce Portekizliler geldi. 16. yüzyılda Hollandalılar, bu toprakları soyup soğana çevirdi. En son gelip, en uzun kalanlar İngilizlerdi. 400 yıl içinde Uzak Asya adaları, sahte sınırlarla birbi-

rinden ayrıldı; savaştırıldı, fakirleştirildi. Etnik çatışmalarla sarsıldı. İngilizlere bağlı kralların gadrine uğradı.

Malezya da içinde bulunduğu coğrafyanın lanetine uğrayanlardandı. Doğu ile Batı arasındaki petrol taşımacılığını kontrol eden Malakka Boğazı üzerindeydi. Ayrıca petrol ve hammadde zenginiydi...

O zaman, zenginliğinin ve güzelliğinin bedelini ödeyecekti!

Gece çok geç bir saatte otele varmamıza rağmen sabah gün ağarmadan uyandım. Otel odamda yere kadar inen camlardan dışarı baktım. Malezya'nın petrol şirketi Petronas'ın ikiz kuleleri tam karşımda koyu lacivert göğe uzanıyordu. Bu manzara Malezya'nın tarihini özetliyordu.

Asya kaplanı Malezya'nın başkentinde yükselen Petronas petrol kulelerinin hemen altında, İngiliz sömürge valilerinin residansları görülüyor... Biraz daha ilerde yükselen alışveriş merkezlerinin inşaatları var.

Aralarına sıkışmış ve bize "ölümlü dünyayı" hatırlatan bir mezarlık. Paranın merkeziyle ölümün gerçeği yan yana...

Kuala Lumpur'da bir gün daha başlıyor...

"Malezya Modeli" ve Enver İbrahim

"Malezya modeli" sözü, bir dönem Türkiye'de yankılandı durdu. Bu söylem, dini yönetim ile laisizm arasında kalmış bir ülkeyi anlatıyordu. Uzak Asya'nın dertli adalar grubunda, Malayların yaşadığı bu ülkede, Türkiye'nin siyasi tarihini hatırlatan birçok kişi ve olay vardı. Aslında ona damga vuran, İngiliz ve Amerikan demokrasi hareketlerinin ülkeyi soktuğu bunalımdı...

Anacaddeler; alışveriş merkezleri, lokantalar, eğlence merkezleriyle doluydu. 1970'lerde çıkarılan petrol, kentin görüntüsünü ve insan kumaşını değiştirivermişti... Bir anda zenginleşen birileri Kuala Lumpur'a damga vurmuştu...

Malezya'yı kavrayabilmek için onun politikacılarını anlamak gerekti... Şu sıralar yıldızı yeniden parlayan eski Başbakan Yardımcısı Enver İbrahim'le Country Heights'daki villasında buluşuyoruz...

Enver İbrahim

"Nasıl bir ülke burası?" diye soruyorum.

"Malezya, dini geleneklerine sahip çıkan, aynı zamanda modernleşmek isteyen bir ülke. Ancak modernleşelim derken aşırıya kaçıp..."

Sözünü kesiyorum: "Kimliğinizi yitirmek istemiyorsunuz."

"İstemiyoruz. Batılılaşmak istemiyoruz," diyor, "biz Amerika değiliz. Biz Avrupa değiliz, Malezya'yız. Modern miyiz? Evet. Dinimizin elverdiği ölçüde moderniz. Bizim için din, kültür, tarih çok önemli. Ama aynı zamanda hoşgörülüyüz de."

Biz onunla söyleşirken, haşmetli villanın salonuna başlar uzanıp kayboluyor. Evin içinde tesettürlü hanımlar. Hanımı, kızları ve torunları söyleşinin bitmesini bekliyor. Enver İbrahim, Malezya'nın "ılımlı İslamcısı" olarak tanınıyor. İlginç bir geçmişi var.

1990'larda başbakan yardımcısı. Dönemin başbakanı Mahatir Muhammed'le derinleşen görüş ayrılıkları sonunda, 1998'de yolsuzluk suçlamasıyla hapse mahkûm ediliyor.

Aynı yıl, Amerikan *Newsweek* dergisi tarafından "Yılın Asyalısı" seçiliyor. Bir yıl sonra, 1999'da, finanstan sorumlu başbakan yardımcısıyken, altı yıl sürecek hücre hapsine mahkûm oluyor.

Malezya'da büyük tepkiye sebep olacak mahkûmiyeti, adını yüceltiyor. On binlerce kişinin katıldığı toplu protesto namazlarıyla Müslümanlara yapılan zulmün simgesi durumuna geliyor Enver İbrahim...

İki yıldır özgür. Malezya'daki en kuvvetli siyasi figür. Buluştuğumuzda siyasi yasaklı dönemi yeni bitmişti. Artık dolu dizgin siyasetin içindeydi... Birkaç ay sonra, livata suçlamasıyla yeniden peşine düşülecek, Kuala Lumpur'daki Türk Büyükelçiliği'ne sığındığı haberi manşetlerden verilecekti...

Muhalefet Batı'nın Gözdesi

Kuala Lumpur'da Pan İslamist parti merkezine gittiğim gün, aynı zamanda Enver İbrahim'in siyasi yasağının bittiği gündü. Yerli ve yabancı gazeteciler villanın bahçesinde bekleşiyorlardı. O gün, Enver İbrahim ve muhalefetteki diğer iki parti, "ortak platform"da birleştiklerini açıklayacaktı. Bu çok önemli bir gündü...

Yabancı basın mensuplarının fikirlerini almak için uzunca bir uğraş vermiş ama sonuç alamamıştım. *Associated Press* muhabiri genç hanım, görüş bildiremeyeceğini kaba bir şekilde anlatmış; uzanan mikrofonumuza kafasını çevirmişti.

Time dergisi muhabiri bir Malezyalıydı. Muhalefet cephesiyle ilgili şöyle konuşacaktı:

"Üç ana muhalefet partisinin lideri yukarıda nasıl koalisyon oluşturabileceklerini tartışıyorlar. Biri Enver İbrahim'in partisi, liberal bir parti; diğeri İslamcı parti. Üçüncüsü ise Demokrat Parti. O da Çinli azınlıkların desteklediği bir parti. Bir araya gelip daha işlevsel bir muhalefet oluşturma çabası içindeler."

Batılı rüzgârlar muhalefeti desteklemekteydi... Ayrıca Batılı kraliyet aileleriyle, dolayısıyla küresel politika merkezleriyle yakın ilişkili olan Malezya kralı da yüzünü muhalefete çevirmekteydi...

2007'de, kral ve Kraliçe Nur Zaire, dünyanın diğer kral ve kraliçeleriyle, bağımsızlığın 50. yılını kutlamışlardı... Havaalanında metrelerce uzayan fotoğrafta, kral ve kraliçe, dünya kraliyet aile-

leriyle çevrelenmiş halde en önde oturmaktaydılar. Kraliçe Nur Zaire, dünya üzerindeki başörtülü tek kraliçeydi. Geçmiş yüzyıla aitmiş gibi duran bir fotoğraftı bu. İşin gerçeği, George Bush'tan İngiltere kraliyet ailesine kadar tüm Batılı liderler ve asiller, Malezya Krallığı'na özel bir ilgi duymaktaydı...

Bağımsızlığın 40. yılı olan, 1997'de, Malezya bir krizle sallanmıştı... 20 yıl iktidar koltuğunda oturan Başbakan Mahatir Muhammed'in "IMF'ye hayır!" politikasının, krizde etkili olduğu sözleri ortalığa yayılmıştı.

"IMF Bir Tuzaktır!"

O dönemde finanstan sorumlu başbakan yardımcısı olan Enver İbrahim'e sordum:

"O dönemde siz maliyeden sorumluydunuz. Para fonu, IMF'yle ilişkiler nasıldı? Bu kurumla ilgili düşünceleriniz ne?"

"IMF tam bir tuzaktı. Bir ülkenin büyük mali sorunları varsa ve başvuracak başka hiç kimsesi yoksa IMF'ye gider. Ama IMF operasyonu Malezya'da çok zarara yol açtı... Malezya'yı hiç anlamadılar. Mesela Endonezya'da da büyük yanlışlar yaptılar. Hem ülke çok kötü yönetiliyor; hem de küresel sermaye vara yoğa el koyuyordu. Büyük çaplı bir yolsuzluk hâkimdi. IMF yardım için gelmişti ama daha fazla sorun yaratıp gitti..."

"Onlar doğal olarak kendi çıkarları doğrultusunda çalışıyorlar" diyorum.

"Doğrudur!" diye yanıtlıyor.

Kuala Lumpur Üniversitesi profesörü Sadiye, krizin altını çiziyordu.

"Zorluklar 1997-1998'deki krizle derinleşti..."

Renkli başörtüsünü çenesinin altından bir daha bağlarken hızlı hızlı konuşuyor: "Pek çok uzman bunu, spekülatörlerin hatasına bağladı. Ancak krizin nedenini araştıran birçok ekonomist için bankacılık sistemi, kurumsal yönetim, dış borçlar, krizin nedeniydi. Malezya'yı başka ülkelerle mukayese edersek, mesela Endonezya ve Tayland'da dış borçlar çok daha fazlaydı. Biz krizi daha çabuk atlattık, daha az zarar gördük."

Spekülatörler, zaten bankacılık sisteminin kılcal damarlarındaydılar....

Malezya, Asya krizi sırasında, sermaye hareketi kontrolü getirmişti. IMF yardımını reddetmiş, krizi bu yüzden daha az zarar görerek atlatmıştı. Ama ardından bununla taban tabana zıt bir karar alıp, yabancı sermayeyi ülkeye davet edecekti Malezya.

Yabancı sermaye Malezya'ya uçarak geldi. Bu ülke çok büyük zenginliklerin beşiğiydi. Dünyada kalay üretiminde birinciydi. Karbonhidrat yatakları genişti. Zengin petrol yataklarına doğalgaz kaynaklarına sahipti. Bakırı ve uranyumu vardı. Tropik kerestenin en kalitelisi buradaydı. Kauçuk ve palmiye yağında yine önde gitmekteydi...

Malezya zengindi ve tıpkı 15. yüzyılda olduğu gibi küresel sermayenin ağzını sulandırıyordu...

Malezya'nın Zenginleri

Yabancı sermayeyle işbirliği yapanlar, şehrin dışındaki villalarda konforlu bir yaşam sürmekteydiler...

Peki ya halk? Diğer bölge ülkeleriyle kıyaslandığında fakirlik daha azdı... Kuala Lumpur'da aylık ortalama ücret 2,500 ringgiti, yani 850 dolar civarındaydı...

Malaylar, Çin ve Hint kökenli Malezyalılar arasında en çok kazanan Çinlilerdi. Hintliler 300-400 dolar arası en düşük ücretle çalışanlardı... Müslüman Malaylar ise ayrıcalıklı konumdaydılar, vergiden de muaftılar.

Kuala Lumpur Hali'nde dolaşırken şöförümüz Azmi bizi yalnız bırakmıyor. Toplumun orta sınıfının ortalama ayda 300-400 dolarla geçindiğini söylüyor...

Rengârenk, kurutulmuş balık tezgâhlarının önünden geçerken, "Bu parayla aile geçindirilebilir mi?" diye soruyorum. Azmi "Bu para dört kişilik bir aile için yeterli" diyor.

Genellikle kendi evleri olduğunu söylüyor. Malaylar devlet korumasında ve evleri devlet onlara veriyor.

Yine de sebze halinde en ucuz alışverişi yapabilmek için çırpınan bir grup insan göze çarpıyor.

Anlı şanlı zenginlerine gelince, Malezya'nın zenginleri tüm Asya'ya damga vuruyor.

Malezya'da elit bir grup, devlet eliyle yaratılmıştı. Her yönetim, yıllar içinde kendine bağlı holding, finansör, işadamı yaratmıştı. Çin asıllı Robert Kuok, 4 milyar dolar civarındaki servetini emlak satışı ve otelcilikle sağlamıştı. Sık sık Türkiye'nin güney sahillerinde mega yatlarla dolaşan Ananda Krishnan, Hint asıllıydı. Televizyon kanalları ve telecom şirketleriyle parayı kapmıştı. Eskiden pirinç tüccarı olan, şimdi dev konteyner limanı işletmecisi Seyid Muhtar el-Bukhari, inşaat sektöründe yer alan Francis Yeoh gibi şahısların milyar dolara yakın kişisel servetleri vardı.

Onlar pek göz önünde olmazlardı. Dünyanın her yanında işleri, malikâneleri ve daha neler neleri vardı... Onlara bağlı üst düzey şirket yöneticilerini Darül İhsan Golf Kulübü'nde görebilirdiniz. Miami'de gibi yaşıyorlardı... Milyon dolarlık yatları, petrol işinde payları, limanları ve havaalanları vardı. Hanımları genellikle yabancıydı.

Malezya Ulusal Kadın Konseyi Başkanı Zahara Alataş'la Malezya'nın zenginlerini konuşuyoruz.

"Bu zenginlerden birinin hikâyesi iyi bir örnektir," diyor, "1970'lerde hükümet içinde yer alan biridir bu. Kayıtlara göre, o yıllarda, öyle varlıklı biri değildir. Adı Mustafa Kemal Abubakar. Bugün 350 milyon doları var".

"Bunu nasıl becerdi dersiniz?" diye soruyorum.

Duvarda asılı duran bir yıl önce ölmüş muhalif bir yazar olan eşinin fotoğrafına bakıyor:

"Kocam gibi adamlar, ilişkilerinde çıkarları değil fikirleri öne çıkarırlardı. Onlar, idealist, toplumcu insanlardı. Bir de onların tam zıddı olanlar vardır. Doğru zamanda doğru ilişkiler kurmakla övünürler. Her devrin adamıdırlar. Herkesin şarkısını söylerler. Bu sayede de devlet ihalelerini kaparlar. Rüşvet alır verirler. Yolsuzluk en doğal olandır. Bu sayede yükselirler ve bu sayede zengin olurlar."

Zahara Hanım'ın anlattığı ikinci tip adamlar, bütün bölgeyi kasıp kavuran, her geçen gün servetlerine servet katanlardı.

Proton'un işçileri

Ortakları Batılı işadamlarıydı. Madalyonun öbür tarafında zenginlikleri alınteriyle üretenler ve her geçen gün yoksulluk batağına gömülenler vardı.

Proton'da Çalışan Abdülhalim Usta

Bazıları ünlü Proton otomobil fabrikasında çalışırlardı... Bu ünlü araba fabrikasına ben de gittim. Göz kamaştırıcı büyüklükteki tesiste, mihmandar üretimle ilgili bilgiler verirken, ben Abdülhalim'in kabloları bağlayan hünerli ellerini izliyorum. Mihmandarı geride bırakıp "Abdülhalim ne kadar zamandır burada çalışıyorsun?" diye soruyorum, "18 yıldır!" diyor.

O, arabalara motoru yerleştiriyor ve ayda 2 bin ringgit kazanıyor. 2 bin ringgit, 800 dolar civarında bir para ediyor... Bu, Abdülhalim gibi kıdemli bir işçinin aldığı aylık miktar. Mihmandar işçilerle konuşmamdan rahatsız, beni bir sonraki bölüme götürmeye çalışırken, sabah paydosu için bir masanın etrafında oturan işçilerin yanına ilişiyorum.

Kimisi kıdemli, kimisi sadece birkaç aydır burada. 500-600 ringgit civarında maaş alıyorlar. Yani 200-250 dolar... Ev kirasını bile denkleştiremiyorlar.

En genç işçilerden biri, fabrikaya 20 km uzaktaki köyünden geldiğini söylüyor. Ev kirası olarak 450 ringgit veriyor... Yani eline 100-150 ringgit kalıyor. Bununla yaşamak mümkün değil, sadece yaşar gibi yapıyor!

İnternet Muhalifi: Rocky

Malezya'da sınıfsal uçurum ve siyasi baskılar muhalif aydınları değişik alanlarda bir araya getiriyordu. Muhalefeti oluşturan yelpazede, internet blogları özel bir yer tutuyordu...

İnternet siteleriyle muhalefet örgütleyen gazetecilerin önemli bir baskı grubu oluşturduğunu, daha Malezya'ya gitmeden öğrenmiştim. Rocky lakaplı bir gazeteciyle temasa geçmiştim. Beni haftalık toplantılarına davet etmişti. O gün eski Başbakan Mahatir Muhammed'in kızı da oradaydı... Web sitesine giriş yapanların 1 milyona ulaşması kutlanacaktı... Marina Mahatir, tek mumlu pastasını keserken kameramıza dönerek "Biz Malezya bağımsız olmalıdır, diyoruz. Bağımsız olduğumuz sürece, değerlerimizi paylaşan kim olursa olsun onlarla müttefik olabiliriz. Ama köleliğe hayır!" diye bağırdı.

Diğerleri alkışladı. Büyük, bahçeli bir villada toplanmışlardı. Pipolarını tüttüren, sokakta gördüklerimizden çok daha farklı tipte ve kıyafette bir grup insan hararetle sohbet ediyordu. Mutfak tarafında ve iç odalarda da açık bilgisayarlar önünde tartışan, konuşan, çoğu işsiz gazeteciler vardı...

Marina, kutlama bittiğinde Malezya'daki siyasi hayatı anlattı:

"Geçen dört yıl içerisinde değerlerimizde değişiklik oldu. Yeni hükümetle beraber, bağımsızlığımıza set vuruldu. Her geçen gün, biraz daha Batı'ya bağlanıyoruz. Dışişlerimiz darmadağınık. Ülkeyi ilgilendiren herhangi bir konuda nerede durduğumuzu kimse bilmiyor."

Marina'nın babası 2004'te emekliye ayrılmış, yerine bir bürokratı bırakmıştı. Abdullah Badavi dört yıldır iktidardaydı... Yasaklı

gazeteci "Rocky" lakaplı Ahirüddin, Malezya'nın en ünlü internet sitelerinden birinin başındaydı.

Omuzlarına inen gür, dalgalı saçları ve iriyarı bedeniyle, Kızılderili şeflerini andırıyordu. "Başbakan Badavi, Barisa National'ın başında" diyordu, "bu parti, son 40 yıldır Malezya'yı yöneten parti. Son 40 yıldır, istedikleri her kanunu parlamentodan geçirebiliyorlardı. Ama artık yapamıyorlar. Geçen aydan bu yana yani".

2008 ilkbaharında yapılan seçim sonucunda muhalefet hızlı bir çıkışta olduğunu ispatlamıştı. Seçimlerde, Malezya'yı 40 yıldır yöneten parti galip çıkmıştı yine ama muhalefetin oyları da hatırı sayılır derecede artmıştı. Rocky, Malezya'yı büyük bir değişimin beklediğini söylüyordu:

"Badavi yönetimindeki Birleşik Malay Ulusal Partisi, onlarca yıl bu federasyonu yönetti. İçinde farklı etnik grupları, ırkları barındıran bu ülke, sorunlara her zaman açıktır. Düşünün biz burada Malaylar, Çinliler, Hintliler olarak bir arada yaşıyoruz. Her grup, elindekinden daha fazlasını istiyor. Sonunda ülkede en az nüfusu olan ve en az gelire sahip grup, isyan edip sokaklara döküldü. Bir siyasi kriz patladı."

Malezya'nın sorunları çoktu. Çeşitli internet sitelerini yönlendiren gazetecileri sorunları tartışırken orada bıraktık... Gündem oluşturuyor, muhalefeti ve iktidarı sorguluyorlardı...

"Yumuşak" İslam!

Amerika'nın eski Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Holbrooke'un sözlerini hatırlatanlar da onlar oldu. Dış Politika Konseyi'nin (CFR) önemli isimlerinden biri olan Holbrook, Müslüman ülkelerde "Batı tarzı bir İslami çizginin yayılması gerektiğini" ifade etmişti. İki ülkeyi örnek göstermişti: Türkiye ile Malezya.

Malezya'dan söz ederken, ılımlı İslam'ı taşıyacak adam olarak Enver İbrahim'i işaret etmişti. Enver İbrahim'e sordum:

"Malezya modeli Türkiye'de çok tartışıldı... Nedir bu Malezya modeli?"

Gülümseyerek, "Bu tartışmalardan haberim var" demişti, "bu konu, Holbrooke'un sözleriyle başladı. Onun açıklamasında benim adım da vardı. Bence çok yanlış bir örneklemeydi. Türkiye ve Malezya, birbirinden çok farklı iki ülke. Tarihi, toplumu ve kültürü çok farklı. Türkiye'ye geldiğim zaman bu farkları görüyorum. Biz demokratik bir ülke bile değiliz. Seçimlerimiz özgürce yapılmıyor, basın özgürlüğümüz hiç yok. Bunları Türkiye'yle nasıl kıyaslarız?".

Malezya, İngiliz sömürgesi oluşunun derin yaralarını taşıyan bir ülkeydi. Türkiye hiç sömürge olmamıştı...

Malezya geçmişte de, bugün de krallarla yönetiliyordu... Demokrasi deneyimi son derece kısıtlıydı. Ağzını fazla açan en hafifinden yasaklanırdı...

Mart 2008'de gerçekleşen Malezya seçimlerinde, sömürgecilik mirasının yaraları bir kez daha ortaya çıkmıştı... Badavi'nin başkanlığındaki ulusal cephe, 40 yıl sonra ilk kez ulusal meclisteki üçte iki çoğunluğunu kaybetti.

Başbakan Abdullah Ahmad Badavi'nin siyasi geleceği birden belirsizliğe düşmüştü. Muhalefet partileri, Demokratik Eylem Partisi, Halkın Adaleti Partisi ve Pan İslami Parti koalisyonu milletvekili sayısını dörde katlayarak mecliste toplam 82 koltuk kazanmıştı...

Rocky lakaplı gazeteci Ahiruddin, siyasi tsunamiyi şöyle anlatmıştı.

"Son genel seçimlerde 'siyasi tsunami' dedikleri şeyi yaşadık. Çok büyük bir dalga geldi ve siyasi manzara aniden değişti. O büyük siyasi parti hâlâ yerinde duruyor ve ülkeye hükmediyor. Ama parlamentoda bir şey yapabilecek gücünü artık yitirdi."

Altı yıl hücre hapsinde kalan eski Başbakan Yardımcısı Enver İbrahim, hem Batı'nın hem de kralın desteğiyle yeni bir dönemin kapısını açacak gibi görünüyordu.

Politik söyleminde, halkın bıktığı yoksulluk ve yolsuzlukları öne çıkarıyordu.

Halk, siyasetçilere hiç güvenmediği halde, Enver İbrahim'in mağduriyeti Malezyalıların sempatisini kazanıyordu.

"Buma Putra: Toprağın Çocuğu"

İngiliz sömürge döneminde, bu topraklara köle olarak getirilen ya da göçmen olarak gelen Çinli ve Hintliler, artık Malezya halkının unsurları arasındalar. Bir de Malaylar, yani tüm bölgenin asıl unsuru var... Malay olmak demek, Müslüman olmak demek. Bumi Putra, yani bu toprağın çocuğu olmak demek. "Pozitif ayrıma tabi tutulmak" demek. Vergi ödememek, çocuk yardımı almak, devletle ilişkilerde ayrıcalıklı olmak demek...

Malezya, kelime anlamı olarak Malayların ülkesi demek... 1957 yılında bağımsızlığına kavuşan bu ülkede, "toprağın çocukları", nüfusun sadece yüzde 60'nı oluşturuyor. Bu durum, adalar bölgesine İngilizlerin verdiği hediye. Bu hediye, İngiliz sömürge tarihinin bir özetiydi. İki kelimeyle formülleşmişti: "Böl ve yönet!"

Egemenlik tüm dünyada İngiltere'den Amerika'ya geçerken, 1950'lerde, başkaldıran sömürgelerinde İngilizler aynı metodu uyguladılar. Halkları etnik kökene göre sınıflayıp ayırdılar. Malezya ve tüm Uzak Asya'da çatışmanın temelini attılar.

1948 yılında, Malaya Federasyonu, İngiliz kontrolündeki sultanlar eliyle kuruldu. Çin ve Hint asıllı azınlıklar artık Malaya vatandaşıydılar. Sınırlar günümüze gelene dek defalarca değişecekti...

Malaylar Çinlilerden, Hintliler Malaylardan, Çinliler Hintlilerden hazzetmeyecekti...

Enver İbrahim tarihi şöyle anlatmıştı:

"Bu bölgede bir zamanlar birkaç güçlü sultanlık vardı. Sonra bunlar birçok küçük sultanlığa bölündü. İngiliz eliyle hepsi sömürgeleştirildi... Sonra her biri küçük beyliklere ve daha küçük sultanlıklara bölündü. Sonunda buradaki bağımsızlık hareketi gelişti ve İngilizlerle uzlaşıldı. Sultanlıklar da bağımsızlık sürecinde yer aldı. Yeni demokratik Malezya böyle kuruldu. Sultanların dini, kültürü ve gelenekleri koruyan kanunlarını kabul ettik. Her beş yılda bir, tüm ülkeyi yönetecek sultanı seçmek üzere bir anlaşma yapıldı."

Uzak Asya adaları krallığı İngiliz eliyle böyle kurulmuştu. Bu yapay birlik, çok geçmeden çatlamaya başlayacaktı. Müslüman Malaylar, giderek yoksullaşıyor; ticarete yatkın, çalışkan Çin ve Hint asıllılar ise servetin çoğunluğuna hâkim oluyorlardı. Nüfusun yüzde 60'ı olan Malaylar, milli servetin sadece yüzde 3 kadarına sahipti. Eğitimsizdiler ve kent dışına itilmişlerdi. 1971 yılında sokağa dökülecekleri... Bu ayaklanma sonrası, kanunlar değiştirilecek, Malaylara ayrıcalıklar verilecekti.

Böylece Malezya, dünyada, anayasa ve kanunlarında ırk ayırımına yer veren tek ülke oldu.

Kocası da bir "Bumi Putra" olan, Hint kökenli Zahara Alatas açıklıyordu:

"Bumi Putra olmanız için Malay olmanız gerek. Sadece Malay kanı bu toprağın çocuğu olduğunuzu gösterir. Birçok ayrıcalıkları vardır. Mesela, Bumi Putra'lar vergiden muaftır!"

Sadece vergiden muaf değillerdi. Şirketlerde ve okullarda kotaları vardı. Devlet ihalelerinde öncelikliydiler... Ama ülkedeki büyük otellerin, restoranların, dükkânların çoğunluğu hâlâ Çinlilere aitti. Zahara anlatmaya devam ediyordu:

"Malaylar imtiyazlarını değişik şekillerde kullanıyorlar. Devlet ihalelerinde öncelikleri var. Önce ihaleyi alıyor, sonra yüksek komisyonlarla ihaleyi Çinlilere devrediyorlar. Yani devletle anlaşmayı Malaylar yapıyor. Çinlilere devrediyorlar çünkü onların ticaretle araları iyi değil!"

Zahara, Malaylara verilen ayrıcalıkların, bugünkü siyasal krizi tetiklediğini söylüyordu.

"Belli bir etnik grup imtiyazlı durumda. Oysa herkes eşit hak sahibi olmalı! Bir zamanlar Malaylara bu destek belki gerekliydi. Ama şimdi, 50 yıl geçtikten sonra, hâlâ imtiyazlı olmaları kabul edilebilir bir şey değil. Artık Malayların büyük çoğunluğu yüksek eğitimli, varlıklı ama hâlâ imtiyazları var..."

"Büyük çoğunluk" sözü üzerinde düşünülmeliydi. Malezya'da da kural bozulmuyordu. Tüm ayrıcalıklara rağmen Malay, Hintli ve Çinli her kesimden yoksul vardı ve onların yaşamları birbirinin aynıydı. Aslında yoksullar aynı "toprağın çocukları"ydı... Fakir mahallelerde ister Çin, ister Hint kökenli ya da Malay olsun, her-

kes ayrı gayrı olmadan yaşayıp gidiyordu. Etnik grupların mücadelesi gibi gösterilen çekişme, varlıklı sınıf içindeydi. Esas mesele pay kapma davasıydı!

Din Siyaseti

1980'lerde Mahattir Muhammed'in liderliğinde Malezya, yeni bir etkinin altına girecekti. Modernizasyon adı altında din siyasileştirilecekti.

Programın iki hedefi vardı.

Bir: İslam'a kamu yaşamında yeni bir egemenlik sağlamak. İslami değerleri ve kimliği vurgulayıp, İslam'a dayalı kurumlar oluşturmak ve Müslüman dünyayla yeni bağlantılar kurmak.

İki: 1970'lerde başlayan "pozitif ayrımcılık" ilkesini uygulamaya devam ederek, Müslüman Malaylara, hükümette, eğitimde ve bürokraside ayrıcalıklı pozisyonlar sağlamak. Bu dönemin parlak ismi, Başbakan Yardımcısı Enver İbrahim'di. 1998'de Amerikalılar tarafından "yılın Asyalısı" seçilmiş, aynı yıl hücre hapsine mahkûm edilmişti! Yaşamını karartan mahkûmiyeti şöyle anlatıyordu:

"Diktatörlükle yönetiliyorsanız ve demokrasi yoksa, mahkemeleriniz bağımsız değilse, sizi sürükleyip götürebilirler. Hapse atıldığım zaman doğru düzgün hiçbir suçlama yoktu, suçlama sürekli değişiyordu. İddianame hazırlanmamıştı."

"Neyle suçladılar?" diye soruyorum.

"Ülkeye ihanetle suçladılar. Yurtdışında 1 milyar doların var dediler. Ortada aleyhime açılmış bir dava bile yoktu. Bir diktatörümüz vardı. Ne yapabilirdim, nasıl karşı çıkacaktım?"

"Altı yıl ceza aldınız..."

"Evet altı yıl hücre hapsi. Vatana ihanet, yolsuzluk, seks suçu, ne varsa hepsiyle beni suçladılar, her mahkemeye çıktığımızda da suçlamayı değiştirdiler."

Hapisten çıktıktan sonra siyasi yasağı devam etmişti. Bu süreç içinde Enver İbrahim, Amerika'nın Ortadoğu ve Uzak Asya politikasının oluşturulduğu George Town Üniversitesi'nde dersler vermişti.

Malezya'da bir kesim tarafından tapılıyor, bir kesim onu aşırı Batıcı olmakla suçluyordu. Kendisi hakkındaki farklı görüşleri şöyle özetliyordu:

"Müslüman ülkelerle bağlantılarım yüzünden 'aşırı İslamcı' diyorlar. Çinlilerle ilişkilerim iyi diye Çinlilerin ajanı olduğumu söylüyorlar. Amerikalılarla ilişkiler yüzünden de 'Amerikancı' diye etiketliyorlar. Ben bu gibi şeylere kulaklarımı tıkarım. Her yerle ilişkiliyim ben. Malezya gibi bir ülkenin herkese savaş açarak hem siyasi hem de ekonomik anlamda ayakta kalması mümkün değil. Amerikalılarla da ilişki kurarsınız, Çinlilerle de. Onlarla aynı fikri paylaşmayabilirsiniz. Bakın, Malezya, Irak'taki savaş ve Filistin meselesinde Amerikan politikalarının karşısında yer aldı. Ama Amerikalıların yaptığı her şeye karşı olmamız gerekmiyor..."

Altı yıl süren hapis yılları ona siyasi bir mükâfat getirecek gibi görünüyordu. Malaylar mağdur olmuş bir lideri ödüllendireceğe benziyorlar. En azından gazeteci Rocky öyle diyordu:

"Bence Enver İbrahim'in dönüşü muhteşem olacak. Daha önce iktidar partisindeydi. Şimdi siyasete dönecek ve muhalefet lideri olacak. Muhalefet grupları içinde yüzde yüz desteklenmiyor. Mesela PAS, yani İslamcı Parti, Enver İbrahim'e şüpheyle yaklaşıyor. Ama göreceksiniz, o geleceğin lideri olacak. Hiç şüphem yok!"

Artan enflasyon, yoksul halkı iktidara karşı cepheleştiriyordu. Enver İbrahim'in halkçı söylemleri yoksul sınıflarda yankılanıyordu.

Her demecinde yoksul halkın sorunlarına değiniyor ekonomik refah vaat ediyordu... Malezya'da yoksul halkın aile dayanışmasıyla ayakta durabildiğini söylüyor, birkaç dakika sonra Malezya'nın bölgenin en zengin ülkelerinden biri olduğunu anlatıyordu: "Petrolden yılda 30 milyon dolar kazanıyoruz. Zengin bir ülkeyiz. Ama hırsızların ortadan kaldırılması gerek!"

Söylemleri halktan destek alıyordu... Kadın örgütlerinden laiklik savunucusu avukatlara, yoksullardan liberal zenginlere kadar birçok kesim tarafından destekleniyordu.

Ve Kadınlar!

Enver İbrahim'in liderliğini yaptığı platformun şemsiyesi altında yer alan Demokrasi Partisi'ni destekleyen Zahara Alataş, "Ekonomik sorunlar kadar kimlik sorunumuz da var!" diyordu... "Başörtüsü konusu burada büyük gerilime neden oluyor. Malezya'da kadınlar bir süreden beri Suudi tarzında baş örtüyor Bu 25-30 yıl önce başladı. Maalesef artık geleneksel giysilerimizi giymiyoruz."

"Geleneksel giysileriniz nasıldı?" diye soruyorum. Üzerindeki uzun kollu parlak yeşil elbiseyi gösteriyor:

"İşte bizim geleneksel giysimiz. Malezya'da böyle giyinilirdi. Hindistan'daki gibi, sadece şal kullanırdık. Transparan, süslü yakalar kullanırdık. Birden Suudi tarzı buraya yerleştirildi."

"Bu değişim nasıl oldu?" diye soruyorum.

"Yönetim belli ellere geçti. Kadınlar çalışma hayatından geri çekildi. Önce kadınlar değiştirildi. Kadın kanunen de ikinci sınıf hale getirildi. Bırakın çalışma hayatını, evden çıkarken bile kocasından izin alması zorunluluğu konuldu. Değişik bir tarz örtünme getirildi. Ev kadını olmak teşvik edildi. Eskiden bizim geleneğimizde bunlar yoktu! Bu âdetler Ortadoğu'dan getirildi. Suudilerden geldi. Sorun da bu işte..."

Ve Terör!

Malezya bu tartışmalarla sarsılırken Malakka Boğazı'nda bir şeyler oluyordu.

Doğu ticaretini Batı'ya taşıyan Malakka Boğazı, birden terörle sarsılmaya başlayacaktı... Boğazdan geçen bütün gemiler Cemaatül İslam, Moro İslam Özgürlük Cephesi ve Abu Sayyaf grubu gibi terörist örgütlerin tehdidiyle karşılaşır oldu... Örgütlerin arkasında Suudi sermayesinin olduğu, söz konusu örgütlerin yönetici kadrolarının Mısır'daki El Ezher Üniversitesi'nde eğitim gördüğü resmi kayıtlara geçti

Batı, Malezya'yı dünya ticaretine engel olmakla suçluyordu... Malezya, enerji güzergâhlarını tehlike altına sokabilecek terör

Zahara Alatas'la

gruplarıyla yeterince mücadele edemiyordu! Enver İbrahim, terör olayları ve Malezya'daki cepheleşme karşısındaki tutumunu şöyle anlatıyordu:

"İnsanlar arasında ayrım gözetiliyor. Bence asıl önemli olan, ayrımcı söylemlerden uzak durmak. Şimdi de dinci-laik karşıtlığı başlatıldı. Ben ne tam laik biriyim, ne de aşırı dinciyim. İkisinin ortasında 'ılımlı' bir politikacıyım. İnsanların kendi değerlerine kendilerinin sahip çıkmasını isterim. Demokrasi isterim. Ben liberalim ve herkesin tavrına saygı gösteririm."

Milli Kadın Konseyi Başkanı Zahara Alatas'a, Enver İbrahim'in söylemlerini aktarıyorum. Şöyle yanıtlıyor:

"Dini kullanmak Batı'nın işine geliyor. Çünkü halkları bu şekilde çok daha kolay denetimleri altında tutabiliyorlar. Önce mallarını gönderiyorlar, ardından kültürlerini. Wolfowitz'i gönderiyorlar. Sonunda Amerika, Malezya'daki tüm siyasi hayatı ve karakterleri denetimi altına alıyor..."

Uzak Asya'nın orkideler diyarı... Petrolün, elmasın, kalayın uranyumun ana yatağı... Malezya, Asya'nın kaplanı!

Dünyanın yıllık petrol gereksiniminin yarısının geçtiği Malakka Boğazı... Dünya ticaretinin dörtte birine geçit veriyor! Batı için hayati önemdeki bu boğaz, kolay kontrol edilebilir olmalı!

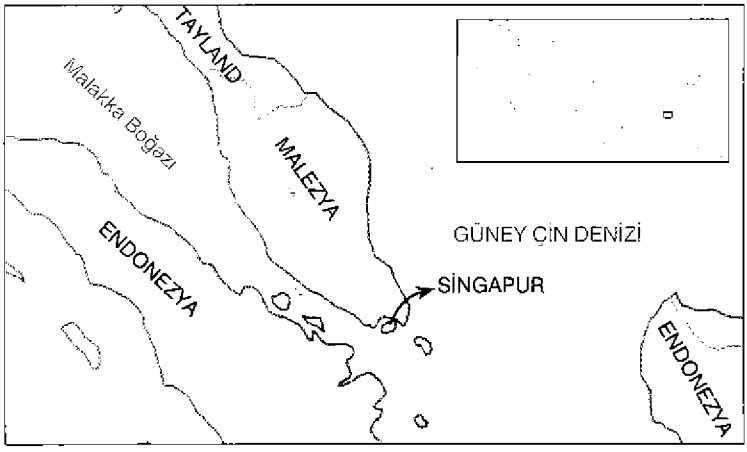
Kırk yıl sonra, Malezya'da değişim rüzgârları esiyor... Muhalefet ilk kez meclis koltuklarının üçte birine oturuyor... Yeni siyasi liderler arenaya çıkıyor...

2008 yazında bir kez daha livatayla suçlanan ve güvenliğinin tehlikede olduğu gerekçesiyle Kuala Lumpur'daki Türk Büyükelçiliği'ne sığınan Enver İbrahim, 26 Ağustos 2008'de halkın büyük desteğiyle milletvekili adaylığına seçildi. Rocky, haklı çıkacak gibiydi...

SİNGAPUR: UZAK ASYA'DA BİR İSRAİL MODELİ!

Nisan 2008 Yolculuğu

Nereden çıktı şimdi Singapur demeyin! Küresel ekonomiyi en iyi yansıtan ülke Singapur!... Bir zamanlar küçük bir deniz kasabasıydı. Önce Hollandalılar sonra İngilizler tarafından sömürgeleştirildi. Şimdi Batı'nın gözbebeği bir şehir devleti... Dört buçuk milyon nüfusunun dörtte biri yabancı. Uzak Asya'nın en önemli ticaret limanı. Bankacı cenneti!

Yüzlerce bankadan sadece beşi yerli. 675 milyar dolarlık bir ticaret hacmine sahip! Siyaset, "kontrollü" demokrasi! Haber alma özgürlüğü kısıtlı! Çanak anten bile yasak! Yıllık gelirin kişi başı 35 bin dolar... Ama nüfusun çoğunluğu ayda 1000 dolarla yaşar!

1965'ten beri aynı parti tarafından yönetiliyor Singapur... Muhalefetin sesi hiç duyulmuyor. 7 bin yabancı şirket Uzak Asya'yı buradan kontrol ediyor... Demokrasi havarisi Batı, iş Singapur'a gelince sus pus oluyor.

Ordusu İsrail tarafından kurulmuş, gizli banka hesabına izin verdiği için bankacılıkta İsviçre'nin yerini alıyor şimdi. Tüm devlet kuruluşları İngiliz etkisi altında. Üst sınıf 200 yıldır İngiliz âdetlerine göre yaşıyor. Resmi dili İngilizce! İngiltere'deki gibi trafik sağdan gidiyor. Üst sınıf ve yabancılar kriket oynuyor; sütlü çay ve domuz pastırmasıyla kahvaltı ediyor. Halk ise yüzyıllardır pirinçle besleniyor. Ama artık pirincin de yanına yaklaşılmıyor!

Kriket Kulübü

Singapur'da bir hafta sonu. Ülkenin önde gelenleri ve asırlardır burada yaşayan İngilizlerin torunları, yavaş ve nemli bir Singapur gününde kriket kulübünde, eski sömürge geleneklerini yaşatıyorlar... Malum, İngiltere tüm sömürgelerinde aynı oyunu yaymıştır... Kriket oynayan ulusların tarihinde mutlaka bir İngiliz parmağı vardır!

Kentin eski merkezinde koca bir kriket sahası. İngiliz tarzı binalarla çevrili. Suresh, kriket kulübünün yöneticisi bir Singapurlu.

Her önüne gelen giremiyor bu kulübe... Üyelerinin çoğu ünlü politikacılar, işadamları ve tabii ki önemli görevler için burada bulunan yabancılar...

Kriket kulübünün müdürü Suresh'in bir adı da Alan Jones. Bütün Olanca Malaylığına karşın, İngilizce bir isim taşıyor... Malayca ismi olan Suresh'i sadece ailesi kullanıyor. Ama, "asıl adı" konusunda ısrarlarımıza dayanamıyor. Suresh, kriketi "Batılı" olmanın kriteri olarak görüyor... Bana uzun uzun kriketi anlatıyor.

Kriket sahası

"Kriket, insanlara nasıl 'centilmen' olunacağını öğreten bir spor. Kurallara uymayı öğretir. Oyunu oynamak için bir tek şansınız vardır. Tek bir hata bile yapsanız oyun biter ve oyundan çıkarsınız. Bu oyun size prensiplerin önemini öğretir."

Alakasız bir soruyla konuşmasını bölüyorum:

"Siz Singapurlu musunuz?"

Ne alakası var, dercesine onaylıyor... "Evet?"

Gülümsüyorum.

Duvarda, Singapur Kriket Kulübü'nün 19. yüzyıldaki fotoğrafı. 100 yıldır aynı yerde duruyor... Şimdi çevresine dikilen gökdelenleri izliyor... Yeşil sahayı çevreleyen İngiliz sömürge yönetiminin binaları, tarihi özetliyor...

Saha kenarına inmek için Suresh'den izin istiyorum. Gölgelikler altında renkli görüntüler var. Sarı kafalı iki çocuk kenarda topa vuruş çalışıyor. Bebekli bir sarışın hanım saha kenarında oturuyor. Sahayı izleyen bir grup İngiliz, ellerinde biralar, bol gürültü yapıyorlar... Kahkahalar, kaba sözcükler havada uçuşuyor. Yanlarına yaklaşıyorum. Uzun boylu, kriket kıyafeti içinde 50 yaşlarında bir adam "biraz eğlenelim!" küstahlığı içinde, bana dönüyor. Mathew

Straten İngiliz bir bankacı. Kriket kulübünün önemini en güzel o anlatıyor...

"Bu kulübün çevresinde gördükleriniz, kulübün neyi temsil ettiğini anlatır. Kriket kulübü Singapur'un tarihi demektir! Burası İngilizler tarafından kurulmuş bir kulüptür. Singapur'da ilk oyunun oynandığı yerdir..."

Eliyle sahanın dört bir yanındaki binaları işaret ederek; "Şurası hükümet işlerinin yürütüldüğü bina, burası İngilizlerin kurduğu ilk mahkeme, tüm önemli günlerde hâlâ bu sahada toplanılır..." diye anlatıyor.

"Bunların hepsi İngiliz binalarıdır. Tüm ulusal kutlamalar bu yeşillikler üzerinde yapılır. Singapur'un bağımsızlığının ilan edildiği yer de burasıdır. Yani burası bir kriket kulüpten çok daha fazlasıdır!"

Gevrek gevrek gülüyor. Bizi izleyen diğerleri de ona katılıyor... Onlar bir çeşit Singapurlular... Burada doğmuş, burada yaşamışlar. 100 yıl önce de büyük babaları burada kriket oynamış; cins köpekleriyle tilki avlamış; sabah sütlü çay içip, akşam içkilerini burada yudumlamışlar.

Onlar, Malakka Boğazı'nı kontrolde tutmuşlar... İngiliz Kraliyet Ordusu'ndan Sir Stamford Raffles 1819'da Singapur'da bir İngiliz kolonisi kurmuş. O gün bugün burası İngiliz olmuş!

Kraliçenin emriyle yerliler dahil herkes krikete gönül koymuş!

Kriket kulübünün girişindeki onur levhasında, İngiliz amirallerinin isimleri dizili... Onlar, 19. yüzyılda yerlilerin arasına kriketle girmişlerdi... Yerlilere askeri disiplini öğretmişlerdi!

Göçmen İşçiler ve Jannie Tay

Limana doğru inerken yükselen devasa inşaatların gölgesinde, geçmişi yaşayan yüzler görüyorum. Bu coğrafyanın gerçeği onlar. Genellikle kamyonetlerin kasasında taşınıyorlar... Tıkanan trafikte, bir kamyonetin arkasındaki "PAX 20" (20 kişi) ibaresi gözüme takılıyor. Karpuz gibi taşınan göçmen işçilerden bu araca sadece 20'si binebiliyor... Medeniyet gözümü yaşartıyor...

Dr. Jannie Tay

Onlar Bengladeş'ten, Hindistan'dan, Fas'tan gelen göçmen işçiler. Yeni bir alışveriş merkezinin temeline umutlarını bırakıyorlar. Bir günü daha geride bırakıp tek göz odalarındaki hayallerine doğru, bir kamyonetin arkasında tıklım tıkış, şehir trafiğine karışıyorlar.

Doktor Jannie Tay'le buluşacağız... O, Singapur iş dünyasının renkli figürlerinden biri. Sanayiyle de, çevreyle de, sivil toplumla da yakın ilişkili...

40-50 katlı gökdelenlerden uzaklaşıyoruz. Bahçe içinde yayılan evlerin olduğu bir semtte, (Singapur'da çok nadir rastlanan mekânlar) Jannie Tay'in villasına giriyoruz.

60 yaşında olmasına rağmen son derece zinde, Çin kökenli bir kadın bizi karşılıyor. Jannie Tay, İstanbul'da Kapalı Çarşı'dan aldığı kolyesini gösterip, evde çalışan hanıma "Şay!" diyor. "Yaşam iksirim" dediği özel çayı yudumlarken, Singapur'u anlatıyor:

"Sanırım, ilk dikkatinizi çeken şey, Singapur'da çevre düzenlemesinin muhteşem olduğudur. Burada büyük bir gelişme vardır. Gerçi geçiş döneminin tam içindeyiz... Bakın son zamanlar-

da hayata geçen çok büyük iki projeden söz edeyim... Çok ünlü bir şirketler grubu, büyük bir kumarhane projesi için kolları sıvadı. Büyük yatırım yapıyorlar. Başka bir grup yatırımcı da yakında geliyor... Çok dürüst bir hükümetimiz var ve fark yaratıyor!"

Jannie Tay'in biri Türk, iki misafiri de bize katılıyor.

"Singapurlu olmak" ne demek tartışıyoruz.

Jannie, "Bence Singapurlu olmak, İngiliz eğitimi almış olmaktır" diyor.

Singapur'un kılcal damarlarındaki İngilizliği vurguluyor.

Singapur'da en çok isimler dikkatimi çekiyor. Nedense Çinli ya da Malay olsun, insanlar kendilerine İngiliz isimleri seçiyor. Sömürgecilik mirasını en çok dil yansıtıyor.

Jannie bir İngiliz ismi ama Jannie Tay Çin kökenli bir Singapurlu! Misafiri Çin kökenli hanımın adı da Barbara Jean Eu. Onun da ön ismi Batılı, soyadı Çinli.

Singapur'un kültür zenginliğinden söz ediyor: "Sahip olduğumuz çok şey var... Malay camiimiz de var, Budist tapınağımız da. Hıristiyan kilisemiz de var ve herkes barış içerisinde, uyum içerisinde bir arada yaşıyor. Hepimiz en azından iki ya da üç dil konuşuyoruz... Öyle değil mi Jenny?"

Barbara sözünü her bitirişinde Jannie Tay'den onay alıyor.

"İngilizcenin yanında, Çince, Malayca konuşuyoruz..."

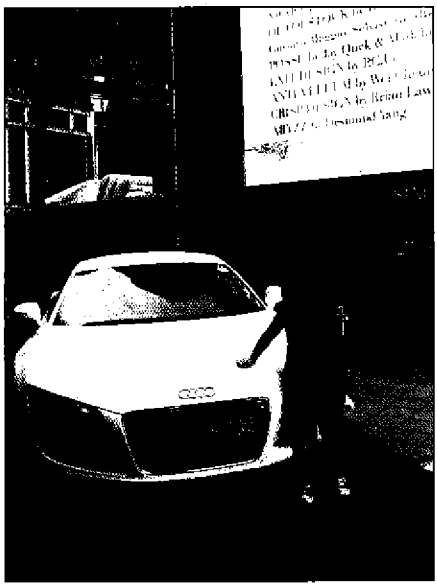
"Aslında biz İsviçre gibiyiz... Öyle denebilir mi Jenny?"

"Evet İsviçre gibiyiz..." diyor Jannie.

Kimi için Uzak Asya'nın İsviçre'siydi Singapur, kimine göre İsrail'den esinleniyordu... Düşmanlarla çevriliydi... Çin'in tam dibindeydi ve Batı'nın müttefikiydi...

Orchard Road ve Hint Mahallesi

2008 Orchard Road'da "moda yılı" ilan edilmişti. "Fashion Festival" yazılı afişin arkasındaki platformda son model bir araba talihlisini bekliyordu. Yılın son modası, dünyaca ünlü mankenler tarafından podyuma taşınıyordu. Ngee Ann City alışveriş merkezi çevresinde hummalı bir hareket vardı. Askılıkları içeri taşıyan-

Singapur'da araba çekilişleri

lar, onlarca çanta ve ayakkabı kutusuyla yanımızdan geçenler, son model giysileriyle arz-ı endam edenler, onlara videoya çeken meraklı Amerikalı turistler...

Görkemli caddenin hemen her yeri dünyaca ünlü markaların reklamlarıyla kaplıydı... Nereye baksak plazaydı, falanca "center"dı...

Şoförümüz İrawan'a "Hint Mahallesine gidelim!" diyorum, "en yoksulların olduğu yere!"

Birden renkler, ışıklar, dükkânlar değişiveriyor. Tezat bütün haşmetiyle ortaya çıkıyor... Bir alışveriş merkezinin önünde renkli karton bir çark dönüyor. İbresini, ütü, kola ya da televizyon resmi üzerinde durdurabilen, malı kapıyor. Ama bu göründüğü kadar kolay değil. Çarkın çevresi kalabalık. Yüzlerin çoğu Hintli. Malaylar da var. Küçük bir kumar oynamak için sıradalar. Alışveriş merkezinin yanındaki döküntü binada asılı çamaşırlar rüzgârda tembel tembel dalgalanıyor...

Burası "Little India" (Küçük Hindistan) mahallesi. Singapur'da en alttakilerin yeri...

Açıkhava lokantaları hıncahınç dolu. Onlarca yiyecek büfesinin ortasında dizi dizi masalar. Ve üstü kapalı çarşının tavanından sarkan yüzlerce pervanenin uğultusu havaya yayılıyor. Öldürücü öğle sıcağından kaçan yoksul halk, (hani Singapur'da olmadığı söylenen!) çarşıların içinde büfelerden aldıkları yiyecekleri masalarda pervaneler altında yiyor. Büfeler, sakat, dilenci kadınlara yiyecek veriyor.

Bangladeşli, Hintli ve Müslüman toplum, Singapur'un pek görünmeyen yerlileri, kentin bu bölümünde yaşıyor. Kent merkezindeki ihtişam yerini sefalete bırakıyor...

Etrafta çok sayıda yaşlı ve çaresiz insan... İrawan Singapur'da emekli olmanın çok zor olduğunu anlatıyor. Sadece özel düzenlemelere para ayırabilenler emekli olabiliyor. Çoğu ihtiyar böyle bir sigortaya sahip olamadan ve ölene dek çalışarak yaşamını sürdürebiliyor. Çok yaşlı ve hasta olanlar yardımlarla yaşıyor. Güçlükle yürüyen ve çok yoksul oldukları giyim kuşamlarından belli olan birkaç yaşlıyla konuşma çabam sonuçsuz kalıyor. İrawan insanların Singapur'da eleştirel şekilde konuşmaktan korktuğunu söylüyor.

İnşaatlarda çalışan işçilerin ne aldığını soruyorum: "Onlar genellikle yabancı işçilerdir. Singapurlu değillerdir. Bazen günlük 50-60 dolara kadar alırlar... Çoğunluk 30 dolar civarında alır."

Singapur çok pahalı bir kent/ülke. Göçmen bir işçi, eğer her gün çalışırsa, 900 ila 1000 dolar arasında bir para kazanabiliyor. Bu parayla Singapur'da insanca yaşamak mucize!

İrawan'la ülkedeki gelir uçurumunu, pirinç fiyatlarını ve "şanslı olanları" konuşuyoruz... Arabayı kullanırken ona Singapur gazetesindeki manşeti soruyorum: "Bugünkü gazeteler de pirinç fiyatlarının yüzde 30 daha artarak tavan yaptığından söz ediyor... Bu artış muhtemelen Jannie Tay'in oturduğu Nassim mahallesinde oturanları etkilemeyecektir... Ama ya çoğunluğu? Sadece pirinçle beslenen diğerlerini?"

İrawan yüzünde o zarif çocuk gülümsemesi: "Nasim'dekiler, etkilenmez," diyor.

Küçük Deniz Kasabası!
Özel Bankacılığın Merkezi!

Bir zamanların küçük deniz kasabası Singapur, gelir adaletsizliğini saklayamıyor. Bir yanda dünyanın en zenginlerinin para limanı, bir yanda yoksulluğun pençesindekiler...

İrawan, Jannie Tay'in söz ettiği kumarhaneler için ayrılan yeri gösteriyor. Caddedeki çöp bidonunu boşaltan yaşlı bir görevlinin ayakkabısına takılıyor gözüm. Titreyerek yürüyen, muhtemelen 80 yaşlarındaki çöp görevlisi, tabanından ayrılmış ayakkabının üst kısmını, tabana bir bantla yapıştırmıştı.

Para cenneti... En zenginlere liman! Büyükelçimiz Ahmet Bülent Meriç, Singapur'un öbür yüzünü anlatıyor:

"Batı, Singapur'u, Asya Pasifik bölgesinde önemli bir ticaret merkezi, önemli bir finans merkezi olarak görüyor. Düşünün, burası 675 milyar dolarlık bir ticaret hacmine sahip. Aynı zamanda Singapur bir finans merkezi. 300 milyar dolarlık bir değerin bu piyasada olduğu söyleniyor. 188 milyar dolarlık bir döviz piyasasından söz ediliyor. Bunlar büyük rakamlar ve Hongkong'la birlikte Singapur, bu bölgenin önemli ticaret ve finans merkezi konumuna sahip. Burası aynı zamanda çok stratejik bir nokta. Çünkü Malakka ve Singapur Boğazlarını kontrol ediyor. Bir transit merkez olarak üstüne titreniyor."

Büyükelçimizin de katıldığı bir finans semineri için, Singapur Üniversitesi'ndeyiz... Global finansın öğrencileri, dünyaya çözümler sunuyor; finans ordusuna yeni güçler katılıyor... Paneli, Profesör Sheen Levin yönetiyor... Öğrencilerini gururla seyrediyor...

Stuart Lee adlı öğrenci, amfide geleceğin finansçısı olarak çözümsüzlüklere çözüm öneriyor. Öğrendiklerini amfidekilere anlatıyor.

Genç profesör Sheen Levin'i yalnız yakalıyorum. "Singapurlusunuz ama aslında nerelisiniz?" sorumu geçiştiriyor. "Avrupa kökenliyim!" diyor. Adından anlaşıldığı kadarıyla İsrail bağlantısı güçlü bir Singapurlu Levin!

İrawan ve İsmail Dostoğlu

Singapur'un yabancı sermaye ve banka cenneti olduğunu anlatıyor Levin... Tıpkı Jannie ve Barbara gibi, o da Singapur'un "yeni İsviçre" olduğunu söylüyor...

"Singapur, dünyada özel bankacılığın merkezidir artık!" diyor.

"Sanırım İsviçre'de yasaklanan 'gizli hesap yasası' burada devreye giriyor... Yani küresel zenginler artık Singapur bankalarına servetlerini yatıracaklar ve malvarlıklarını saklayabilecekler... Singapur, gizli paranın yeni limanı mı diyorsunuz?" diye soruyorum.

"Ümidimiz, beklentimiz bu!" diye cevaplıyor, "Singapur'un üretimden uzaklaşıp; finansa, bankacılığa, bilime, teknolojiye odaklanmasını istiyoruz..."

Finansçı Bir Türk

Singapur deyince 100'ü aşkın Batılı bankanın temsilcileri akla geliyor. Kanada'nın ünlü Toronto Bankası'nın bölge müdürü bir

Türk... Suha Kocabal'la, oturduğu sitenin sosyal tesislerinde buluşuyoruz. Bu tesisler Amerikan Büyükelçiliği rezidansıymış bir zamanlar. Çevresini saran dev gökdelenlerde, finans sektörünün ağır topları oturuyor... Bu konutların aylık kiraları 30 bin doları aşıyor.

Suha Bey'e soruyorum: "Dünyanın milli geliri en fazla olan ülkelerinden birindeyiz. Bu, halkın yaşamına nasıl yansıyor?"

Soruyu kendine göre cevaplıyor: "Singapur, Dünya Bankası raporlarına göre, dünyada iş yapma, iş kurma kategorisinde birinci sırada yer alıyor. İkinci sırada, Yeni Zelanda; üçüncü sırada Amerika var. Türkiye elli yedinci sırada mesela!"

"Kişi başına düşen milli gelir 35 bin Amerikan doları civarında" diyorum, "çalışan nüfus refaha ulaşmış mı?".

"Halkına refah sağlamış, insanlarını iyi eğitmiş bir ülke. Bakın, Merkez Bankası, Singapurluları sık sık kurslar açıp eğitiyor. Buraya gelen finans sektörü, eğitilmiş insan gücü bulabiliyor. O yüzden burada yedi bin yabancı şirket var!"

Konuşmamız iki ayrı eksende ilerliyor. "Öte yandan şoförüm İrawan bin dolar kazanıyor ve çok zor yaşıyor!" diyorum.

"Dünyanın her tarafında zorlananlar var. Mesela göçmen işçiler, Malezya'da, sınırın öbür tarafında yaşarlar. Her gün gidip gelirler. Malezya'dan Singapur'a gelmek 35-40 dakikadır motorla."

Malezya'dan, Endonezya'dan, Filipinler'den, Bengladeş'ten Singapur'a "ucuz işçi" akıyordu. Ve biz kentin her yerinde onlara rastlıyorduk... Genellikle kamyonetlerin arkasında! Âdeta görünmezmişçesine şehrin içinden kayıp gidiyorlardı. Gözbebeklerine işlemiş yorgunluğu, bitkinliği ve çaresizliği hafızama kazıyordum.

İrawan ve Ailesi

Ülkenin en yoksul kesimini göçmen işçiler ve Hintliler oluşturuyor. Onların ardından Müslüman nüfus geliyor...

Malayların sebze pazarı Geylon'da halkla konuşuyoruz. Ne finans, ne kriket! Yükselen pirinç fiyatları ağızlarından düşmü-

Malay pazarında Nurcihan

yor... Malum, burada insanlar ana gıda olarak ekmekle değil pirinçle besleniyor.

Nurcihan bir polis emeklisi. "İnsan gibi yemek yiyebilmek için dört kişilik bir ailenin ayda 500 dolar civarında para harcaması lazım!" diyor, "bunun dışında; kira, sağlık sigortası, eğitim, yol, giyim gibi masraflar da var!". Singapur'da dört kişilik bir aileye ayda en az 3 bin dolar para gerekiyor.

Şoförümüz İrawan, "Böyle bir parayı bulan aile sayısı çok az!" diyor.

Üç gündür davet ettiği, Çin mahallesindeki konutuna doğru giderken İrawan anlatıyor:

"Ben dört kişilik ailenin tek çalışanıyım. Ve bin küsur dolar aylıkla çalışıyorum!" Çocuk gülümsemelerinden biri yüzünü kaplıyor.

"Peki, nasıl geçinebiliyorsunuz?"

"Hep fazla mesai yapıyorum. Ayrıca gece de başka işler bulmak için uğraşıyorum" diyor.

İrawan bir Malay ama Çin mahallesinde bulduğu ucuz bir dairede yaşıyor. Toplu konutların sıralandığı mahalleye giriyoruz. Çin fenerleri arasından bir apartmana girip üçüncü kata çıkıyoruz. Koridora açılan onlarca kapıdan birinin önünde eşi ve çocukları selamlıyor bizi. Hepsi birbirinden zayıf, dört kişi. Hepsi çocuk bedenli. Kapıdan İrawan'ın dairesine girdiğimizde ilk dikkat çeken, evin neredeyse boş sayılabilecek kadar az eşyası olması. Girişte bir sehpa ve yer minderleri var. Biraz ilerde bir masa ve dört sandalye. İki yatak odası. Her birinde birer yer yatağı. Hepsi bu. İrawan'ın karısı Lia'ya genellikle ne pişirdiğini soruyorum. "Sebze ve pirinçle besleniyoruz daha çok!" diyor, "ayda bir et veya tavuk yeriz".

Toplu konutlar 100 yıllığına, kredilendirilerek halka tahsis ediliyor... İrawan'ın kazancının yarısı ev ödemesine gidiyor... Geri kalanla dört kişilik ailesini geçindirmeye çalışıyor.

İşadamı Stephen Lee

İrawan'ın ailesinden sonra, Singapur İşadamları Derneği Başkanı Stephen Lee'yi yüksek plazalardan birindeki konforlu ofisinde ziyaret ediyorum. Politik çevrelerde çok etkili olduğu söyleniyor Lee'nin. Sorularımı önceden görmek istiyor. Ben ilk soruyla röportaja başlıyorum:

"Sokaktaki, pazardaki insanlarla konuştum ve onların evlerini ziyaret ettim..." der demez, yardımcısına bakıyor ve telaşla sözümü kesiyor: "Evlerine mi gittiniz?!"

"Evet, onların evlerine gittim..." diye devam ediyorum. Çok rahatsız görünüyor.

"Nasıl yaşadıklarını görmek istedim. Genellikle bu insanlar ayda 1000 küsur dolar alıyor ve bir evde 4-5 kişi yaşıyorlar. Evler genellikle çıplak. Beslenme çok kötü. Singapur, çok zengin bir ülke ve kişi başına yıllık gelirin 32 bin dolar civarında olduğu söyleniyor. Singapur devleti, halk için ne yapıyor?"

Röportaj isteğimi kabul ettiğine pişman, gözlerini sürekli odada gezdirerek cevaplamaya çalışıyor: "Sanırım siz çok küçük bir azınlıktan bahsediyorsunuz. Sizin anlattığınız durum, büyük ço-

İşadamı Stephen Lee

ğunluğun içinde bulunduğu durum değil! Bu sene artan enflasyon bizi biraz etkilemiş olabilir belki!"

"Pirinç burada temel gıda maddesi... Daha bugün yüzde 30 oranında yükseldi" diyorum...

"Doğru ama bu tüm dünyada böyle. Singapur'da bu durumdan, halkın alt katmanlarında yüzde 10 oranında bir kesim kötü etkileniyor... O kadar!" diyor.

Singapur İşadamları Derneği Başkanı, halkın yüzde 10'nun kötü şartlarda yaşadığını söylüyordu ama İrawan, "Nüfusun en az yarısı zor şartlarda yaşıyor" diyordu.

Küçük Hindistan mahallesindeki cami çevresinde ve Geylon Malay pazarı yanında fakirlere yemek dağıtan aşevleri ve önündeki kuyruk dikkatimi çekiyor.

Singapur'da sayıları gün geçtikçe artan dini yardım kuruluşları da, halkın yoksulluğunu kanıtlıyor.

İrawan bizi mütevazı bir Malay düğününe götürmek istiyor. Merkezden uzaklaşıyoruz. Mahalle arasında geleneksel kıyafetleri ve Malay bandosu eşliğinde eğlenen bir grup insan görüyoruz.

Aile fertleri apartmanlar arasındaki çadırın kenarına büyük tencerelerle pirinç ve et taşıyor.

Bando sarı pırıltılı Malay giysileriyle gelin damadın geçeceği yolun iki yanında yer alıyor. "Allah!" nidalarıyla davullara vurmaya başladıklarında ikisi de birbirinden güzel bir çift ağır ağır kalabalığa yaklaşıyor. Turuncu, payetlerle işli, beli açık giysili gelin ve pırıltılı beyaz Malay giysisi içinde damat... Kimse gözünü onlardan alamıyor. Bir çift daha dualar eşliğinde dünya evine giriyor...

Onları ve düğüne davetli gelen kalabalığı izlerken, Singapur'un merkezi ile dış mahalleleri arasındaki uçurumun her geçen gün büyüyeceğini düşünüyorum...

Arap, Çerkez ve Malay Bir Singapurlu!

Değişik etnik gruplardan insanların Singapurlaştırıldığı bir ada burası... Çinliler, Hintliler ve Malay ağırlıklı ama nüfusun 1 milyondan fazlası da Batı'dan gelen yabancılardan oluşuyor.

İngilizler, Malay adalarına ilk geldiklerinde Çin'den ucuz işçi getirmişlerdi.

Bereketli topraklarda kahve ve çay yetiştirmek için de Hintli işçiler ithal edilmişti.

Sonra, beklenen olmuş, Çinliler ekonomiyi ele geçirmeye başlayınca, Malaylar ile Çinlilerin arası açılmıştı.

Malay adaları parçalara ayrılmış, Çinli nüfusa iki seçenek sunulmuştu. Ya Singapur denen bataklık bölgeye göç edecekler ya da azınlık olarak yaşam süreceklerdi...

Azınlık tarifi yer değiştirecek, bu kez Malaylar azınlığa dönüşecekti...

"Malezya, Çinlileri Malaylara tercih edeceğini ifade etmişti. Singapur, bu nedenle Malezya'dan ayrıldı. Çünkü Malay olmayanlar, ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmek istemiyorlardı. Aynı şeyin Singapur'da olmaması için çaba gösterildi... Bana dünyada, azınlığa mensup birinin başkan seçildiği başka bir ülke daha gösterebilir misiniz? Mesela bizim cumhurbaşkanımız Hindu."

Böyle diyordu, Singapur Üniversitesi'nde Malay Bölümü başkanı Profesör Alataş... Ülkedeki çok kültürlülüğe kendisini örnek vermişti. Malezya'da tanıştığım Zahara Alataş'ın oğluydu.

"Benim hikâyeme bakın... Büyük büyükbabam Yemen'den Malezya'ya gelmiş bir Cezayirli Arap. Orada Sultan Abdülhamit ailesinden olan büyük büyükannemle karşılaşıyor. Büyük nenem, Sultan Abdülhamit tarafından Malezya'da Cohor Sultanı'na bir hediye olarak verilmiş Çerkez kökenli bir hanım. Ve büyük büyükbabam da onunla evlenmiş... Yani ben Arap ve Çerkez kökenli bir Malezya vatandaşıyım ve Singapur'da yaşıyorum."

Bu büyüleyici aile tarihi, sadece Profesör Alataş'a özgü değildi. Sömürgeci ellerin karıştırdığı bu adalarda, küçük bağımsız sultanlıklar vardı bir zamanlar. Cohor Sultanlığı bunlardan biriydi... Sultan 19. yüzyıl başında, Sir Stamford Raffles adında bir İngilizle anlaşma imzalayacak; bu imza Uzak Asya'da sömürgeciliği tarihini başlatacaktı! Doğu Hindistan Şirketi, Hindistan'dan sonra Singapur'a da adımını atmıştı.

Singapur o dönemde, Malezya yarımadasına ait küçük bir balıkçı köyüydü. Sir Raffles, önce Bağdat'ta yaşayan bazı Yahudi işadamlarını Singapur'a getirdi...

İngiliz Yönetim Mirası!

İngiliz çıkarları için çalışacaklardı... Bir ticaret limanı oluşturacaklardı...

Profesör Levin'den dinleyelim:

"Önce Portekizliler ve Hollandalılar burası için mücadele ettiler. Ama İngilizler, Singapur'un ticari anlamdaki stratejik önemini çok iyi kavradılar... Ve burayı bu coğrafyanın en önemli limanı haline getirdiler."

"Önce Doğu Hindistan Şirketi'yle adım attılar buraya değil mi?" diye soruyorum...

"Evet, o şirket bir İngiliz organizasyonuydu, Doğu'yla ilişkileri geliştirme görevini üstlenmişti. Önce buraya yerleştiler... Geliştirdiler ve ekonomik gelişmeden de önemlisi, buraya İngilizlerin yönetim mirasını taşıdılar..."

Yönetim mirasını en iyi temsil eden isimlerden biri David Marshall'dı... İran Yahudisi bir aileden geliyordu. İngiltere'de hukuk eğitimini bitirip, İngiliz ordusuna gönüllü olarak katılmış ve Singapur'a yerleşmişti... İngiltere, 1955 yılında Singapur'a yarı özerklik tanıdığı zaman ülkenin ilk başbakanı David Marshall olacaktı... Lakabı "bağımsızlığın babası"ydı!

Bağımsızlık mı?!

Levin anlatıyordu:

"İkinci Dünya Savaşı sırasında buraya Japonlar geldi. Singapur, kısa bir süre Japon işgalinde kaldı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizler yine yönetime geçti. Ve sonunda Singapur bağımsızlığına kavuştu."

Sözünü kesiyorum, "Bağımsızlığına kavuşan Singapur değil, Malaya idi değil mi?"

"Bu önemli bir nokta!" diyor, "Singapur, aslında Malaya Cumhuriyeti'ni oluşturmak üzere Malezya'yla birleşti. Yıl 1963'tü. Ve bu birliktelik iki yıl sürdü... İki yılın ardından ayrıldılar."

İkinci Dünya Savaşı sonrası, dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi sömürgecilere karşı Bağlantısızlar Hareketi, Güney Asya adalarında da ortaya çıkmıştı... Malaya Halk Kurtuluş Ordusu, Japonları topraklarından çıkarmış, büyük bir kurtuluş savaşına imza atmıştı. İngilizler tehlikenin farkına vardılar. Endonezya ve Malaya birlikte hareket ediyorlardı. Önce bağımsız Endonezya'nın ilk devlet başkanı Sukarno'yu CIA marifetiyle devirdiler. Ardından sol aydınlara toplu kıyım yaptılar. Singapur, Malaya'dan ayrıldı. Tüm bölgeye karşı "Batı'nın kalesi" olarak biçimlendirildi.

Singapur, 9 Ağustos 1965'te ayrı bir devlet olarak tanındı. Şimdi uluslararası petrol ticaretinin de Uzak Asya merkezi.

"Kontrollü Demokrasi"

Selami Genç, Singapur Türk İşadamları Derneği'nin başkanı. Limana kuşbakışı bakan ofisinde, bir zamanların küçük balıkçı kasabasının nasıl dev bir bölge limanına dönüştüğünü anlatıyor:

"Singapur Limanı için dünyanın en meşgul limanı deniyor. World Bussiness Port (Dünya Ticaret Limanı) diyorlar buraya. Singapur bir ada. Ve adanın dörtte üçünü bu liman kaplıyor. 1965'te bağımsızlığını ilan ediyor Singapur, ardından limanı kuruyorlar ve Pasifik'ten, Hint Okyanusu'ndan gelen bütün gemiler buradan geçiyor."

Böylece Singapur, küresel sermaye tarafından, "Dünyanın en serbest rejimi" olanak tanımlanıveriyor. Ticaretin kâbesine ithal malların, yüzde 96'sı gümrüksüz olarak giriyor...

Peki, "ticaretin kâbesi"nin güvenliği nasıl sağlanıyor? Dünya zenginlerinin yeni kalesi, Çin'in dibinde... Tarihinde birçok işgal var. Büyükelçi Ahmet Bülent Meriç, Singapur ordusunu anlatıyor...

"Kurulduğundan, yani 1965 yılından bu yana orduda komutlar Malayca verilir. Çok çevik bir orduya sahipler ve Singapur ordusu, özellikle bu bölgede insani yardım çalışmalarında etkin rol oynamaktadır. Ordunun kurulmasına İsrail yardımcı olmuştur. Ordunun kıyafetlerinden tutun, selamlamaya kadar İsrail etkisi gözle görülebilir."

Singapur, "Uzakdoğu'da İsrail'in ticaret üssüdür" derler... Anlaşılan bu ticari üs, orduda da yansımalarını buluyor.

İngiliz eliyle kurulan bu küçük devletin, İsrail'in kuruluşundaki deneylerden faydalandığı söyleniyor.

Singapur'un özellikleri saymakla bitmiyor.

Kurulduğu günden beri Singapur, tek parti yönetimiyle idare ediliyor... Küresel şirketlerin denetiminde kalıyor Singapur... Muhalefet sadece göstermelik olarak var olabiliyor. Batı için "dünyanın en serbest rejimi", ama içerde tam bir diktatörlük hüküm sürüyor. Mecliste muhalif milletvekili sayısı iki veya üç. Onlar da muhalif olmalarına icazet verilmiş olanlar.

Singapur Türk İşadamları Derneği Başkanı Selami Genç, gözlemlerini anlatıyor:

"Burada klasik bir deyim var. Onu tekrarlayayım: Singapur'da 'kontrollü demokrasi' vardır."

Kontrollü demokrasi dikta rejiminin kibarcasıydı. Ülkede ve bölgede iç huzursuzluklar hiç bitmeyecekti... Sömürge yönetimi-

nin uzantılarına karşı başkaldırı ve ayaklanmalar sürüp gidecekti... Bu süreçte aydınlar çok çekeceklerdi...

Poh, bir fizik profesörüydü... Daha 22 yaşındayken, milletvekili olmuştu.

Vietnam Savaşı'na karşı protesto düzenlediğinde tutuklanmıştı... Yıl 1966'ydı! Singapur bağımsızlığını henüz kazanmıştı... Önce salıverildi... Birkaç ay sonra, Singapur'da halk ayaklanması düzenlemek ve çete kurmak suçundan hapsedilecekti.

Poh, 1989'a kadar 23 yılı cezaevinde geçirdi. Yargı önüne hiç çıkarılmadı. İddianamesi hazırlanmadı... İngiliz koloni döneminden kalma, iç güvenlik yasasına dayanılarak hapiste tutulmaktaydı.

1989'da salıverildi ama dokuz yıl daha ev hapsinde tutuldu. Artık Singapur'da yaşamıyor. Bakın Singapur'un insan hakları savunucuları ne diyor...

Bremma anlatıyor:

"Singapur, Asya'da insan haklarını onaylayan ilk ülkeydi. Birleşmiş Milletler madde 14, insan haklarından bahseder, insan hakları beyannamesi vardır. Ve Singapur, buna onay veren ilk ülkedir. Bu, Singapur'un haklarla ilgili çok ciddi bir tutum içerisinde olduğunu gösterir!"

"Öte yandan muhalif aydınlara nefes aldırmaz! En iyi örnek Poh!" diye sözünü kesiyorum.

"Evet Poh, bize İngilizlerden miras kalmış olan iç güvenlik yasası nedeniyle uzun yıllar hapis yattı. Bu gibi olayların üzerine yıllarca gidilemedi. Şimdi de ABD 'yeni terör tehdidi'ni ortaya attı. Ve bu gibi olaylara karşı tedbir almamızı iyice imkânsız kıldı."

Bremma, Aware adlı sivil toplum örgütünün toplantısında Singapur'da muhalefetin güdük kaldığından söz ediyordu...

"Burada muhalefet partileri pek avantajlı konumda değiller. Yeterli devlet desteği alamazlar. Fon alamazlar. Halktaki korku nedeniyle destek de bulamazlar... Singapurlular yaşadıkları acı deneyler ve baskı sonucu, muhalefet partileriyle çok açık bir şekilde ilişkilendirilmemeyi tercih ediyorlar."

Kadın örgütü Eve'in başkanı Constanz daha açık sözlüydü...

Toplantıdaki konuşmasında "Singapur'da muhalefetin zamanı gelmiştir. Yaşadığımız sistem, demokrasi diye adlandırılamaz! Hangi insan hakları?" diye soruyordu...

Özellikle kadınların çalışma koşullarının dayanılmaz olduğundan söz ediyordu:

"Burada Endonezya, Filipinler, Bangladeş'ten gelen birçok işçi kadın çalışıyor... Çalışan nüfusun yüzde 25'ini yabancılar oluşturuyor. Ve bu insanlar korkunç şartlarda yaşıyor."

Özgürlük ve "Yanlış Tarafta Olmak"

Profesör Levin'e Singapur'da "özgürlük" tanımını sormuştum...

"Singapur'da ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü'yle ilgili sınırlamalar vardır. Sokaklara çıkıp her aklınıza geleni ifade edemezsiniz... Gösteriler düzenleme hakkına sahip değilsiniz..." demişti.

"Peki ya sivil toplum örgütleri? İnsan hakları dernekleri? Onlar bu konuda ne diyorlar? Anlattığınız durum, Singapur demokrasisi için bir tehdit oluşturmuyor mu?"

Levin, "Maalesef basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü konularında belli kaygılar var..." diyordu, "ama sınırlamalar olsa da, burası insanların yargılanmadan ceza aldığı, hapse atıldığı veya birdenbire sadece hükümet kendisinden hoşlanmıyor diye birilerinin elektriğinin kesildiği bir ülke değil. Bu tür şeyler burada olmaz."

Uzun yıllar Singapur'da yaşayan bir Alman bankacı tam tersini iddia ediyordu...

Bay Karsten, "Halkın Hareketi adlı parti, 35 senedir çoğunluğu elinde tutuyor. Mesela hatırlarım bir seçimde tüm bir mahalle, muhalefet adayından yana oy kullanmıştı... Bunu takip eden dört yıl boyunca o mahalle, hükümetten hiçbir yardım alamadı: Ne yolları yapıldı, ne de başka ihtiyaçları görüldü. Yani demek istiyorum ki, Singapur'da 'yanlış' taraftaysanız, hiçbir şey alamazsınız!"

Doğru ve yanlış taraf ayrımı vardı. Ve eskaza yanlış tarafta olanlar, zor zamanlar yaşarlardı... Dünya limanı olmanın halka yansıması buydu.

Bankacı Karsten

Batı'nın Uzak Asya'da yarattığı kalelerden biri Singapur... Çin'e karşı bir Çinli çoğunluğa sahip. Uzak Asya'yı denetleyecek en önemli noktalardan biri. Tabii ki burada muhalefete yer yok...

300 yıldır İngiliz kültürü kılcal damarlara işlemiş; son 40 yıldır Amerikan politikaları işin içine girmişti. Küresel dünya, Orta Asya ülkelerinin Çin ve Rusya'yla ortak hareketini ilgiyle izliyor; Şangay İşbirliği Örgütü gibi oluşumların önünü kesecek hamleler planlıyordu.

Güney Asya'daki müttefikleri, Güney Kore, Singapur ve Filipinlerdi...

En önemli geçidin çevresinde yer alan Endonezya, Malezya yakın kontrolde olmalıydı...

Malakka Boğazı'nın denetimi, hem Güneydoğu Asya'nın petrol ve doğalgaz kaynaklarının hem Çin'in bölgesel etkisinin kontrolü demekti...

Küresel sermaye bunları düşünürken; Singapur halkı, tavan yapan pirinç fiyatları, 100 yıllığına kendisine verilen evin borcu,

emeklilik kesintisine para ayıramadığı için 70'inden sonra bulacağı işin derdi ve şans oyunlarının getirileri arasında dönüp duruyordu...

Yeni Dünya Düzeni'nin Güney Asya'daki örgütü ASEAN vasıtasıyla tüm bu coğrafya denetimde tutuluyor; Endonezya, Malezya, Tayland, Filipinler ve Singapur uydu devletler olarak yaşıyordu. Çin ve Vietnam'dan gelebilecek "komünizm" tehlikesi öcü olarak kullanılıyordu.

Bu ülkelerde, uzun zamandır "soğuk savaş" siyaseti yürütülmekteydi. Asya kaplanlarına destek küresel sermayeden geliyordu...

Acaba ufukta görünen ekonomik kriz bu ülkelerde yıllardır bastırılmış muhalefeti etkileyecek mi? Güney Asya halkı acaba yakın gelecekte örtülü koloniyalizmden kurtulup kendi kaderini tayin edebilecek mi?

Dizin

Abaşidze, Aslan 190
Abbas, Kemal 77, 79, 81, 85
Abbasi, Hassan 136
Abdülnasır, Cemal 80, 86
Abdülselam, Majali 71
Abdurrahman, Dilşad 51
Abdurrahman, Meşayir 236
Abedini, Hassan 138
Abramoviç, Roman 156
Abubakar, Mustafa Kemal 265
Aburass, Aida 66
Agwai, Martin Luther 241
Ahmed, Hassan 118, 128
Ahmedinejad, Mahmud 137, 144, 155
Ahtisaari, Martti 215, 217
Alatas, Zahra 265
Albright, Madeleine 218, 221
Aoun, Mişel 97, 100, 101
Ardzinba, Vladislav 180
Atabari, Gazi Salahaddin 240, 242, 247, 249, 252, 255
Atatürk, Mustafa Kemal 12, 75, 86, 93, 132
Atta, Hâşim el 248

Babiç, Dimitri 157, 162, 164
Badawi, Abdullah 267, 268, 269
Bagapş, Sergey 173
Bahit, Maruf 61, 70
Barholomeos, Dimitris Arhondonis 162
Barkova, Julia 153, 154
Barzani, Mesut 26, 29, 36, 38, 39
Barzani, Neçirvan 32, 33
Ben-Gurion, David 91
Benn, Aluf 112
Benna, Hasan el 80
Berdzenişvili, Levan 190
Beria, Lavrentiy Pavlovich 173
Berkavi, Ahmed 119, 121
Berri, Nebih 100
Beşir, Ömer Hasan Ahmed el 240, 249
Bezirgan, Abdülkadir 43, 44
Biden, Joseph 35
Bontosoğlu, Vasilis 125
Bukhari, Seyid Muhtar el 265
Bush, George 14, 52, 53, 56, 68, 69, 70, 97, 116, 124, 125, 128, 134, 135, 136, 138, 184, 188, 248, 257, 263

Canbolat, Velid 97, 100
Carter, Jimmy 56, 142
Cemiloğlu, Ferda 45
Ceylan, Fatih 240, 246
Chavez, Hugo 155
Chirac, Jacques 56
Clark, Wesley 125

Clinton, Bill 56, 221
Clinton, Hilary 221
Crocker, Ryan 32

Çkotua, Oktay 174, 176, 178, 180

Dahlallah, Mehdi 103
Damka, Fikrim 220, 221, 224, 231
Diriöz, Hüseyin 59, 71
Dostoyevski, Fyodor Mihayloviç 166
Dugin, Alexander 155, 159, 164, 165, 168

Eden, Anthony 87
Emir Hüseyin 59, 62
Enver İbrahim 260-3, 268-70, 272-6
Enver Sedat 86, 88, 89
Erler, Gernot 160
Eu, Barbara Jean 282

Feith, Douglas 70
Feltman, Jeffrey 104
Fleischer, Ari 116
Ford, Gerald 56

Gates, Robert 53
Genç, Selami 293, 294
Ghanem, Antoine 116
Gohary, Said el 78
Gore, Al 257
Göksel, Timur 105, 112
Gusinski, Vladimir 156, 157

Hallaby, Lisa 64, 65, 72
Hamadeh, Marwan 104
Hariri, Refik 97, 103, 116
Hariri, Saad 97
Heikal, Usame 79, 80, 91
Hersh, Seymour 120
Hocay, Enver 215, 218, 221, 224
Holbrooke, Richard 167
Hüdaverdi, Nevzat 230
Humeyni, Ayetullah 142
Hüseyni, Muhammed Ali 89, 135, 147

Indyk, Martin 102

II. Abdullah 68, 70, 72
İnaişvili, Jemal 189
İskender Beg 216, 221, 222, 230
İvanovic, Oliver 215, 231

Jaja, Samir 97
Jirinovski, Vladimir 161-3, 180

Kadiri, Ferid 126
Kerim, Rebwar 40
Kerküki, Kemal 35, 38, 52, 219
Khutişvili, Giorgi 200
Kocabal, Suha 287
Kodorkovski, Mihail 156, 157
Koro, Levent 218, 225, 229
Kostiç, Miladin 232
Kral Giorgi 203
Kral I. Abdullah 62
Kraliçe Nur 64, 71-2, 262-3
Kraliçe Rania 72
Krishnan, Ananda 265
Kristof, Nicholas 241
Kuazba, Yavuz 170-2, 181
Kuok, Robert 265
Kuşeyri, Müslim el 120

Lahut, Emil 97
Lawrence, Thomas Edward (Arabistanlı Lawrence) 13, 14, 56, 113
Leder, Stephen 101, 107
Lee, Stephen 289

Levin, Sheen 285
Lord Curzon 29

Mahatir, Marina 267
Mahatir, Muhammed 261, 263, 267, 272
Majali, Abdülselam 59-61, 68
Maliki, Nuri 22
Maqdisi, Kerim 101, 106, 109, 111
Markov, Sergey 158, 167
Marshall, David 293
Mauring, Frode 217, 230
McDonough, Mike 257
Medvedev, Dimitri 151, 158-61
Meriç, Ahmet Bülent 285, 294
Merkel, Angela 96
Miloseviç, Slobodan 218
Mofaz, Shaul 117
Moşkin, Mihail 152
Mübarek, Hüsnü 84, 89, 90
Muhammed Nureddin 96, 103, 104
Musa, Amr 130
Musavi, İbrahim 96-7, 103-4, 107, 109-12

Nabb, Dick 36
Nakaşidze, Nino 208
Nasrallah, Seyid Hasan 98
Natali, Denise 36, 38, 40, 49, 51
Nehru 86
Netanyahu, Binyamin 58
Numeyri, Cafer 248
Nur, Tarık 251

Olmert, Ehud 136

Önsel, Erkan 211

Paritzky, Joseph 117
Payne, Ronald 60
Peres, Şimon 134
Perinçek, Mehmet 153
Perle, Richard 70
Peters, Ralph 112, 184
Pipia, Temuri 206
Prens Abdullah 63
Pronk, Jan 239
Puşkin, Aleksandr Sergeyeviç 166
Putin, Vladimir 151, 153, 155-164, 167-8, 211-2

Raffles, Stamford 280, 292
Ragozin, Dimitri 162
Rahibe Teresa 222, 224
Reagan, Ronald 89
Rice, Condoleezza 11, 36, 95, 112, 123
Rızgar Ali 14, 26, 27, 219
Rondeli, Alex 192, 205, 207
Rugova, İbrahim 225
Rumsfeld, Donald 116

Saab, Edmond 98, 105
Saakaşvili, Mihail 15, 164, 179, 180, 184, 187-91, 196-7, 200, 203, 210
Saddam Hüseyin 20-3, 29, 30, 36, 41-2, 46, 117, 124, 218
Sadık, Ali Mehdi 23, 25
Sadreddin, Ali 128
Samardziç, Slobodan 232
Sarafraz, Muhammed 138
Sarikidar, Kubaz 199
Savin, Leonid 164
Shahak, İsrael 91
Sinyora, Fuad 95, 96
Soros, George 136, 148, 163, 188, 197, 206
Stalin, Josef 170, 173, 174
Starr, Kate 68

Stuck, Liam 78-80, 84
Sukarno 86, 293
Sultan Abdülhamit 61, 292
Suroy, Altay 225, 231

Şahristani, Hüseyin 35
Şamba, Sergey 182
Şan, Cemal 21, 22, 24, 27, 39
Şevardnadze, Eduard 188, 190, 195, 196, 200, 206

Taci, Haşim 215
Tagamaradze 206
Taki, Samir Al 117, 122, 127-30
Talabani, Celal 20, 38, 39
Tay, Jannie 280-82, 284, 285
Tchatchai, Alexander 197, 198
Teff, John 200, 208
Timoşenko, Yuliya 164
Tito, Josib Broz 86
Tolstoy, Lev Nikoloyeviç 166
Trofimov, Vitaly 163
Tsurtsumia, Zaza 196
Turabi, Hasan Abdullah el 248

Urcan, Birol 215, 225, 226, 230
Üzeyirağalı, Kenan Şakir 25, 43

Vance, Cyrus 142
Vladimirska, Tatyana 165

Wen, Li Chen 246
White, Wayne 20
Wolfowitz, Paul 275
Wood, Robert 210

Yagoup, Widad 249, 251
Yaphe, Judith 31
Yaver, Cebar 35
Yeltsin, Boris 56, 153, 155, 157
Yeoh, Francis 265
Yinon, Oded 91, 119
Yörük, Zafer 41, 50
Yuşçenko, Viktor 164
Yuva, Mehmet 131

Zaatreh, Yasir 62
Zarur, İbrahim 118, 119